

NİZAMİ TAĞISOY: BİR ÖMRÜN RAPSODİYASI

Tərtib edənlər:

Heydər Cəfərov
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
Ümumi pedaqogika kafedrasının dosenti,
pedaqoji elmlər namizədi*

Şəbnəm Məmmədova
*Bakı Qızlar Universiteti Pedaqogika və
Psixologiya kafedrasının müəllimi*

Elmi redaktorlar:

Ağarəhim Rəhimov
*Bakı Qızlar Universitetinin rektoru,
pedaqoji elmlər doktoru, professor*

Rüstəm Rəsulov
*Bakı Slavyan Universiteti "Folklor
araşdırmaları" elmi-tədqiqat
laboratoriyasının müdiri,
filologiya elmləri namizədi, dosent*

Nizami Tağısoy: Bir ömrün rapsodiyası / tərt.ed.: H.Cəfərov,
Ş.Məmmədova. – Bakı: Mütərcim, 2010. – 240 səh.

Tanınmış alim, türkoloq, folklorşünas, ədəbiyyatşünas, tərcümə nəzəriyyəçisi, tərcüməçi, şair-tənqidçi, filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoyun (Nizami Tağı oğlu Məmmədovun) anadan olmasının 60 illik yubileyinə həsr olunmuş bu kitab onun yaxınları və dostları tərəfindən araya-ərsəyə gətirilmişdir. Kitabda mənalı, zəngin və keşməkeşli ömür yolu keçmiş Nizami Tağısoyun həyatının müxtəlif məqamları, fraqmentləri, elmi-bədii yaradıcılığı, pedaqoji və tərcüməçilik fəaliyyəti, dərslük, dərslük vəsaitləri və proqramları, ədəbi komparativistika müstəvisində apardığı araşdırmaları, yaradıcı portreti Azərbaycan alimləri, yazıçıları, tənqidçiləri, jurnalistləri, həmkarları, dost-tanışları və b. tərəfindən dilə gətirilməklə, bu yorulmaz insanın həyat və fəaliyyətinin müxtəlif tərəflərini çevrələyir, onun alim şəxsiyyəti haqqında adekvat təsvir yaradır.

Kitab geniş oxucu kütləsinə ünvanlanmışdır.

Bakı – 2010

T $\frac{4702060000}{026}$ 59-10

© H.Cəfərov, Ş.Məmmədova, 2010

I BÖLMƏ

Nizami Tağısoyun həyat və fəaliyyətinin fraqmentləri

Türkoloq, folklorşünas, ədəbiyyatşünas, tərcümə nəzəriyyəçisi, şair-tənqidçi, filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoy (Nizami Tağı oğlu Məmmədov) 24 may 1950-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ucar rayonunun Yuxarı Şilyan kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini 1967-ci ildə doğma rayonda başa vurmuşdur.

1968-1970-ci illərdə ordu sıralarında xidmət etmişdir.

Əsgəri xidmətdən sonra M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun rus dili və ədəbiyyatı fakültəsinə daxil olmuş, 1975-ci ildə həmin fakültəni fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Təyinatla Ucar rayonunda orta məktəbdə rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir. Hələ məktəb illərində divar qəzetində, sonralar rayon və respublika qəzetlərində kiçik şeirləri və məqalələri dərc olunmuşdur.

Kənd məktəbində işləyə-işləyə təhsil aldığı institutun aspiranturasına («Sovet ədəbiyyatı» ixtisası üzrə) imtahan verərək müsabiqə yolu ilə qəbul olmuşdur. 1980-1984-cü illərdə aspiranturada təhsil ala-ala ədəbi əlaqələr problemi ilə məşğul olmuş, 1986-cı ildə «Səməd Vurğun pyeslərinin rus tərcümələri və səhnə təcəssümü» mövzusunda filologiya elmləri namizədi dissertasiyasını müdafiə edərək alimlik dərəcəsi almışdır.

1984-cü ildən Bakı Slavyan Universitetində (keçmiş M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu) çalışır. Təhsil aldığı institutda laborantlıqdan professora qədər ziqzaqlı, çətin, lakin şərəfli elmi-pedaqoji yol keçmişdir.

Göstərilən dövrdən «XX əsr rus ədəbiyyatı», «Türk xalqları ədəbiyyatı», «Azərbaycan ədəbiyyatı» fənlərindən rus və Azərbaycan bölmələrində mühazirələr oxuyur, kurs işləri, buraxılış işləri, magistr, namizədlik dissertasiyalarına rəhbərlik etmiş və etməkdədir.

1990-1992-ci illərdə doktoranturada olmuş «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində» mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində işləmiş, 1992-ci ildə onu doktorantura müddəti başa çatmazdan öncə müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə almışdır.

1994-cü ildən Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə ona professor diplomu verilmiş və Bakı Slavyan Universitetinin professoru vəzifəsinə seçilmişdir.

1995-1997-ci illərdə Bakı Qızlar Universitetində (əvəllər Bakı Ali Pedaqodi Qızlar Seminariyası) «Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı» kafedrasının müdiri, 1998-ci ildən Azərbaycan Beynəlxalq Universitetində «Rus dili və Ədəbiyyatı» kafedrasının müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

Nizami Tağısoy pedaqoji işlə yanaşı məhsuldar elmi fəaliyyətlə məşğul olan alimlərdəndir. İndiyə qədər onun müxtəlif konfrans, simpozium və elmi məclislərdə, dərgilər, məcmuələr və qəzet səhifələrində 300-ə qədər müxtəlif məzmunlu məqalələri işıq üzü görmüşdür.

Professor Nizami Tağısoyun elmi prioritetlərində tərcümə nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr, komparativistika, türk xalqlarının etnogenezi, etnologiyası, etnoqrafiyası, epik təfəkkürü, ənənələri, folkloru, klassik və müasir ədəbiyyatı, ədəbiyyatşünaslığın aktual problemləri, müasir ədəbi proses və s. istiqamətlər uğurla işlənəlməkdədir. Monoqrafiya və məqalələri bir qayda olaraq polemikliyi və fərdi baxış müstəvisi ilə seçilir.

Professor Nizami Tağısoy qaqaüz, qazax, qaraqalpaq, qaraçay, qırğız, Kıbrıs türkləri, malkar, özbək, xəzər və d. türk qövmləri ilə bağlı çoxsaylı məqalələr və kitablar müəllifidir. Onun müxtəlif illərdə yazdığı dərslər, dərslər vəsaitləri, monoqrafiyaları, folklor-etnoqrafik araşdırmaları oxucular və mütəxəssislər tərəfindən bəyənilir. Tanınmış tədqiqatçının «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində» (Bakı, 1992, 134 s. – rus dilində); «Qazax ədəbiyyatı» (Bakı, 1993. -70 s. – rus dilində), «Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə» (Bakı, 1998. - 68 s. – rus dilində); «Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində» (Bakı, 1999. - 132 s. – rus dilində); «Poetik tərcümə» (Bakı, 2001. - 245 s. – rus dilində); «Qaraqalpaq ədəbiyyatı» (Bakı, 2007. - 296 s. – rus dilində); «Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti» (Bakı, 2008. – 152 s.); «Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü». (Bakı, 2009. – 172 s.); «Səftər Həsənzadə. Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirələr» (Bakı, 2009. – 76 s.) kimi monoqrafiya və kitabları tənqidçilər, türkoloqlar tərəfindən yüksək dəyərləndirilir.

Professor Nizami Tağısoy tərcümə nəzəriyyəsi və bədii tərcümə məsələləri ilə müntəzəm məşğul olan alimlərimizdəndir. O, Azərbaycan türkologiyasında ilk dəfə olaraq qırpaq türklərindən olan qövmlərin folklor yaddaşına müraciət etmiş «Qaraqalpaq xalq nağılları»nı (Bakı, 2006) və qazax qəhrəmanlıq eposu «Koblandıbatır»ı (Bakı, 2008). Azərbaycan türkcəsinə uyğunlaşdırmışdır.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Nizami Tağısoy iki şeirlər və poemalar – «Axtaracaqsan məni» (Bakı, 2000), «Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı» (Bakı, 2004) və «Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya» (Bakı, 2008) — povesti ilə ədəbiyyatsevərlərlə görüşmüşdür. Şeir və poemalarının bir hissəsi şair-mütərcim Qiya Paçxataşvili tərəfindən rus dilinə çevrilərək oxuculara təqdim edilmişdir. Şeirlərindən bir neçəsinə Cavanşir Quliyev və Razim Paşayev kimi bəstəkarlar mahnı yazmışlar.

Professor Nizami Tağısoy digər müəlliflərlə (professor Rafiq Manafoğlu və dosent Rüstəm Kamalla) birlikdə Azərbaycanda ilk dəfə olaraq «İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti»ni hazırlayıb (Bakı, 2010) mütəxəssislərin müzakirəsinə vermişdir.

Professor Nizami Tağısoy mütəmadi olaraq ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarında keçirilən nüfuzlu beynəlxalq konfrans və simpoziumların iştirakçısıdır.

Professor Nizami Tağısoy iki onillikdən artıqdır ki, türk xalqlarının folkloru, etnogenezi, epik təfəkkürü, klassik və müasir ədəbiyyatına dair dərslər üzərində işləyir. Bu əsərin çoxcildli nəşri nəzərdə tutulur.

Professor Nizami Tağısoyun nəzəri mülahizələri istər Azərbaycan-rus, Azərbaycan-özbək, Azərbaycan-qaqaüz, Azərbaycan-qaraqalpaq ədəbi əldaqələri, istər müasir ədəbiyyatşünaslığın aktual problemləri, o cümlədən A.Blok, S.Yesenin, K.Simonov, A.Adalis, P.Antokolski, A.Tvardovski, S.Vasilyev, S.Vurğun, Mir Cəlal, S.Əhmədli, Elçin, Anar, A.Rəhimov, Ə.Əhməd, K.Abdulla, E.Hüseynbəyli, R.Rəvan və Ə.Xələfli, Y.Nəğməkar və b. yaradıcılığı ilə bağlı fikir və mülahizələri ədəbi tənqidimizin orijinal səhifələrindən hesab olunur.

Nizami Tağısoy regional etnoqrafiya və folklor nümunələrinin toplanılıb araşdırılması və nəşri istiqamətində 25 ilə yaxındır ki, zəhmət sərf edir. Onun son dövrlərdə Azərbaycanda və Türkiyədə yaşayan Şilyan ellərinin etnoqrafiyası, etnik-milli düşüncə tərzini və şifahi yaradıcılığı ilə bağlı araşdırmaları türk ellərinin mənəvi mədəniyyətini öyrənmək baxımından maraqlıdır.

Nizami Tağısoy haqqında məlumat «XXI əsr Azərbaycan alimləri və maarifçiləri» bioqrafik göstəricisinə daxil edilmişdir. O, «Qızıl qələm», “Xalqın nüfuzlu ziyalı” mükafatları laureatıdır.

Professor Nizami Tağısoy hazırda Bakı Slavyan Universitetinin «Azərbaycan ədəbiyyatı» kafedrasında elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur, müasir ədəbi tənqidimizin müxtəlif tərəflərini əhatə edən məqalələrlə mütəmadi olaraq dövrü mətbuatda çıxış edir.

***

Törkoloq, folqklorist, literaturoved, teoretik perevoda, pogt-kritik, doktor filoloqıçeskix nauk, professor Nizami Tağısoy (Nizami Taqi oqlu Mamedov) rodilsə 24 maə 1950 qoda v selenii Öxarı Şilğən Udjarskoqo rayona Azerbaydjanskoy Respubliki. V 1967 qodu zaverşil srednee obrazovanie v rodnom rayone.

V 1968-1970 qodax slujil v armii. Posle voinskoy slujbi postupil v Azerbaydjanskiy pedaqqoıçeskiy institut ruskoqo əzıka i literaturı im. M.F.Axundova na fakulğtet ruskoqo əzıka i literaturı. V 1975 qodu s otliçiem okonçil nazvanniy institut. Po napravleniö rabotal uçitelem ruskoqo əzıka i literaturı v sredney škole Udjarskoqo rayona. Ehə v školğnie qodi peçatalisğ eqo stixi i statği v stenqazete, a potom v rayonnix i respublikanskix qazetax.

Rabotaə v selğskoy škole, odnovremenno na konkursnoy osnove (sdav gkzamen po speüialğnosti «sovetskaə literatura») postupaet v aspiranturu İstituta, qde ranee poluçil vişşee obrazovanie.

S 1980 qoda zanimalsə problemami literaturnix svəzey, v 1986 qodu, zahitiv kandidatskuö dissertaiüö na temu: «Russkie perevodi pğes Samedə Vurquna i ix süeniçeskoe voplohenie», poluçil uçenuö stepenğ kandidata filoloqıçeskix nauk.

S 1984 qoda rabotaet v Bakinskom slavənskom universitete (v proşlom Azerbaydjanskiy pedaqqoıçeskiy institut ruskoqo əzıka i literaturı im. M.F.Axundova). İmenno zdesğ on proşel ziqzaqobrazniy, təjeliy, no slavniy nauçno-pedaqqoıçeskiy putğ ot laboranta do professora.

S ukazannoqo vremeni çital i çitaet leküii na russkom i azerbaydjanskom otdeleniəx po predmetam «Russkaə literatura XX veka», «Literatura törkskix narodov», «Azerbaydjanskaə literatura», «Teoriə perevoda», rukovodil i rukovodit kursovimi i vipusknimi rabotami, dissertaiüemi maqistrov, aspirantov i dissertantov.

S 1990 po 1992 qod, naxodəsğ v doktoranture, rabotal nad dissertaiüey: «Russkaə pogziə XX veka v azerbaydjanskix

perevodax», çto uspeşno zahitil do okonçaniə sroka, v 1992 qodu poluçil uçenuö stepenğ doktora filoloqıçeskix nauk.

V 1994 qodu reşeniem Vişşey Attestaiionnoy Komissii pri Prezidente Azerbaydjanskoy Respubliki bıł vıdan diplom professora i izbran na doljnostğ professora Bakinskoqo slavənskoqo universiteta.

S 1995 po 1997 qq. zavedoval kafedroy «Azerbaydjanskoqo əzıka i literaturı» v Bakinskom deviçğem universitete (ranee Bakinskaə vişşəə pedaqqoıçeskaə deviçğə seminariə), s 1998 qoda – zaveduöhiy kafedroy snaçala «Azerbaydjanskoqo əzıka i literaturı», potom kafedroy «Russkoqo əzıka i literaturı» v Azerbaydjanskom mejdunarodnom universitete.

Nizami Tağısoy –uçeny, zanimaöhiysə narədu s pedaqqoıçeskoqo rabotoy, plodotvornoy nauçnoy deätelğnostğö. Okolo 300 eqo statey razliçnoqo soderjaniə uvideli svet na konferenüiəx, simpoziumax i nauçnix zasedaniəx, straniüax qazet i jurnalov respublikanskoqo i mejdunarodnoqo urovney.

V nauçnom prioritete professora Nizami Tağısoə uspeşno razrabatıvaötsə problemı teorii perevoda, literaturnix svəzey, komparativistiki, gtnoqeneza, gtnoloqii i gtnoqrafii, gpiçeskoqo mişleniə, tradiüii folğklora, klassiçeskoqo i sovremennoy literaturı törkskix narodov, aktualğnie voprosı literaturovedeniə, sovremennoqo literaturnoqo proüessa i druxix napravleniy. Monoqrafii i statği, kak pravila, otliçaötsə polemıçnostğö i ploskostğö individualğnoqo vzqləda.

Professor Nizami Tağısoy – avtor mnoqoçislennix statey i kniq o qaqauzskom, kazaxskom, karakalpakskom, kirqizskom, malkarskom, uzbekskom, xazarskom i druxix törkskix gtnosax i narodax. Napisannie im v raznie qodi proqrammi dlə studentov vişşix uçebnix zavedeniy, uçebniki i uçebnie posobiə, monoqrafii, issledovaniə folğklorno-gtnoqrafiçeskoqo xarakterə odobreni çiteləmi i speüialistami. Vişsko oueneni kritikami i törkoloqami takie monoqrafii i kniqi izvestnoqo issledovatelə; kak: «Russkaə pogziə XX veka v azerbaydjanskix perevodax» (Baku, 1992, 134 s.

na ruskom əzike), «Naüionalǵnoe svoeobrazie podlinnika i perevod» (Baku, 1998, 68 s. na ruskom əzike), «Dramaturqiə Samedə Vurquna na ruskom əzike» (Baku, 1999, 132 s. na ruskom əzike), «Pogtiçeskiy perevod» (Baku, 2001, 245 s. na ruskom əzike), «Karakalpakskaə literatura» (Baku, 2007, 296 s. na ruskom əzike).

Professor Nizami Tağısoy –uçeniy, postoənnə zanimaöhıysə voprosami teorii perevoda i xudojestvennoqo perevoda. On vpervie v azerbaydjanskoy türkoloqii obratilsə k folǵklornoy paməti kıpçakskix törkov, perevodu «Karakalpakskie narodnie skazki» (Baku, 2006) i kazaxskoqo qeroiçeskoqo gposa «Koblandı-batır» (Baku, 2008) na rodnoy əzik.

Çlen Soöza pisateley Azerbaydjana Nizami Tağısoy pre-podnəs poçitateləm pogzii dva sbornika stixotvoreniy i pogm: «Budeşǵ iskatǵ menə» (Baku, «Səda», 2000), «Mojet mir zabludilsə» (Baku, «Azərneşr», 2004) i povestǵ «Skazka o Natike i çėrnoy zurne, ili oboim gleqiə» (Baku, 2008).

Çastǵ stixotvoreniy i pogm perevedeni poliqlotom i pogtom Qıey Paçxataşvili na ruskiy əzik.

Neskolǵko stixotvoreniy pereloeni na pesnə kompozitorami Djavanşırom Qulievim i Razimom Paşaevim.

Vpervie v Azerbaydjane professor Nizami Tağısoy vmeste s druqimi avtorami (professorom Rafiqom Manafoqlı i doüentom Rustamam Kamalom) sostavil «Tolkoviy slovarǵ perevodovedçeskix terminov» (Baku, 2010).

Professor Nizami Tağısoy –postoənniy uçastnik provodimıx v strane i za eë predelami prestijnıx mejdunarodnıx konfereüiy i simpoziumov.

Professor Nizami Tağısoy bolǵşe dvux desətiletıy rabotaet nad sborom folǵklornıx obrazüov, gnoqenezom, gpiçeskim mışleniem törkskix narodov, sostavleniem ucebника po sovremennoy literature, izdanie kotoroqo nameçetsə mnoqo-tomnikom.

Teoretiçeskie sujdeniə professora Nizami Tağısoə ob azerbaydjansko-russkix, azerbaydjansko-uzbekskix, azerbaydjansko-karakalpaksckix literaturnıx svəzəx, ili ob aktualǵnıx problemax sovremenneqo literaturovedeniə, v tom çisle, svəzannıx s tvorçestvom A.Bloka, S.Esenina, K.Simonova, A.Adalis, P.Antokolǵskoqo, A.Tvardovskoqo, S.Vasilǵeva, S.Vurquna, Mir Djalala, Anara, A.Raqimova, A.Axmeda, E.Quseynbeyli, R.Ravana, A.Xalafli, Ö.Naqmekəra i dr. sçitaötsə oriqinalǵnımi straniüami literaturnoy kritiki.

Okolo 25 let Nizami Tağısoy truditsə nad sborom folǵklornıx obrazüov i vıəvleniem reqionalǵnoy gnoqrafii.

Svedeniə o Nizami Tağısoe daötsə v bioqrafiçeskom sbornike «Uçenie i prosvetiteli Azerbaydjana XX veka». On obladatelǵ premiy «Zolotoe pero», «Avtoritetnyy intelligent naroda».

V nastoəhee vremə professor Nizami Tağısoy zanimaetsə nauçno-pedaqoqiçeskoı deätelǵnostǵö na kafedre «Azerbaydjanskoy literatırı» v Bakinskom slavənskom universitete i periodičeski vıstupaet v peçati so statǵəmi, posvəhennımi razliçnim problemam sovremennoy literaturnoy kritiki.

***

Turkologist, specialist in folklore, literary critic, theorist of translation, poet-critic, doctor of philology, professor Nizami Taghisoy (Nizami Taghi Mammadov) he was born in Upper Shilyan village of Ujar region of Azerbaijan Republic on May 24, 1950. He finished secondary education in his native region in 1967.

He served in armed forces during 1968-1970.

After military service he was enrolled in the faculty of "Russian language and literature" of Azerbaijan Pedagogical Institute of Russian language and Literature named after M.F.Akhundov, graduated from the same faculty with honours diploma in 1975. He had worked as the teacher of Russian language and literature in secondary school in Ujar according to appointment. During school years his little poems and articles were published in wall newspapers, then in regional and republican newspapers.

Beside his work in village school, he had been enrolled in post-graduate courses of the institute where he studied by competitive examinations. He was engaged in problems of literary articles beginning from 1980, in 1986 he was conferred on academic degree by defending thesis of candidate of philology in subject "Russian translations and personification of Samad Vurgun's plays".

He works in Baku Slavic University (former Azerbaijan Pedagogical Institute of Russian language and Literature named after M.F.Akhundov) since 1984. He passed difficult but honourable academic-pedagogical way in the institute where he studied from laboratory assistant to professor.

He delivers lectures in Russian and Azerbaijani sections from subjects as "Russian literature of XX century", "Literature of Turkish nations", "Azerbaijan literature", "Theory of translation", supervised and continues to supervise course papers, theses, master and Candidate's dissertation since the above-mentioned period.

He had worked on DPhil in subject "Russian poetry of XX century in Azerbaijan translations", was conferred on Doctor of philology by defending it successfully in 1992.

In 1994 he was conferred on professor diploma by the decision of Supreme Attestation Board under the President of Azerbaijan Republic and was elected the professor of Baku Slavic University.

In 1995-1997 he had worked as the chief of department "Azerbaijani language and literature" of Baku Maidens' University (former Baku Higher Pedagogical Maidens' Seminary) and of department "Russian language and literature" (first Azerbaijani language and literature) of Azerbaijan International University since 1998.

Nizami Taghisoy is one of the scientists who are engaged in scientific activity next to pedagogical work. About 300 of his articles of different subject had been presented in various conferences, symposiums and scientific meetings, journals and newspapers.

In scientific priorities of Professor Nizami Taghisoy directions like translation theory, literary articles, reconstructions, ethnogenesis, ethnology, ethnography, epic mentality, traditions, folklore, classical and contemporary literature of Turkish nations, urgent problems of literary criticism, modern literary process and etc. are used successfully. His monographs and articles differ in its controversy and individual way of thinking.

Professor Nizami Taghisoy is the author of many articles and books related to Turkish nations as Gagauz, Kazakh, Kara-Kalpak, Karachai, Kirghiz, Kibris turks, Malkar, Uzbek, Khazar etc. textbooks, educational supplies, monographs, folk-lore ethnographic researches which he wrote during different years are approved by readers and experts. The following monographs and books by the outstanding researcher are highly appreciated by critics, turkologists: "Russian poetry of XX century in Azerbaijan translations" (Baku, 1992, 134 pages- in Russian); "Kazakh literature" (Baku, 1993 - 70 p. - in Russian); "National peculiar of origin and transla-

tion" (Baku, 1998 - 68 p. - in Russian); "Samad Vurgun's dramaturgy in Russian" (Baku, 1999 - 132 p. - in Russian); "Poetic translation" (Baku, 2001 -245 p. - in Russian); "Kara-Kalpak literature" (Baku, 2007 - 296 p. - in Russian); "run of prose: time and space context" (Baku, 2008 - 152 pages); "Shilyan: itself, its words - eye of spring" (Baku, 2009 - 172 pages); "Saftar Hazanzade: lines full of homesickness" (Baku, 2009-76 pages).

Professor Nizami Taghisoy is one of our scientifics who engages in translation theory and literary translation problems regularly. He had applied to folk-lore memory of Polovtsians for the first time in Azerbaijan turkology, had conformed "Kara-Kalpak folk stories" (Baku, 2006) and Kazakh heroic epos "Koblandi-batir" (Baku, 2008) to the Azerbaijani Turkish.

Nizami Tagisoy being the member of Azerbaijan Union of Writers had met with lovers of literature presenting his two poems like "You'll look for me" (Baku, 2000), "The world lost its way" (Baku, 2004) and tale named "Tale of orator with qara zuma or elegy to both" (Baku, 2008). A part of lyrics and poems had been presented to readers translated into Russian by poet-translator Giya Pachkhatashvili. Javanshir Guliyev and Razim Pashayev composed songs to some of his lyrics.

Professor Nizami Taghisoy had prepared "Explanatory dictionary of translation terms" (Baku, 2010) with other authors (Professor Rafiq Manafoglu and associate professor Rustam Kamal) for the first time in Azerbaijan.

Professor Nizami Taghisoy is the participant of influential international conference and symposiums held in our country and outside of it.

Professor Nizami Taghisoy works on manual about folk-lore, ethnogenesis, epic mentality, classical and modern literature of Turkish nations for more than two decades.

Theoretical conclusions of Professor Nizami Taghisoy are considered original pages of our literary criticism in connection with Azerbaijani-Russian, Azerbaijani-Uzbek, Azerbaijani-Gagauz,

Azerbaijan-Kara-Kalpak literary contacts, urgent problems of modern literary criticism, as well as opinion and considerations related to the creative works of A.Block, S.Yesenin, K.Simonov, A.Adalis, P.Antokolski, A.Tvardovski, S.Vasilyev, S.Vurgun, Mir Jalal, S.Ahmadli, Elchin, Anar, A.Rahimov, K.Abdulla, E.Huseynbayli, A.Ahmad, R.Ravan, A.Khalafli, Y.Nagmakar and others.

Nizami Taghisoy works on collection and research, publication of regional ethnographical and folk-lore patterns for more than 25 years. His researches related to ethnography, ethnic-national way of thinking and folk-lore of Shilyan people living in Azerbaijan and Turkey are interesting from point of view of studying the culture of Turkish nations.

Information about Nizami Taghisoy had been entered into biographical index "Azerbaijan scientists and educationalists of XXI century". He is the "Gold pen" prize winner.

At the present Professor Nizami Taghisoy is engaged with academic-pedagogical activity in department "Azerbaijan literature" of Baku Slavic University, his articles covering different points of contemporary literary criticism are published in press regularly.

**Baku, Azerbaydjanskaə Respublika,
rektoru Bakinskoqo clavənskoqo
universiteta, professoru
Abdullaevu K.**

Uvajaemiy Kamal Abdullaeviç!

Çerez İA «Jaxon» poluçili vesğma radostnoe soobhenie o prezentaüii kniq professora Nizami Mamedova «Karakalpakskaə literatura» i «Karakalpak xalq nakılları» («Karakalpakskie narodnie skazki»).

**«Ot Navoi poznal mir,
Ot Fizuli prosvetilsə, ə»**

- pisal velikiy karakalpanskiy pogt Berdax, ehe v seredine XIX veka. Obhnostğ naşix duxovnix istokov i üennostey naşli svoe podtverjdenie i v prekrasnom gpose «Qoruqlı» («Keroqlı»), kotoroqo karakalpaki çitaöt na rodnom əzıke.

Prosim peredatğ naşu iskrennuö blağodarnostğ prof. Mamedovu Nizami i vsem družğəm i poçitateləm karakalpaskoy literaturi.

Tulepberqen Kaipberqenov - Qeroy Uzbekistana,
Predsedatelğ Soöza pisateley
respubliki Karakalpakstan.

Azat Matjanov - professor, rektor Karakalpakskoqo
Qosudarstvennoqo Universiteta
im.Berdaxa.

Orazbay Abdiraxmanov - narodniy pisatelğ Karakalpakstana,
Ql. redaktor jurnalə «Amudarğə».

Azerbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı Slavyan Universiteti

Nizami Məmmədov

Qaraqalpaq ədəbiyyatı

DƏVƏTNAMƏ

Bakı – 2008

Ünvan:
S.Rustəm küçəsi 25.
Telefon: (+994 12) 440-13-28, 441-50-42, 441-50-68, 440-87-95

Hörmətli

Sizi Bakı Slavyan Universiteti Jurnalistika və Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının professoru, filologiya elmləri doktoru, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, şair-ərəcliməçi Nizami Məmmədovun (Nizami Tağısoy) "Qaraqalpaq ədəbiyyatı" kitabının təqdimatına dəvət edirik.

Təqdimat 2008-ci il iyunun 3-də saat 11.00-da Bakı Slavyan Universitetinin Moskva auditoriyasında (əsas bina) keçiriləcəkdir.

Ünvan : S.Rüstəm küçəsi 25.

Telefon : (+994 12) 440-13-28, 441-50-42, 441-50-68, 440-87-95

Jurnalistika və Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrası

GİRİŞ SÖZÜ:

Kamal Abdullayev – Bakı Slavyan Universitetinin rektoru, Əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvi

ÇIXIŞLAR:

1. İsmatilla İrəqsev - Özbəkistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasında Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri
2. Nizami Cəfərov – Milli Məclisin üzvü, Axtatıq Mərkəzinin direktoru, AMEA-nın müxbir üzvi
3. Rəhilis Qeybulayeva - BSU-nun Jurnalistika və Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor
4. Asif Hacıyev - BSU-nun tədris işləri üzrə prorektoru, filologiya elmləri doktoru, professor
5. Məmməd Əhliov - BSU-nun elmi işlər üzrə prorektoru, fəlsəfə elmləri namizədi, dosent
6. İbrahimpaşa Babayev – BSU-nun Filologiya fakültəsinin dekani, filologiya elmləri namizədi, dosent
7. Afiq Əmrahəddin – Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi, BDU-nun dosenti, filologiya elmləri namizədi
8. Cənab Nəziyeva – Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor
9. Elman Quliyev – Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti "Türk Araşdırmaları Mərkəzi"nin müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor
10. Rüstəm Rəsulov – BSU-nun "Folklər araşdırmaları" elmi-tədqiqat laboratoriyasının müdiri, filologiya elmləri namizədi, dosent

II BÖLMƏ

Nizami Tağısoyun həyat və yaradıcılıq bioqrafiyası

Heydər Cəfərov
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji
Universiteti, Pedaqogika kafedrasının
dosenti, pedaqoji elmlər namizədi*

SƏDAQƏTLİ DOST, LAYİQLİ ŞƏXSİYYƏT, SƏLAHİYYƏTLİ ALİM

Deyirlər hətta ən tanınmış, bacarıqlı, qabiliyyətli həkim-mütəxəssislər yaxınları və doğmaları üzərində cərrahiyyə əməliyyatı apardıqda çox böyük həyəcan keçirir, ehtiyat edir, bəzi hallarda isə ümumiyyətlə bundan çəkinirlər. Səmimi etiraf edirəm ki, 40 ilə yaxın dostluq etdiyim filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağı oğlu Məmmədovun (Nizami Tağısoy) həyatı, elmi-pedaqoji fəaliyyəti və ədəbi-bədii yaradıcılığı haqqında yazanda da mən həmin doğmalığ və məsuliyyət hisslərini keçirirəm. Lakin bütün bunlara baxmayaraq dostum və qardaşım haqqında söz deməyə borcluyam. Aqillər deyir «Yersiz danışanda söz, yerində danışmayanda isə insan itirirsən». Əvvəla, deməyə və yazmağa dəyərli sözlər çoxdur;

ikincisi, cəsarətlə qeyd edə bilərəm ki, onu ən yaxşı tanıyanlardan biri mənəm; üçüncüsü Nizami müəllim haqqında ətraflı danışmağın əsl məqamı gəlib çatmışdır.

40 illik tanışlıq, yoldaşlıq və dostluq təcrübəsi... Dərindən, hərtərəfli və məntiqlə düşünəndə bunun nə demək olduğunu dərk və təsəvvür etmək çətin deyil. Məslək, əqidə, ideya birliyi, həyat tərzi («Taylı tayını tapmasa, günü ah-vayla keçər», «Dost dostu tən gərək, tən olmasa gen gərək») və şəxsi keyfiyyətlərdəki oxşarlıq («Dostlar iki can bir qəlb olur», «Sidq ilə dost olanlar ürəkdən də bir gərək»); həyatın bizə qismət etdiyi maddi və mənəvi çətinliklərə sinə gərmək («Yaxşı dost pis gündə məlum olar»); bilik, savad, təhsil uğrunda və elmi yaradıcılıq yolunda, pedaqoji fəaliyyətdə fədakarlıq: süni maneələri aradan qaldırmaqla özünü təsdiq etmək, var qüvvəni toplayıb əslində nəyə qadir olduğunu göstərmək məcburiyyəti; yoldaşlığa, dostluğa, qardaşlığa və doğmalığa sonsuz sədaqət («Yaxşı dostunu pis gündə sına», «Yaxşı yoldaş yaman gündə tanınar»); qarşılıqlı hörmət, ehtiram, məhəbbət və s. və i.a. Görünür, atalar bütün bunları nəzərə alaraq müdrik kəlamlar söyləmişlər: «Dostunu göstər, sən kim olduğunu deyim», «Yaxşı dost qardaşdan irəlidir», «Yaxşı dost böyük xəzinədir», «Yaxşı dost adamı bay (bəy) edər, pis dost adamı zay edər».

Ömür – bir karvan yolu... Bu yolda əqidəsi, həyat amalı, məsləki, dünyagörüşü oxşar insanların bir-birinə rast gəlməsi də Allahın bir qisməti, alın yazısıdır... Axı, yaşından, cinsindən, irqindən, milliyətindən, vəzifəsindən, fəaliyyət sahəsindən, peşəsindən və s. asılı olmayaraq bir bölgənin, bir rayonun, bir qəsəbənin adamları, bəzən isə hətta müəyyən qohumluqları çatan adamlar belə bir-birilə ömür boyu rastlaşmırlar. Filosoflar əbəs yerə demirlər ki, zərurət təsadüfdən doğur...

...1971-ci ilin yayında sənədlərimi Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun /sonradan, əgər səhv etmirəmsə, 1972-ci ildə bu təhsil müəssisəsinin bazasında iki müstəqil ali məktəb - SSRİ-nin 50 illiyi adına Azərbaycan Pedaqoji Xarici Dillər İnstitutu /indiki Azərbaycan Dillər Universiteti/ və M.F.Axundov adına Azərbaycan Pe-

daqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutu /indiki Bakı Slavyan Universiteti/ rus dili və ədəbiyyatı fakültəsinə vermişdim. Müəyyən məlumatlar əldə etmək, imtahan veriləcək fənlərdən nəyisə öyrənmək məqsədilə tez-tez ora gedir və institutun həyətinə toplaşan abituriyentlərlə sual-cavab, müzakirə və mübahisələr edərdik. Bu mübahisələrdə mənim diqqətimi iki nəfər daha çox cəlb edirdi: Nizami və Səlahəddin. Nizami özünün birmənalı, qətiyyətli, inamlı cavabları və mübahisələri, Səlahəddin isə incəliklərə, xırdalıqlara daha çox aludə olması və özünü bu sahədə daha təcrübəli göstərməyə çalışması ilə (sonradan məlum oldu ki, o, pedaqoji məktəbi bitirib) fərqlənirdilər. Yavaş-yavaş hal-əhval tutmağa, biri-birimizi tanımağa, bir-birimizə isnişməyə və hətta gələcək üçün planlar qurmağa başladım. İmtahandan-imtahana keçdikcə biri-birimizin uğurlarına sevinir və növbəti imtahan ətrafında sual-cavablar edirdik. Nəhayət, bütün imtahanlardan müvəffəq qiymət alıb instituta daxil olduq və xoş təsadüfdən üçümüz də 120-ci qrupa düşdük (ikinci kursdan başlayaraq bu qrup 219, 319, 419 adlandı). Qrupumuzdakı oğlanlı-qızlı tələbələrin hamısının maddi və ictimai vəziyyəti, demək olar ki, eyni idi. Hamısı da rayon və kənd məktəblərinin məzunları. Oğlanların əksəriyyəti ordu sıralarında qulluq etmiş, bərkə-boşa düşmüş, müəyyən çətinliklərlə rastlaşmış uşaqlar olduğundan həyatı yaxşı başa düşür və özlərini təcrübəli adam kimi aparırdılar. Maddi və ictimai vəziyyətin oxşarlığı bizi bir-birimizə çox tez isinişdirdi. Yoldaşlarımız Ağaisanı qrup nümayəndəsi, Nizamini qrup həmkarlar, məni isə qrup komsomol təşkilatının katibi seçdilər. Bizim hər üçümüz kommunist partiyasının üzvü idik və həqiqət nəminə demək lazımdır ki, o vaxt belə tələbələrə xüsusi rəğbət bəslənilir, hörmət və etiramla yanaşılırdı.

Nizaminin təhsildə və ictimai işlərdəki fəallığı bizi daha da yaxınlaşdırdı. Mənim təklifimlə hər ikimiz əmim oğlu Məmmədəlinin Vorovskidəki (indiki M.Ə.Rəsulzadə qəsəbəsi) evində yaşamağa başladım və dörd ilə yaxın, yəni institutu qurtarana qədər burada qaldım. Həqiqət nəminə demək lazımdır ki, xasiyyətlərimiz ya oxşar, ya da bir-birini tamamlayırdı. Hər ikimiz təhsildə xüsusi fəallıq nü-

mayış etdirir, hər ikimiz idmana xüsusi maraq göstərir (Nizami sərbəst güləş, mən isə boks bölməsində məşğul olurduq), sağlam həyat tərzini keçirir, gün rejiminə ciddi əməl edir, xoşagəlməz hərəkətlərdən çox uzaq gəzərdik. Seminar dərsləri ərəfəsində bütün digər tədbirlər təxirə salınar, baş-baş verib ya kitabxanada tövsiyə olunan mənbələri konspektləşdirər, ya da evdə bir neçə mənbədən istifadə etməklə birlikdə (çox vaxt Əyyub da bizə qoşulardı) hazırlaşardıq. Düzünü deyim ki, bu sahədə liderlik Nizamiyə məxsus idi. Məndə indinin özündə də ataların dediyinin əksinə olaraq bu gün görülməsi vacib olan işləri sabaha saxlamaq xüsusiyyəti var. Nizami isə, əksinə, dərslərə aid nəzərdə tutduğumuz planları vaxtında yerinə yetirməyə sövq edir və bəzən də nəyin bahasına olur-olsun yarı xoş, yarı zorla bizi buna vadar edirdi. Bunun nəticəsində dərslərə çox ciddi hazırlaşar, həm seminar və həm də mühazirələrdə xüsusi fəallıq göstərerdik. İmtahanlara isə mənim indiyə qədər təcrübədə rast gəlmədiyim üsulla hazırlaşardıq. Yenə də Nizaminin təşəbbüsü ilə sualları müvafiq günlərə bölər, əvvəlcə onların mühazirə dəftərlərində və müxtəlif kitablarda (biz kitabxanadan bilərəkdən müxtəlif müəlliflərin kitablarını götürərdik) səhifələri dəqiq göstərilməklə yerlərini müəyyənləşdirər və bir dəfə səthi oxuyardıq. Sonrakı günlər isə növbə ilə hər birimiz sualları ucadan çox dərinləndirər və əhatəli oxuyar, digərlərimiz isə diqqətlə qulaq asar, fikir mübadiləsi edər, sual ətrafında danışar, nəhayət, konkret suala nədən başlamaq lazım olduğunu dəqiq müəyyənləşdirərdik ki, imtahanda buna vaxt sərf etməyək. Ən əsası isə nəzərdə tutulan sualları hazırlamayınca Nizaminin bizdən əl çəkməməsi idi. Hadisələri qabaqlayıb səmimi etiraf edirəm ki, institutu fərqlənmə diplomu ilə bitirməyimə görə dostumun bu inadkarlığına borcluyam.

Bəzən kəskin elmi mübahisələrimiz düşərdi. Belə hallarda imtahan gününü gözləməyə səbrimiz çatmazdı: ərinmədən, tənbellik etmədən paltarlarımızı dəyişib instituta yollanar və müəllimlərimizlə söhbət əsnasında mübahisə predmetinə aydınlıq gətirər, bəzən də həddimizi aşıb onlarla da mübahisəyə girişərdik. Müəllimlərimiz isə əsl pedaqoji takt, ustalıq məharəti, təmkinlik nümayiş etdirər və bi-

zim çılğınlığımıza təbii baxardılar. İmtahana bir-iki gün qalmış qrup yoldaşlarımızla bir yerə toplaşar, sualları bir-bir danışar, onlara əlavələr edər, zəif oxuyanları danışdırar (məqsədimiz qrupumuzdakı tələbələrin hamısının təqaüd almasına nail olmaq idi), başa düşmədiklərini dəfələrlə aydınlaşdırardıq. Bütün bunların sayəsində ən çətin imtahanlardan belə qrupumuzun tələbələri üzə ağ çıxar, həm özlərini, həm də müəllimlərini sevindirərdilər. Hər semestr qrupda 8-12, bəzən də 15 əlaçı, zərbəçi olardı. Bir çox hallarda müəllimlərimiz bu tələbələrə onların seminar və mühazirədəki fəallığını nəzərə alaraq mexaniki, yəni soruşmadan əla qiymət yazardılar.

Yaxşı yadımdadır, fəlsəfədən imtahana gəlmişdik. Müəllimimiz fəlsəfə elmləri doktoru, professor Sabir Daşdəmirov (indi o, Azərbaycan Dillər Universitetində çalışır) 5-6 nəfərin zaçot kitabçasını yığıb soruşmadan əla qiymət yazmaq istəyəndə, Nizami ondan soruşub qiymət yazmasını təkid etdi. Sabir müəllim isə yarı zarafatla – ay bala, beşdən yüksək qiymət var, siz məndən nə istəyirsiniz? – dedi. Şahidi olduğum bir epizodu da qeyd etmək istəyirəm. Rus ədəbiyyatından imtahan verirdik. İmtahan götürən dosent Mstislav İvanoviç Şatalin Nizamiyə və bir neçə nəfərə əla qiymət yazandan sonra sözarası dedi ki, sizin qiymətiniz həqiqi beş deyil (bəlkə də, azərbaycanlı balalarının elmə belə ciddi münasibət göstərməsinə qısqançlıqla yanaşdığından belə deyirdi). Nizami həmişəki kimi öz prinsipiallığını göstərərək ona etirazını bildirdi ki, əgər icazə verirsinizsə, istəyirsinizsə biz o biletlərin hamısına 1-dən 120-yə qədər fikirləşmədən cavab verə bilərik. Halal qiymətimizi yazın, bizə minnət qoymayın. 35 - 40 il keçməsinə baxmayaraq bizə dərs deyən müəllimlər indi də bu qrupun təhsildəki və institutun ictimai həyatındaki fəallığını çox yaxşı xatırlayırlar. Yeri gəlmişkən, bizə çox savadlı, öz ixtisasını dərinləndirən, ən ali insani keyfiyyətlərə malik olan, tələbələrinə çox doğma münasibət bəsləyən müəllimlər dərs deyirdilər: Məmməd Qocayev, Həbib Babayev (Allah rəhmət eləsin), Atamoğlan Həsənov, Həmid Abbasov, Aleksandr Svariçevski, Sabir Daşdəmirov, Zəmfira Mehdizadə, Bela Axundova, Boris Vaysman, Bela Musayeva, dünyasını vaxtsız dəyişmiş Mayya

Məmmədova (qəbri nurla dolsun), Rövşanə Bədəlbəyli, Əli və Baba Musayev qardaşları, Qalina Şipulina, Solmaz Əliyeva...

Mübaligəsiz deyə bilərəm ki, orta məktəbi Azərbaycan dilində bitirən tələbələrin hətta Azərbaycan ədəbiyyatı da (mən hələ fəlsəfə, elmi kommunizm, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, siyasi iqtisad, elmi ateizm və digər fənləri qoyuram bir kənara) rus dilində tədris olunan institutda əla oxumağımız əsl fədakarlıq idi. Belə ki, biz eyni vaxtda rus dilinin qrammatikasını, onun qaydalarını, incəliklərini və ədəbiyyatını (şifahi xalq yaradıcılığından tutmuş sovet ədəbiyyatına qədər) öyrənməklə yanaşı, elmi biliklərin əsaslarına da yiyələnirdik. Lakin çox gərgin əmək sərf etməklə, çalışqanlığımızla bu çətinliklərin öhdəsindən məhərətlə gəlirdik. Yenə həqiqətə naminə deyim ki, Nizami rus dilində o qədər rəvan, səlis və ləhcəsiz danışdı ki, müəllimlərimizdən bəziləri onun Azərbaycan məktəbini bitirməsinə şübhə ilə yanaşırdılar. Bu isə, əlbəttə, seçilən ixtisasa, yəni rus dili və ədəbiyyatına olan maraqdan, meylədən, peşəyə mükəmməl yiyələnmək istəyindən və məsuliyyətindən irəli gəlirdi.

Çox maraqlı bir əhvalatı da qeyd etmək istəyirəm. Hər ikimiz tələbə elmi cəmiyyətinin üzvü kimi onun tədbirləri və iclaslarında fəal iştirak edirdik. İclasların birində çıxış edən 1-ci kurs tələbəsi Rəfail adlı bir oğlan gətirdiyi iqtibasdan sonra onun mənbəyini çox dəqiqliklə göstərdi: V.İ.Lenin. Əsərlərinin tam külliyyatı, 7-ci cild, səh. 432, yuxarıdan 3-cü abzas. Bu hal bir neçə dəfə təkrarlananda, mən üzümü Nizamiyə tutub «Qardaş, əlaçı belə olar, biz də özümüzü əlaçı sayırıq», - dedim. Sən demə, Nizami deyilən mənbələrin dəqiqliyini yoxlamaq üçün özündə qeydlər edirmiş. Bir neçə gündən sonra institutun yeməxanasında nahar edəndə yapışdı Rəfailin yaxasından ki, bəs, dediyin mənbələri yoxladım, heç biri də düz gəlmədi. Rəfail əlini-əlinə vurub qəhqəhə çəkib güldü və «Ayə, Allah sənə ömür versin, nə biləydim ki, sən gedib onları axtaracaqsan; mən özüm haqqında müsbət rəy yaratmaq üçün ağılıma gələn mənbəni göstərirəm», – deyəndə, biz də ona qarışıb gülməyə başladıq. Rəfailə sonradan dostlaşdıq. O, sadəliyi, mehribanlıığı, səmimiyyəti, çalışqanlığı və ünsiyyətli olmağı ilə fərqlənirdi. Sonralar indiki

BSU-da bir yerdə işlədik. Fəlsəfə elmləri namizədi, dosent idi. Dün-yasını vaxtsız dəyişdi. Bütün dostlarımız adından deyirəm: Allah sənə rəhmət eləsin, Rəfail.

Mən sətiraltı indiyə qədər, bəlkə də, heç kimə demədiyim bir məsələni də açıqlamaq istəyirəm. Nizaminin, Səlahəddinin, Məmi-şin, Cavanşirin və mənim yaxşı oxumağımızın, əlaçı olmağımızın başlıca səbəblərindən biri də abır-həyə hissi, bir kişi kimi (biz özümüzü yaşımıza uyğun olmayan sanballı bıçlı-saqqallı kişi hesab edirdik) qrup yoldaşlarımızın yanında pis vəziyyətdə qalmaqdan, pərt olmaqdan çəkinmək idi. Yəni indiki tələbələrin əksəriyyətindən fərqli olaraq müəllim dərslər soruşanda ayağa durub «mən hazır deyiləm» sözlərini deməyi şəxsiyyətimizə, mənliyimizə, qürurumuza, ləyaqətimizə, kişiliyimizə sığışdırma bilməməyimiz olmuşdur. Düşünürdük ki, bundan sonra qızların, oğlanların üzünə necə baxa bilərik... Buna görə də nəyin bahasına olur olsun bütün məhrumiyyətlərə baxmayaraq, hətta səhərə qədər yuxusuz qalmalı olsaq da belə, dərslərə həmişə hazır gələr və əllərimiz göydə olardı. Görünür, bunun nəticəsidir ki, indi məşğələlərdə tələbə qızın və ya oğlanın ayağa durub gülümsünə-gülümsünə «müəllim, mən hazır deyiləm» cavabını eşidəndə, məni bir pədaqoq kimi onların dərslərinə hazır olma-ması bir o qədər yox, özlərinin mənliyinə sığışdırıb bu sözləri yoldaşlarının yanında necə deyə bilmələri daha çox heyrətləndirir.

Təlim fəaliyyətinə belə ciddi münasibət göstərməyimizlə yanaşı, asudə vaxtlarımızın mənalı, məzmunlu, rəngarəng keçirilməsinin də qayğısına qalır, qeyri-rəsmi nərd, dama, şahmat, futbol yarışları keçirirdik. Nizami, Əyyub, əmim oğlu Əbdül (o, fransız dili fakültəsində oxuyurdu) və mənim təmsil etdiyimiz APİ Axundovun «yığma» futbol komandası ilə Məmmədəli, Zöhrab, Fazil və digər uşaqların təmsil etdiyi Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun «komandası» ilə keçirdiyimiz mütəmadi yarışlar son dərəcə emosional keçər və həmişə də bizim böyük hesablı qələbəmizlə başa çatırdı. Onlar isə bizi qıcıqlandırmaq üçün həmişə bu qələbənin təsadüfi olduğunu sübut eləməyə çalışırdılar.

Bundan başqa Nizaminin, sonradan qrupumuzun nümayəndəsi seçilən Məmişin (insafən, o da çox gözəl təşkilatçılıq bacarığına malik idi) və mənim birgə təşəbbüsümüzlə qrup və potok yoldaşlarımızla tez-tez (ən azı ayda iki dəfə) axşamlar keçirər, teatr tamaşalarına gedər, müxtəlif yerlərə (Azərbaycan Tarixi Muzeyi, Azərbaycan İncəsənət Muzeyi, Atəşgah, Pirqulu, Qobustan və s.) ekskursiyalar təşkil edərdik. Axı, yaxşı oxumaq üçün yaxşı da dincəlmək, əylənmək lazım idi.

Nizami həmçinin özünün səliqə-sahmanı və yüksək estetik zövqə malik olması, evdarlığı, təsərrüfatçılığı, aşpazlıq bacarığı ilə də fərqlənirdi. Dörd nəfər oğlanın qaldığı evdə həmişə səliqə-sahman hökm sürür, buradan, necə deyirlər, gül ətri gələrdi. Bu məsələlərdə Nizaminin dediyi bizim üçün qanun idi. Şalvar, kostyum, köynək, ayaqqabı alanda, ya sifariş verəndə onun fikri mütləq nəzərə alınardı. Ev üçün bazarlıq edəndə də o, yenə qabağa keçər, mən isə alınan şeyləri qablaşdırmaqla məşğul olardım. Dostumun səliqə-sahmanına elə indinin özündə də söz ola bilməz. Yaşımızın bu vaxtında da müəyyən məqsədlər üçün bazarlıq edəndə yenə hərə öz ənənəvi funksiyasını yerinə yetirir. Nizaminin aşpazlıq qabiliyyətini xüsusi qeyd etmək lazımdır: onun bişirdiyi borşun, bozbaşın, kələm, yarpaq və badımcan dolmasının dadı indi də damağımızdadır. Türklər demişkən, əllərinə sağlıq, qardaş...

Atalar deyirlər ki, hətta doğma qardaşını da yaxşı tanımaq istəyirsənsə, onunla yoldaşlıq etməlisən. Bu baxımdan biz Nizami ilə həm də birgə əmək fəaliyyətində - 1-ci kursu bitirdikdən sonra Şəkidə tələbə inşaat dəstəsində və 3-cü kursun əvvəlində isə Ağsu rayonunun Ərəbmehdibəy kəndində pambıq yığımında yoldaşlıq etmişik. Həm Şəkidə pedaqoji məktəbin yataqxanasında (Nizami, Səlahəddin, Rəhim, Əyyub, Əfəndi, Seyfəddin və mən), həm də Ərəbmehdibəy kəndinin klubunda narahatlığa, darısqallığa məhəl qoymayıb qrup yoldaşlarımızla (bütün oğlanların hamısı: Nizami, Səlahəddin, Rəhim, Məmiş, Əyyub, Əfəndi, Seyfəddin, Şadulla, Şıxkamal, Novruz, Hidayət, Cavanşir, İsmayıl, Ruslan və mən) bir otaqda qalmış və bir yerdə yemək yemişik. Qrupumuzun mütəşəkkiliyi,

səmimiliyi, mehribanlığı və işgüzarlığına həsəd aparırdılar. Nizaminin, Məmişin və mənim birgə təşəbbüsümüzlə həftəlik pul yığar, yeməxanada növbətçilər təyin edər (bir oğlan və bir qız), menyunu müəyyənləşdirər və səhər, günorta, axşam birlikdə nahar edərdik. Günorta üçün nəzərdə tutulan yeməyi isə sahəyə götürər, oğlanlı-qızlı bardaş qurub bir süfrə arxasında əyləşərdik. Axşamlar isə bacardığımız qədər əylənər, deyib-gülər və şənlənərdik. İşgüzarlığımız da öz yerində. Qrupumuz pambıq yığmaqda da birinci idi. Nəticədə Məmiş «Şərəf Nişanı» ordeni, mən, Nizami, Əyyub, Səlahəddin, Rəhim və Cavanşir isə radioqəbuledici ilə mükafatlandırıldılar.

Birgə təlim, idman və əmək fəaliyyəti (əyani oxumağımıza baxmayaraq o vaxtkı tələbələrin əksəriyyəti kimi, Nizami və mən də valideynlərimizə çox da əziyyət verməmək üçün bir müddət dərəcə qədər «Sevil» bağında fəhlə işləməli olduq) bizi mənəvi cəhətdən çox yaxınlaşdırdı. Biz artıq bir-birimizi, sözün həqiqi mənasında, danışmadan başa düşürdük. Ailələrimizi və hətta yaxın-uzaq qohumlarımızı da yaxşı tanıyırdıq. Səhv etmərsə, 1972-ci ilin yazında Bakıda yaşayan böyük qardaşım Yaqubun «Moskviçi» ilə Nizami İrəvandan, bizə qonaq gələn kiçik qardaşım Eldar (Allah ona rəhmət eləsin, sonralar məlum hadisələrdə erməni məkrinin qurbanı oldu) və mən birlikdə Yuxarı Şilyana getdik. Sadə kəndli ailəsinin sonsuz qonaqpərvərliyinin, özünəməxsus tərbiyə məsələləri və qarşılıqlı böyük-kiçik münasibətlərinin yüksək səviyyəsinin şahidi olduq. Axşam işdən qayıdan Tağı dayını (Allah ona rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun) bütün ailə üzvlərinin ayağa durub qarşılamağı da bizi çox məmnun etdi. Biixtiyarı «Allahsız yerdə otur, böyüksüz yerdə oturma» atalar sözü yadıma düşdü... Ailələrimizin də ruhən yaxınlığı məni heyran qoydu. Maraqlıdır ki, ailədəki uşaqların sayı və yaşları da bir-birinə çox uyğun gəlirdi: Abdul – Həbib, Böyükağa – Yaqub, Zeynəb – İzzət, Nizami – Heydər, Rəfi – Eldar, Mülayim – Şövkət... Bütün bu deyilənlər bizim dostluğumuzun çox möhkəm mənəvi bünövrə üzərində qurulduğuna dəlalət edirdi. Həyatın sonrakı gedişi bunu dəfələrlə təsdiq etdi və dostluğun əbədi sarsılmaz qardaşlığa çevrilməsinə zəmin yaratdı.

Ailə tərbiyəsindəki böyük-küçük münasibətlərinin Nizaminin qan yaddaşına həkk olmasının nəticəsidir ki, 40 illik yoldaşlıq, dostluq təcrübəsində onun bir dəfə də olsun məndən (o, bir yaş küçükdür) qabağa keçdiyinin şahidi olmamışam. Axı, küçüklük etmək qabiliyyəti də mənəvi böyüklüyün, yüksək əxlaqi keyfiyyətlərin daşıyıcısı olmağın əlamətidir. Ağsaqqal vaxtımda dərk etdim ki, yaşından asılı olmayaraq insan bütün ömrü boyu ona həm böyüklük və həm də küçüklük edənə ehtiyac duyur. Allah heç kimi nə ailədə, nə də cəmiyyətdə böyüksüz və küçüksiz, yəni bu mənəvi ehtiyacdən, böyük və zəngin sərvətdən məhrum eləməsin.

...Nəhayət, institutu fərqlənmə diplomu ilə bitirib təyinat yerinə yollandıq. Nizami Ucar rayonunun Yuxarı Şilyan kənd orta məktəbində, mən isə əvvəlcə doğulub boya-başa çatdığım Qərbi Azərbaycan, Zəngibasar (Uluxanlı) rayonunun Rəhimabad kəndinə qayıdıb vaxtilə oxuduğum Qaraqışlaq kənd orta məktəbində (1975-1976-cı dərəcə tədris ili) rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işləməyə başladım. Coğrafi məsafələrin uzaqlığı bizi daha da yaxınlaşdırdı. Biz (Nizami, Səlahəddin, Rəhim, Seyfəddin və mən) tez-tez məktublaşır, hal-əhval tutur və bir xəyal kimi doğma instituta qayıdıb aspiranturada oxuyacağımızı planlaşdırırdıq. Atalar deyir: “Niyətin hara, mənzilin ora”...

...1976-cı il iyulun ortalarında məktub yazıb Nizamini ayın axırına nəzərdə tutulan toyuma dəvət etdim. Lakin mənim onun mütləq gələcəyinə əminliyimə baxmayaraq gözlərim yolda qaldı. Bir müddətdən sonra aldığı məktubda çox kədərli və sarsıdıcı xəbər vardı: Nizami əziz atasının vəfat etdiyini yazmışdı. Elə həmin günün səhəri biz atamla Yerevan – Bakı avtobusu ilə Ucara yola düşdük. Gəlişimiz (xüsusilə 90 yaşlı atamın) gözlənilməz oldu. Təbii ki, qəbir üstə getdik. Atam Allahyarın Tağı dayının qəbrini qucaqlayıb, hönkür-hönkür ağlaya-ağlaya «Ay qardaş, Allah sənə rəhmət eləsin» deyəndə, bir daha dərk etdim ki, bizim Nizami ilə dostluğumuz və qardaşlığımız ruhən bir-birinin özünü görməyən atalarımıza da sirayət edibmiş...

Ailə qurduqdan sonra gələcək niyyətimi nəzərə alaraq 1976-1979-cu illərdə həyat yoldaşım Sevda xanımla Şamaxı rayonunun Dəmirçi kənd orta məktəbində rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işləməyə başladım.

1979-cu ildə biz Bakıya qayıtdıq və mən Kirov rayon (indiki Binəqədi) mənzil idarəsində təlimatçı-təşkilatçı işləməyə və mənzil-istismar idarələrinin nəzdində fəaliyyət göstərən məktəbdənkənar uşaq, uşaq-idman klublarına rəhbərlik etməyə başladım. Günlərin birində qətiyyənlə gözlənilmədən Səlahəddin mənə işə zəng vurdu. Qulaqlarıma inanmadım. Hal-əhval tutduqdan sonra, “Sən Bakıda neyləyirsən?” – deyə soruşdum. O da həmişəki kimi özünəməxsus tərzdə suala sualla cavab verdi: “Sənə, mən burada neyləyərəm?” Yarızarafat, yarıciddi birinci ağıma gələni dedim ki, yəqin aspiranturada oxuyursan. “Bəli”, – cavabını eşitdim. Amma onun ciddi, yaxud zarafatla dediyini başa düşə bilmədim. Yeri gəlmişkən onu da qeyd etmək istəyirəm ki, Səlahəddin mənim düzlu, məzəli zarafat etdiyim yeganə adamdır. Səhəri gün görüşdük, mən çox sevindim və onu təbrik etdim. Səlahəddin rus dilinin tədrisi metodikası üzrə aspiranturaya qəbul olmuşdu. Sonrakı görüşlərimizdə onunla xeyli məsləhətləşmələrdən belə qərara gəldik ki, mən də cəhd edim. Xoş təsadüfdən, xeyli mənəvi sarsıntılardan sonra mən də pedaqogika üzrə qiyabi aspiranturaya qəbul oldum (kafedra müdiri professor Sabir Şəfiyevin, fransız dili müəllimimiz, hələ tələbəlikdən bizim dostumuz və ağsaqqalımız Həmid Abbasovun xeyirxahlığı sayəsində; mən onların əsl atalıq qayğısını ömrüm boyu yaddan çıxara bilmərəm. Allahdan onların hər ikisinə şəfa diləyirəm) və 1981-ci ilin mayından M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun (indiki BSU) pedaqogika kafedrasında laborant işləməyə başladım. Bütün bu deyilənlər sonradan Nizaminin sovet ədəbiyyatı, Yaşarın (Yaşar Alxasov - hazırda pedaqoji elmlər namizədi, dosent) isə rus dilinin tədrisi metodikası üzrə aspiranturaya qəbul olmasına zəmin yaratdı. Mübaliğəsiz demək lazımdır ki, mənim, Nizaminin və Yaşarın aspiranturaya qəbul olmasının səbəbkarı Səlahəddin oldu. Beləliklə, bir-birinə maddi və daha çox mənə-

vi dayaq və arxa olan yeni bir aspirant qrupu yarandı: İzzət, Hafiz, Baloğlan, Fərman, Səlahəddin, Nizami, Yaşar və mən. Onu deyim ki, hazırda onların hamısı elmlər namizədi, dosentdirlər.

Nizami Yuxarı Şilyan kənd orta məktəbində işləyə-işləyə 1980-ci ildə imtahan verərək («Sovet ədəbiyyatı» ixtisası üzrə) müsabiqə yolu ilə aspiranturaya qəbul oldu. Həqiqət naminə qeyd etməliyəm ki, aspiranturada oxuduğu illərdə (1980-1984) də professor Həbib Babayevin rəhbərliyi ilə çalışan Nizami tələbəlikdə olduğu kimi, yenə də özünün fəallığı ilə seçilirdi. Bunun nəticəsində o, 1986-cı ildə «Səməd Vurğun pyeslərinin rus tərcümələri və səhnə təcəssümü» mövzusunda dissertasiya müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi aldı. Lakin bu müvəffəqiyyətə nə Nizami nə də mən də daxil olmaqla yuxarıda adlarını çəkdiyim aspirant yoldaşlarımız heç də asanlıqla nail olmadıq. Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində, təhsil aldığımız doğma institutda olduğumuza baxmayaraq, o illərdə bu təhsil müəssisəsində işləyən digər xalqların nümayəndələri (xüsusilə erməni müəllimləri) bizə yuxarıdan aşağı baxır, rus dili və ədəbiyyatı sahəsindəki elmi müvəffəqiyyətlərimizə qısqançlıqla yanaşır və hər cür süni maneələrə al atır, bəzi hallarda özünün «başı olmayan» azərbaycanlı müəllimləri də buna təhrik edirdilər. Nizaminin elmi inkişafı sovet ədəbiyyatı kafedrasında işləyən belə üzdənirəq alimlərin qətiyyəti xoşuna gəlmirdi. İş o yerə gəlib çatdı ki, Nizami müəllimin kafedraya təqdim etdiyi namizədlik dissertasiyasının ilkin müzakirəsində qonaq qismində iştirak edən Həmid Abbasov çıxış edərək azərbaycanlı balalarına göstərilən belə ögey və qərəzli münasibətə son qoymağın vaxtı gəlib çatdığını onların nəzərinə çatdırdı.

Yaxşı yadımdadır. 1984-cü ildə əyani aspiranturanı bitirən Nizamiyə sovet ədəbiyyatı kafedrasında sırası laborant işləməsi belə çox böyük məhrumiyyətlər və mənəvi sarsıntılar hesabına başa gəldi. Halbuki qaydalara görə, o, bu kafedraya təyinatla göndərməliydi. İş o yerə çatmışdı ki, hətta institutun o vaxtkı rektoru Fəridə Sultanzadə bir neçə dəfə mənə (onda pedaqogika kafedrasında baş laborant işləyirdim) Nizamidən uzaq gəzməyi tövsiyə etmişdi. Bir

dəfə iş gününün axırında növbəti dəfə rektor mənə oxşar məsləhət verib uzaqlaşmaq istəyəndə, mən, “Bağışlayın bir dəqiqə olar,” – deyə onu saxladım və dedim: “Fəridə xanım, siz bu sözü mənə neçənci dəfədir deyirsiniz. Əvvəla, sizə Nizami haqqında çox yanlış məlumat veriblər. Biz bir qrupda oxumuşuq, 4 il bir yerdə qalmışıq, onu yaxşı tanıyıram. O, çox qabiliyyətli, savadlı və mədəni oğlandır. İkincisi, nəzərinizə çatdırıram ki, kimsə instituta hər yeni rektor gələndə onun təkidi ilə bəlkə də həyat yoldaşını dəyişməyə razı olar. Amma mən dostumdan keçən deyiləm. Xahiş edirəm, bir də mənə belə söz deməyin”. Bu söhbətin şahidi olan Eldar Zeynalov (institut həmkarlar komitəsinin sədri) və İnkilab Əliyev (institut ilk partiya təşkilatının katibi) çox mütəəssir oldular və narazılıqla başlarını bulayıb uzaqlaşdılar. Səhəri gün Eldar müəllim bütün instituta danışmışdı ki, Heydər əsl kişi kimi hərəkət etdi. Mən isə sadəcə dostluq vəzifəmi yerinə yetirmişdim.

Nizami 1984-cü ildən Bakı Slavyan Universitetində (keçmiş M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu) çalışaraq laborantlıqdan professor qədər çətin, lakin şəərəfli elmi-pedaqoji yol keçmişdir.

Göstərilən dövrdən «XX əsr rus ədəbiyyatı», «Türk xalqları ədəbiyyatı», «Azərbaycan ədəbiyyatı» fənlərindən rus və Azərbaycan bölmələrində mühazirələr oxuyur, kurs işləri, buraxılış işləri, magistr, namizədlik dissertasiyalarına rəhbərlik etmiş və etməkdədir.

1990-1992-ci illərdə doktoranturada olmuş «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində» mövzusunda doktorluq dissertasiyası üzərində işləmiş, 1992-ci ildə doktorantura müddəti başa çatmazdan öncə onu müvəffəqiyyətlə müdafiə edərək filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsinə almışdır.

1994-cü ildən Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə ona professor diplomu verilmiş və Bakı Slavyan Universitetinin professoru vəzifəsinə seçilmişdir.

1995-1997-ci illərdə Bakı Qızlar Universitetində (əvvəllər Bakı Ali Pedaqoji Qızlar Seminariyası) «Azərbaycan dili və

Ədəbiyyatı» kafedrasının müdiri, 1998-ci ildən Azərbaycan Beynəlxalq Universitetində «Rus dili və Ədəbiyyatı» kafedrasının müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

Nizami Tağısoy pedaqoji işlə yanaşı məhsuldar elmi fəaliyyətlə məşğul olan alimlərdəndir. İndiyə qədər onun müxtəlif konfrans, simpozium və elmi məclislərdə, dərgilər, məcmuələr və qəzet səhifələrində 300-ə qədər müxtəlif məzmunlu məqalələri işıq üzü görmüşdür.

Professor Nizami Tağısoyun elmi prioritetlərində tərcümə nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr, komparativistika, türk xalqlarının etnogenezi, etnologiyası, etnoqrafiyası, epik təfəkkürü, ənənələri, folkloru, klassik və müasir ədəbiyyatı, ədəbiyyatşünaslığın aktual problemləri, müasir ədəbi proses və s. istiqamətlər uğurla işlənməkdədir. Monoqrafiya və məqalələri bir qayda olaraq polemikliyi və fərdi baxış müstəvisi ilə seçilir.

Professor Nizami Tağısoy qaqauz, qazax, qaraqalpaq, qaraçay, qırğız, Kıbrıs türkləri, malkar, özbək, xəzər və d. türk qövmləri ilə bağlı çoxsaylı məqalələr və kitablar müəllifidir. Onun müxtəlif illərdə yazdığı dərslik, dərs vəsaitləri, monoqrafiyaları, folklor-etnoqrafik araşdırmaları oxucular və mütəxəssislər tərəfindən bəyənilir. Tanınmış tədqiqatçının «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində» (Bakı, 1992, 134 s. – rus dilində); «Qazax ədəbiyyatı» (Bakı, 1993. – 70 s. – rus dilində); «Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə» (Bakı, 1998. – 68 s. – rus dilində); «Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində» (Bakı, 1999. – 132 s. rus dilində); «Poetik tərcümə» (Bakı, 2001. – 245 s. – rus dilində); «Qaraqalpaq ədəbiyyatı» (Bakı, 2007. – 296 s. – rus dilində); «Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti» (Bakı, 2008. – 152 s.); «Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü». (Bakı, 2009. – 172 s.); «Səftər Həsənzadə. Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirlər» (Bakı, 2009. – 76 s.) kimi monoqrafiya və kitabları tənqidçilər, türkoloqlar tərəfindən yüksək dəyərləndirilir.

Professor Nizami Tağısoy tərcümə nəzəriyyəsi və bədii tərcümə məsələləri ilə müntəzəm məşğul olan alimlərimizdəndir. O, Azərbaycan türkologiyasında ilk dəfə olaraq Qırçaq türklərindən

olan qövmlərin folklor yaddaşına müraciət etmiş «Qaraqalpaq xalq nağılları»nı (Bakı, 2006) və qazax qəhrəmanlıq eposu «Koblandıbatır»ı (Bakı, 2008). Azərbaycan türkcəsinə uyğunlaşdırmışdır.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Nizami Tağısoy iki şeirlər və poemalar – «Axtaracaqsan məni» (Bakı, 2000), «Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı» (Bakı, 2004) və «Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya» (Bakı, 2008) – povesti ilə ədəbiyyatsevərlərlə görüşmüşdür. Şeir və poemalarının bir hissəsi şair-mütərcim Qiya Paçxataşvili tərəfindən rus dilinə çevrilərək oxuculara təqdim edilmişdir. Şeirlərindən bir neçəsinə Cavanşir Quliyev və Razim Paşayev kimi bəstəkarlar mahnı yazmışlar.

Professor Nizami Tağısoy digər müəlliflərlə (professor Rafiq Manafoğlu və dosent Rüstəm Kamalla) birlikdə Azərbaycanda ilk dəfə olaraq «İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti»ni hazırlayıb (Bakı, 2010) mütəxəssislərin müzakirəsinə vermişdir.

Professor Nizami Tağısoy mütəmadi olaraq ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənara keçirilən nüfuzlu beynəlxalq konfrans və simpoziumların iştirakçısıdır. O, 20 ildən artıqdır ki, türk xalqlarının folkloru, etnogenezi, epik təfəkkürü, klassik və müasir ədəbiyyatına dair dərslik üzərində işləyir. Bu əsrin çoxcildli nəşri nəzərdə tutulur.

Professor Nizami Tağısoyun nəzəri mülahizələri istər Azərbaycan-rus, Azərbaycan-özbək, Azərbaycan-qaqauz, Azərbaycan-qaraqalpaq ədəbi əlaqələri, istər müasir ədəbiyyatşünaslığın aktual problemləri, o cümlədən A.Blok, S.Yesenin, K.Simonov, A.Adalis, P.Antokolski, A.Tvardovski, S.Vasilyev, S.Vurğun, Mir Cəlal, S.Əhmədli, Elçin, Anar, A.Rəhimov, Ə.Əhməd, K.Abdulla, E.Hüseynbəyli, R.Rəvan və Ə.Xələfli, Y.Nəğməkar və b. yaradıcılığı ilə bağlı fikir və mülahizələri ədəbi tənqidimizin orijinal səhifələrindən hesab olunur.

Nizami Tağısoy regional etnoqrafiya və folklor nümunələrinin toplanılıb araşdırılması və nəşri istiqamətində 25 ilə yaxındır ki, zəhmət sərf edir. Onun son dövrlərdə Azərbaycanda və Türkiyədə yaşayan Şilyan ellərinin etnoqrafiyası, etnik-milli düşüncə tərzini və

şifahi yaradıcılığı ilə bağlı araşdırmaları türk ellərinin mənəvi mədəniyyətini öyrənmək baxımından maraqlıdır.

Nizami Tağısoy haqqında məlumat «XXI əsr Azərbaycan alimləri və maarifçiləri» bioqrafik göstəricisinə daxil edilmişdir. O, «Qızıl qələm» mükafatı laureatıdır.

Professor Nizami Tağısoy hazırda Bakı Slavyan Universitetinin «Azərbaycan ədəbiyyatı» kafedrasında elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur, müasir ədəbi tənqidimizin müxtəlif tərəflərini əhatə edən məqalələrlə mütəmadi olaraq dövrü mətbuatda çıxış edir.

Bütün bunlarla yanaşı, Nizami müəllim olduqca səmimi və ziyalı bir ailənin başçısı, üç övlad atası və dörd nəvə babasıdır. Nizami müəllimin elmi-pedaqoji müvəffəqiyyətlərində böyük əməyi olan, müəyyən məhrumiyyətlərə onunla birlikdə sinə gərən həyat yoldaşı İradə xanım, oğlu Ramin, qızları Şəbnəm və Gülay ataları ilə sözünl əsl mənasında fəxr edə bilərlər.

2010-cu il mayın 24-də filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoyun 60 yaşı tamam olur. Mən bu əlamətdar yubiley münasibətilə dostum və qardaşımı səmimi qəlbədən təbrik edir, ona uzun ömür, möhkəm cansağlığı, elmi-pedaqoji fəaliyyətində və gənc nəsillərin təlim-tərbiyəsi işində böyük müvəffəqiyyətlər arzulayıram. **Allah sənə yar olsun, qardaş!**

III BÖLMƏ

Alimlər, yazıçılar, şairlər, jurnalistlər, ziyalılar, dostlar və qardaşlar Nizami Tağısoy haqqında

Ağarəhim Rəhimov
*Bakı Qızlar Universitetinin rektoru,
pedaqoji elmlər doktoru,
professor,
yazıçı-dramaturq, kinossenarist*

60 İLİN HƏNDƏVƏRİNDƏ VƏ YA QOŞA TALELƏR

Acılı-şirinli xatirələr bəzən səni çox uzaqlara aparıb çıxarır. Lap gənclik, uşaqlıq illərinə. Yaddaşında çözüleyirsən olub keçənləri. Səni fərəhləndirənləri də olur, kədərləndirənləri də. Acılarına təəssüflənirsən, qəlbinin hansı guşəsindəse niskilli duyğular baş qaldırır və guya sənənlə əlaqəsi yoxmuş kimi onu tez də unutmağa çalışırsan. Şirinləri isə içini rəvnəqləndirir. Bir də o çağlara qayıtmaq istəyirsən. Nə heyf ki, qayıdamırsan. Gözlərin önündə əriyən o anlar ömrünün bir parçası kimi tarixə çevrilir.

Yanırsan, yaxılırsan, ancaq əlindən heç bir iş gəlmir. Onda da köksünü ötürməklə kifayətlənməli olursan. Təkcə suallar doğur beynində. Hanı qalsız-qadasız o illər? Hanı mənim çağlayan-coşan gəncliyim? O bir də geri qayıda biləcəkmi? Suallar çox, cavablar yox. Dayanıb düşünürsən: getdi ömrə-günə bəzək vuran o anlar. Nə qədər geri qanrılısam da... Qaldı arxada tarix, bir də acılı, şirinli təəssüratlar...

Bəli! O illər hər ikimiz gənc idik. Yaşamaq, qurmaq həvəsiylə döyünürdü qəlbimiz bir-birimizdən xəbərsiz. Barlı-bəhrəli payız. Günəşli gün. Göydə seyrek ağ buludlar uçuşur. Yuxarı Şilyan kənd orta məktəbinin dəmir darvazasından girəndə sarışın, bəstəboy, qonur gözlü, burnunda danışan, bamezə dostum Qorxmaz məni qarayanız, çatmaqaş, orta boylu, uzun qara saçları çiyinlərinə tökülmüş güllərüz, idmançı görkəmli oğlanla sevincək qarşıladılar. Görüşdük. Qorxmaz dərhal dedi:

– Tanış ol, bu oğlan mənim dostumdur. Adı da Nizamidir. Həm də kəndçimizdir. Bizə hardasa qohumluğu da çatır. Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunu bu il qırmızı diplomla qurtarıb. Kəndimizdə dərs deyir.

Mən gülümsünərək cavab verdim.

– Sən dost, mən dost, deməli, o da hər ikimizə dostdur.

Nizami Məmmədovla (Tağısoyla) ilk tanışlığımız belə başladı. İlk görüşdən söhbətimiz tutdu. Tezliklə bir-birimizə alışdıq. Eviyə oldum, evimə oldu... Elmə olan maraq bizi daha da yaxınlaşdırdı. Yazdıq, oxuduq... Sonra da beləcə elmi

araşdırmalar çəkdi bizi. Sonunu aydın təsəvvür etmədiyimiz məchul bir aləmə atdı. 1976-cı ildə mən Azərbaycan Elmi Tədqiqat Pedaqoji Elmlər İnstitutuyla nə az, nə çox, düz bir il sonra isə o, Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutuyla taleyimizi bağladıq. Qarşımızda gələcək həyatımızın gərgin, əzablı yolları açıldı. İllər ərzində tez-tez bir-birimizə telefon açar, hal-əhval tutar, ürəyimizdən keçənləri danışar, hərdən də elmi mübahisələrə girişərdik. Görüşdən görüşə yaşadığımız qaynar, izdihamlı şəhər həyatında planlarımızı qurardıq. Yığıncaqlarda, müzakirələrdə olardıq. Bax beləcə, hər kəs umuküsüsüz öz taleyini yaşayar, yazardı. Günlər aylara, aylar illərə calanardı. Vaxtaşırı sevincimizi də, kədərimizi də birgə bölüşərdik. Çətinliklərimizi, çatışmazlıqlarımızı özümüz bilərdik. Kimsədən xəbərsiz – qohum-əqrabadan, doğmalardan uzaq dərdimizi danışıb təskinlik tapardıq. Hər görüşdə doğmalaşardıq. Bir-birimizin səsini eşitməyəndə darıxardıq. Nigarançılıq yaranardı... Vaxt keçdi... Tale üzümüze güldü. Üç ay fərqiylə hər ikimiz namizədlik dissertasiyası müdafiə elədik. Bir ildəcə doktorluq dissertasiyasını tamamladıq. Dörd ayın içində müdafiə elədik. Bəndəniz pedaqogika, o isə filologiya elmləri doktoru adına layiq görüldü. Bu sanki təfəkkür, əsəb, əmək, dözümlülük... yarışıydı. Tale bizi bir axına saldı. Bakı Qızlar Universitetində işləməli olduq... Taleyin də, zamanın da dönüklüyündən keçmə. Mən eşidəndə ki, Nizami maşın qəzasına düşüb, xəstəxanadadı, bir an-

lığa dünya başıma fırlandı. Damarlarımda qanım dondu. Onu xəstəxanada görəndə gözlərimə inanmadım. Neçə əzasından ağır zərbə almışdı.

Dünya möcüzələrlə doludur, – deyirlər. Xeyli müalicə alandan sonra Nizami sağalıb ayağa qalxdı. Yenə əvvəlki kimi şux, deyib-gülən, yazıb-yaradan, gərgin axtarışlar aparan, elm fədaisi, professor Nizami Tağısoy...

Taleyin hökmünə bax. Zaman gəldi, vaxt ötdü, maşın qəzasına mən də düşər oldum... Onun çəkdiyi əzab-əziyyətlər, meşəqətlər mənim də taleyimə yazıldı. Vahimə içərisində o, mənim yanıma gəldi. Keçirdiyi həyəcan, təlaş indi də gözlərimin önündədi... Bərk sarsılmışdı. Səsi titrəyirdi. Gözləri dolmuşdu... Qoşa addımlar... Eyni talelər... Eyni arzular... Eyni istəklər... Eyni xəyallar...

Nizaminin keçdiyi yol çoxlarına örnəkdi. Şəxsiyyəti qibtə olunasıdı. O, məhsuldar alimdir. Gərgin əməyinin, yuxusuz gecələrinin, böyük yaradıcılıq qabiliyyətinin nəticəsidir ki, "XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcüməsində" (1992), "Qazax ədəbiyyatı" (1992), "Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə" (1998), "Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində" (1999), "Poetik tərcümə" (2001), "Qaraqalpaq ədəbiyyatı" (2007), "Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü" (2009) dərs vəsaiti, monoqrafiyaları, "Orta Asiya və qazax ədəbiyyatı" (1993), "Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi" (2001), "Nitq mədəniyyəti" (2003) və

s. ali məktəblər üçün proqramları müəllifinə böyük şöhrət qazandırmışdır. Tanınmış türkoloq-alim qaraqalpaqların şifahi yaradıcılığına müraciət edərək "Qaraqalpaq xalq nağılları"nı tərcümə edib Azərbaycan oxucularının ixtiyarına vermişdir. Nizami Tağısoy məhsuldar işləyən alimlərimizdəndir. Onun indiyədək müxtəlif qəzet və jurnallarda iki yüzdən artıq məqaləsi, orijinal poetik tərcümələri çap olunmuşdur. Folklor və komparativistika, Azərbaycan, qaqauz, qazax, qaraqalpaq, qırğız, özbək, rus, müasir ədəbi proses və tərcüməşünaslıq üzrə keçirilən respublika və beynəlxalq konfranslardakı məruzələri elmi ictimaiyyətin dərin marağına səbəb olmuşdur. Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olan Nizami Tağısoy həm də kövrək şeirlər, epik poemalar müəllifi kimi tanınır. O, indiyə qədər iki "Axtaracaqsan məni" (2000), "Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı" (2004) kitabları ilə poeziyasevərləri sevindirmişdir. Neçə-neçə şeir və poeması rus dilinə tərcümə olunmuşdur. Şeirlərinə mahnılar bəstələnmişdir. Nizami indi də gənclik ruhu ilə yazıb yaradır. Sevinirəm ki, vətənini, xalqını ürəkdən sevən Nizaminin ideyaları respublika hüdudlarından çox-çox kənar da qəbul olunur.

Nizami hər gün Bakı Slavyan Universitetinə, Bakı Qızlar Universitetinə, Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinə tələsir, özünün böyük zəhmətlə topladığı biliklərini pedaqoji ustalıqla tələbələriylə bölüşür. İnsafən, dərs dediyi tələbələr də onu sevirlər. Sözün həqiqi mənasında bu böyük insan olduqca diq-

qətlidir. Uşaqla böyüyə, məmurla məzluma fərq qoymayıdır. İşlədiyi kollektivin, tanış-bi-lişlərinin hörmətini qazanandır. Əqidəsi saf, iradəsi möhkəmdi. Paxıllıq, yalan, riyakarlıq ondan çox-çox uzaqdır. Sadəlik və təvazökarlıq sanki onun boy-buxununa biçilib. Haqsızlığa qarşı üsyankardır. Heç yadımdan çıxmaz onunla Yesentukidə istirahət günlərimizi birgə keçirməyim. Onun qayğı-keşliyi, səmimiyyəti, dostu və dostluğu dəyərləndirməsi hələm-hələm çox adama nəşib olan şey deyil. O, elmi axtarışlarda da, həyatda da prinsipial və mübarizdir. İnsanları ilk görüşdən tanıyandır. Münasibətlərdə səhvə yol vermir. Nə deyirsə, düz deyir. Qəti deyir. Asanlıqla ünsiyyətə qoşulmağı bacarır. Ürəyi təmiz, vicdanı safdı dostum Nizami Tağısoyun.

Gözəl ailə başçısı Nizami iki qız, bir oğul atasıdır. Qayğıkeşdir. Qohumcanlıdır. Qohumlarının, dostlarının dərdi-sərinə şərik olandır. Mən onu gözəl insan, cəfakeş alim, ləyaqətli vətəndaş kimi tanıyıram.

Qabaqda çox illər var. Hələ yazacaq, yaradacaq, xalqına xidmət eləyəcək Nizami. Altmış ilin ərəfəsində dostum, qardaşım Nizamiyə sağlam həyat, uzun ömür, yüksək əhval-ruhiyyə arzulayıram.

Yaradıcılıq laboratoriyası çeşmə kimi duru qalsın və çağlasın!

Hüseyn Əhmədov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

*Pedaqogika kafedrasının müdiri, Azərbaycan Beynəlxalq
Universitetinin
I prorektoru, pedaqoji elmlər doktoru, akademik*

GƏRGİN ZƏHMƏTİN BƏHRƏSİ

Folklor elin-obanın kollektiv yaradıcılığıdır. Kökü lap əski dövərə gedib çıxan bu yaradıcılıq maraqlı şəkildə xalq tarixinin mühüm mərhələlərini əks etdirir. Şifahi yaradıcılıq əsrlər boyu xalqın «həyat dərsliyi» də adlandırılmaqla, nəsillərdən nəsillərə ötürülərək onun müdrikliyini, yaşam fəlsəfəsini, etik-mənəvi dəyərlərini, insanların xarakterik xüsusiyyətlərini əks etdirən ayna rolunu oynamışdır.

Folklor el-oba həyatının bütün tərəflərini çevrələməklə, xalqın ictimai, sosial, mədəni, dini və əxlaqi baxışlarının ifadəçisinə çevrilmişdir. Folklorlarda hər insan, hər bir fərd, hər personaj, hər obraz öz xüsusiyyətlərinə görə əks olunur.

Folklor janrlarının ideya mahiyyəti yazılı ədəbiyyat ideyasından xeyli dərəcədə fərqlənir. Çünki ədəbiyyat xalq, el-oba düşüncəsini, həyata baxışını heç də oxucuya adekvat çatdırma bilmir. Folklorlarda isə el-obanın mənəvi tələbləri, idealları, psixologiyası nəzərə çarpır, göz önündə canlanır.

Digər elm sahələrindən fərqli olaraq folklor el-oba sevgisi ilə daha çox nəfəs alan, onunla yaşayan, onun tələb və təkliflərini dərinləndirən dərk edən, onun həyat fəlsəfəsinə yaxından nüfuz edən, el təəssübü çəkənlər tərəfindən toplanır, yığılır, sistemləşdirilir, nəşr olunur, oxucu malına çevrilir.

Folklorun zəngin, əvəzsiz çeşmə olduğunu təfəkkürü dərin şəxsiyyətlər, müdriklər yaradıcılığın ən yüksək zirvəsinə çatanda hiss edir və ona müraciət edirlər. Çünki insanlar həyatda praktika aldığı el-oba sözünün hər bir çalarına, ifadəsinə nüfuz edir, vurulur, onun təsiri altında olurlar. İnsanlar müdrikləşdikcə doğulduğu elə-

obaya daha ürəkdən bağlı olur, ondan kənarda yaşayarkən yuxuda da olsa, oralara «səyahət» edirlər. Bu «səyahət» sanki onların əhvalı-ruhiyyəsini təzələyir, hissələrinə duruluq gətirir, onları həlimləşdirir. Dediklərimiz Nizami Tağısoy yaradıcılığında xüsusi şəkildə təzahür olunur.

Filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoy Azərbaycan filoloji elmində və folklorşünaslıq məkanında maraqlı monoqrafiyaları, dərslikləri, dərs vəsaitləri, tərcümə kitabları, türk xalqları folkloru, yüzlərlə elmi məqalələri ilə tanınmış mütəxəssisdir. O, bütün ömrünü Bakı Slavyan Universitetində gərc nəslin təlim-tərbiyəsinə həsr etmişdir. Bu alimin folklor və ədəbi tənqidlə bağlı mülahizələri elmi sferada hörmətlə qarşılır, fikirlərinə istinad olunur. Təkcə onu qeyd edək ki, bir az bundan əvvəl Nizami müəllimin postsovet məkanında ilk dəfə nəşr etdirdiyi «Qaraqalpaq ədəbiyyatı» kitabı nəinki Azərbaycanda, həm də digər respublikalarda böyük əks-səda doğurdu. Bu kitabla, onun məzmun-mahiyyəti ilə bağlı qəzetlərdə, jurnallarda, internet səhifələrində onlarla məqalələr özünə yer aldı. Onun tədqiqatçılıq səriştəsi tanınmış alimlər tərəfindən vurğulandı. Nizami müəllim bu gün də türk xalqları folkloru və ədəbiyyatı ilə intensiv məşğul olur. Onun bu xalqların folklorunun öyrənilməsinə yorulmaz enerji sərf etdiyi hər an açıq-aydın görünməkdədir. Nizami müəllimin qələminin gücünə neçə illərdir mən də bələdəm. Onun xüsusi yazı, düşüncə manerası var. Vətənə, onun hər qarışına, türk ellərinə, türk qövmünə bağlı şair, alim, pedaqoq, tədqiqatçı, vətəndaşdır. Nizaminin elmi yaradıcılığının mən daimi izləyicisiyəm. Onun şeir və poemalarında, doğma kəndi Şilyana həsr etdiyi sonuncu kitabında öz el-obasına hədsiz sevgisini, vurğunluğunu görürəm. «Axtaracaqsan məni» şeirlər və poemalar kitabındakı «Şilyanı» şeiri də bunun bariz nümunəsidir. Biz Nizami müəllimlə tez-tez görüşürük. Elmi-bədii yaradıcılıqla bağlı mükalimələr edirik.

Bir az bundan əvvəl o mənə özünün yenicə nəşr etdirdiyi «Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü» kitabını bağışladı. Kitabı vərəqlədikcə o mənə özünə daha da cəlb etdi. Nizami müəllimin bu kitabı

mənə sanki bir neçə il əvvəl qələmə aldığım, kəndimizə, el-obamıza həsr etdiyim «Xatirələrim və ya nəslimizin şəcərəsi» kitabını andırırdı. Mən də «Xatirələrim və ya nəslimizin şəcərəsi»ni ürəyim qövr elədiyindən, el-obanı yada daha çox saldığımdan, ora bir də qayıtmaq istəyimdən, öz camaatımızın kənd «sifətini» canlandırmaq arzusunda irəli gəlmişdir. Kəndimizə, onun insanların ünsiyyətinə, münasibətlərinə, dil xüsusiyyətlərinə, mərasimlərinə, lətifələrinə, insanların ayamalarına, ləqəblərinə kitabda yer verdiyimdən, nəzər salıb, sistemləşdirib, kitab halına gətirdiyimdən, məni tanıyanlar məmnun olduqlarını bildirdilər, sevindələr ki, onları kitaba salıb, tarixin yaddaşına yazmışam.

Nizami müəllim də bu kitabı öz doğma kəndinin insanlarına, onların bədahətənliyinə, hazırcavablığına, qonaqpərvərliyinə, nitq davranışına, estetikasına, etik dəyərlərinə, mənəvi-əxlaqi dünyasına böyük sevgi ilə həsr etmiş və olduqca maraqlı məzmununda bir əsər ortaya qoymuşdur. Mən onun bu kitab üzərində neçə illərdən bəri şövq və sevgi ilə işlədiyini bilirəm. Qələminin gücünü, tədqiqatçılıq məsuliyyətini və səriştəsini yaxından tanıdığımdan, onun ortaya məhz dəyərli kitab qoyacağına da ümid edirdim. Bu məsuliyyət, bu səviyyə, bu dürüslük el sözünə belə qayğı ilə yanaşma Nizami müəllimin kitabının hər bir səhifəsində özünü büruzə verir. Kitabda doğma el-obaya məhəbbəti müəllif «Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü» adında yaxşı təzahür etdirir. Təsadüfi deyildir ki, o, doğma kəndini «çəşmə» adlandırır. «Çəşmə» isə məlum olduğu kimi daim dumduzu göz yaşı kimi təmiz olur, qaynayır, o üfunət, murdar götürmür. Nizami Tağısoy Şilyanı, şilyanlıları özü ilə, sözü ilə belə görür, dərk edir, kitaba gətirir, xalqın yaddaşına yazır.

bətlə həsr etdiyi etnoqrafik-tarixi yaddaş, folklor nümunəsidir. Bu nümunələr Şilyan və şilyanlıları geniş oxucu kütləsinə yaxından tanış etmək baxımından olduqca əhəmiyyətlidir. Müəllifin yazdığından elə görünür ki, bədahətənlikdə müşahidəlikdə, hazırcavablıqda, qonaqpərvərlikdə sanki bütün regionlarımızda yaşayan insanlardan şilyanlılar daha yüksəkdə dayanırlar.

Mən «Xatirələrim və ya nəslimizin şəcərəsi» kitabını yazarkən çox heyfslənmişdim. Ona görə də fikirləşdim ki, nə qədər ki gec deyil Qərbi Azərbaycanın – sonralar Rusiya imperiyasının Ermənistan adlandırdığı yerlərin tarixinə, mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, dilinə, tarixi abidələrinə və s. aid irili-xırdalı kitab, kitabça, məqalələr, memuar-xatirələr yazım, yaddaşlarda qalan şifahi xalq ədəbiyyatından nümunələri toplayıb çap etdirim. Çünki bu xeyirxah işdir, vətəndaşlıq borcudur. Bunu bizim kimi alimlər mütləq etməlidirlər.

Nizami müəllimin «Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü» kitabını oxuduqca onun son dərəcə gərəkli iş apardığının, vətəndaşlıq borcunun şahidi oluram. Kitabdan görüldüyü kimi «Şilyan» adı, «Şilyan» soyadı Nizami Tağısoy üçün hər şeydir. Buna görə də o, bütün kitab boyu içində bu ulu, əvəzolunmaz sevgini gəzdirir, sanki onu özündən çox sevir, ona vurğunluğunu gizlətmir. Bu sevgi kitabda verilmiş uşaq oyunları, lətifələr, ayamalar, ləqəblər, pirlərə, ocaqlara hərs olunmuş fəsillərdə, təpərli kişilərlə bağlı səhifələrdə, «Şilyanın el şairləri» və digər səhifələrdə daha qabarıq görünür.

Nizami Tağısoy bu kitabda sanki doğulduğu evin kandarından başlayaraq Şilyan camaatının estetik dünyasına ekskurs etməklə, bir elin-obanın tarixi yaddaşını çözləyir, mənəviyyatını, el koloritini, psixologiyasını, ədəb-ərkan dünyasını, əxlaqi keyfiyyətlərini göstərir, ədəbi-epik təfəkkür tərzini əks etdirir.

Heç şübhəsiz ki, hər eldə, obada olan folklor nümunələri özünəməxsusluğu ilə seçilir. Bu nümunələrdə məhz elin-obanın nəfəsi, duyumu olur. Kitabda Şilyanlı duyumu, Şilyanlı dəsti-xətti görümlü əks olunur. Şilyanlıların etnik-folklor dünyası maraqlı, diqqətçəkən və fərqli təqdim edilir. Bu fərqli Şilyanlıların dil-üslub xüsusiyyətlərində, məişət vərdişlərində, psixoloji düşüncə tərzində olduqca maraqlı əks olunmuşdur.

Folklor nümunələri, heç şübhəsiz ki, söz sənətinə dərinədən bələd olan, daha istedadlı insanlar tərəfindən yaradılır. Bu nümunələrdə onları yaradanların sənətkarlıq səviyyəsi təcəssüm olunur. Aşıq Soltan oğlu aşıq Faxrət, Paray kişi, loğman Əhməd, Zal oğlu Rüs-

təm, Qorxmaz müəllim, Namizəd müəllim, Böyükəşi və Abduləli qardaşları və başqaları kitabda məhz belə təqdim olunmuşlar.

Kitabdakı nümunələr mahiyyətindən görüldüyü kimi el-oba həyatında özünə çoxdan bəri yer almış məşhur deyimlərdən, duyumlardan qaynaq alır. Əgər əvvəllər folklor nümunələrinin xalq içində şifahi yaşaması və yazıya alınmaması uzun müddət maarifçiliyin istənilən səviyyəsində olmaması ilə bağlı idisə, bu gün artıq el-obaya bağlı olan toplayıcı-tədqiqatçıların təşəbbüsü ilə bu nümunələrin yazıya alınması elə, obaya hörmətin, məhəbbətin qayğısı kimi dəyərləndirilməlidir. Folklor nümunələri kollektiv yaradıldığı kimi, kollektiv də yaddaşlarda daşlaşmışdır. Bununla belə ayrı-ayrı müdriklər onu impovizasiya etməklə bu nümunələrə maraqlı məzmun da gətirmişlər. «Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü» kitabı bu baxımdan da son dərəcə zəngin mənbədir.

Yaxşı məlumdur ki, sosial-ictimai, mədəni-ədəbi həyatda nə varsa hamısı folklorlardan qaynaq almış, inkişaf etmiş, bədii əsərlərin mahiyyətinə hopmuşdur. Bunu vaxtı ilə doğru-dürüst qiymətləndirən M.Qorki yazırdı: «Qısqanc Otello, iradəsiz Hamlet və əxlaqsız Don-Juan – bu tiplərin hamısı Şekspirdən və Bayrondan öncə xalq tərəfindən yaradılmışdır, ispanlar nəğmələrində «həyat yuxudur» ifadəsini Kalderondan əvvəl oxumuşlar, Məhəmmədi ərəblər bunu ispanlardan da əvvəl demişlər, cəngavərlik Servantesdən əvvəl xalq nağıllarında tənqid atəşinə tutulmuşdur. Milton və Dante, Mitskeviç, Höte və Şiller kollektiv yaradıcılıqdan qanadlandıqca, xalq həyatından ruh aldıqca daha yüksəkdə dayanmışlar. Bununla biz adları çəkilən şairlərin dünya şöhrətinə kölgə salmaq istəmirik, lakin təsdiq etmək istəyirik ki, fərdi yaradıcılığın ən gözəl obrazları xalq kütlələrinin kollektiv qüvvəsi ilə yaranmışdır». Bax Şilyan və Şilyanlılar haqqında Nizami müəllimin yazdığı bu kitab da neçə-neçə bədii əsərlərin motivini, obrazlarını, personajlarını təşkil edəcək, Şilyan ellərinə hörmət və məhəbbəti formalaşdıracaqdır.

Nizami Tağısoyun «Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü» kitabı Şilyan ellərinin etnoqrafiyasını, folklorunu, deyim-duyum dünyasını, xarakterini, dünyagörüşü və fəlsəfəsini, nitq estetikasını dərinədən

əks etdirən dəyərli mənbədir. Bu kitab Şilyan və şilyanlıların həyat, tarix, şəxsiyyət vəsiqəsidir.

«Şilyan: özü, sözü-çəşmənin gözü» prof. Nizami Tağısoyun gərgin əməyinin, dərin təfəkkürünün bəhrəsi kimi oxucu və təndiçilərin nəzər-diqqətini daim cəlb edəcək, neçə-neçə belə kitabların işıq üzü görməsi üçün mənbə kimi istifadə olunacaqdır. Bu kitab qeyrətli türk oğlunun öz el-obasına, ulusuna vurğunluğun ifadəsi olaraq dəyərləndirilməlidir.

Abid Tahirli
filologiya elmləri doktoru, professor

PORTRETDƏN ŞTRİXLƏR

Bir neçə il əvvəl sənə söhbəti olsa da, indiki kimi xatırlayıram. Dostlarımdan biri məni Böyük Qafqaz dağlarının ətəyində muncuq kimi sıralanmış bölgələrdən birinə həsr olunmuş mahnının təqdimatına dəvət etmişdi. Məmnuniyyətlə razılıq verdim və tədbirə qatıldım. Mahnı mətni doğma yurda sevgi ilə qələmə alınsa, orada bər-bəzəkli sözlərdən, gurultulu ibarələrdən gen-bol istifadə edilsə də, məzmun çox kəskin görünürdü, rayonun tarixi, sakinləri, təbiəti və bugünkü inkişafı, özünəməxsus digər xüsusiyyətləri, xarakterik cəhətləri şeirdə əksini tapmamışdı. Musiqi şən və oynaq olsa da, yüngül təsir bağışlayırdı, mahnının mətni kimi onda da sanbal yox idi. Məclis əhli münasibət bildirməyə başladı. Kimi göz yaşlarını silərək, kimi sonsuz qürur və fəxarətlə zilə qalxır, mahnını ağız dolusu tərifləyir, kimisi də bəməndən gedir, ehtiyatlı ifadələrlə təqdimatı "yola verirdi". Növbə mənə çatanda tədbirin təşkilatçılarına təşəkkürümü bildirdim, şairə, mahnı müəllifinə minnətdarlıq etdim ki, öz istedad və bacarıqları səviyyəsində haqqında söhbət gedən bölgəyə məhəbbətlərini izhar ediblər. Sonra tədbirin iştirakçılarına belə bir sualla müraciət etdim: - Şeirdə adı çəkilən rayonun əvəzinə "Şəki", "Qax", "Balakən", yaxud "İsmayılı" sözlərini yazsaq, mətnə, mahnıya xələl gələrmə, nə dəyişər? Məncə, heç nə?

Yerbəyerdən yarızarafat, yarıciddi replikalar eşidildi: "Lənkəran", "Masallı", "Lerik" sözləri də gedər. Kimsə lap ağ elədi: lap "Cəlilabad", "Biləsuvar", "Neftçala" da yazmaq olar. Mən davam etdim: - Bununla çəkilən zəhməti yerə vurmaq, heçə endirmək istəmirəm. O, yerlərin adamları, onların həyat, düşüncə tərzləri, adət-ənənələri kimi təbiəti, çayları, dağları, meşələri də bir-birinə bənzəyir. Amma hərəsinin öz adı, öz siması, hər rayonun öz tarixi, özünə-xas cəhətləri, maddi-mədəni abidələri var. Məncə, bu cəhəti unutmamaq olmaz...

Budur, indi özüm öz tələbim qarşısında. Çox hörmətli bir nəfər professor haqqında ürək sözlərimi yazmalıyam. "İstedadlı", "zəhmətkeş", "daim axtaran-arayan", "gənclərə diqqətlə yanaşan, onlara yol göstərən", "öz üzərində işləyən", "elmi yenilikləri izləyən", "iti müşahidə, təhlil qabiliyyətinə malik", "real, obyektiv dəyərləndirmək məharəti olan" kimi şablonlar işimə yaramır. Kimsə oxuyar və mənə sual ünvanlayar ki, ömrünü-gününü elmə, təhsilə həsr edən hansı professorun ünvanına bu sözləri işlətmək olmaz?! Bəs haqqında yazacağım professor Nizami Məmmədovun (Tağısoy) bütün bunlarla yanaşı özünəməxsusluğu, fərdi keyfiyyətləri hansılardan, nədən ibarətdir? Professorlar qalereyasında Nizami müəllimin maraqlı olduğu qədər də diqqətçəkən və zəngin həyat yolu var. Hələ məktəb yaşlarından əlinə qələm alan Nizaminin imzası əvvəlcə şagirdlərin buraxdığı divar qəzetində, sonra rayon qəzetində, daha sonralar isə respublika mətbuatında görünməyə başladı. Şeir və məqalələri Yuxarı Şilyan kəndindən bir istedadın boylandığından, "mən də varam", "mən də gəlirəm" mesajından xəbər verirdi. O vaxt boylanırdı ki, neçə illər sonra yazsın:

"Yaşamaq mənimdir, yanmaq mənimdir
Dünyanı dərk edib, anmaq mənimdir,
İnsanı insantək sanmaq mənimdir...".

(*Sən yaşamırsan*)

Gəlirdi ki, illər sonrası millətin səsinə, fəryadını, dərдинə, faciəsini bütün gücü ilə hayqırsın:

"Beş yerə paylanıb Vətən torpağı,
Tutub dörd bir yanı qanıçən yağı,
Talanıb bağçası, bostanı, tağı...".

(*"Bilirəm-bilmirəm"*)

İgidlərə, ərənlərə səslənmək, onları səfərbər etmək üçün gəlirdi:

İgidlər səf düzülməsə,
İxtilaflar çözülməsə,
Vətən bütöv edilməsə,
Bilməm, neyçün yaşayıram?!

(*Bilməm, neyçün yaşayıram*)

Nizami həm də ürəklərə od, köz salmaq, sevmək, sevilmək üçün boylanırdı, gəlirdi:

O mavi gözlərin - bir zümrüd qaşı,
Baxanda məst edir dağları, daşı,
Odlanır dünyanın qurusu, yaşı,
Mən də alışıram, mən də yanırım...

(*"Sevgimə vermirsən aman"*)

Bütün bunları, bunlardan daha çoxunu demək üçün Nizami "Ptolomeyin yadigarı", "fateh və sərkərdələrin hədəfi", "qonaq-qaralı, dostlara vəfalı, düşməne xəncər" Şilyandan böyük həyata qədəm qoyurdu. İlk addımları kövrək, lakin inamlı idi. Yoluna çıxan toz-torpaq, daş-kəsək ona, onun yürüməsinə mane ola bilməzdi. Məktəbi bitirdikdən sonra bir müddət istehsalatda alın təri tökdü, əzələlər möhkəmləndi, əllər qabardı. Növbədə əsgərlik vardı. Nizami bu borcu verməyə artıq tam hazır idi və "kişilik məktəbi"ni də şərəflə, ləyaqətlə başa vurdu.

...Burada fasilə verir, yazılanlara nəzər salıram. Rəssamlar portret işləyəndə bir nəfəsə onu başa vurmurlar ki! Fırçanı tablunun

üstündə gəzdirir, geri çəkilir, rənglərə tamaşa edir, götür-qoy edir, düşünür və yenidən fırçanı işə salırlar. Mən də yuxarıda yazılanları Nizami Tağısoyun portretindən ştrixlər hesab edir və növbəti cizgilərə keçirəm...

Yeniyə, yeniliyə can atmaq, təzə cığır açmaq, axtarmaq eşqi, həvəsi Nizami Məmmədovla lap körpəlikdən yoldaşlıq edir, bu gün də bu həvəs, ehtiras, enerji tükənmir. İlk yaradıcılığında - şeir və hekayələrindəki bu məziyyətlər sonralar cilalandı, genişləndi, sistem halını aldı, yeni məzmun kəsb etdi, yeni müstəviyə keçdi - elm aləminə qədəm qoydu.

Əsgəri xidmətdən sonra M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun Rus dili və Ədəbiyyatı fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirdi (1975). Bir müddət kənd məktəbində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan N.Məmmədovda baş qaldıran peşəkar tədqiqatçı olmaq arzusu onu məzunu olduğu İnstitutun aspiranturasına gətirdi (1980-1984). İxtisasını və ruhunu (Səməd Vurğun yaradıcılığı) birləşdirən "S.Vurğunun pyeslərinin rus tərcümələri və səhnə təcəssümü" mövzusunda elmi-tədqiqat işini uğurla bitirib namizədlik dissertasiyasını müdafiə etdi (1986). Gənc alim N.Məmmədov hər dəfə əlçatmaz hesab etdiyi zirvəni fəth etdikcə, qarşısında daha böyük yüksəklik görən və ona can atan alpinist kimidir. O, ədəbiyyatşünaslıqla bağlı bir mövzuya girir, onu tamamlayır, sonra mövzu yeni mövzu gətirir, onun qarşısında təzə üfüqlər açılır. O, irəliləyir, arxada isə tədqiqatçı alimin tədricən araşdırmalarından ibarət zəngin irsi formalaşır...

İlk uğurlarından ruhlanan N.Məmmədov S.Vurğunun bir əsəri timsalında rus-Azərbaycan ədəbi əlaqələri mövzusunda özünü sınyandan sonra cəsarət tapıb daha geniş və fundamental problemə girir: "XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində". O, bu mövzuda doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə edir (1992) və bir müddət sonra (1994) alim, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının qərarı ilə professor adına layiq görülür. Bu, "XX əsr rus ədəbiyyatı", "Türk xalqları ədəbiyyatı", "Azərbaycan ədəbiyyatı" fənlərindən rus və Azərbaycan bölmə-

lərində mühazirələr oxuyan, kurs, buraxılış, magistr, namizədlik işlərinə rəhbərlik edən, dərslük, dərs vəsaitləri, dərs proqramları yazan, respublika mətbuatında saysız-hesabsız elmi məqalələr dərc etdirən Nizami Tağısoyun halal əməyinə verilən qiymətdir. Professorun elmi fəaliyyəti çoxşaxəli, çoxplanlıdır: tərcümə nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr, komparativistika, türk xalqlarının etnogenezi, etnoloqiyası, etnoqrafiyası, epik təfəkkürü, ənənələri, folkloru, klassik və müasir ədəbiyyatı, çağdaş ədəbi proses.

İti zəkası, geniş təfəkkürü Nizami Tağısoya ədəbiyyatşünaslıq kimi böyük ümumanda problemləri görmək, çözmək, sistemləşdirmək, dəyərləndirmək bacarığı vermişdir. Türkdilli xalqların ədəbi xəzinəsinin araşdırılması ilə N.Tağısoy Azərbaycanda türkologiyanın inkişafına ciddi töhfə vermişdir: qazax, qaqauz, qaraqalpaq, qaraçay, qırğız, Kibris, malkar, özbək, xəzər və başqa türk qövmləri ilə bağlı qələmə aldığı çoxsaylı əsərlər həm aktualıq, həm də problemə yanaşma metodu ilə diqqəti çəkir. Müəllifin "XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində" (Bakı, ADPI nəşriyyatı, 1992, 134 s. - rus dilində), "Qazax ədəbiyyatı" (Bakı, APRDƏİ nəşriyyatı, 1993, 70 s. - rus dilində), "Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə" (Bakı, "Mütərcim" nəşriyyatı, 1998, 68 s. - dilində), "Səməd Vurğunun dramaturgiyası" (Bakı, 1999, "Səda" nəşriyyatı, 132 s. - rus dilində), "Poetik tərcümə" (Bakı, "Maarif" nəşriyyatı, 2001, 245 s. - rus dilində), "Qaraqalpaq ədəbiyyatı" (Bakı, "Kitab aləmi" nəşriyyatı, 2007, 296 s. - rus dilində), "Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti" (Bakı, BQU nəşriyyatı, 2008, 152 s.), "Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü" (Bakı, "Mütərcim" nəşriyyatı, 2009, 172 s.), "Səfər Həsənzadə. Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirler" (Bakı, "Mütərcim" nəşriyyatı, 2009, 76 s.) kimi monoqrafiya və kitabları elmi ictimaiyyətin və təhsil auditoriyalarının daim diqqətində olmuş, mütəxəssislər, xüsusi ilə türkoloqlar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

İstedadlı alim öz yaradıcılığında ədəbi mühitə, ədəbi prosesə iki istiqamətdən yanaşır və onun elmi-nəzəri qənaətləri bu aspektlərdən formalaşır. Bir tərəfdən o, ümumən, ədəbi problemləri araş-

dırır, analiz edir, sahənin nəzəri materiallarını zənginləşdirirsə, digər tərəfdən ayrı-ayrı yazıçı və şairlərin yaradıcılığını tədqiqat müstəvisinə çıxarır, onların əsərlərində mövzu, dil-üslub, sənətkarlıq məsələlərini təhlil süzgecindən keçirir. Bu baxımdan professorun M.Cəlal, Elçin, Anar, S.Əhmədli, K.Abdulla, eləcə də A.Blok, S.Yesenin, K.Simonov, A.Tvardovski və digərlərinin irsi ilə bağlı özünəməxsus mülahizələr, maraqlı mühakimələr və elmi nəticələrlə zəngin məqalələri diqqəti çəkir.

Prof. Nizami Tağısoyun etnoqrafiya, folklor nümunələri ilə bağlı cəfəqəş fəaliyyəti qeyd olunmasa, onun portretində müəyyən ştrixlərin yeri görünər. 25 ilə yaxındır ki, Nizami müəllim dərviş dözümlü, pərvanə sevgisi, Fərhad fədakarlığı ilə öz sevdasının – şifahi xalq nümunələrinin türklər demiş, peşindədir. Onun etnoqrafiya, etnik-milli düşüncə və həyat tərzilə bağlı topladığı şifahi söz nümunələri türkdilli xalqların ortaq milli-mənəvi dəyərlərinin müqayisəsi, qiymətləndirilməsi baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Doğulub boya-başa çatdığı doğma Şilyan kəndindən misqal-misqal topladığı, mirvari dənələri kimi sıraladığı alqışlar, qarğışlar, andlar, sınımalar, ayamalar, ləqəblər, bayatılar, laylalar, lətifələr, habelə dini-tarixi abidələrlə, ziyarətqah və ocaqlarla bağlı rəvayətlər nəinki oxucuların ürəyinə, eləcə də mütəxəssislərin yaradıcılıq laboratoriyasına yol tapacaq, professorun dediyi kimi, onları "düşünüb fikirləşməyə, fikirləşib düşünməyə sövq edəcək, onlar sözün gücündən zövq alacaq, ona heyran qalacaq, xalq fəlsəfəsi və müdrikliyi haqqında dərindən düşünəcək", bu zəngin, mənalı irslə bağlı müəyyən qənaətlərə gələcəklər.

Professorun portretində tərcüməçilik və lüğətçilik fəaliyyətinin də xüsusi yeri var. Tərcümə nəzəriyyəsi və bədii tərcümə məsələləri sahəsindəki işinə bir cümlə ilə qiymət vermək olar: o, bu sahədə peşəkardır. O, Azərbaycan türkologiyasında ilk dəfə "Qaraqalpaq xalq nağılları"nı (Bakı, 2006, "Mütərcim" nəşriyyatı, 220 s.) və qazax qəhrəmanlıq eposu "Koblandı-batır" (Bakı, 2008) Azərbaycan türkcəsinə uyğunlaşdırmış, bir neçə şeir, poema kitabını rus dilinə tərcümə etmiş, prof.R.Manafəoğlu və dos.Rüstəm Kamalla birlikdə

ölkəmizdə ilk dəfə "İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti"ni (Bakı, 2010, "Mütərcim" nəşriyyatı, 164 s.) hazırlamışdır.

Prof. Nizami Tağısoyun elmi, bədii yaradıcılığını onun ictimai və pədaqoji fəaliyyətindən ayrı təsəvvür etmək mümkün deyil. Bu fikri başqa cür də ifadə etmək olar: bu fəaliyyət sahələri Nizami Tağısoyun timsalında bir-birini tamamlayır, bir-birindən qidalanır, bir-birini zənginləşdirir.

Və sonda. Yuxarıda yazılanlar prof. Nizami Tağısoyun yaradıcılıq portretinin ştrixləridir. Nə qədər uğurlu, qənaətbəxşdir, deyə bilmərəm. Bu, bir qələm dostunun cəhdidir. Amma peşəkar rəssam əlində fırça onun kətan üzərində portretini işləmək eşqinə düşsə, məsləhət görərdim ki, Nizami Tağısoyun təbəssümünü unutmasın. Nizami müəllimin təbəssümsüz portreti qarsız zirvə kimi görünər.

***

İsmətulla İrqaşev

Özbəkistan Respublikasının

Azərbaycandakı Fövqəladə və Səlahiyyətli səfiri

Bakı Slavyan Universitetində professor Nizami Məmmədovun "Qaraqalpaq xalq nağılları" və "Qaraqalpaq ədəbiyyatı" kitablarının təqdimatına dəvətli olmaqdan məmnunam. Nizami müəllimin bu kitabları ortaq dəyərlərimizin təbliği və yaxınlaşmağımız baxımından münbit şərait yaradır. Onun "Qaraqalpaq xalq nağılları"nı Azərbaycan dilinə tərcümə etməsi, "Qaraqalpaq ədəbiyyatı" dərsliliyini yazması, türk xalqları mədəniyyətinin orqanik hissəsinə diqqət yetirməsi mühüm məsələdir. Qaraqalpaqların etnogenezinə, folkloruna, ədəbiyyatına müraciəti sevindiricidir. Mən Nizami müəllimə mənəvi dəyərlərimizin araşdırılıb ortaq bağlar tapmağa can atmasına görə minnətdaram. Bu kitablar qarşılıqlı əməkdaşlığımızı inkişaf etdirmək üçün kifayət qədər stimül verir. Nizami müəllim tərəfindən oxşar mentalitetlərin öyrənilməsi nəinki tədris istiqamətində, həm də elmi müstəvidə səriştəli aparılmışdır. Bu kitablar türklərin qarşılıqlı əlaqələrinin dinamikasına böyük təsir göstərəcəkdir.

Məmməd Qocayev
Bakı Slavyan Universiteti
Rus ədəbiyyatı və onun tədrisi
metodikası kafedrasının müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor

NİZAMİ TAĞISOY HAQQINDA MÜƏLLİM SÖZÜ

Mən Nizami Tağısoyun müəllimi olmuşam. Onun ta ki tələbəlik illərindən elmlər doktoru və professor səviyyəsinə yüksəliş yolu gözlərim önündə baş vermişdir. 70-ci illərin tələbəsini indi alim həmkarlarımdan, özü də nüfuzlu və səriştəli alimlərdən biri kimi görmək həm fərəhli, həm də sevindiricidir.

Belə deyirlər ki, dünyada xoşbəxt bir də o insanı hesab etmək olar ki, onun həyatda yaxşı və sevimli müəllimi olsun. Yaxşı müəllimi olmadan həyatda doğrudan da nəyəsə, böyük bir şeyə nail olmaq çətindir.

Belə düşünürəm ki, bundan da xoşbəxt o adamdır ki, o müəllimdir ki, onun həyatda yaxşı tələbəsi olsun, onunla fəxr eləsin, onun uğurlarına sevinсин. Yaxşı tələbə yaxşı övlad kimi bir şeydir. Onun uğurlarından və nailiyyətlərindən müəllimə də pay düşür – sevinc payı.

Nizami Tağısoy mənim belə tələbələrimdəndir. Onunla sözlən həqiqi mənasında fəxr edirəm və uğurlarına ürəkdən sevinirəm.

Nizaminin uğurları isə böyükdür. Yəni o, tək-cə elmlər doktoru və professor kimi elmi dərəcə və elmi ad almaqla kifayətlənməyib, bu adlara layiq olduğunu özünün sonrakı elmi nailiyyətləri ilə təsdiq edib. Nizami müəllim və alim kimi durmadan fəaliyyətdə və

inkışafdadır. Bu da onun gələcək daha böyük nailiyyətlərinin rəhnidir. Keçmişdə tələbən olmuş bir gəncin bu gün səninlə çiyin-çiyinə bir həmkar kimi çalışması həm qürur, həm də sevinc gətirən amildir.

Tələbəlik illərindən Nizami yadımda istedadlı, səmimi, zəhmətkeş, vətənpərvər bir gənc kimi qalıb. Onu bir alim və pedaqoq kimi səciyyələndirən xüsusiyyətlərdən ən ümduəsi zəhmətsevərliyi-dir. İstedad və zəhmətsevərlik – bu iki xüsusiyyətlərdən birinin olmaması nə elmdə, nə sənətdə, nə də digər yaradıcılıq sahələrində böyük uğurlar qazanmağa imkan vermir. Nizami Tağısoyda xoşuma gələn əsas xüsusiyyət ondan ibarətdir ki, o öz istedadına hörmətlə yanaşır, onun qədrini bilir, onu nüfuzdan düşməyə, yiyəsiz qalmağa qoymur, istedadına zəhməti ilə yiyə durur və onu layiq olduğu səviyyəyə çatdırır. Nizami öz istedadına layiq bir cəfakəşdir, fədakardır.

Bu gün Nizami Tağısoy respublikamızın, vətənimizin, elminin dəyərli alimlərindən, ziyalılarından, vətəndaşlarından biridir. Onun adı mötəbər elmi məclislərdən gəlir, adlı-sanlı alimlərimiz, yazıçılarımız onun haqqında tərifli sözlər deyirlər. Müasir Azərbaycan ədəbi tənqidində və ədəbiyyatşünaslıq elmində Nizami Tağısoyun öz dəsti-xətti, öz yeri var.

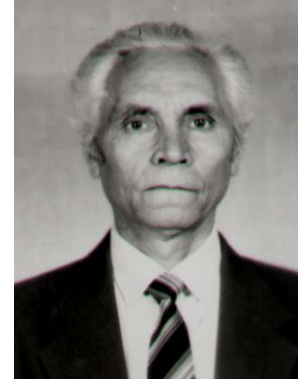
Nizami Tağısoy elmi fəaliyyətlə yanaşı pedaqoji fəaliyyətlə də, bədii yaradıcılıqla da, maarifçiliklə də, ictimai işlə də məşğuldur. Mən onun əsərlərini, elmi-tədqiqat işlərini maraqla oxuyur və onun məşğul olduğu elm sahəsinin nə qədər dəyərli, gərəkli, müasir tələblərə cavab verən bir sahə olduğunu xüsusi olaraq qeyd etmək istəyirəm.

Nizami Tağısoyda güclü və sönməz bir türkçülük duyğusu vardır ki, o da onu türk xalqlarının mədəniyyətini, ədəbiyyatını, folklorunu, qədim sənət abidələrini tədqiq etməyə və onları təbliğ etməyə həvəsləndirir. Onun “Qazax ədəbiyyatı” (1993), “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” (2007) əsərləri, tərcümə problemlərinə həsr olunmuş tədqiqatları “XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində” (1992), “Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində” (1998), “Poetik tərcümə” (2001) və s. kimi neçə-neçə dərin məzmunlu elmi-tədqiqat əsərləri müasir ədəbiyyatşünaslıq elminə dəyərli töhfələrdir.

Nizami Tağısoy Bakı Slavyan Universitetində “XX əsr rus ədəbiyyatı”, “Türk xalqları ədəbiyyatı”, “Azərbaycan ədəbiyyatı”, “Tərcümə nəzəriyyəsi” fənlərindən həm rus, həm də Azərbaycan bölmələrində mühazirələr oxuyur, tələbələrin, magistrlərin, aspirantların elmi işlərinə, dissertasiyalarına rəhbərlik edir, bir sıra elmi forumlarda, konfranslarda, namizədlik və doktorluq dissertasiyalarının müdafiəsinə məzmunlu və maraqlı çıxışlar edir. İndiyədək onun Respublika və Beynəlxalq elmi konfranslarda bir sıra məruzələri dinlənilmiş, məcmuələr və qəzet səhifələrində 300-ə qədər elmi və publisistik məqalələri dərc olunmuşdur.

Bir alim və pedaqoq olaraq Nizami Tağısoyun fəaliyyəti və tədqiqat sferası olduqca rəngarəng və genişdir. Onun yaradıcılığının və pedaqoji fəaliyyətinin prioritetləri sırasında tərcümə nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr problemi, komparativistika, türk xalqlarının etnogenezi, etnoqrafiyası, folkloru, mifologiyası və yazılı ədəbiyyatı, ədəbiyyatşünaslığın və müasir ədəbi prosesin əsas məsələlərini göstərmək olar. Professor Nizami Tağısoy qaqauz, qazax, qaraqalpaq, Qaraçay, qırğız, Kıbrıs türkləri, özbək, xəzər və digər türk xalqlarının ədəbiyyatı və mədəniyyəti ilə bağlı çoxsaylı əsərlər müəllifdir.

Nizami Tağısoy bir alim olaraq yaradıcılığının ən məhsuldar dövrünü yaşayır. Mən şəxsən ondan yeni-yeni elmi əsərlər, elmi nailiyyətlər gözləyirəm və ümidvaram ki, tələbəm və həmkarım bu arzularımı doğruldacaq, bizi özünün gələcək əsərləri ilə hələ çox sevindirəcəkdir.

Atamoğlan Həsənov
Bakı Slavyan Universiteti,
filologiya elmləri doktoru, professor

TƏLƏBƏM HAQQINDA ƏN XOŞ XATİRƏLƏR

Düşünürəm ki, tələbələrinin gələcək elmi və pedaqoji fəaliyyətində uğurlarını görmək hər bir müəllim üçün ən böyük hədiyyə sayıla bilər. Mənim üçün də belə tələbələrdən biri Nizami Məmmədovdur. O, ən ciddi və çalışqan tələbə kimi yadımda qalmışdır. Ona M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun I kursunda oxuyarkən “Fonetika” fənnindən dərs demişəm. Bütün dərslərdə hamıdan fəal, hamıdan çalışqan olduğunun şahidi olmuşam. Nəzəri, praktik hazırlığı qıtbə edilən idi.

Nizami orta məktəbi Azərbaycan dilində qurtardağına baxmayaraq M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun rus dili və ədəbiyyatı fakültəsinin I kursunda oxuyarkən o, rus dilinin zənginliyinə ekskurslar edir, onu dərindən mənimsəməyə çalışırdı. Qısa müddət ərzində Nizami öz çalışqanlığı və bacarığı sayəsində rus dili bilgilərini mükəmməl dərəcəyə çatdırıb bildi. O, dərslərdən sonra hər gün saatlarla kitabxananın oxu zalında məşğul olardı.

Nizami İnstitutda oxuduğu dövrdə mən “Müasir rus dili” kafedrasının müdiri işləyirdim. Kafedramızda “Fonoloq” tələbə dərnişini fəaliyyət göstərirdi və Nizami həmin dərnişinin aktiv üzvlərindən biri idi. Hansı məsələni müzakirə etməyimizdən asılı olmayaraq Ni-

zami onun haqqında öz fikir və mülahizələrini, nəzər nöqtəsini ortaya qoymağa çalışırdı.

2001-ci ildə kafedramızın yaranmasının otuz illiyi ilə əlaqədar biz bir məcmuə hazırladıq. Kafedra ilə bağlı materiallar, şəkillər araşdırıldı, tapıldı. Həmin məcmuədə artıq iki onilliyə yaxın elmlər doktoru, professor olan Nizaminin “Fonoloq” dərnəyində müzakirələrdə ciddi iştirakı ilə bağlı da şəkillər ortaya qoyuldu. Bu şəkildə onun müzakirə olunan məsələyə marağı yaxşı əks olunmuşdur. M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu 1972-ci ildə yaradılmışdır. Nizaminin o zaman bura ilə bağlılığı bir il öncə, yəni 1971-ci ildə baş vermişdir.

Заседание кружка «Фонолог» 1973 г.

Burada yerləşdirilmiş şəkildə dərnəyin bir qrup iştirakçısını görürsünüz, onların sırasında Nizami də vardır (yuxarı sırada soldan birinci).

Fəxr edirəm ki, mənim Nizami kimi tələbəm olub. 1992-ci ildən o, elmlər doktoru, professorudur.

Nizamini yubiley münasibəti ilə təbrik edirəm, ona can sağlığı, səadət, elmi və pedaqoji fəaliyyətində uğurlar arzulayıram.

Asif Hacıyev

*Bakı Slavyan Universitetinin
Tədris işləri üzrə prorektoru,
filologiya elmləri doktoru, professor*

AXTARDIĞIMIZ İNSAN: PROFESSOR NİZAMİ TAĞISOY

Azərbaycan elmi-pedaqoji və ədəbi mühitində öz elmi və bədii əsərləri, tərcümələri, müəllimlik fəaliyyəti ilə yaxşı tanınan şəxsiyyətlərdən olan filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoy həyatını ədəbiyyata, filologiyaya, gənclərin təlim-tərbiyəsinə həsr etmiş dəyərli ziyalılarımızdandır.

Bir mütəxəssis kimi Bakı Slavyan Universitetində (keçmiş M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu) formalaşmış, qırx ilə yaxındır zəngin ənənələri olan bu təhsil ocağı ilə bağlı olan – buranın tələbəsi, laborantı, müəllimi, dosenti, hazırda professoru – Nizami müəllim bütün bu illər ərzində gərgin zəhmət dolu şərəfli ömür yaşamışdır. Hələ gənc yaşlarından ədəbi əlaqələrə, tərcüməşünaslıq («Səməd Vurğun pyeslərinin rus tərcümələri və səhnə təcəssümü», «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində», «Poetik tərcümə» və s.) məsələlərinə maraq göstərən, bu sahədə ciddi elmi əsərlər yazan Nizami müəllim tədricən tədqiqat obyektini genişləndirərək türk xalqları ədəbiyyatına, müasir Azərbaycan və rus ədəbi prosesinə dair sanballı araşdırmalarını elmi-ədəbi mühitə təqdim etmişdir.

Bütövlükdə götürsək, professor Nizami Tağısoyun elmi fəaliyyətində tərcümə nəzəriyyəsi, ədəbi əlaqələr, komparativistika,

türk xalqlarının epik təfəkkürü və folklor ənənələri, klassik və müasir ədəbiyyatı, ədəbiyatşünaslığın aktual problemləri, müasir ədəbi proses və s. əsas tədqiqat istiqamətlərini təşkil edir. Türk xalqları folkloru və ədəbiyyatından tərcümələr edən, “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kimi sanballı tədqiqatın müəllifi olan Nizami müəllim bu sahədə həm də peşəkar pedaqoq kimi mühazirələr oxuyur, proqram və vəsaitlər tərtib edir. Eyni zamanda, Nizami Tağısoy türk xalqları folklorunun Azərbaycanda yayılmasında da xüsusi xidməti olan alimlərdəndir - «Qaraqalpaq xalq nağılları» kitabı, qazax qəhrəmanlıq eposu «Koblandı-batır»ın Azərbaycan türkcəsinə çevirməsi, digər mətnlərin oxucularımıza çatdırılması onun bu sahədə fəaliyyətinin genişliyini və elmi ciddiliyini səciyyələndirir.

Nizami müəllim çağdaş ədəbi prosesə dair bir sıra tənqidi məqalələrin müəllifi kimi də ədəbiyyatsevərlərin diqqətini cəlb etmiş və ədəbi mühitdə öz layiqli yerini tutmuşdur. Onun Azərbaycan və rus yazarlarının yaradıcılığına həsr olunmuş ədəbi-tənqidi məqalələri, ədəbi portret və очерkləri, analitik icmalları ədəbi mətnlərə orijinal baxışı, polemik ruhu ilə seçilir və müəllifin geniş məlumat dairəsindən, bədii zövqündən, tənqidçi peşəkarlığından xəbər verir.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olan Nizami Tağısoy oxuculara səmimi lirik hisslərlə yoğrulmuş şeirlər müəllifi və nasir kimi də tanışıdır. Onun iki şeirlər və poemalar kitabı – «Axtaracaq-san məni» (Bakı, 2000), «Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı» (Bakı, 2004) və «Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya» (Bakı, 2006) povesti yaradıcılığı sözün bədii zərifliyi, məna palitrası, mövzu rəngarəngliyi ilə seçilən, zəngin ədəbi ənənələrimizdən qaynaqlanan, müasirliyin nəbzini tutan şair-yazıçı qələminin məhsuludur. Əsərlərinin melodikliyi bəstəkarların da diqqətini cəlb etmiş, bəzi şeirlərinə mahnılar bəstələnmişdir.

Nizami müəllim həm də bir çox şagird və tələbə nəslinin formalaşmasında rolu olmuş peşəkar müəllimlərimizdəndir. Nizami Tağısoy müəllim peşəsinə daxilən bağlı adamdır. – 1975-ci ildə keçmiş M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun Rus dili və Ədəbiyyatı fakültəsini fərqlənmə

diplomu ilə bitdikdən sonra bir müddət təyinatla Ucar rayonunda orta məktəbdə rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işləmişdir. Hazırda Bakı Slavyan Universitetinin nüfuzlu professorlarından, bir çox fənn proqramı və dərslərinin müəllifidir. «XX əsr rus ədəbiyyatı», «Türk xalqları ədəbiyyatı», «Azərbaycan ədəbiyyatı» fənlərindən rus və Azərbaycan bölmələrində mühazirələr oxuyur, kurs işləri, buraxılış işləri, magistr, namizədlik dissertasiyalarına rəhbərlik edir.

Nizami müəllim həyatı boyu xalqa, el-obaya bağlı ziyalı olmuşdur. Folklor materiallarının toplanması ilə məşğul olur, etnoqrafik özəllikləri araşdırır, bu sahədə məqalələr və kitab müəllifidir. Məhz xarakterindəki bu xəlqilik onun bir dost və həmkar kimi səmimiyyətinin, təvazökarlığının, zəhmətsevərliyinin əsasını təşkil etmişdir. Nizami müəllim ədəbiyyata, sənətə, müəllimlik peşəsinə, doğma kollektivinə bağlı vətənpərvər bir ziyalı olmaqla yanaşı, gözəl ailə başçısı, yaxşı dost, hamını axtarıb soraqlayan və hamının axtardığı qayğıkeş insandır.

Bu gün Nizami Tağısoy həyatının müdrik çağını, fəaliyyətinin qaynar dövrünü yaşayır. Yaradıcılıq eşqi, yaratmaq istəyi və enerjisi ilə dolu əziz dostumuz, gözəl ziyalı, nüfuzlu alim və pedaqoq, hörmətli Nizami müəllimə uzun ömür və can sağlığı, səadət, yeni uğurlar arzulayır, təzə əsərləri ilə oxucuları tezliklə sevindirəcəyinə əminliyimizi bildiririk.

Eldar Abbaszadə
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji
Universiteti, professor*

DÜŞÜNDÜRMƏYİ BACARAN ZİYALİ

Bu gün ziyalı barədə söz demək olduqca çətindir, çünki “ziyalı” sözü son zamanlar ciddi deformasiyaya uğrayıb. Sözü ilə əməli vəhdət təşkil edən, qəlbinin, vicdanının səsinə qulaq asıb hərəkət etməyi bacaran ziyalılarımız o qədər də çox deyil. Bu yüksək tələblərə cavab verən aydınlarımızdan biri respublikanın tanınmış ədəbiyyatşünası, filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoydur.

Qısa zaman kəsiyi olsa belə - 8 il gözəl insan, görkəmli alimlə birlikdə özəl ali məktəblərin birində birgə işləmək mənə nəsib olmuşdur. Ona görə də Nizami müəllim haqqında söz deməyi özümün mənəvi borcum hesab edirəm.

Sanballı monoqrafiyaların, populyar dərsliklərin və maraqlı elmi axtarışların müəllifi olan Nizami müəllimin elmi yaradıcılığı ölkə ictimaiyyətinə yaxşı tanışdır. Mən onun pedaqoji fəaliyyəti və insani keyfiyyətlərindən danışmaq istəyirəm. Hər bir xalqın inkişafı, onun təhsili və mədəniyyəti ilə sıx bağlı olduğundan müəllimlik peşəsi müqəddəs sayılır. Ona görə də bu sənəti ömür yolu seçən insanlar hörmətə layiqdirlər.

Cəmiyyətdə müəllim peşəsinin, müəllim statusunun lazımi səviyyədə olmadığı bir dövrdə gənc nəslin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmaq, ona zəruri bilikləri çatdırmaq və ən başlıcası gənclərdə dü-

şünmək qabiliyyətini oymaq müəllimdən cəsarət və fədakarlıq tələb edir. Bu baxımdan Nizami müəllim uzun müddətdir ki, öz peşəsinin vurgunu kimi pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur. Hər şeydən əvvəl o, tədris etdiyi fənni dərindən bilir, onu tələbələrinə sevdirmək üçün müxtəlif metodlardan bacarıqla istifadə edir.

Azərbaycan ədəbiyyatını, rus və dünya ədəbiyyatını, eləcə də şərq poeziyasını mükəmməl bildiyinə görə Nizami müəllimin mühazirələri olduqca maraqlı keçir. Tərcüməçilik fəaliyyətinə gəldikdə isə Nizami müəllim Azərbaycan, rus və türk ədəbiyyatlarının yorulmaz təbliğatçısı olduğunu layiqincə sübut edir. O, digər türk xalqlarının folklor örnəklərini, klassik ədəbiyyat nümunələrini ana dilimizə çevirməklə böyük əhəmiyyətli olan ədəbiyyatımızın üfüqlərini oxuculara ustalıqla çatdırmaqla daha da zənginləşdirir.

Nizami müəllimin mənəvi keyfiyyətlərindən söhbət açanda onun sadəliyi, yüksək mədəniyyəti, mənəvi saflığı hamını heyran edir.

Bütün bunların arxasında isə Nizami müəllimin daxili zənginliyi, intellektual qüdrəti, dünyamıza maraqlı fərdi baxışı durur. Ömrünün kamillik dövrünü yaşayan istedadlı alimin amalı vətəninə, xalqına, türkcülüyə, bəşəriyyətə xidmət etməkdir.

Böyük məmnunluq hissi ilə əziz dostum Nizami müəllimi anadan olmasının 60 illik yubileyi münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edir, ona uzun ömür, elmi-pedaqoji fəaliyyətində daha böyük uğurlar arzulayıram.

Bədirxan Əhmədov
*Bakı Slavyan Universiteti,
filologiya elmləri doktoru, professor*

BÜLLUR KİMİ SAF İNSAN...

Ədəbiyyat adamı olaraq deyirəm:elə vaxtlar olur ki, elmdə, sənətdə imzası olan, hərtərəfli yaradıcılığa malik,bəzən bu yaradıcılıq olmasa belə cəmiyyətdə özünəməxsus yolu, fəlsəfəsi(bəzən bu yol və fəlsəfə ona həyatda mane olsa belə!) şəxsən tanıdığımız və tanımadığımız adamlar haqqında söz demək ehtiyacı duyursan; lakin hansı səbəblərdənsə (şəxsən məndən asılı olmayan,özümçün də aydınlaşdırma bilmədiyim) bu cür yazılar ya gecikir,ya da vaxtında yazılmadığından daim səninçün narahatçılıq yaradır: nədənkə cəmiyyətin aparıcı simaları ziyalılar,elm və sənət adamları, müəllimlər bir xalqın, millətin yaşam ağacının muhtəlif budaqlarıdır və lazımdır ki, o budaqları vaxtında tanıyasan, ona qulluq edəsən, belədə xalq da, millət də cəmiyyətin bu sağlam qollarını yaxşı tanımağa və tanıdığı üçün də qorumağa çalışacaq. Ancaq nə yazıq ki, həmişə bu cür yazıları yazmaqda bəzən gecikirik, bəzən də hansısa bir münasibət(məsələn,yubiley) gözləyirik. Budur, özüm də bilmədən mənim yaxşı tanıdığım, son illərdə yaradıcılığını yaxından izlədiyim filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoyun (Məmmədov) haqqında yazmaq istədiyim bu yazı da onun altmış illiyinə təsadüf edir. Bu isə o deməkdir ki,məqalənin janr formatına mümkün qədər əməl etmək gərəkdir, istər-istəməz bu formatdan kənara

çıxmaqda zorluq çəkirsən.

Nizami Tağısoyu yaxından tanıdığım vaxtlardan onun fəaliyyətini izləyir,hər uğuruna sevinir, əsərlərilə tanış oluram;bütün bunlar məndə belə bir təsəvvür(tək məndə yox, eləcə də onu yaxından tanıyanlarda) yaradır ki,onun yaradıcılıq sferası olduqca çox geniş və çoxşaxəlidir; imzasını müxtəlif elm və sənət sahələrində görə oxucunu daim təəccübləndirməklə yanaşı, həm də onları intizarda saxlayır, ən əsası isə məhsuldarlığı ilə seçilir, daim axtarışlar aparır, yeni problematikalar tapır. O, fəaliyyətini elmi və bədii yaradıcılığını bir neçə aspektdə davam etdirir; belə ki, onu həm bir pedaqoq kimi eyni zaman daxilində Bakı Slavyan Universitetində,Bakı Qızlar Universitetində, eləcə də Azərbaycan Beynəlxalq Universitetində mühazirələr oxuyan görürük, həm tərcümə nəzəriyyəçisi olaraq tədqiqatlarını (“Səməd Vurğun pyeslərinin rus tərcümələri və səhnə təcəssümü” adlı namizədlilik,“XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində” adlı doktorluq dissertasiyasının müdafiəsini yada salaq!) oxuyuruq, həm türk xalqları ədəbiyyatı üzrə araşdırmalarına rast gəlir və beynəlxalq elmi konfranslarda çıxışlarını dinləyirik, həm də bir şair,nasir olaraq bədii əsərlərinə rast gəlirik.Əlbəttə, bütün bunlar ayrı-ayrılıqda hər hansı bir şəxsiyyətin həyat və yaradıcılıq yolu üçün son dərəcə ciddi bir fəaliyyət sferası olmasına rəğmə, N.Tağısoy nəinki bunları özündə birləşdirmiş,hətta hər birində müəyyən uğurlar da qazanmışdır. Bu uğurları biz görkəmli ziyalı, tədqiqatçı alim,tərcüməçi və şairin fəaliyyətinin lokal sahələrinə nəzər yetirərkən daha aydın görürük. Bu sahələri mən aşağıdakı kimi təsnifat edərdim:

Nizami Tağısoy-müəllim kimi.Bu sahə onun yaradıcılığının əsas prioritetidir, əgər belə demək mümkünsə,ona son dərəcə doğma olduğu kimi, həm də təbiətinə uyğun gələn bir sahədir. Artıq otuz ilə yaxındır ki, “XX əsr rus ədəbiyyatı”, “Türk xalqları ədəbiyyatı”, “Tərcümə nəzəriyyəsi”, “Azərbaycan ədəbiyyatı” fənləri üzrə oxuduğu mühazirələrlə, rəhbəri olduğu kurs,diplom, magistr və namizədlilik işlərinə rəhbərliyi ilə yuzlərlə tələbənin formalaşmasında önəmli rol oynamışdır. Bu işi ancaq səpildiyi vaxtdan bir müddət

sonra cücərib daha sonra məhsul verən buğdaya bənzətmək olar.

Nizami Tağısoy – tərcümə nəzəriyyəçisi və tədqiqatçı kimi. Elmi fəaliyyətlə məşğul olan məhsuldar alimlərimizdən biri olaraq N.Tağısoy Azərbaycan ədəbiyyatının, türk xalqları ədəbiyyatının, eləcə də tərcümə nəzəriyyəsinin müxtəlif aspektlərinə, aktual problemlərinə aid bir necə monoqrafiya və 300-ə yaxın məqalələr yazmışdır. Bunlardan yalnız bir neçəsinin adını çəkmək kifayətdir ki, onun elmi yaradıcılığının məhsuldarlığını göz önünə gətirənsən: “XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində”(1992),”Qazax ədəbiyyatı” (1993),”Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə”, (1998),” Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində”(1999),”Poetik tərcümə” (2001), ”Qaraqalpaq ədəbiyyatı”(2007) və s. Burada adı çəkilən monoqrafiya və məqalələrində ayrı-ayrı problematikanın, ədəbi hadisə və faktların nəzəri təhlilçisi kimi çıxış edir, elmi təsnifatları və şərhilərlə elmi təsərrüfatın zənginləşdirilməsinə çalışır. Əslində N.Tağısoyun elmi fəaliyyətinin bu sahəsi özü bir neçə lokal sahəyə bölünür ki, bunların hər biri ayrıca bir tədqiqatın mövzudur. Onun qaqauz, qazax, qaraqalpaq, qaracay, qırğız, malkar, öz-bək, xəzərlər və s. türk qövmlərilə bağlı araşdırmaları bu sahədə yeni bir başlanğıcın əsasıdır.

Nizami Tağısoy-tənqidçi və publisist kimi.O, bir ədəbiyyat tarixçisi və tərcümə nəzəriyyəçisi olaraq yalnız ədəbi prosesi izləməklə qalmır, bu ədəbi prosesin ayrı-ayrı şəxsiyyətləri, ədəbi hadisələrlə bağlı məqalələrdə, monoqrafiyalarda fikir və mülahizələrini söyləyir. Onun müasir ədəbi prosesin aparıcı simaları Sabir Əhmədli, Elçin, Anar, Kamal Abdulla, Ağarəhim Rəhimov, Elçin Hüseynbəyli, Ənvər Əhməd, Əlirza Xələfli, Yusif Nəğməkar və başqalarının yaradıcılığı ilə bağlı yazdığı məqalələr ədəbi tənqidimizin yeni mərhələsinin əsas səhifələrini təşkil edir.”Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti” (2008) bu axtarışların məntiqi nəticəsi olaraq meydana gəlmişdir. ”Şilyan: özü, sözü-çəsmənin gözü”(2009),”Səftər Həsənzadə. Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirlər”(2009) kitabları isə onun publisistikada son uğurları hesab olunmalıdır.

Nizami Tağısoy – şair, yazıçı kimi. Onun bir şair, yazıçı ola-

raq özünüifadə etməsində bir məntiq və ardıcılıq da görmək mümkündür. Təbiilik, səmimilik, dağ çayıtək axıcılıq pafos və ifadəlilik onun xarakterinin, təbiətinin əsas cizgilərindəndir. “Axtaracaqsan məni” (2000), ”Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı” (2004) şeirlər kitabları,”Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya” (2008) povesti ədəbi prosesdə maraqla qarşılandığından ki,şeir və poemalarının bir neçəsi tərcüməçi Qiya Paçxataşvili tərəfindən rus dilinə tərcümə edilmiş, bir neçə şeirinə isə bəstəkarlar Cavanşir Quliyev və Razim Paşayev tərəfindən mahnı yazılmışdır.

Əlbəttə, mən burada Nizami Tağısoyun digər müəlliflərlə (professor Rafiq Manafoğlu və dosent Rüstəm Kamalla) birlikdə Azərbaycanda ilk dəfə olaraq hazırladığı “İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti”ni də əlavə etsəm, Nizami müəllimin apardığı işlərin çevrəsini yetərincə təsəvvür etmək mümkündür. Bundan başqa o, çoxdandır ki, təkbaşına bir layihə üzərində işləyərək onu reallaşdırmağa çalışır. Bu layihədə türk xalqlarının folkloru, etnogenezisi, epik təfəkkürü, klassik və müasir ədəbiyyata dair ilk dəfə olaraq dərslik hazırlamağı nəzərdə tutur. Çoxçıldlı dərslik kimi nəzərdə tutulan bu iş kifayət qədər ciddi və sanballı layihədir.

Nizami Tağısoy regional etnoqrafiya və folklor nümunələrinin toplanılıb araşdırılması və nəşri istiqamətində də müəyyən işlər görmüşdür. İyirmi beş ilə yaxındır ki, onun bu istiqamətdə apardığı tədqiqatlar ayrı-ayrı məcmuə və monoqrafiyalarda öz əksini tapıb.

Şübhəsiz, Nizami Tağısoyun yaradıcılıq sferasının, elmi fəaliyyətinin coxşaxəli istiqamətlərinin siyahısını uzatmaq , bu yaradıcılıq istiqamətlərinin hər birinin ayrıntıları üzərində geniş dayanmaq, araşdırmalarının məzmununa nəzər yetirmək də məqsədəuyğun olardı. Belə ki,N.Tağısoyun özü ilə sözü,yaradıcılığı ilə kimliyi tam bir vəhdətdədir. Onun yaradıcılığını səciyyələndirən amillərdən biri məhz budur; bəzi hallarda zaman-zaman ziyalılarda bu vəhdətin qabarıq nəzərə çarpmadığının az şahidi olmamışıq.O, həyatda olduğu kimi, elmi fəaliyyətində, bədii və publisistik yaradıcılığında da eyni dərəcədə səmimidir, təvazökardır.

Azərbaycan ədəbiyyatının müxtəlif problemləri, ədəbi prose-

sin inkişaf istiqamətləri, tərcümə məsələləri ilə eyni dərəcədə və eyni doğmalıqla məşğul olur. Hətta bəzən bu fəaliyyətində o, nədənsə mənə ifrata varmış kimi görünür; dayanmadan işləyir, yazır. Məqalədən gah dərsliyə, gah proqrama, gah da monoqrafiyaya keçir. Ən təəccüblüsü burasındadır ki, mən bunu dəqiq bilirəm, çox zaman bu əziyyətin, bu işin adekvat qarşılığını almırsa belə, usanmadan, yorulmadan yenə yazır və yazdıqlarını dərc etdirir. Onsuz da o, yazdıqlarından heç bir təmənna və qarşılıq gözləmir. Bu cəhətdən Nizami Tağısoy mən klassik alim və ziyalı tipinə bənzədirəm. O, üzərinə düşən missiyanı təbiətinə uyğun olaraq həyata keçirməyə çalışır və çox zaman buna nail olur.

Nizami Tağısoyun bütün fəaliyyəti boyu yazdıqları (həm elmi-publisistik, həm də bədii düşüncə sahəsində) əslində onun yaşadığı şərəfli tərcümeyi-halın yalnız kiçik bir hissəsidir və biz də burada həyatda və yaradıcılığında son dərəcə səmimi olan bu ziyalımızın, alimimizin, şair və nasirimizin əsərləri üzərində, demək olar ki, dayanmadıq. Bizə yalnız onu demək qalır ki, Nizami Tağısoyun yaradıcılığı çağdaş və gələcək oxucular üçün mənəvi bir sərvətdir. Yaxşı haldır ki, bu mənəvi sərvətin sahibi bizim, demək olar ki, hər həftə qarşılaşdığımız, iş yerində birgə çalışdığımız, özünə və yaradıcılığına dərin hörmət bəslədiyimiz həmkarımızdır. Onun yaradıcılığı kimi xarakteri də safdır, təmiz və büllürdür.

Telman Vəlixanlı
Bakı Slavyan Universiteti
filologiya elmləri doktoru, professor

TEZ-TEZ SƏSLƏNƏN İMZA – NİZAMİ TAĞISOY

Müasir ədəbi prosesimizdə tez-tez rast gəldiyimiz imzalardan biri də Nizami Tağısoy imzasıdır. 60 yaşını qeyd etməyə hazırlaşdığımız bu yorulmaz qələm sahibini səciyələndirən bir sıra xüsusiyyətləri vurğulamaq, onun ədəbiyyatşünaslığımıza, ədəbi əlaqələrimizin tədqiqinə və təhsilimizə layiqli xidmətini sübut edən cəhətlər üzərində dayanmaq istərdim. *Birincisi*, filologiya elmləri doktoru, Bakı Slavyan Universitetinin professoru kimi yüksək elmi dərəcə və adı daşıyan qələm dostumuz mərhum ədəbiyyatşünas-alim, əməkdar elm xadimi, unudulmaz insan, neçə-neçə imkansız, lakin istedadlı gəncə yaşıl işıq yandırmaq xüsusiyyəti və prinsipliliyi ilə adı hafizələrimizə hopmuş professor Həbib Babayevin yetirməsidir. Elmində və sənətində, həyata, yaxınlarına, həmkarlarına və dostlarına münasibətdə öz sələfi və müəlliminin yolunu davam etdirməyə çalışan, bu ziddiyyətli və mifkləşmiş münasibətlər zamanında lazım gələndə prinsiplilik və sərtlik göstərməkdən, öz sözünü deməkdən çəkinməyən, gənc tədqiqatçıların və yaşlılarının elmi axtarışlarına həssaslıq nümayiş etdirən Nizami müəllim öz adı və dəst-xətti ilə seçilən alimdir.

İkincisi, geniş yaradıcılıq diapazonuna malik bu tədqiqatçı-alim klassiklərimizdən tutmuş müasirlərimizədək, xalqımızın çoxşa-

xəli ədəbi və mədəni əlaqələrindən başlamış tərcümə sənətinə qədər mövzu və problemləri əzm və ehtirasla gündəmdə saxlayan, ədəbi orqanlarla sıx əməkdaşlıqdan yorulmayan az-az qələm sahiblərindəndir. Ötən əsrin 80-cı illərində dahi Səməd Vurğunun rus tərcümələri, onun dram əsərlərinin ikinci dildə canlandırılmasının problemləri mövzusu ilə məşğul olmuş ədəbiyyatşünas-alim bu gün müasir ədəbiyyatımızın görkəmli simaları Anar, Elçin, Kamal Abdulla, Ağarəhim Rəhimov, Elçin Hüseynbəyli və başqalarının tədqiqi ilə yanaşı, həm də vacib tədris ədəbiyyatlarının yazılması ilə məşğuldur.

Üçüncüsü və elə ikinci cəhətlə bağlılıq təşkil edən bir xüsusiyyət, müstəqillik dövründə universitetimizdə geniş vüsət almış türkologiya istiqamətinə, türk xalqları ədəbiyyatının tədrisinə Nizami Tağısoyun verdiyi töhfədir. O, bu fənni tədris etməklə bərabər, həm də kurs üzrə proqram və dərs vəsaitlərinin yazılmasında yaxından iştirak edir. Bu cəhətdən onun müəllifi olduğu «Qaraqalpaq ədəbiyyatı» dərs vəsaitini xüsusi vurğulamaq istərdim. Qazax, özbək, qırğız, türkmən və s. türk xalqlarının ədəbiyyat və folklorunun ölkəmizdə öyrənilməsi, tədrisi və təbliği işi mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyindən, bu xalqlarla mövcud olmuş ənənəvi və tarixi mədəni əlaqələrin yüksək səviyyəyə qaldırılmasında, ədəbiyyatlarımızın qarşılıqlı tərcüməsində Nizami Tağısoyun gələcəkdə də böyük səy göstərəcəyinə qəti inamımız var. *Dördüncüsü*, bir alim və insan kimi Nizami Tağısoyu səciyyələndirən ən ümdə cəhətlərdən biri də onun öz həmkarlarının elmi, elmi-pedaqoji fəaliyyətinə biganlikdən uzaq olması, elmi diskussiya və müzakirələrə meyilliyidir. Şəxsən öz fəaliyyətimlə, işlərimin müzakirəsi ilə bağlı onun olmazın canyandıranlıq və həvəs nümayiş etdirdiyinə görə bu gün ona minnətdarlıq bildirmək fürsəti əlimə düşdüyünə görə şadam.

Qələm əhli kimi Nizami Tağısoyu xarakterizə edən cəhətlərdən biri də onun sərbəstliyidir. Respublikadakı ədəbi mühitdən, universitetimizdə yaranmış gözəl tədris situasiyasından, elmi axtarışlar üçün açılmış hüdudsuz müstəvidən gen-bol bəhrələnməyi bacaran qələm dostumuz həsəd aparılası məhsuldarlıq nümayiş etdirir, zöv-

qünü oxşayan və tələblərinə cavab verən müəlliflərdən maraqla yazır. Onun son yazılarından birini, Elçin Hüseynbəylinin Qarabağ mövzusunda «Gözünə gün düşür» hekayəsi haqqında məqaləsini xüsusi qeyd etməyə dəyər.

Nizami Tağısoy həm də Bakı Slavyan Universitetində fəaliyyət göstərən və tanınmış ədəbiyyatşünas, digər qələm dostumuz Rüstəm Kamalın rəhbərlik etdiyi «Folklor araşdırmaları» elmi-tədqiqat laboratoriyasında çalışır. Bölgələrimizin etnik və söz yaddaşı ilə bağlı maraqlı və orijinal tapıntıları ilə seçilir. Bəzən müəyyən anlaşılmazlıqlarla üzləşən bu faydalı folklor araşdırmalarını sistemli şəkildə aparmağa və bu işə dəstək verməyə ehtiyac duyulur. Vətənimizin hər qarış torpağını, cansız daş-kəsəyini, bölgə və kəndlərimizdəki insanlarımızın ruhunu, qəlbini, yaddaş və tarixini yaşadan hər sözü qorumaq və nəsillərdən nəsillərə ötürmək müqəddəs borcumuzdur. Yubileyinə hazırladığımız alim və pedaqoq, ailə başçısı, nəslin ağsaqqalı Nizami Tağısoya öhdəsinə düşən borcları gələcəkdə də şövqlə yerinə yetirməkdə Allahdan ona uzun ömür və can sağlığı diləyirəm.

İbrahim Bayramov

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
Magistratura şöbəsinin müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor*

XEYRÜL-ƏMƏL SAHİBİ

Səmiyyət, xeyrxahlıq xoş münasibətdən yaranır. Özü də təmənnasız xoş münasibətdən. Xoş münasibət həm də kamillik nümunəsidir. Kamillik isə ilk növbədə alimə xas olan xüsusiyyətdir, keyfiyyətdir. Bütöv insan, kamil insan yadda həmişə qalır, unudulmur. Sözü də, hərəkəti də, əməli də başqalarına nümunə olur, adı bir qayda olaraq hər yerdə hörmətlə çəkilir. Belə insanlardan biri də 1986-cı ildən tanıdığım filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Məmmədovdur, dostlarının, həmkarlarının, tələbələrinin dediyi kimi Nizami müəllim.

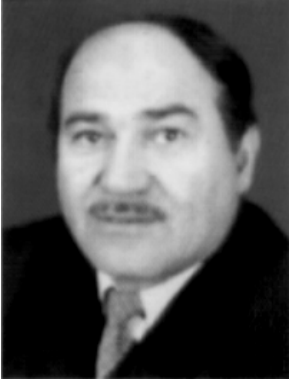
Ucar rayonunun Yuxarı Şilyan kəndində doğulan Nizami Şilyanlı kimi orta məktəbi bitirib Bakıya gəldi. Səsli-küylü Bakı Nizamının həyatına yeni səhifələr yazdı. İşlədi, oxudu, M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun, indiki Bakı Slavyan Universitetinin tələbəsi oldu. Tələbə olmaqla evinin, elinin ümidini doğrultdu.

Qayğılı, şirinli tələbə həyatı Nizamini öz qoynuna aldı. Yuxusuz gecələr, imtahanların vahiməsi, narahatlığı Nizamının sevinci ilə sonlandı. A.Puşkinin, L.Tolstoyun danışdığı dilin sirlərini dərinlən öyrəndi. İmtahanlardan aldığı "5"-lərlə müəllimlərinin ümidlərini çin etdi. Müəllimləri Nizamini təkcə sırası rus dili və ədəbiy-

yatı müəllimi kimi görmürdülər, onu araşdırıcı, onun yaxşı ədəbiyyatşünas olacağına ümid bəsləyirdilər. Tələbə elmi cəmiyyətində etdiyi məruzələrlə müəllimlərin diqqətini cəlb etdi. Nizamının kamil ədəbiyyatşünas kimi yetişməsi üçün görkəmli alim, təvazökar insan, qayğıkeş müəllim Həbib Babayev qolundan tutdu ki, Nizami ayaqda dursun. Nizami bu təmənnasız əldən bərk yapışdı və nəinki ayaqda durdu, obrazlı ifadə ilə deyilsə, o, həm də öz addımını atdı, yeridi. Həbib müəllimin səmimiyyəti, qaygısı, tələbkeşliyi Nizamini bir ədəbiyyatşünas kimi tanıtdı, öz sözünün sahibi etdi. Az müddət ərzində elmlər namizədi, elmlər doktoru oldu. O, bununla öz müəllimi Həbib Babayevin ümidlərini dirilti.

Nizami müəllim bir alim kimi vaxtilə təhsil aldığı indiki Bakı Slavyan Universitetində əmək fəaliyyətinə başladı. Bir zaman elmin sirlərini öyrəndiyi müəllimləri ilə çiyin-çiyinə çalışdığı onun məsuliyətini artırdı. Bir-birinin ardınca dəyərli, elmi tutumu ilə seçilən əsərləri nəşr olundu. Obrazlı ifadə ilə deyilsə, alim qələminin gücünü göstərdi. Nizami müəllim tələbələrinə indi özü elmin sirlərini öyrətməyə başladı. Aydın danışığı, səlis məntiqi, obyektivliyi ilə tələbələrinin sevimlisi oldu. Bir müəllim kimi, bir alim kimi tələbə yaddaşına əbədi hopdu.

Nizami müəllim həm də yaxşı dostdur, sirdaşdır. Təmənnasız yaxşılıq onun həyat amalıdır. Daha dəqiq ifadə etsək, o, sözün əsl mənasında "xeyrül-əməl sahibidir". Etdiyi yaxşılığın əvəzini istəməz Nizami müəllim. Əksinə, bundan zövq alır, qürur duyar. Dostlarının yaxşı işlərindən, uğurlarından sevinər, onların sevincinə şərik olar. Dostlarının toy-düyünlərində, müdafiələrində ürəklə iştirak edər, əsərləri barədə öz ürək sözlərini mətbuat səhifələrinə çıxarar. Bax, onun xüsusiyyətləri həm də Nizamini dostlarına, yaxınlarına sevdilir, yaddaşlarda əbədiləşdirir.

Hacı İsmayıl Məmmədov
*Azərbaycan Beynəlxalq
Universiteti, Tarix fakültəsinin
dekanı, Bakı Dövlət Universitetinin
professoru, tarix elmləri doktoru*

ŞİRVANIN BÖYÜK ALİMİ

Nizami müəllimlə çoxdan tanışım. Onu tanıdığım müddətdən bu günə qədər elə bir vaxt olmayıb ki, Nizami harayasa, nəyi isə həll etməyə çalışmağa tələsməsin. Belə davranış Nizami müəllimin gün rejimidir. Və bu rejimin onun tərəfindən dəyişdirilməsini mən bir dəfə də görməmişəm. Onunla hər dəfə görüşəndə mənə hər hansı kitab, məqalə, elmi problem haqqında danışır. Nizami müəllim türk xalqlarının folklorunu, tarixini, klassik ədəbiyyatını səbr və təmkinlə araşdırır və kitablar, çoxsaylı məqalələr yazır, daim üzde olan alimlərimizdəndir. Onun mənə bağışladığı “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabından mən özünəməxsus mədəni-mənəvi ənənələr daşıyıcısı qaraqalpaqlar haqqında geniş məlumat aldım. Bu kitab ensiklopedik mənbədir. Qaraqalpaqların tarixindən, dilindən, folklorundan, etnoqrafiyasından, musiqi sənətindən, klassik ədəbiyyatından, mədəniyyətindən tutmuş bugünkü ədəbiyyatına qədər olan materiallar bu kitabda həm nəzəri-metodoloji, həm də praktik-pedaqoji yöndən ustalıqla təqdim olunmuşdur. Nizami müəllim türk xalqlarının əski tarixi və etnogenik problemlərini də yetərinə bilən mütəxəssislərdəndir.

Nizami müəllimin şəxsi, fərdi, mədəni-mənəvi keyfiyyətləri ilə onun elmi yaradıcılığı arasında son dərəcə güclü vəhdət var.

Onun yazdığı əsərlər sanki xarakterinin gücüsüdür. O, olduqca səmimi, uşaq kimi təvazökar, insan kimi humanist, alim kimi dəqiqdir. Onun elmi yaradıcılığında hər hansı boşluq tapmaq mümkün deyil. Yəqin elə buna görədir ki, Nizami müəllimi Şirvanda, xüsusilə Ucarda, Zərdabda, Göyçayda, Kürdəmirdə, Ağsuda və s. yerlərdə çox sevirilər.

Nizami müəllim etik dəyərləri ilə seçilən dostlarımızdandır. Onun xarakterinə ikiləşmə, müxtəlifləşmə, parçalanma, bölünmə, simanı gizlətmə və s. kimi cəhətlər yaddır. Sözü bütöv, qəti, üzə deyəndir. Onun belə xarakteri mənə çox xoşuma gəlir. Elə buna görə də onunla dost olmaq, mehriban olmaq mənə rahatlıq verir. Dostumu, gözəl insanı, istedadlı alimi, Şirvanın adını uca edən dəyərli qardaşım Nizami müəllimi bağrıma basır, ona Allahdan can sağlığı, könül xoşluğu və firavanlıq diləyirəm.

Səlahəddin Süleymanov
*Azərbaycan Memarlıq və İnşaat
Universitetinin Azərbaycan və
rus dilləri kafedrasının müdiri,
pedaqoji elmləri namizədi, dosent*

ALTMİŞ YAŞIN İŞİĞINDA

Bu gün respublika elminin inkişafında xüsusi çəkisi olan, təhsil ocaqlarında tədris etdiyi fənni dərindən bilən, onu tələbələrinə mükəmməl öyrədən, habelə ictimaiyyət arasında şərəf və ləyaqəti, intellektual səviyyəsi ilə sayılıb-seçilən alimlərimiz çoxdur. Belə alimlərdən biri də haqqında söz açmaq istədiyim, tələbə yoldaşım və dostum, filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağı oğlu Məmmədovdur (N.Tağısoy).

Nizami Məmmədovun 60 yaşı tamam olur. Onun elmi axtarışlarına qiymət verənlər olub və indi də var. Mən isə, bir qrup yoldaşı və dostu kimi, istəyirəm qısaca da olsa onun ömür gündəliyinin bəzi səhifələrini vərəqləyək və nəzər salam.

Tale elə gətirdi ki, 1971-ci ilin yayında Nizami ilə M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun rus dili və ədəbiyyatı fakültəsinə eyni vaxtda imtahan verəsi olduq. Bu ərəfələrdə abituriyentlər arasında yeni-yeni tanışlıqlar, əlaqələr, ünsiyyətlər və görüşlər qaçılmaz olur. Hamı biri-biriylə söhbətləşir, mübahisə edir, bilmədiklərinə aydınlıq gətirmək istəyir. Nizami ilə tanışlığımız da bu ərəfəyə təsadüf edir. Elə ilk baxışdan Nizaminin imtahanlara mükəmməl hazırlığı hamı kimi mənim də diqqətimi

cəlb etməyə bilməzdi. Demək olar ki, onunla hər gün əlaqələrimiz olurdu, imtahanlar barədə söhbətlər aparırdıq.

Bu münvalla qəbul imtahanları sona yetdi. Dərs ilinin əvvəlində adımın Nizami ilə eyni qrupun siyahısında olduğunu eşitdikdə çox sevindim. Çinki onunla, eləcə də ümumi dostumuz, Heydər Cəfərovla (hazırda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin dosentidir) artıq imtahanlar zamanı tanış idik. Xoşbəxtlikdən üçümüz də eyni qrupda təhsil almağa başladıq. Nizami və Heydərle ünsiyyətdə olmaq, oturub-durmaq, həqiqətən, insana xoş təəssüratlar bəxş edir.

Tələbəlik illəri...

Qrupumuz əsasən hərbi qulluqdan tərxis olunmuş cavanlardan ibarət idi. Təbii ki, biz artıq bərkə-boşa qatlaşmış, müəyyən çətinliklərə sinə gərmiş, bir sözlə, müəyyən mənada bəzi həyat təcrübəsinə malik olan insanlar idik. Kollektivin, ümumi məqsəd uğrunda mübarizənin nə olduğunu yaxşı dərk edirdik. Elə ilk günlərdən kollektivimizin bütün üzvlərinin yüksək təhsil uğrunda mübarizədə yekdil olmasına çalışırdıq. Bu işdə Nizaminin də fəal rol oynaması danılmazdır.

Nizami dərs ilinin ilk günlərindən özünün çalışqanlığı, fəallığı və düşüncəsi ilə nəinki qrup yoldaşlarının, eyni zamanda dərs deyən müəllimlərin də diqqətini cəlb edirdi. Hamıya aydın idi ki, Nizami heç bir vaxt dərəcə hazırlıqsız gəlmir. Ona görə də çətin suallar qarşısında daima ona müraciət edərtilər. O, isə öz növbəsində, belə təmaslardan həmişə zövq alardı. Onu da xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Nizami çox güclü analitik təfəkkürə malik bir tələbə idi. Elə həmin təfəkkürün sayəsində də hal-hazırkı səviyyəyə gəlib çatmışdır.

İnsan həyatında tələbəlik illərinin özünəməxsus yeri var. Onun həm acı, həm də şirin anları olur. Bunların hamısı bizlərin başına gəlib. Ancaq hər bir çətinlik kollektivin ümumi səyi sayəsində aradan qaldırılıb. Qrupun hər bir üzvünün kədəri hamının kədəri, sevinci hamının sevincinə çevrilib. Əlbəttə, bu işlərdə

Nizaminin qrupun həmkarlar təşkilatının sədri kimi böyük xidmətləri olurdu.

Tələbəlik illərini xatırlayarkən bir epizodu qısaca yada salmaq istəyirəm. Yaxşı yadımdadır, 1972-ci ilin yayında, birinci kursu bitirdikdən sonra, qrupumuzun oğlanlarını tələbə inşaat dəstəsinin tərkibində Şəki şəhərinə ezam etmişdilər. Dəstəyə rəhbərlik yuxarı kurs tələbəsinə həvalə edilmişdi. Onlar institutun həmkarlar təşkilatını təmsil edirdilər. Onların aşağı kurs tələbələri ilə necə rəftar etmək niyyətlərini hiss edəndə, qrupun yıcıncağı çağırıldı və «rəhbərlik» ora dəvət olundu. Qrup adından çıxış edən Nizami, problemlərdən danışaraq, onlara qrupla ehtiyalı rəftar etmələri barədə xüsusi bir xəbərdarlıq da verdi. O gündən etibarən «rəhbərliyin» bizimlə ehtiyatlı davranışının əsası qoyulmuş oldu.

Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, bizə həmişə institutumuzun A.Svariçevski, M.Məmmədova, M.Qocayev, H.Babəyev, B.Axundova, A.Həsənov və s. kimi qaymaqları dərslər demişlər. Onların hamısı bizdən əllərindən gələnləri əsirgəməyiblər. Bunun sayəsində tələbələrimizin, demək olar ki, hamısı bilik yarışına qoşulmuşdur. Ona görə də qrupumuz institutda həmişə ön cərgələrdə olardı. Qrupa zəif müəllimlər tab gətirə bilmirdilər. Yaxşı yadımdadır, dördüncü kursda oxuyurdun. Sovet ədəbiyyatı fənnindən seminar dərslərini aparmaq üçün müəllim gəlmişdi. Elə ilk gündən onun fənn üzrə səviyyəsi bizi qane etmədi. Yəni də Nizaminin təşəbbüsü ilə müəllimin başqası ilə əvəz olunması üçün rəhbərliyə müraciət edildi. Müraciətə müsbət cavab verildi və o gündən etibarən baş müəllimi professorla əvəz etdilər. Bəli, bu idi əsl bilik uğrunda mübarizə.

Yeri gəlmişkən, bizdən öz bilik və bacarıqlarını əsirgəməyən hər bir müəllimə - həyatda olmayanlara Allahdan rəhmət, sağ olanlara isə cansağlığı və uzun ömür diləyirəm.

Tədricən tələbələrin elm sahələrinə marağı artırdı. Nizami ədəbiyyata olan marağı ilə daha çox seçilirdi. Daim mütailə ilə məşğul olan Nizaminin digər fənlərə marağı əsla azalmırdı.

İnstitutu fərqlənmə diplomu ilə bitirən Nizami rus dili və ədəbiyyatı mütəxəssisi kimi özünün doğulub boya-başa çatdığı Ucar rayonuna qayıtdı. O, özünün məzunu olduğu Yuxarı Şilyan kənd orta məktəbində rus dili və ədəbiyyatının sirlərini öz həmyerlilərinə öyrətməyə başladı. Bununla da onun həyatının yeni səhifəsi başlamış oldu. Lakin filologiya sahəsində elmi axtarışlara olan marağı ona rahatlıq vermirdi. Bu məqsədlə o, yenidən öz doğma institutuna üz tutur, M.F.Axundov adına Azərbaycan Redaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun aspiranturasına daxil olub və professor H.B.Babəyevin rəhbərliyi ilə elmi fəaliyyətə başladı. Gərgin əmək tezliklə öz bəhrəsini verdi. Bu illər ərzində Nizami əvvəlcə namizədlik, sonra isə doktorluq dissertasiyalarını müvəffəqiyyətlə müdafiə etdi, professor elmi adına layiq görüldü. Hazırda onun elmi axtarışlarının nəticələri respublika hüduqlarından xeyli uzaqlara gedib çıxır. Nizami Məmmədov özünün saysız-hesabsız elmi məqalə, monoqrafiya və ali məktəblər üçün dərsləkləri ilə respublikada filologiya elminin inkişafına yeni töhfələr vermiş və verəcək alimlərimizdəndir.

Nizami Məmmədov ixtisasca rus dili və ədəbiyyatı müəllimi olsa da ömrü boyu ana dilinə – Azərbaycan dilinə ürəyində dünya boyda məhəbbət gəzdirib. Bu məhəbbət onu yaşadıb, ucalardan-uca edib. Onun varı da, dövləti də, gücü də, qüvvəti də ana dilinə olan məhəbbətidir.

Nizami Məmmədov görkəmli alim, gözəl pedaqoq, bacarıqlı təşkilatçı, layiqli ailə başçısı olmaqla yanaşı, həm də təcrübəli tərcüməçidir. Onun Azərbaycan dilindən rus dilinə və ya əksinə, rus dilindən Azərbaycan dilinə etdiyi tərcümələr səlisliyinə, mənasına görə həmişə seçilir. Bu da, yəqin ki, onun hər iki dili mükəmməl, dərin, incəliyinə qədər bilməsindən irəli gəlir.

Nizami Məmmədovun həm də şairlik qabiliyyəti danılmazdır. Onun şeirləri axıcılığı ilə ürəklərə yayılır.

Həyat Nizami Məmmədovu çox sınaqlara çəkib, müəyyən vaxtlarda ona qarşı çox haqsızlıqlar da olub... Amma o, bütün

bunlara mərdliklə sinə gərrib, ürəyində kin, qəzəb gəzdirməyib. Müəllim adını, ziyalı adını, pedaqoq adını həmişə uca tutub.

Əziz dostum, Nizami! Səni anadan olmağının 60 illiyi münasibətilə ürəkdən təbrik edir, sənə həyatda uzun ömür, cansağlığı, elmi fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

İramin İsayev
*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji
Universiteti, professor, doktor*

SOYKÖKDƏN GƏLƏN SƏSLƏR

Çağdaş elmi-ədəbi mühitində türkoloji tədqiqatlar sahəsində özünəməxsus yer tutan və tanınan araşdırıcılardan biri professor Nizami Məmmədovdur. Onun tədqiqatlarında türk xalqlarının folkloru, ədəbi nümunələrinin nəzəri və praktik aspektləri qarşılıqlı şəkildə analiz olunaraq bütövlükdə türk mədəni əlaqələrinin əsasını təşkil edən etnogenezis müəyyənləşdirilir və müasir dövrdə ədəbiyyatşünaslıq elminin inkişafına təsir imkanları ön plana çəkilir.

Maraqlı odur ki, bir peşəkar tədqiqatçı kimi Nizami Məmmədov öz araşdırmalarında vahid bir istiqamətə sadıq qalaraq ardıcılığı, sistemliliyi, konseptuallığı gözləyir. Tarixiliklə müasirliyi mühüm prinsip kimi əsas götürür, tərcümə əsərlərində də bu məramı həyata keçirir. Onun «Kazaxskaə literatura» (1993), «Naüionalğnoe svoeobrazie podlinnika i perevod» (1998), «Dramaturqiə Samedə Vurquna na russkom əzıke» (1999) kitabları, eyni zamanda pedaqoji universitet və institutlar üçün yazdığı proqram və tədris vəsaitləri onu tədqiqatçı-müəllim, milli-mənəvi dəyərlərə sadıq pedaqoq kimi də səciyyələndirir. Nizami Məmmədov türk xalqlarının qədim tarixini tədqiqat obyektinə çevirərək, mənəvi, etik və poetik dəyərləri yaşadan xəzərlərin, qaqauzların, hetlərin və digərlərinin folklor və etnogenezisinə həsr etdiyi çoxsaylı araşdırmaları onun yaradıcı-

lıqda bu mühüm mənəvi çeşmədən bəhrələnən mütəxəssis olduğunu göstərir. Böyük rus pedaqoqu K.D.Uşinski yazırdı ki, xalqın yaratmış olduğu dəyərlərə əsaslanan və bu büllur çeşmədən su içən hər bir yaradıcı şəxsi xoşbəxt hesab edirəm. Məhz prof. Nizami Məmmədov özünü bu cür təsdiqləyən insan-vətəndaşdır.

Öz idealına sadiqliyi müəllim-tədqiqatçı ali təhsil müəssisələri üçün yazmış olduğu «Karakapakskə literatura» (Bakı - 2007) dərş vəsaitilə bir daha nümayiş etdirir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Nizami Məmmədov Qaraqalpaq ədəbiyyatı və onun xüsusiyyətləri barədə fikir söyləyən Azərbaycan ədəbiyyatşünas-alimləri kimi onların içərisində xüsusi yer tutur. Belə ki, son vaxtlar Qaraqalpaq ədəbiyyatının bədii-estetik dəyərlərini öyrənmək baxımından hərtərəfli tədqiqi Azərbaycan alimləri tərəfindən aparılıb geniş oxucu kütləsinə çatdırılmamışdır. Məhz, Nizami Məmmədovun yazdığı tədris vəsaiti türkologiya elmi sahəsində olan boşluğu aradan qaldırmaqla yanaşı, gənc filoloqların hazırlığına xidmət edən türk xalqlarının ədəbiyyat tarixinin tədrisinin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, onların folklor nümunələrinin etnogenezisini, qədim və zəngin bu tarixin əhatə dairəsinin genişliyini dərk etmək, məskunlaşdıqları coğrafi məkandan asılı olmayan vahid kökə əsaslandığını sübut edən faktları müqayisəli öyrənməyə sövq edir.

Kitabda dövrün obyektiv gerçəkliklərindən nəşət edən faktlara istinad olunması müəllifin geniş tədqiqatçılıq diapazonuna malik olduğunu göstərməklə yanaşı, onun dərşlik və dərş vəsaitlərinə verilən pedaqoji tələbləri düzgün dərk etdiyini aşkarlayır, onun tələbələrin səviyyəsinə müvafiq aydın, əlaqəli və sistemli şərhi, onların qaraqalpaq ədəbiyyatının özünəməxsus milli xüsusiyyətlərinin folklor və etnik amillərdən qaynaqlandığını öyrənmək üçün geniş şərait yaradır.

Zəngin elmi aparatıya malik bu kitab qaraqalpaq ədəbiyyatının formalaşması və tarixin müxtəlif mərhələlərində onun inkişaf dinamikası, milli mədəniyyətinin mühüm tərkib hissəsi kimi dövrün ictimai-siyasi hadisələri fonunda şərh edilməsi ilə başlayır. Kitabda müəllif öncə Qaraqalpaqstan Respublikasının sərhədlərində

və ondan kənarda yaşayan qaraqalpaqların məskunlaşdığı yerləri qələmə alır və həmin xalqların qədim saklar, sarmatlar, massagetlər, xunular (yəni hunlar), qıpçaqlar və digər tayfalarla əlaqəsi və birliyi barədə oxucu bilgiləndirilir. XIX əsrdə qaraqalpaqlıların iqtisadi və ticari əlaqələrinin genişlənməsi, elm, mədəniyyət, ədəbiyyat və maarifin inkişafına təkan verdiyini və milli-mədəni maarifin təkamülündə mətbuatın rolunu yüksək qiymətləndirən müəllif uşaqlar üçün «Alippe» (yəni «Əlifba»), «Oxu kitabı» kimi ilk dərşliklərin meydana gəlməsi haqqında da oxucunu yetərincə məlumatlandırır.

Kitabda geniş spektrli elmi ədəbiyyatlardan istifadə edilməsi müəllifin dərin mütaliəsinin nəticəsi kimi qiymətləndirilməklə, qaraqalpaq xalqının etnogenezisinin əsasında xəzərlər, qaqauzlar, qaraqalpaqlar, qarapapaqların mövcudluğu Rəşid-əd-Din, En-Nuveyri, E.Çələbi, Dosson, Xovoros, A.Bamberi, V.V.Bartold, A.Bakıxanov, N.S.Derjavin, V.V.Moşkov, S.N.Tolstov, L.S.Tolstova, M.İ.Artamonov, Z.Bünyadov, A.S.Sumbatzadə, M.Çakir, F.Kırzioğlu və onlarla başqa tədqiqatçıların əsərlərinə istinadən təsdiqlənir. Sonra türk tayfalarından olan qaraqalpaqların müxtəlif ölkələrdə məskunlaşmaları diqqətə çatdırılmaqla, Qərbi Azərbaycanda (indiki Ermənistan), Gürcüstanda, o cümlədən Azərbaycanın Qazax (Qazax rayonunda: Qarapapaq kəndi indi də mövcuddur – İ.İ.), Şəmkir, Gəncə, Ucar rayonlarında məskunlaşdığı faktı təsdiqlənir və eyni kökdən olan əhalinin yerləşdiyi məntəqələrin «Kazayaklı», «Kazaxlı», «Kıpçak», «Tatar» kimi adlandırıldığı etimoloji cəhətdən təhlil edilərək bir kökə söykəndiyi aşkarlanır. Produktiv təfəkkürə malik bir araşdırıcı Nizami Məmmədov qaraqalpaq şifahi xalq yaradıcılığını, dastanlarını («Qırx qız», «Şaryar»), nağıllar və xalq mahnılarını tədqiqat süzğəcindən keçirərək təhlil etməsi, onu türk xalqlarına məxsus etnoqrafiyası, etimologiyası, folkloru müasir ədəbi problemlərini dərindən bilən bir mütəxəssis kimi səciyyələndirməyə əsas verir. Maraqlı cəhət budur ki, onun sərrast bilgiləri türk xalqlarının etnogenezisinə məxsus bütün detalları təkcə qaraqalpaq xalqının dəyərləri ilə məhdudlaşdırılmayıb, o, bu aspektdə nəzərdən keçirdiyi nə varsa, hamısını digər türksoylu əhalinin etnik xüsusiyyətləri,

adət-ənənələri, folklor nümunələri ilə qarşılıqlı əlaqədə götürür, bir soykökə malik olduğunu sübuta yetirməyə cəhd edir və buna da nail olur. Bu da müəllifin analitik yaradıcı təfəkkürə malik olduğunun nəticəsi kimi diqqəti cəlb edir.

Kitabda diqqəti çəkən mühüm amillərdən biri də müəllifin tədqiqatlarında özünü göstərən tarixi-xronoloji ardıcılığa bir pedaqoq kimi əməl etməsidir. Belə ki, kitabda müəllif yalnız türk soyuna məxsus qaraqalpaqların etnogenezində özünü göstərən, mahiyyəti, məzmunu, məqsədi təhlil etməklə kifayətlənmir, eyni zamanda onun varislik ənənələrinin qorunub saxlanıldığını qaraqalpaq ədəbiyyatının XVIII-XX əsrlərdə yaradıcı surətdə necə davam etdirildiyini elmi cəhətdən sübut edir. Bütün bunlar Nizami Məmmədovun bir peşəkar tədqiqatçı olmaqla, öz soy-kökünə bağlılığının, ona ehtiramının nəticəsidir. Başqa türksoylu xalqların etnik tarixinə olan məhəbbət də məhz bundan qaynaqlanır. Çünki Nizami Məmmədov öz soykökünə, mənəvi dəyərlərinə bağlı və onu sevən bir mütəxəssis – vətəndaşdır. Deyirlər, öz qədrini bilməyən başqasının qədrini heç bilməz. Nizami Məmmədov soy-kökündən gələn səsləri, bir tərəfdən, sözlərə, cümlələrə, əsərlərə çevirərək gənc nəslə çatdırmaq istəyi öz millətində sevgi və etiramı ilə bağlıdırsa, digər tərəfdən gənclərə türksoylu xalqların bir kökdən olduğunu anlatmaq, onları birliyə səsləmək məqsədindən qaynaqlandığını göstərməkdir.

Ənvər Əhməd
şair, professor

DOSTUM, PROFESSOR NİZAMİ TAĞISOYUN 60 İLLİYİNƏ

Sən sözün içindən qalxıb ucalan,
Sadə bir alimsən, hikmətin dərin.
Səninlə əl-ələ tutuşan zaman,
Töküldü ovcuma söz hikmətlərin.

Nizami, qardaşım, ömür bir sudu,
Dağlarda dağılıb, aranda ölür.
Yaşamaq insanın xoş arzusudu,
Tale hökm edəndə ağlayar, gülür.

Sözə qul olanlar «alim» oldular,
Sizin tək alimi sözü ucaldar.
Yağsa da üstünə tufan, boran, qar,
Yenə alim kimi qızıl tək parlar!

Sən söz alimisən, kamil kişisən,
Sözün alovundan keçmək çətindir.
Oxudum içini, dərk elədim mən,
Sözü qul eyləmək şah sənətidir.

Hər kişi sözünün üstə ucalmır,
Qaralır qor altıda ocaq külü tək.

Hər kişi kişi tək, vallah, qocalmır,
Bitir üzdən iraq qanqal «gülü» tək!

Altmış yaş, ömrünün qızıl anıdır,
Hələ bundan sonra ömür ballanır.
Əgər olmasaydı dərd, ələm andır,
Görərdim gözündən günəş sallanır.

Nizami, qardaşım, ömür bir sudu,
Dağlarda dağılıb, aranda ölər.
Yaşamaq insanın xoş arzusudu,
Tale hökm edəndə ağlayar, gülər.

***

Heydər Cəfərov

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti,
Ümumi pedaqogika kafedrasının dosenti,
pedaqoji elmlər namizədi*

Mən Nizami ilə dörd onilliyə yaxındır ki, dostam. Biz bir qrupda oxumuş, bir yerdə yaşamışıq. Nizami olduqca istedadlı və zəhmətkeş oğlandır. Onun məqsədə doğru irəliləməsi, işgüzarlığı və mübarizliyi başqaları üçün örnəkdir. Biz çox böyük müəllimlərdən dərs almışıq. İndi onlardan bu təqdimatda bir neçəsi iştirak edir. Məmməd Qocayev, Əkrəm Əliyev, Həmid Abbasov və b. Bizim elmi inkişafımızda onların böyük rolu olub. Nizami artıq iki onilliyə yaxındır ki, elmlər doktoru, professor kimi öz əxlaqi dəyərləri, yüksək elmi-nəzəri bilik və bacarığı sayəsində dərslik və monoqrafiyaları ilə ölkəmizdə yaxşı tanınan alimlərdəndir. “Qaraqalpaq xalq nağılları”nın tərcüməsi, “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” ilə Nizami səriştəli mütərcim, dəyərli alim olduğunu bir daha sübut etdi. Yeri gəlmişkən “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabında mən folklor, epos, ədəbiyyatın özündən başqa, həm də bu türk xalqının mənəvi-əxlaqi dəyərləri, tərbiyəsi, psixologiyası, həyat fəlsəfəsi haqqında zəngin təsəvvürlərə malik oldum. Dostumun bütün uğurları məni ürəkdən sevindirir.

Rüstəm Kamal

*Bakı Slavyan Universiteti “Folklor
araşdırmaları” elmi-tədqiqat
laboratoriyasının müdiri, filologiya elmləri
namizədi, dosent, ədəbiyyatşünas-tənqidçi*

ÜRƏYİ ÜZÜNDƏ DÖYÜNƏN ALİM

Nizami Tağısoy deyəndə (bəzən ona qısaca sevgiyə “Tağısoy” deyə müraciət edirəm) yorulmaz tədqiqatçı-müəllim obrazı gözümüzdə canlanır. Elmi ehtirası, yazmaq-araşdırmaq şövqü onun yaradıcılıq sınırlarını müəyyənləşdirib: tərcümə nəzəriyyəsi, bədii tərcümə, folklor poetikası, ədəbi tənqid, müasir Azərbaycan ədəbiyyatının (nəsrinin) problemləri, türk xalqlarının ədəbiyyatı və bədii yaradıcılıq.

Son illər Nizami müəllim respublikanın ədəbi elmi dairələrində özünəməxsus düşüncəyə, üsluba malik alim obrazı (imici) yarada bilmişdir. Bu, bir dost və həmkar kimi məni sevindirir.

Nizami Tağısoyun ləyaqətli alim-vətəndaş, el qeyrətli ziyalı olmasını bir detal yaxşı səciyyələndirir: Şilyanlı Səftər Həsənzadənin barıt qoxulu, vətən həsrətli, səngər nəmişli şeirlərini toplayıb öz hesabına, halal müəllim pulu ilə çap etdirir. Bu nakam şairin 1943-cü ildə yazdığı şeir o qanlı illərdən xəbər verir.

Yazıram mən səni, salıram yada
Gedib yetişsən yurda, a məktub.
Yetir salamımı elə, mahala
Xəbər ver, nələr var burda, a məktub.

Nizami müəllimin bir özəlliyi (və gözəlliyi) ondadır ki, içi daim qafiyə üstündə köklənir. Gündəlik ovqatı, yaşam fəlsəfi-poetik

ifadəsini axtarır. Ciddi elmi mövzular, problemlər üstündə düşünən, neçə-neçə dissertasiyalara elmi rəhbərlik, opponentlik edən bir insan şeirə necə vaxt tapır, görəsən?!

Nizami müəllimdə ictimai-siyasi hadisələrə həmişə emosional-tənqidi münasibət olur. Ruhunun “ictimai fəallığı” şeirlərinə də hopur. El şairlərinə xas olan ictimai-siyasi motivlər onun poetik lüğətini müəyyənləşdirir.

Yaman sathasatdır, alış-verişdi,
Torpağı satırlar, daşı satırlar.
Bu nə zamanədir, necə gərmişdir,
Qurunu satırlar, yaşı satırlar.

Alanlar bəllidir, satan çoxalıb,
Aldadan çoxalıb, “atan” çoxalıb,
Allah da xəbərsiz – şeytan çoxalıb,
Gödəni saxlayıb, başı satırlar.

Nizami müəllim, doğrudan da bir el adamıdır, sözün əsl mənasında xalqın ziyalisidir. Ömrü-günü şəhərdə ailə qayğıları ilə yüklənsə də, elm-təhsil işləri ilə başı bərk qarışsa da, kənddə xeyirdən-şərdən qalmır. Ata yurdu ilə əlaqəsini kəsmir.

Nizami Tağısoy şəhər infrastrukturuna, çoxmərtəbəli evin qapalı məkanına alışsa da, elat-tərəkəmə koloritini, kənd insanının safliyini qətiyyənlə itirməyib. “İçi saf, dışı saf” olan bu alimin söyləyə biləcəyi nə qədər şirin xatirələr var!

Nizami müəllimin metodoloji həssaslığı ondadır ki, türk uluslarının ədəbiyyat tarixini ümumi türk tarixi kontekstində araşdırır. “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” dərsliyi alimin peşəkarlığının parlaq təzahürüdür. Özbəkistanın Respublikamızdakı səfiri kitabın təqdimatında dediyi xoş sözlər bir daha alimdə türkçülük məfkurəsinin elmi vicdanı və vətəndaşlıq mövqeyinin nə qədər önəmli olması fikrini təsdiqlədi.

Nizami müəllim son illər qələmə aldığı oçerklərdə türk xalqlarının (qaraçay, malkar, kumık, qaqaüz, qaraqalpaq) ədəbiyyatlarının tipoloji ümumiliyini onların formalaşma və inkişaf yollarını üzə

çıxartmağa çalışır, və, fikrimcə, buna da nail olur.

Türk keçmişinə sevgi etnik mədəniyyətimizlə qürur hissi onun yazı üslubunu və mövzusunu şərtləndirir. Quzey Kıbrıs etnik mədəniyyətinin yorulmaz araşdırıcısı H.Fədai haqqında məqaləsi bu sevginin, bu “elmi həmrəyliyin” ifadəsidir.

O, bütün sevdiklərinin adına bir şeir bağlayır. İthaf janrı Nizami müəllimin səmimiyyət və sevgisinin bədii işarəsidir. Mənim qaradaşımın ağzı dualı, ürəyi işıqla doludur.

Toylar nişanlara qarışsın, dostum!
Ürəklər döyünsün, alışsın dostum!

Nizami müəllimin emosional dünyası poetik yaradıcılığında əksini tapır. Cəmiyyətdəki haqsızlığa, ədalətsizliyə dözümsüzlüyü, Vətən sevgisi şeirlərinin poetikasını, fəlsəfi fakturasını müəyyənləşdirir.

Onun sevgi şeirlərində də, mən deyərdim ki, bir kişi səmimiyyəti var. Bayatılarında da kişi dəyərlərindən söz açır.

Əziziyəm, mərd kişi,
Bütöv kişi, sərt kişi,
Orda namərd kef çəkir –
Burda çəkir dərd kişi.

Aradabir əziz dostuma sataşırım: qardaş, sən bu vəsfi-hallarına yengəmiz (Nizami müəllimin ömür-gün yoldaşı) nə deyir?

Bircə şey mənə gün kimi aydıdır: sevimli dostum Nizami Tağısoy bu dünyada nə iş görübsə, Haqqa baxıb, şair-alim ürəyinin səsi ilə edib.

Bir də sevinirəm ki, onun ömründən, yaşam fəlsəfəsindən özü narazılıq etsə də, biz (dostlar, həmkarlar, qohum-əqrəba) çox-çox razıyıq.

Elçin Hüseynbəyli
Yazıçı-dramaturq,
“Ulduz” jurnalının baş redaktoru

NİZAMİ TAĞISOY ƏRKİ

Onunla tanışlığımızın adı bir tarixçəsi var. Redaksiyamıza gəlmişdi. Əvvəlcə onu naxçıvanlıya oxşatdım. Çox özünə inamlıydı və dostlarla ərkyana davranırdı. Sonra mənə elə gəldi ki, o ağdamlıdır. Çünki qılıqlı və şirindil adam təsiri bağışlayırdı. Praqmatikliyindən, hadisələri real qiymətləndirmək baxımından məlum oldu ki, ucarlıdır. Ucarın Yuxarı Şilyan kəndindəndir. Nəhayətdə mən onu bir azərbaycanlı kimi, vətəninə, onun ədəbiyyatını, mədəniyyətini sevən dəyərli alim və professor kimi tanıdım. Rəngi yaşıl, özü qırmızıdır. Yaşıl tərəvət, qırmızı mərdlik əlamətidir. Şıx geyinər, qıvraq görünər, sözü üzə deyər.

Dostları və onu yaxından tanıyanlar bildilər ki, söhbət BSU-nun professoru, filologiya elmləri doktoru Nizami Tağısoydan gedir.

Nizami Tağısoyun bioqrafiyasını təkrar etmək istəmirəm. Bir-cə xatırlatmaq istəyirəm ki, o, çoxsaylı kitabların, elmi-tənqidi və ədəbi məqalələrin müəllifidir.

O, bəyəndiyi qələm sahibləri barədə ürəkdolusu söz deməkdən və yazmaqdan çəkinmir, xoşlamadığı adamlardan səxavətlə yazmasa da, düşüdüklərini özlərinə deyir. Bu da bir xeyirxahlıq jestidir.

Bu sarıdan mənə də bəxtim gətirib və «Yovşan qağayılar» romanı ilə Nizami Tağısoyun diqqətini çəkmişəm, nəticədə mənə

barəmdə geniş və əhatəli məqaləsi bir neçə il öncə «Azərbaycan» jurnalında nəşr olunub.

Nizami Tağısoy ərklə bir kişidir. Qəlbinə yatan adama sözünü deməkdən nəinki çəkinir, əksinə hansısa bir məsələnin məhz onun dediyi kimi həllini istəyir və ona nail olur.

Düzü, Nizami Tağısoyun şair olduğunu bilmirdim. Daha doğrusu onun şeir kitabları əlimə keçməmişdi və yalnız sonralar dostların birinin söhbətindən bunu bildim. Təbii, mən onun poetik məharətini bu qısa məqalədə xırdalamaq istəmirəm. Burası tənqidçilərin işidir. Amma bilirəm ki, bu cür ürəyin sahibi yaxşı şair də ola bilər. Amma burasını mütləq deməliyəm ki, Nizami qardaşımızın (o, «qardaş» sözünü çox sevdi) türk etnoslarının ədəbiyyatı (qaraqalpaq, qazax və s.) ilə bağlı araşdırmaları, eləcə də tərcüməşünaslıq terminləri sahəsində gəlişmələri elmimiz, ədəbiyyatımız və dilçiliyimiz üçün çox vacib və əhəmiyyətlidir.

Nizami Tağısoy mənə düşüncəmdə bütöv Azərbaycana yaraşan bir ziyalıdır.

Mən bayaqdan Nizami Tağısoyun şəxsi keyfiyyətləri barədə danışaram. Əslində onları sadalayıram. Amma gərək onun hər keyfiyyəti barədə ayrı-ayrılıqda danışam. Bu isə başqa yazının və zamanın mövzusu olmalıdır. İndilikdə isə bir daha qeyd eləyim ki, Nizami Tağısoy bir alim və ədəbiyyatşünas kimi ədəbi prosesi diqqətində saxlayan, ədəbiyyatın və yazıcının fəvqündə daynacağı bacaran, heç olmasa buna çalışan bir qələm adamıdır. O, bəzi üzdənirəq tənqidçilər, özlərini peşəkar sayan cızmaqaraçılar kimi istedadlı qələm adamlarına nəinki şər atır, nəinki biganə qalır, əksinə onları daim ucaltmağa çalışır. Bütün bunlarla bərabər Nizami qardaşımızda insanlara bir mərhəmət və sayğı da var. O, «Ulduz»a təqdim etdiyi yazılarda bizim tanımadığımız elə qələm adamlarından söz açır ki (məsələn, Rəhim Rəvan), bütün bunların arxasında bir təmənnaşılığın dayandığını, bir vətəndaş, həmkar sayğı və ehtiramının olduğunu görürük. O, bəzən öz humanistliyindən (əslində yazıçı hümanist olmalıdır) azacıq işartı verən qələm adamlarını da oxucu auditoriyasına geniş ürəklə təqdim etməkdən çəkinmir. Çünki

Nizami Tağısoy başa düşür ki, insanı ucaldan onun humanistliyi və səmimiyyətidir. Bununla yanaşı Nizami Tağısoy da bir sərtlik də var və bu sərtlik həm onun erkək xarakterindən, həm də sözə məsuliyyətindən irəli gəlir.

Şəxsən özümə münasibətdə deyim ki, Nizami Tağısoy bir neçə əsərim barədə mükəmməl ədəbi şərhələr və resenziyalar yazıb və bu resenziyalarda o çoxlarının tuta bilmədiyi məqamları üzə çıxarıb. Məsələn, məşhur ingilis ədibi Gertruda Staynın (o, «itirilmiş nəsil» fikrinin müəllifidir) «ədəbiyyat mübtəda və xəbərdən ibarət olmalıdır» fikrini mənim yazılarıma da şamil edə bilib və oxucuya, ədəbi cəməyə onun anlaşılıq izahını verib. Nizami Tağısoyun fikrincə, Elçin Hüseybəylinin (özümdən sitat gətirdiyimə görə üzr diləyirəm) yazılarında təfəkkür və dil arasında məsafə qısa və lakonikdir. Əslində G. Stayn da bunu demək istəyirdi. Yəni bədii mətn yorucu olmamalıdır. Fikir və ifadə qısa, yığcam olmalıdır.

Nizami Tağısoy kimi dəyərli yazarımız haqqında çox danışmaq və yazmaq olar. Amma düşünürəm ki, sözün çəkisi o zaman ağır olur ki, fikir də qısa və tutarlı olsun.

Qələm dostumuza gələcək həyatında və yaradıcılığında uğurlar arzulayıram. Nəvə toyu və sevincini hələ uzun illər yaşamasını diləyirəm. Əsas iş dostlarının arasında həmişə ərkyana, mərd davranmasını istəyirəm.

Aprəl, 2010

Əşar Alxasov
*Bakinskiy slavənskiy universitet
kandidat pedaqoqiçeskix nauk, doüent,
direktor jurnalına «Russkiy əzık
i literatura v Azerbaydjane»*

TRUJENİK NAUKİ

Odnajdı u vidnoqo russkoqo əzıkoveda akademika Viktorə Vinqradova studentı MQU sprəşivaöt: «Viktor Vladimiroviç, vstreçaötsə dva varianta formı mnojestvennoqo çisla suhestvitelğnoqo «professor». Kakoy variant pravilğnyı: «professorá» ili «professorı»?».

Velikiy uçenyı, nemnoqo podumav, vpoluserğez i vpoluştku otveçet: «Oba varianta vernı. Tolğko ranğşe bili professorá, a teperğ poşli profėssorı.» V gtom otvete qlubokiy smisl, nedvusmislenno ukazıvaöhiy na samoə sutğ ponətiə, svəzannoqo s nauçnoy deätelğnostğö.

Nizami Mamedov – professor, otnosəhiysə k pervoy pleade lödey nauki, potomu çto on sostoəlsə v gtom kaçestve v xode kropotlivoqo i «pılğnoqo» truda v bibliotekax i auditoriəx. Qluboko osoznavaə to, çto velikoe delo daetsə tolğko velikim trudom, on paxal na nive nauki, snaçala zahitiv kandidatskuö v 1986 qodu, a zatem doktorskuö dissertaiüü v 1992 qodu. On şel üelenaprvlenno, ne toropəsğ i ne speşa, probıvaə sebe doroku svoim çestnim trudom, mujestvenno preodolevaə vse iskusstvenno i prednamerenno sozdannıe dlə neqo bargeri.

Nizami Mamedov – deystvitelĝno trujenik v nauke. Dostatočno pereçislitĝ eqo kniqi, çtobı ubeditĝsə v gtom. Vedĝ za kajdoy strokoy – eqo veličestvo Trud. Velikiy russkiy pogt Nekrasov tak krasivo skazal: «Leqçe rubitĝ drova, çem nizatĝ slova, slova, slova...»

Dumaete, tak leqko nizatĝ slova?!

Professor Nizami Mamedov umeet nizatĝ slova, a v otliçie ot mnoqix druxix umeet i rubitĝ drova... Potomu çto on pareng derevenskoy zakvaski. On dokazal, çto on – trujenik i mojet soçetatĝ priätnoe s poleznim. Ceyças on professor prestijnoqo v respublike, da i daleko za ee predelami vuza – Bakinskoqo slavənskoqo universiteta. On – avtor šestı monografıy, uçebnikov i uçebnix posobiy po istorii literaturı i literaturnoy kritike, trex proqramm dlə studentov-filoloqov.

On perevel na azerbaydjanskiy əzık dve kniqi: «Qaraqalpaq xalq nağılları» i kazaxskiy qeroičeskiy gpos «Koblandı batır».

On kak çlen Soöza pisateley Azerbaydjana – avtor trex sbornikov stixotvorenıy i povestey. Na eqo stixi slaqaöt pesni izvestnie kompozitori Djavanşir Quliev, Razim Paşaev.

Nizami Mamedov – velikolepny semĝənin: oteü trəx detey. Uje davno vıdal doçerey zamuj i sina pojenil. İmeet vnukov, oba oni nosət imə Ali. On – zabolıvıy Muj, Oteü, Deduşka.

İ, nakoneü, Nizami Mamedov – nastoəhiy druq. Ə ne löblö slovo «predannıy», potomu çto ono obrazovano ot qlaqola «predatĝ». Pogtomu druzĝə doljny bitĝ nastoəhimı, a ne predannımı.

Nizami Mamedov – imenno nastoəhiy druq. On proşel ispitanie vremenem. Nevolĝno vspominaö naşı studençeskie qodı... Nizami, Qeydar, Salaxaddin, Vaqif... i druqie ne tolĝko otliçniki uçebı v APİRƏL im. M.F.Axundova i sportsmeni, dostoyno zahihaöhie çestĝ instituta v respublikanskix i vsesoöznıx studençeskix sorevnovaniəx po borĝbe, po boksu, no i prostie derevenskie parni, vernuvşiesə iz armii i vzəvşiesə za «um». Postiqəə azı russkoqo əzıka uje s druqoqo aspekta, oni şaq za şaqom, ispodvolĝ kovalı svoe buduhee slovesnika...

Ə primknul k nim srazu i oni prinəli menə srazu. Nas obcedinəlo, kak ni stranno zvuçit, jelanie uçitĝsə, znatĝ bolĝşe i bolĝşe... Oni bili starşe menə na neskolĝko let... No bili druzĝəmi «ravnımı»...

Nizami vozqlavləl qruppu studentov kak starosta, a nıne osuhestvləet nauçnoe rukovodstvo kursovoy, diplomnoy, maqisterskoy, kandidatskoy rabotami, proektami...

Nizami Mamedovu ispolnəetsə 60 let. Za gto vremə on uspel mnoqoe. On v rasüvete sil i gnerqii. Ehe oçeng mnoqoe predstoit sdelatĝ na vıskom professionalĝnom urovne. Ehe mnoqoe nujno uspetĝ... Vedĝ vremə ne vıbiraöt, v nem jivut i tvorət, i sozidaöt... Tem bolee dar voplohenıə realĝnoy deystvitelĝnosti u professora Nizami Mamedova qarmoniçno soçetaetsə s bezuderjnoj stilistiçesкой fantazıey...

Malik Əliyev
dostu, müəllim

İLLƏRİN SINAĞINDAN ÇIXMIŞ DOSTUM

Əziz və çox hörmətli tələbək dostum Nizami müəllim!

Səninlə dostluğumuzun tarixi o acılı-şirinli, yaddaşlara silinməz gözəl xatirələr yazmış, unudulmaz tələbək illərindən başlayıb. 1971-ci il M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutu... Tanışlığımızın ilk günlərindən xasiyyətimiz tutdu. Və beləcə ilk tanışlıqdan başlayan yolumuz dostluqda dayanırdı. Qardaşım, səni tanıdığım ilk gündən sənin nə qədər zəhmətsevər, durmadan öz üzərində çalışan, yüksək energetika yaratmaqla, yoldaşlarına qarşı sayqılı, həssas, səmimi və bir az da çılğın olduğunu görürdüm. Tələbələr arasında qısa zamanda özünə çoxlu dost-tanış və hörmət qazanmışdın. Sən İnstitutun əlaçı tələbələrindən biri idin. Müvəffəqiyyət özünü çox gözlətmədi. Sənin kimi əlaçı tələbək dostumuzu 1974-ci ildə Avstriyada keçirilən Beynəlxalq Tələbək Simpoziumuna yola salanda sevincimizin həddi – hüdudu yox idi. Ona görə ki, Sovetlər İttifaqı dönəmində belə bir mötəbər Beynəlxalq Tələbək Məclisində Ucarın adı bir kəndində dünyaya gələn, azərbaycanlı tələbək dostumuz Nizami Məmmədovun iştirak etməsi bizi xüsusi ilə məmnun edirdi.

Çox yaxşı yadımdadı, sonuncu kursda oxuyurdun. Bir gün Nizami gəlib dedi ki, professor Həbib Babayev mənə İnstitutu bitirdik-

dən sonra aspiranturaya daxil olmağı məsləhət görür. Nizami elə o vaxtdan da elmə tam bağlandı. Onun belə marağı bizi çox sevindirirdi. Hörmətli Həbib müəllim Nizaminin gələcəyinə böyük ümüdlə baxırdı, inanırdı ki, Nizami özünün zəhməti, əməksevərliyi, öz üzərində durmadan çalışması sayəsində elmdə böyük nailiyyətlər əldə edə biləcək. Və, beləliklə, biz 1975-ci ildə M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunu bitirib Dövlət Komissiyasının göndərişi əsasında təyinat yerlərinə gedib pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olduq. Onu da söyləməliyəm ki, İnstitut həyatından sonra Nizami ilə uzun müddət görüşə bilmədik. Ona görə ki, Nizami doğulub boya-başa çatdığı Ucardakı doğma Yuxarı Şilyan kəndində, mən isə Lənkəranda işləyirdim. Ayrılıqda olmağımıza baxmayaraq, yaxın yoldaşlar vasitəsi ilə daim bir-birimizdən xəbər tuturduq, salamlarımızı yetirirdik. Mən 1981-ci ildə ailəliklə Bakı şəhərinə köçdüm və Bakının Nəsimi rayonunda yerləşən 28 sayılı orta məktəbdə tədris işləri üzrə direktor müavini vəzifəsində işləməyə başladım. Elə həmin vaxtlar eşitmişdim ki, Nizami də artıq Bakıda yaşayır. Günlərin bir günü Babək prospektində yanacaq-doldurma stansiyasında maşınma yanacaq tökürdüm və qəflətən mənə doğma olan bir səs mənə çağırırdı. Ətrafıma baxarkən Nizamini gördüm. Gözlərimə inanmadım. Qucaqlaşdıq. Xeyli söhbət-ləşdik. Beləcə uzun ayrılıqdan sonra biz yenidən bir-birimizə qovuşduq. Bu, bizim uzun müddətli ayrılıqdan sonra ilk görüşümüz idi. Son dərəcə maraqlı idi bu görüş. Çox yaxşı yadımdadır, Nizami söhbətlərimizdə hər zaman deyirdi ki, mən bir sürücü ailəsində anadan olmuşam, atam Tağı kişi səhər erkən yuxudan qalxıb işə gedərdi, bir də axşam gün batandan sonra evə dönərdi. Atamız daim bizə halal çörək yeməyin yolunun zəhmətdən keçdiyini öyrədərdi. Allah Tağı kişiyyə qəni-qəni rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun ki, Nizami kimi bir oğul bəxş eyləyib xalqımıza. Bu gün filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoyun səsi Respublikada və ondan kənarında keçirilən mötəbər elmi simpoziumlardan, konqreslərdən, tədbirlərdən gəlir. Uzun müddətli fasilədən keçən ilk görüşümüzdən sonra Nizami ilə həm görüşür, həm də tez-tez zəngləşirdik. O vaxtlar

Nizami ali təhsilə yiyələndiyi M.F.Axundov adına Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda müəllim işləməklə Suraxanı rayonunun Hövsan qəsəbəsində yaşayırdı. İşə gedib-gəlmək üçün çox vaxt sərf etməli olurdu, bərk yorulurdu. Hər dəfə onunla görüşəndə yolunun uzaq olmasından şikayətlənirdi. Günlər, aylar, illər keçirdi. Belə oldu ki, Bakı şəhəri Nizami rayonun, Q.Qarayev prospektində Sovetlər dönməmindən tikintisi yarımçıq qalmış “Aviator” MTK payçıları öz vəsaitləri hesabına binanı tamamlamaq qərarına gəldilər. Payçılarımla maddi durumu yaxşı olmadığından öz paylarını münasib qiymətə satırdılar. Əlimə fürsət düşən kimi, Nizaminin mənimlə qonşu olması qərarına gəldim və onun Hövsan yolundan yorğunluqdan qurtarmasına özlüyümdə “fərman” verdim. Ürəyimdən keçirdiklərimi Nizamiyə bir neçə dəfə təkidlə bildirdim. “Yolunu qısaltmaq istəyirsənsə, sən də gəl bizim tikdiyimiz kooperativ binaya. Orada sənə də münasib qiymətə 4 otaqlı mənzil ala. Nəhayət 2001-ci ildə Nizami yola gətirdim və onlara bizim binada 4 otaqlı mənzil aldım. Elə həmin ildən bizim və sizin hamınızın əsərlərindən, tərcümələrindən, şeirlər kitablarından yaxşı tanıdığımız çox hörmətli dostumuz Nizami müəllimlə bir binada yasayırdı. Hər gün görüşür, söhbətləşirik. Mən Nizaminin tələbək dostu Malik Əliyev onunla bir yerdə olmaqdan daim qürur duyuram. Həyatda hər kəsə Nizami kimi dost, yoldaş, qonşu olmağı arzu edərdim. Dünya gəlimli-gedimli dünyadır, yadlaşlara həkk olanlar isə insanların özlərindən sonra qoyub getdikləridir. Bax, elə buna görə mən əziz dostum Nizami ilə fəxr edirəm.

Nizami bir oğul, iki qız atasıdır. Onun, 4 nəvəsi var. Həyat yoldaşı İradə xanımın Nizaminin bu rütbəyə çatıb alim olmasında olduqca böyük əməyi var. Uşaqlar kiçik ikən İradə xanım onların əziyyətlərini öz üzərinə götürdü ki, tək Nizami namizədlik və doktorluq dissertasiyalarını vaxtında müdafiə edə bilsin. Çox sağ olun, İradə xanım, çəkdiyiniz zəhməti halal edin Nizamiyə. Dünən adi bir kənd müəlliminin həyat yoldaşıydınız, bu gün filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağısoyun xanımısınız. Fəxr etməyə dəyər, İradə xanım!

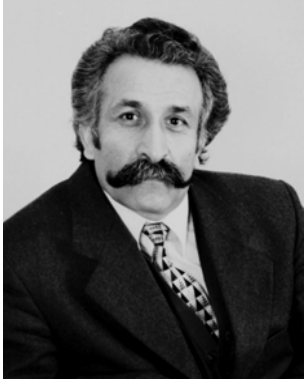
Əziz və hörmətli oxucular, bizim qarşımızda böyük bir bay-

ram var. Bu il dostum, qonşum, əzizim Nizaminin 60 illik yubileyidir. Mən Nizamiyə can sağlığı, uzun ömür, elmi və bədii yaradıcılığında uğurlar, yeni-yeni nailiyyətlər arzulayıram. Arzu edirəm ki, Nizami yarımçıq qalmış tərcümə əsərlərini, şeirlər kitablarını, dərslik və monoqrafiyalarını, türk xalqları ədəbiyyatı çoxcildlik tədqiqat işini özü istədiyi kimi tamamlasın, türkologiya elmimizi yeni – yeni əsərləri ilə zənginləşdirsin, səsi daim yaxınlı-uzaq türk ölkələrindəki mötəbər məclislərdən, Məğrib və Məşriqdən gəlsin. Qardaşımın bütün bu söylədiklərimə tamamilə qadir və layiq olduğunu bilirəm. Əziz qardaşıma qartal ömrü, palıd vüqarı arzusuyca layiqli dostu Malik Əliyev.

***

İbrahimpaşa Babayev
*Bakı Slavyan Universiteti,
filologiya fakültəsinin dekani,
filologiya elmləri namizədi, dosent*

Bu gün Universitetimizin həyatında olduqca mühüm hadisədir. Nizami müəllimin “Qaraqalpaq xalq nağılları” və “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitablarının təqdimatıdır. Kiçik xalqların mədəniyyətinə, ədəbiyyatına diqqət yetirmək heç də asan məsələ deyildir. Nizami müəllim məhz belə işin altına girmişdir. Onun əməyinin gərginliyi təqdim etdiyi kitablardan görünür. Nizami müəllimin bizim fakültənin əməkdaşı kimi belə bir proyektə ortaya qoyması ilk təşəbbüs kimi yetərinə qiymətləndirilməlidir. Bu proyekt bundan sonra da müvəffəqiyyətlə davam etdiriləcəkdir. “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı mühüm mənbə olmaqla “Türk xalqları ədəbiyyatı” kursunun öyrənilməsində mütləq öz yerini tapacaqdır. Nizami müəllimə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

İslam Sadıq

*Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatının
böyük redaktoru, filologiya elmləri
namizədi, tədqiqatçı, şair*

BULAQ SUYU – OXUCU HƏSRƏTİ

Nizami Tağısoy!

İndi bu ad Azərbaycanda və ondan uzaqlarda çoxlarına tanışdır. Onu poeziya sevənlər şair Nizami Tağısoy kimi, elmlə məşğul olanlar f.e.d., professor Nizami Tağısoy, tələbələri isə müəllim Nizami Tağısoy kimi tanıyırlar.

Mən hər üç Nizami Tağısoyu xeyli vaxtdı tanıyıram. Onunla bir neçə dəfə konfranslarda iştirak etmişik, dönə-dönə elmi söhbətlər aparmışıq, mətbuatda çap olunmuş elmi və bədii yazılarını böyük maraqla oxumuşam. Hər dəfə onun yazılarında özünəməxsus, orijinal fikirlərlə rastlaşmışam. Çoxdan məndə belə bir qənaət yaranıb ki, Nizami Tağısoy yeni bir fikir söyləməsə əlinə qələm almır. Burdaca Hüseyn Arifin iki misrasını xatırlayıram: “Alim var, bir əli Salman Mümtazın, bir əli Hübətənin cibindən çıxır”. Əlbəttə, belələri çoxdur, həmişə olub, indi də var. Tariximizin, mədəniyyətimizin, ədəbiyyatımızın tədqiqində yadların saxta fikirlərini tutuquşu kimi təkrarlayan “alimləri” mən özüm də həmişə qınağa tuturam. Ancaq bilmək lazımdır ki, belə “alimlər”in öz “cibləri” boş olduğuna görə, xərcləməyə heç nə tapmırlar və başlayırlar özlərinin “cibləri”ni eşələməyə. Nizami Tağısoy isə elə alimlərdəndir ki, nədən danışırsa-danışsın, nədən yazırsa-yazsın, onun hər iki əli öz “cibindən” çıxır. Əlinə qələm alanda heç vaxt özgəsinin “cibinə” güvənmir. Çünki öz “cibində” xərcləməyə yetərinə “vəsaiti” var.

Nizami Tağısoyun bir alim kimi böyüklüyünün, uğurlarının ilkin qaynağını mən onun şairliyində görürəm. Bu heç də xırda məsələ deyil ki, onun elmi təfəkkürünün kökündə, mayasında poetik təfəkkür dayanır. Poetik təfəkkürü Günəşə bənzətmək olar. Elmi təfəkkürün təkcə işığı varsa, poetik təfəkkürün həm işığı, həm istisi var. Günəşin yazda təbiəti necə diriltiyini, canlandırdığını bilirik. Poetik təfəkkür də elmə bax o cür həyat və nəfəs verir. Nizami Tağısoyun “Axtaracaqsan məni” və “Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı” şeir kitablarındakı poetik günəşin müəllifin elmi yaradıcılığına saldıdığı işığı görməmək olmaz.

Nizami Tağısoyun elmi yaradıcılığı həm yetərinə zəngindir, həm də çoxcəhətli və çoxşaxəlidir. Onun üçün məhdud və konkret tədqiqat sahəsi yoxdur. Hər hansı bir mövzu ilə kifayətlənmir. Klassiklərdən tutmuş çağdaş yazarların həyat və yaradıcılığı, tərcümə nəzəriyyəsi, Azərbaycan-rus, Azərbaycan-özbək, Azərbaycan-qaqaz, Azərbaycan-qaraqalpaq ədəbi əlaqələri, folklorşünaslıq, mifologiya, terminologiya, hettologiya, etnoqrafiya və s. ilə bağlı sanballı araşdırmaları, yazdığı əsərlər bir alim kimi Nizami Tağısoyun maraq dairəsinin nə qədər geniş olduğunu göstərir. Elmin yuxarıda sadalanan sahələri bir-birilə qırılmaz tellərlə bağlıdır. Onları bir-birindən ayrılıqda öyrəndikdə elm itirir, alim axsayır. Nizami Tağısoyun yazılarında bütövlük, orijinallıq məhz onunla bağlıdır ki, alim elmin bir-birilə bağlı olan ayrı-ayrı sahələrinə aid biliklərini bacarıqla sintezləşdirir ki, bu da aparılan axtarışların və söylənən fikirlərin dəyərini qat-qat artırır. Məsələn, alim hett/hatt mifologiyasından danışıq. O yaxşı bilir ki, misir, yunan, hind mifologiyasını bilmədən hett/hatt mifologiyasını hərtərəfli öyrənmək olmaz. Şumer mifləri isə bütün bunların ilkin qaynağıdır. Deməli, bulağın gözünü tapanda onun haqqında daha doğru söz demək olur. Nizami Tağısoy həmişə bulağın gözünü axtarır və onu tapanda qələmə sarılıb sözünü deyir.

Bulaqlar dağların dərinliklərindən süzül- süzülə durulub gələn suların gözüdür. Bu mənada Nizami Tağısoyun da ürəyi bir bulaqdır. Onun qələmindən çıxan hər yazı bir bulaq suyudur. Onun bu suyu həsrətlə gözləyən oxucuları var!

Bakı, 06 aprel 2010

Həsən Bayramoğlu

*Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin
professoru, Fəlsəfə doktoru,
Pedaqoji və Sosial Elmlər Akademiyaasının
akademiki*

MÜNASİBƏTİNDƏ DƏYİŞMƏZ ZİYALI

Mən Nizami müəllimi aspirantlıq dövründən tanıyıram. 80-ci illərdən üzü bəri onu dəyişməz və münasibətlərə sədaqətli görmüşəm. O, mənim erk etdiyim tək-tək ziyalılardandır. Bilirəm ki, o, 24 may 1950-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ucar rayonunun Yuxarı Şilyan kəndində anadan olmuşdur. Orta təhsilini 1967-ci ildə doğma rayonda başa vurmuşdur.

Onun həyat bioqrafiyasını mən yaxşı bilirəm. Amma detalları ilə vərəqləməyə ehtiyac duymuram. Bu detallar Nizaminin tərcümeyi-halında yetərinə incələnməmişdir. Mən onun haqqında özüm bildiyim kimi danışacam.

...Professor Nizami Tağısoy bu gün Bakı Slavyan Universitetinin «Azərbaycan ədəbiyyatı» kafedrasında elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olur, müasir ədəbi tənqidimizin müxtəlif tərəflərini əhatə edən məqalələrlə mütamadi olaraq dövrü mətbuatda çıxış edir.

Zaman keçdikcə nəsillər bir-birini əvəzləyir, dünyaya gələn hər yeni nəsil öz keçmişinə, tarixi yaddaşına nəzər salır, bütün şüurlu həyatını xalqının maariflənməsi naminə şam kimi ərirtmiş ziyalıların şərəfli ömür yolunu örnək kimi qəbul edir. Bu insanlar millətin intibahını haqlı olaraq elm və təhsildə axtarır, araşdırmaları, tədqiqatları ilə çoxlarının bəhrələnməyi zəngin bir məktəb yaradırlar.

Mənə elə gəlir ki, hər bir istedadlı alim həm də, mənən, ruhən şair olmalıdır. Böyük rus alimi Lobaçevski deyir ki, «sən demə həndəsədə olduğu kimi poeziyada da təb varmış». Demək, hər bir elmdə təbə, poetik istedadla ehtiyac var. İstər tarixçi, filoloq, pedaqoq, psixoloq, istərsə də fizik və riyaziyyatçı olsun, mütləq onun təbi olmalıdır. Həqiqi yaradıcı insanlar dəyərli, dərin elmi sözə, fikirə, rabitəli məntiqi nəticəyə məhəbbət və ilhama malik olmalıdır. Elmi-publisistika sahəsində özünəməxsus xidmətləri olan Nizami Tağısoy həm də bədii təbli, poetik duyumlu incə lirizmə məxsus alimdir. Özü demişkən, yorulanda, narahat olanda, ruhu qəlbinə hakim kəsiləndə bədiiyyata varır.

Bu onun mənəvi dünyasını zənginləşdirir, pak və ülvi müdrikliyinə söykənir. Bir növ yorğunluğu canından çıxır. Doğrudan da bədii aləm ilahi möcüzəsindən yoğrulmuş behişt ətirli, ana südü kimi təmiz, əsrarəngiz göylər kimi hüdudsuzdur. O, ədəbi əsərlərində poetik misraları sanki mirvari tək ipə-sapa düzür, mənalandırır.

Sözün poetik yükü ağırdır, sanballıdır. Hər sözün və misranın mənə yükü, poetik qayəsi, fəlsəfi dərinliyi var. Ömrün ötən anlarına heylflənmir.

Nizami Tağısoy çalışır ki, hər sözü ilə həyat yoluna bir ədəbi və əbədi işıq salsın, həmişə haqqın dərgahına sığınsın.

Nizami Tağısoy dünyəvi duyğularla yaşayır, həyatın mənasını yaxşı dərk edir, sözün mənasından sanki şirə çəkir. O, çox zaman nikbindir. Danışanda, güləndə yumora, şirin, məzəli sözlərə poetik don geyindirir, zarafatlarından və şux hərəkətlərindən qalmır.

Müxtəlif yönündəki söhbətlərimiz bizi bir-birimizə yaxınlaşdırdı. Bəstəboy, gülürüz, söhbətçil bu adam olduqca xeyirxah, ürəyi yumşaq, həssas, diqqətli, özünü və başqalarını qiymətləndirməyi bacardı. Sözümdə qətilik, işində mübarizlik, qərarında prinsiplilik onun xarakter keyfiyyəti. O, çətin anlarda insanların əlindən tutur... Bütün hallarda insani keyfiyyətləri başqalarına təlqin etməyi bacarır. Özü haqqı, ədaləti sevən, insanlara sədaqətli olduğundan bu ruhu başqalarından da tələb edəndi. Təmənnsizlik, Allah rızasına iş görməyi hər şeydən üstün tutmaq, nahaq sözə, yara-

maz hərəkətə qarşı amansızlıq Nizami müəllimin həyat devizidi.

Oğlu Ramin Hüquq fakültəsini bitirib. Davranışı, hərəkəti ilə seçilir. Hiss olunur ki, o, müəllim, ziyalı oğludur. Hiss olunur ki, bu ailədə ciddi intizam, yüksək mədəniyyət var. Bu özü də Nizami müəllimi müsbət yöndən xarakterizə edən vacib amildir.

İti müşahidə qabiliyyəti, analitik və məntiqi təfəkkürü, faktları ümumiləşdirmə bacarığı, intuisiyası Nizami müəllimi çoxlarından fərqləndirir. Elmdə cəsarətlilik hər bir alim üçün hünər sayılır. O, irəli sürdüyü ideyanın tutumunu da, təsir gücünü də, sabah üçün faydasını da əvvəlcədən görməyi bacaran alimdir. Onun ədəbi-tənqidi məqalələri buna sübutdur. Bu baxımdan onun fikirlərindəki orjinallıq hamılıqla bəyənilir... Slavyanşünaslıq ölkəmiz üçün təkcə elmi yox, həm də siyasi faktordur. Onun bu sahədəki elmi-tədqiqatları xalqlararası elmi-mədəni münasibətləri təbliğ baxımından çox önəmlidir.

Nizami müəllimin tədqiqatçılığı və müəllimliyi bir-birini uğurla tamamladığına görə o həmişə yazılarında, çıxışlarında və mühazirələrində eyni səviyyədə uğurludur.

Nizami müəllimin tədqiqat dairəsi, mövzusu və marağının əhatəsi geniş və hərtərəflidir: dərsləklər, müntəxabat, monoqrafiyalar, pedaqoji-ictimai publisistik məqalələr, ədəbi – bədii əsərlər, xatirələr...

Onun müəllimliyi, nəzəri-elmi fəaliyyəti ilə əməli işi arasında daimi vəhdət təşkil edir. O, yazı masası arxasında yaratdığı elmi-pedaqoji və ədəbi-estetik müddəallarını auditoriyada, elmi məclislərdə böyük həvəslə tələbələrin, geniş ictimaiyyətin mühakiməsinə təqdim etməyi çox sevir. Onun simasında alimliklə müəllimliyin vəhdəti adamı vəcdə gətirir.

Nizami Tağısoy həmişə müəllimliyin ilhamını özünün səliqəsi və intizamı ilə birləşdirir. O, auditoriyada eyni zamanda həm müəllim, həm alim, həm də təbliğatçı və təşviqatçıdır. Çünki hər mühazirə Nizami müəllimin yaradıcılıq məşğələsidir, improvizasiyadır. O, köhnə «baqaj»la heç vaxt auditoriyaya girməz, milli maarifçiləri-

mizdən, ədəbiyyatşünaslardan, sənət korifeylərindən gətirdiyi iqtibaslar onun hafizəsində həmişəyaşar, təzə-tər və tərəvətlidir.

Professor Nizami Tağısoyun qərinədən artıq elmi-pedaqoji fəaliyyəti ilə tanış olarkən gözümüz qarşısında dərin düşüncəli, aydın zəkalı, güclü məntiqli bir insanın, yorulmaq bilmədən gecəli-gündüzlü çalışan bir elm fədaisinin, əsərləri ilə filologiya elminə dəyərli töhfələr verən məhsuldar bir alimin, müxtəlif ölkələrin əbədi-bədii, estetik nümunələrini araşdıran mahir bir tədqiqatçının, milli-mənəvi ruhda təlim və tərbiyəsinə istiqamət verən, öz soykökünü, mədəni bütövlüyünü aləmə tanıdan ustad bir pedaqoqun, məktəblərimizdə tədrisin məzmun, forma və metodlarına dair dəyərli metodik tövsiyələr verən metodist-müəllimin və nəhayət qibtə-edici hafizə, tədqiqatçı səliqə-sahmanına malik, sadə, səmimi, qayğıkeş, diqqətli, xeyirxah bir insanın, cəmiyyətin inkişaf tendensiyasına ədəbi prosesin gözü ilə baxan tənqidçinin, ölkədəki quruculuğu təbliğ edən publisistin vətənə məhəbbəti, yurda qayğısı ilə ürəyi döyünən bir vətənpərvərin siması canlanır.

Xeyirxahlıq – başqalarının yaxşılığını istəyən, insanlara köməklik göstərən, xeyirə çalışmaq adamların ən ulvi keyfəyyətidir.

İnsan daim axtarışa meylli varlıqdır. Zəka nuru ilə qəlbləri işıqlandırmaq hər kəsə nəsis olan xoşbəxtlik deyil. Nə yaxşı ki, belə insanlar bütün dövrlərdə yaşayıblar. Belələri insanlıq fəvqündə aşağıda duranlara öz kölgələrini salıblar ki, həqiqi bəşər övladı kimi yaşadıkları cəmiyyətin müsbət anamlı vətəndaşı olsunlar.

Deyirlər ki, klassik yunan filosofu Diogen günün günorta çağı əlində şam bazara gəlir. Soruşanlara, «Həqiqi insan axtarıram», - cavabını verir.

Doğurusu, həqiqilərin qıtlığının xiffətini bütün zamanlarda çəkmişik. Elə bu gün də çəkirik. Sən demə, bəşəriyyətin su, çörək, xəstəliklərə qarşı mübarizə və s. problemləri ilə yanaşı daha global, özü də sağalmaz dərdi varmış. O da yaxşı ürək sahibi, işıqlı, zəkalı insanlara olan ehtiyacdır. İndi oxucuların, o cümlədən tələbələrin də seçmə və ayırma qabiliyyəti müstəsna dərəcədə çoxalmışdır. Yaşadıqları cəmiyyətdə kimin kim olduğunu lap yaxşı bilirlər və

yaxud bunu bilməyə çalışırlar. Belə bir zamanda yaxşı müəllim, alim, publisist, yoldaş və vətəndaş olmaq asan deyil. Gərgin, zəhmət dolu həyat yaşamaq gərəkdir. Nizami müəllim belə bir mənalı ömrü yaşamaqdadır.

Bizlər də bunu ürəkdən istəyir, ona gələcək həyatında uğurlar arzulayırıq!

Müseyib İlyasov
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
pedaqoji elmlər namizədi, dosent

OLDUĞU KİMİ GÖRÜNƏN NİZAMİ

*«Ya gördüyün kimi ol,
ya da olduğun kimi görün»*

Mövlanə Cəlaləddin Rumi

Həyatımızın bu keşməkeşli dövründə gördüyü kimi olan və olduğu kimi görünən insanlar azdır desəm, bəlkə də yanılmaram. Kimisi kimlərə sə yaxşı görünmək üçün, kimisi ad-san üçün, kimisi də vəzifə üçün özü kimi, olduğu kimi görünməkdən daha çox başqa cür görünməyə çalışır və təəssüflər olsun ki, çox vaxt bununla da istəklərinə nail ola bilirlər. Kimisi isə ... yalnız özü kimi, necə varsa elə də görünür, öz mənliliyini, varlığını, özünün, məhz özünün həyatını yaşayır. Bununla da öz dəyişməz əqidəsini heykəlləşdirir. Dost da, tanış da, cəmiyyətdə onu olduğu kimi qəbul edir.

Dostum, görkəmli alim, vətənimizi, xalqımızı, onun dilini, adət-ənənələrini sevən əsl vətəndaş olan filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Məmmədov məhz belə ziyalılarımızdandır.

Həyatda düzlüyü, doğruluğu, səmimiyyəti, zəhmətsevərliyi hər şeydən üstün tutan Nizami müəllimin istər elmi yaradıcılığında, istər poeziyasında, istərsə də publisistikasında onun vətənpərvərliyi, vətəndaşlığı aydın görünür. Nizami müəllim elimizin, xalqımızın,

torpaqlarımızın, dilimizin, elmimizin taleyinə narahat olan, ona biganə qalmayan, onu qorumağa və tanıtmağa çalışan ziyahlarımızdandır.

Nizami müəllim bir vətəndaş alim ömrü yaşayır. Seneka yazırdı: «Uzun ömür o ömürdür ki, o yaxşı əməllərlə doludur. Həyat da təmsil kimidir, o da uzunluğu ilə deyil, məzmunu ilə qiymətləndirilir. Çox yaşamaq deyil, yaxşı yaşamaq lazımdır. Hər həyat nemət deyil, ancaq yaxşı yaşanmış həyat nemətdir... mənalı o ömürdür ki, onun hər anından ağıllı istifadə olunur...»

Nizami müəllimin həyatının çiçəklənən, qələminin itiləşən bir dövrü hələ qabaqda olsa da, o yaşadığı ömrü yaxşı, məzmunlu yaşamışdır. Yaşadığı həyatın hər günündən, hər ayından, hər ilindən mənalı, ağıllı istifadə etmişdir. Onun qələmindən çıxan onlarla, yüzlərlə əsərlər bunu deməyə əsas verir ki, Nizami müəllim bir gün də olsun elmi, poetik və publisistik yaradıcılığında kənarda qalmır.

Şərqi böyük ədəbi abidələrindən olan «Kəlilə və Dimnə»də belə bir hikmət var: «İnsanı dünyanın bütün sirlərinə vaqif edən dörd şeydir: «Hikmət, əql, təmkin və ədalət. Alimlik, savad və hər şeyi düşünə bilmək — hikmətə; tədbir, səbr, nəzakət və mərhəmət — əqlə; həya, alicənablıq, özünü ələ almaq və özünü dərk etmək — təmkinə; doğruluq, vədi yerinə yetirmək, yaxşı işlər görmək və xoşxasiyyətli olmaq — ədalətə daxildir. Bu sifətlər gözəldir. Bu sifətlərin hamısı kamil bir şəkildə bir adamda toplandıqda dünyanın ən böyük xoşbəxtliyi belə onun başını gicəlləndirə bilməz, ən böyük bədbəxtliyi isə onu sarsıda bilməz. Belə bir adam onu təmin etməyən şeylərin varlığından qəmlənməz, taleyin onun əlindən qoparıb apardığı şeyləri itirməsindən kədərlənməz. Hikmət bitməz, tükənməz bir dövlətdir, xərcləməklə qurtarmaz, paylamaqla azalmaz. Hikmət elə bir paltardır ki, geydikcə köhnəlməz, elə bir xəzinədir ki, ardı kəsilməz».

Dostum Nizami müəllimdə bu keyfiyyətlərin hamısı cəmləşmişdir — desəm, yəqin ki, onu tanıyanlar, dostlar, yoldaşlar mənim səmimiyyətimə zərrə qədər şübhə etməzlər. Çünki bu, həqiqətən belədir. Həqiqətin isə iki üzünü olmur.

Əziz dostum Nizami! Bir şeirində yazırsan ki:

Arzu-kamım ümman boyda,
Nəyin deyim, neçə sayda.
Fikrim o tayda, bu tayda
Bilməm neyçün yaşayıram?!

Sizin gözəl ailəniz, övladlarınız, səmimi dostlarınız, iti qələminiz, işıqlı zəkanız, özünüz demiş, ümman boyda arzu-kamınız, sizi sevən, istəyən insanlar var. Sərhədləri bərpa olacaq, firavan görmək istədiyiniz anamız Azərbaycan var. Bütün bunlar deyir ki, «Hələ yaşamağa dəyər bu dünyada!» 60 yaş nədir ki? Sizə tanrının verdiyi ömür payının istədiyiniz qədər olmasını, bundan sonra da şən, xoşbəxt, firavan və mənalı yaşamağınızı arzu edirəm.

***

Məhərrəm Qasımlı

*AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat
Institutunun direktor müavini,
filologiya elmləri doktoru, professor*

Nizami müəllim Ağarəhim Rəhimovun yaradıcılıq yolunu həm ədəbi-tarixi dinamika şəklində yazıçının bədii-xronoloji irəliləyişi aspektində, həm də vaxt və zaman dövründə duran sosial-psixoloji problematikalar müstəvisində təhlilə cəlb etmişdir. Mənim qənaətimə görə, onun hazırladığı araşdırmanın əsas uğuru məhz bu məqama sinxronik və diaxronik planların üzvi vəhdət halındakı analizi ilə bağlıdır. Professor Nizami Tağısoy dərin mütaliəsi və dünya ədəbi-nəzəri fikri ilə yaxın tanışlığı olan bir mütəxəssis kimi yazıçının öz əsərlərində qaldırdığı problemləri, yaratdığı obraz və xarakterləri həm öz milli ədəbiyyatımız, həm də dünya ədəbiyyatı kontekstində maraqlı müqayisə və paralellər apararaq aydınlaşdırmaq yolu seçmişdir.

Kitabın hər bir səhifəsi yeni bir problematik qoyuluşla açılır.

Əkbər Əbdülov

*Azərbaycan Koorperasiya Universiteti,
pedaqoji elmlər namizədi, dosent*

YAXŞI İNSAN, YAXŞI ALİM, YAXŞI DOST

Taleyin qisməti ilə 1997-ci ildən filologiya elmləri doktoru, professor Nizami Tağıoğlu Məmmədovla bir ali məktəbdə işləmək mənə də qismət oldu. Mən universitetdə Tədris hissə müdiri, Nizami müəllim isə kafedra müdiri idi. Bu gün adına, özünə, istedadına, qabiliyyətinə çox böyük hörmət bəslədiyim və mənə qarşı eyni hörmət göstərən dostum, qardaşım, sirdaşım Nizami müəllim haqqında bir neçə söz yazmaq mənim üçün şərəfdir.

Nizami müəllimin təmiz xarakteri, məntiqli danışığı, saf əqidəsi, mənəvi kamilliyi sözün əsl mənasında yüksək keyfiyyətlərə malik olması məni ona daim yaxınlaşdırıb. Nizami müəllimlə aramızda yaş və elmi dərəcə fərqi olmasına baxmayaraq, onun həmişə sadə olduğunu hiss etmişəm.

Nizami müəllim öz istedadı, əməyi və zəhməti ilə ucalan adamdır. Nizami müəllim – təvazökarlığı, yaxşı yoldaşlığı, yaxşı dostluğu, yaxşı insanlığı sayəsində hamının sevgisini və hörmətini qazanmışdır. O, gözəl daxili hisslərə malik nəcib arzularla döyünən ürək sahibidir.

Nizami müəllimlə tanışlığımız, dostluğumuz doğmalaşan münasibət üzərində olub. Daim yaxşı ünsiyyətdə olmuşuq. Hərdən aramızda zarafat da edər, gülürük. Onun bu nəcibliyi, sadəliyi, təmkinliyi, təvazökarlığı məni həmişə ürəkləndirib və biz doğmalaşmışıq.

Nizami müəllim diqqətli, mehriban və ürəyə yol tapan dostdur. Aramızdakı bu münasibət Allah qoysa ömrümüzün sonuna qədər də belə olacaqdır.

Nizami müəllim mənim üçün hər şeydən əvvəl ona görə sevimidir ki, o, sabahı görə bilir, elə buna görə də ünsiyyətdə olduğu adamlarla münasibəti daim sabitdir. Rütbə, mənəb, tərif onu aldada bilmir. Çox, təəssif ki, belə adamların sayı bu günümüzdə olduqca azdır.

Nizami müəllimlə birlikdə istirahətə getməyin ayrı ləzzəti var. Arzu edirəm ki, onun sağlamlığı imkan versin ki, biz elə günləri bir də görək. Onu həmişə dostlarının, tanışlarının uğurlarına sevinən görmüşəm.

İllər ötdükcə, dünyanın azını-çoxunu dərk etdikcə elə yaşamaq istəyirsən ki, təmizliyini və ləyaqətini qoruya biləsən. Ən əziz, ən yaxın dostum Nizami müəllimi də əsl insan kimi səciyələndirən onun bu keyfiyyətləridir.

Nizami müəllimin adına, özünə, orijinal dəsti-xəttinə, müəllim kimi istedadına, qabiliyyətinə hər yerdə böyük hörmət var.

Nizami müəllim ona görə çox sevilir, ona görə çox istənilir ki, o daima düşünür, dünyanın gərdisindən məharətlə baş çıxarır, yaxşını, pisi unutmur, haqq-hesabını düz aparır.

Elmi-pedaqoji ictimaiyyət arasında yüksək nüfuzu ilə seçilən Nizami müəllim gözəl ailə başçısıdır. Ailəsində 3 övlad böyüyüb. O, həyatını övladlarına və yaxın ətrafına həsr edib.

Şəxsən mən həmişə ondan məsləhət almışam, onun köməyini hiss etmişəm. Oğlumun toyunda, müdafiəmdə əvvəldən axıra qədər mənimlə olub. Onun bu münasibəti mənim, dostlarımızın və qohumlarımızın xatirindədir.

Belə xeyirxahlığı, diqqəti hər adam etmir. İnsan öz amalı, əməli, dünyagörüşü, başqalarına qayğı və diqqəti, xeyirxahlığı ilə seçilir, tanınır, aliləşir.

Nizami müəllim ailə və qohumcanlıdır. Qohumlarından ötrü canından keçər. Nəvələri onun ağzının dadıdır. Nəvələrindən söhbət düşəndə balaca Mələkdən, Gülşəndən və Əlilərdən danışanda özünü o qədər xoşbəxt edir ki, elə buna görə də o ömrünün ən xoş, sevinc-

səadət dolu məqamlarını yaşayır. Nəvələri ona tükənməz yaradıcılıq enerjisi verirlər. Ulu Tanrı bu xoşbəxtliyi ona çox görməsin. Nizami qardaşıma, evə nə vaxt telefonla zəng vursam, onun daim yazıb-yaratdığını hiss edirəm. Yazıb-yaratmağa, elmi axtarışlar aparmağa olan daxili ehtiras, mənəvi ehtiyac onu dincəlməyə qoymur. Nizami müəllimi həmkarlarından fərqləndirən digər bir mühüm cəhət onun geniş erudisiyaya malik olmasıdır.

Nizami müəllimin fəaliyyətində elmi-pedaqoji kadr hazırlığı da az əhəmiyyətli deyildir. Onun elmi rəhbərliyi altında bir neçə magistr və elmlər namizədi dissertasiyaları hazırlanmışdır.

Nizami müəllim, əziz dostum, sizi 60 illik yubileyiniz münasibəti ilə özüm və ailə üzvləri adından təbrik edirəm, sizə möhkəm can sağlığı arzu edirəm. İnanıram ki, bundan sonra da siz xalqımıza və elmimizə xidmət göstərməklə, yeni-yeni uğurlar qazanacaq və dostlarınızı sevindirəcəksən.

***

Elman Quliyev

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti
“Türk araşdırmaları” mərkəzinin müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor*

Nizami müəllimin adları çəkilən kitablarının təqdimatında çıxış etməyə hazırlaşarkən böyük türk yazarı Əziz Nesinin Azərbaycan oxucusuna müraciətindəki fikri yadıma düşdü. O, söyləmişdi ki, millətin böyüklüyü onun ərazisinin həcmi və sayının çoxluğu ilə ölçülür. Onun böyüklüyü tarixi, mədəniyyəti və ədəbiyyatı ilə ölçülür.

Nizami müəllimin “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı bunu bir daha təsdiqləyir. Bu əsərdə qaraqalpaqların epos təfəkkürü məhsulundan, folklorundan tutmuş bu günə qədərki ədəbiyyatı öz müfəssəl əksini tapmışdır. Siz çox böyük alimsiniz. Siz ədəbiyyatşünas olaraq bu kitabda elə bir sistem, konsepsiya qurmusunuz ki, hamı üçün nümunə ola bilər. Bu kitab sizin böyük müvəffəqiyyətinizdir. Bu münasibətlə Sizi və Bakı Slavyan Universitetinin kollektivini təbrik edirəm.

Müslüm Nəzərov

*ABU-nun Humanitar fənlər
kafedrasının müdiri, Pedaqoji
elmlər namizədi, professor*

ALİMİN ŞƏRƏFLİ HƏYAT YOLU

Elm və mədəniyyət xadimləri, görkəmli vətənpərvər və humanist tarixi şəxsiyyətlər haqqında söz demək, məqalə yazmaq, ötən günlərin əziz xatirələrini qələmə almaq çox çətin, məsuliyyətli, həm də şərəflidir.

Azərbaycan xalqının tarixən formalaşmış ideya-mənəvi sərəvətlərinə yaradıcı münasibət bəsləyən şəxsiyyətlər müxtəlif dövrlərdə və zamanlarda yaşasalar da milli ləyaqət hissində sadıq qalmış, mənəvi dəyərlərimizi qoruyub saxlamaqla, onu daim zənginləşdirmək qayğısına qalmışlar. Belə şəxsiyyətlər milli-mənəvi dəyərləri hər şeydən uca tutaraq, bütün ömürlərini bu xeyirxah işə sərf etmişlər. Belə şəxsiyyətlərdən biri olan müasir ədəbiyyatşünaslığın nəzəri və praktik problemlərinin tədqiqində xüsusi xidməti olan, zəngin poeziya və şeir dünyası ilə tanınan, şəxsiyyətinə, elminə, ədəbinə, mədəniyyətinə və insanlığına böyük hörmətə layiq olan, müdrik insan, əziz dostum, filologiya elmləri doktoru, professor Nizam Tağısoyun (Məmmədov) adı ilə bu gün biz fəxr edirik. Yaradıcılığının böyük bir dövrünü elmə həsr edən bu istedadlı alim orta məktəb müəllimliyindən elmin uca səviyyəsinə – professorluğa qədər yüksəlmişdir.

Tale bizi Nizami müəllimlə Azərbaycan Beynəlxalq Universitetində tanış etdi və bu tanışlıq ailəvi dostluğa çevrildi.

Nizami Tağısoy mənalı və şərəfli həyat yolu keçmiş, qəlbinin odunu və hərarətini ömrünün qaynar və çoxşun illərini xalqın gələcəyi olan gəncliyin tərbiyəsinə həsr etmiş, fundamental əsərlər yazmış, proqram və dərslilər hazırlamış, neçə-neçə şeir kitabları müəllifi kimi tanınmaqdadır.

Nizami müəllimin dərin mühakiməsi, tədqiqatçılıq və müəllimlik səriştəsi, təkmini, səbri, zəhmətkeşliyi, tədqiq etdiyi problem üzərində səbrlə araşdırma aparmaq qabiliyyəti, toplanmış faktları və materialları əsl alim kimi dəqiqləşdirmək, istedadı ilə saf-çürük edib mənalandırmaya bacarığı və keyfiyyətləri ilə seçilən alimlərdəndir.

Nizami Məmmədov sözün əsil mənasında şəxsiyyətdir və elə bir şəxsiyyət ki, onun bir çox fərdi xüsusiyyətləri – sadəliyi, səmimiyyəti, mərdliyi, təvazökarlığı, əyilməməkliyi, əl tutması, dostların və yoldaşların qayğısına qalması və s. onun digərlərindən fərqli cəhətləridir. Nizami Məmmədov o qədər səmimidir ki, hamı ona professor deyə müraciət edir və bu adı, bu sözü, mənim zənnimcə, o, çox xoşlayır. Nizami müəllim, demək olar ki, hər gün öz dostları və iş yoldaşları ilə maraqlanır, onların dərd-sərlərinə yaxından şərik olur.

Altmış ilin zirvəsinə yüksələn professor Nizami Tağısoy şərəfli ömrünü, bütün vaxtını xeyirli işlərə, gənc nəslin təlim-tərbiyəsinə həsr etməklə yanaşı, yazıb-yaratmaqla məşğul olmuşdur. Beləliklə, Nizami müəllimin şeir dünyasını, vətənə məhəbbətini, kövrək duyğularını, sevgini, valideyn-övlad münasibətlərini, onun el-obaya bağlılığında, ulvi hisslərində axtarmaq lazımdır.

O, duyğu, düşüncə şairidir. Onun insanlıq qayəsi vətənə, torpağa, el-obaya hörmət və izzətidir. Bunu onun şeir kitablarında biz aydın görürük. Çox yaxşı cəhətdir ki, o, kitablarında miskin dünya deyil, əksinə həyat, zaman-məkan üçün geniş sferalı bir parametrlə müəyyənləşdirir. Nizami Məmmədov şeirlərində ailə-məişət məsələlərini, canlı təbiət lövhələrini də ön plana çəkir, hadisələri qabarıq şəkildə təhlil edir. Müasir dövrün təlatümünü, mənəvi-əxlaqi tərbiyə, nəci b insani münasibətlər onun düşüncələrini konkret meyarlarla

əsaslandıraraq görüntülərdir. Bu görüntülərdə real həyat həqiqətləri, həyat prosesindəki qanunauyğunluq özünü aydın göstərir.

Nizami müəllimin şeirlərinin çoxu həyatı olduğundan, bu şeirlərdə əxlaqi, eləcə də ictimai məsələlər geniş təsvir və tədqiq olunur. Onun şeirlərində oxucunu həyat eşqinin təmsalında bir gerçək həqiqətə diqqət yetirməyə vadar edən əsas amillərdən biri də məhz təbiilikdir.

Onun keçdiyi mənalı ömrü yolu şərəflidir, gözəldir, təravətli-dir, əməlləri həyatı gözəlləşdirir, insanlara bədii-estetik zövq verir. Nizami Tağısoy şeirlərindən birində yazır:

Üstünə gətirmir, üstündən gedir,
Taleyimdə güclü təlatüm edir,
Günləri ömrümdən yanan seyrəldir
Deryada qayıq tək itir gəncliyim!

Bununla belə Nizami müəllimin əksər şeirləri nıkbindir.

O, yaxşı bilir ki, hələ ömrü qabaqdadır, yazıb yaratmaq belə öndədir. Gənc dostlarının sənə ehtiyacı var. Hələ neçə-neçə övladlarımız sizin təlim-tərbiyəniyə möhtacdır. Həmkarları arasında yüksək nüfuz qazanmış professor Nizami Məmmədov yüksək qayğı və ehtiram layiq dost, əsil alim-vətəndaşdır. Professor Nizami Məmmədovu – bu qədərbilən insanı, zəhmətkeş alimi, gözəl ailə başçısını yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona möhkəm can sağlığı, qaynar yaradıcılıq uğurları arzulayırıq.

Səfər Kəlbixanlı
Bakı Slavyan Universiteti
Filologiya fakültəsinin
dekan müavini,
filologiya elmləri namizədi, dosent,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

MÜƏLLİMİM VƏ DOSTUM NİZAMİ TAĞISOY

Yazılar da çiçək kimidir. Gec açılıb tez solanları da olur, uzun-uzadı göz oxşayanları da. Mən hələ əbədi yaşar yazıları (və ya çiçəkləri) demirəm. bəxtəvər o şəxslərə ki, yazıları zamanın süzgəcindən keçə-keçə saflaşır, durulur, durula-durula da yaşayır.

Məşhur alman filosofu Şopenhauerin unudulmaz və nə üçünsə hər vaxt qulağımda səslənən bir fikri var. O, aforizmlərdən birində yazırdı: “Bizə məxsus olmayan bir şeyi görəndə çox zaman fikirləşirik, “əgər bu mənim olsaydı, nə olardı?” və bununla da hansı şeydənsə məhrum olduğumuzu hiss edirik. Əksinə tez-tez fikirləşdikdə ki, “bu şey mənim olmasaydı nə olardı?”, belə olduqda var-dövlətin, sağlamlığın, övladın, dostun qədrini bilərsən”. Bu fikir bütün komponentlərinə görə gözəldir. Ancaq burada ayrı-ayrı ifadələr adamın diqqətini daha çox çəkir. Mən ilk növbədə dostluqla bağlı deyilənləri nəzərdə tuturam. Haqqında indi nəşə yazmağa cəhd etdiyim bu insanı neçə illərdir tanıyıram. Tələbəsi olmuşam, sonra onun işlədiyini kafedrada aspirant oldum. Uzun illər bu kafedrada bərabər çalışdım. Bacardığı köməyi əsirgəmədi. Nə vaxt hansı məsələ üçün müraciət etdimsə, böyük məmnuniyyətlə “hə” dedi. Və beləcə, bir də onda baxdım ki, qarşılıqlı münasibətlərimiz dostluğa çevrilib. Birgə işlədiyimiz iyirmi ildə çox çətinliklərlə üzləşsə də o, dostluqda sədaqəti hər şeydən əziz tutdu. Professor Nizami Məmmədov

sanki dünyaya təkcə dərindən bildiyi ədəbiyyatı yox, həm də dostluq dərsi deməyə gəlib.

Zəngin təbiətli şəxsiyyətlər adətən xırdaçılığı sevməzlər. Amma bir həqiqət də var ki, elmdə xırda şey olmur. Deyilən hər sözün arxasında çox böyük elmi araşdırma, yuxusuz gecələr dayanır. Professor Nizami Məmmədov da sözün çəkisini bilən, söz üzərində əsım-əsim əsən alimlərdəndir. Bunu deməyə onun çoxsaylı monoqrafiyaları, kitab və məqalələri əsas verir. Bu fikri də deyim ki, Nizami müəllim konkret bir sahəylə, məhdud çərçivə daxilində hansısa məhdud problemlə məşğul olmur. Onun rus dilində yazdığı “Qazax ədəbiyyatı” (Bakı, 1993), Qaraqalpaq ədəbiyyatı” (Bakı, 2007) kimi kitabları filoloji fikir tarixinə çox böyük töhfə verməklə yanaşı, həm də öz orijinallığı, fikir rəngarəngliyi ilə diqqəti cəlb edir. Eyni sözləri alimin tərcümə nəzəriyyəsi və problemlərinə həsr olunmuş “XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində” (Bakı, 1992), “Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə” (Bakı, 1999), “Poetik tərcümə” (Bakı, 2001) və sair monoqrafiya və kitabları barədə də demək olar. Bu arada onun R.Manafoglu və R.Kamalla birlikdə hazırladığı “İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti”ni (Bakı, 2010) qeyd etməmək olmaz. Bu lüğət Azərbaycanda ilk dəfə nəşr olunduğundan onun qiyməti əvəzsizdir. Nizami Məmmədovun eyni zamanda bir neçə istiqamətdə uğurla fəaliyyət göstərməsinə onun son dövrlər milli sərvətimiz olan folklor nümunələrini toplayıb araşdırması da sübut ola bilər. Alim bu yöndə də kifayət qədər uğurla çalışır.

Böyük rus filosofu Nikolay Aleksandroviç Berdyayevin belə bir fikri var: “Firavanlığa və komforta həvəsin artdığı sakit və dinc dövrlərdə adamlar dözümsüz və zəif olurlar”. Azından yüz dəfə oxuduğum bu fikrin alt qatına varmamaq, filosofun əslində nəyə işarə etdiyinə etinasız qalmaq mümkün deyil. Və indi professor Nizami Məmmədov haqqında yazarkən Berdyayevin həmin məşhur kəlamı yenidən yadıma düşdü. Çünki mən tanıdığım Nizami hüç vaxt komfort həvəskarı olmayıb, onun arxasınca qaçmayıb. Allahın verdiyi, qismətinə yazılanla razılışıb, yayın istisində, qışın soyuğunda rahatlıq bilmədən çalışıb, yazıb yaradıb, bir-birindən sanballı

əsərlər qoyub ortaya. Mən əsərlər dedikdə heç də yalnız Nizami Məmmədovun elmi araşdırmalarını nəzərdə tutmuram. Bu barədə yuxarıda qısa da olsa yazmışdım. Söhbət “Axtaracaqsan mənı” (Bakı, 2000), “Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı” (Bakı, 2004) şeirlər və poemalar, habelə “Natiqlə qara zurnanın nağılı və hər ikisinə ele-giya” (Bakı, 2008) povestindən gedir. Bir neçə şeirinə respublikamızın tanınmış bəstəçilərindən olan Ç.Quliyev və R.Paşayev kimi sənət fədailərinin musiqi bəstələdiyi Nizami Məmmədovun yuxarıda adları çəkilən kitablardakı ən yaxşı poetik lövhələr şair-mütərcim Qiya Paçxataşvili tərəfindən rus dilinə tərcümə edilmişdir.

Nizami müəllim, bildiyimə görə, müqəddəs yerlərin heç birində olmayıb. Amma mənim anlamımda o, müqəddəslərin müqəddəsidir. Dostuna özündən çox var-dövlət, düşməninə (ümumiyyətlə onun düşməni olduğuna inanmıram, çünki belə insanlar dünyaya yalnız yaxşılıqlar üçün gəlirlər, yaxşılıq edənsə düşməni olmaz) özündən çox xoşbəxtlik arzulayan bir adama başqa ad vermək mümkün deyil. Bu yerdə Məhəmməd Peyğəmbərin (ə.s.) söylədiyi “Mömin o adamdır ki, özünə istədiyini, qardaşına da istəmiş olsun” sözləri yadıma düşür və bir daha əmin oluram ki, dünya elə yaxşılar üstündə bərqərar olub. Bu yaxşılar olmasaydı, yaşamaq da ləzzət verməzdi.

Filologiya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, “Qızıl qələm” mükafatı laureatı Nizami Məmmədov 60 yaşını qeyd edir. Tam əminəm ki, o, bu altmış ilin iyirmisini özü üçün yaşayıb. Qalan qırx ilini ailəsinə, övladlarına, dostlarına, qohum-əqrəbasına və ən əsası, Azərbaycan elminə həsr edib. Heç insafdan deyil, Vallah. Yubilyarın bütüm dostları adından Ulu Tanrıdan təmənnam budur ki, onun bizlərə bağışladığı, həsr etdiyi bu qırx ili Nizaminin ömrünə əlavə etsin. Amin!

Düz qırx eldən sonra yüz yaşını qeyd edəsən, Nizami!

İslam Ağakərimov
Bakı Slavyan Universiteti,
filologiya elmlər namizədi, dosent

ZƏHMƏTKƏŞ ALİM, SADIQ DOSTUM HAQQINDA

Çoxdan tanıdığım insan haqqında yazmaq həm asan, həm də məsuliyyətli işdir. Deyilənləri ürəyimizə yaxın olan kəslərə şamil etdikdə bu məsuliyyət ikiqat artıq, çünki belə hallarda emosiyaya uymaq ehtimalı daha üstünlük təşkil edə bilər.

Professor Nizami Tağısoy zəhmət dolu zəngin bir həyat yolu keçmişdir. O, qədim Şirvan torpağının özünəməxsus müdrikliyi ilə seçilən duzlu-məzəli aforizmlər diyarı Şilyan kəndində boya-başa çatmışdır. Ağlıkəsəndən bəri o, əməklə xalq müdrikliyinin vəhdətini daima dərindən hiss etməklə böyük arzularla yaşamışdır.

M.F. Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunu bitirdikdən sonra Nizami üçün bu arzuların gerçəkləşdirilməsi həyat amalına çevrilmişdir. Deyirlər ki, qisməti verən böyük Yaradandır, lakin səbəbkarların xidmətini unutmaq da düzgün olmazdı.

Nizami müəllimin elmi-pedaqoji fəaliyyətində müstəsna rolunu olan belə səbəbkar əməkdar elm xadimi, görkəmli alim, ləyaqətli vətəndaş, professor Həbib Babayev olmuşdur. Sözün əsl mənasında kimsəsiz və yoxsul cavanların hamısı, onlara elmdə, təhsildə pərvazlamaq üçün qanad verən bu nurlu insan Nizami üçün də həyat mayasına çevrildi. Nizami müəllim istər şəxsi həyatda və istərsə də

elmi-pedaqoji fəaliyyətində Həbib Babayev məktəbinin ən layiqli yetirməsi olduğunu sübut etdi.

Səhhətində bəzi problemlər olmasına baxmayaraq, Nizami müəllim öz imkanlarını ən müxtəlif sahələrdə səfərbər etməyə, xalqına, vətəninə xidmət etməyə çalışmış və çalışmaqdadır. Onun istər ədəbi əlaqələr, istər tərcümə nəzəriyyəsi, istər folklorşünaslıq, istər tərcümə yaradıcılığı, istər ədəbi tənqid və publisistika, istərsə də orijinal bədii yaradıcılıq sahələri üzrə yazdığı kitablar dəyərli, aktual və gərəqli mənbələrdəndir. Nizami Tağısoyun orijinal tədqiqat üslubu var. O sadaladığı mətləblərin üzərindən səthi keçməyi xoşlamır. Əksinə, həmin aspektlərin kiçik detallarını, incəliklərini qərribə bir vizuallıqla əks etdirməyə çalışır. Bu da təbiidir, müəllif təkə tədqiqatçı deyil, o həm də müəllimdir. Belə incəliklərin tələbələr tərəfindən anlanması vacib şərtədir. Məsələn, tədris prosesi ilə bağlı olan mütəxəssislər yaxşı bilirlər ki, ədəbiyyatşünaslıqda, tərcümə nəzəriyyəsində tez-tez rast olunan milli xüsusiyyətlər haqqındakı mövcud nəzəri mülahizələri heç də ali məktəb tələbələrinin hamısı asanlıqla qavrayıb təhlil edə bilər. Burada V.Q. Belinskiyə vaxtı ilə xoşlamadığı “milli sarafandan” nə qədər qaçsa da tədris prosesində real faktırsız keçinmək olmur. Bunu Nizami müəllim spesifik deyim formasında, milli psixoloji düşüncə tərzində, sınıanmış poetik xalq duyumunda axtarıb tapmağa çalışır.

Müəllif öz üslubuna daim sadıq qalmışdır. Dediklərimizə alimin “XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində”, “Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində”, “Qazax ədəbiyyatı”, “Poetik tərcümə”, “Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə”, “Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti”, “Qaraqalpaq ədəbiyyatı”, “Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü” və sair kitabları əyani sübutdur.

Professor Nizami Tağısoy da doğulduğu torpağa, doğma elə sonsuz sevgi var. Türkdilli ədəbiyyatın, folklorun gözəl bilicisi olan bu insan doğma elin etnik-milli nümunələrinin toplanmasında böyük fədakarlıq göstərmişdir. Qərribə də olsa onun dərin xalq sevgisinin və torpaq təəssübkeşliyinin “məhsulu olan”, “Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü” kitabı müəllifinə çox baha başa gəlmişdir.

Doğma torpağa, elə hədsiz sevgi ilə yoğurulmuş bu kitaba görə mükafat olaraq, bəzi bədhaqları tərəfindən haqsız həmlələrə, təhqirlərə, hədələrə məruz qalmışdır. Sözsüz ki, ədalət yerini tapır.

Nizami müəllim təbiətə emosional insandır, hətta dostluqda, yoldaşlıqda maksimalistdir. Lakin elmi araşdırmalarında onun üçün yeganə meyar obyektivlikdir. Bunu alimin istər ədəbiyyatşünaslığa, istər tərcümə nəzəriyyəsi və istərsə də digər elmi sahələri haqqında yazdığı əsərlərdə görmək olar.

Nizami Tağısoyu daimi axtarışsız təsəvvür etmək mümkün deyil. Dediklərimizə əyani sübut kimi onun ildən-ilə yeniləşən tədqiqat obyektləri göstərmək olar. Ədəbi əlaqələrin tədqiqi ilə başlayan bu yol sonralar ədəbiyyat tarixi, ədəbiyyatda milli xüsusiyyətlər problemi, poetik tərcümə, folklorşünaslıq, türkdilli ədəbiyyat, tərcüməçilik yaradıcılığı, habelə bədii yaradıcılıq və sair kimi sahələrdən keçmişdir.

Alimin publisistikası xüsusi qeyd olunmalıdır. Yorulmaz tədqiqatçı ən müxtəlif aktual mövzularla respublikanın mötəbər kütləvi informasiya orqanlarında vaxtaşırı çıxış edir, oxucularını düşündürməyə çalışır, vətənpərvərlik hissələrinin yüksəlməsinə sövq edir.

Nizami Tağısoy haqqında çox danışmaq olar. Lakin alim haqqında başlıca söz hələ irəlidedir. O, hazırda ömrünün ən məhsuldar dövrünü yaşayır, onun istedad və zəhmətkeşliyini nəzərə alaraq düşünürük ki, Nizami hələ yeni-yeni nailiyyətləri ilə bizləri çox sevindirəcək. Əziz dostumuza, yorulmaz həmkarımıza ulu Yaradandan uzun ömür və can sağlığı diləyirik.

Şamxəlil Məmmədov
*pedaqoji elmlər namizədi,
Respublikanın əməkdar jurnalisti,
“Azərbaycan müəllimi” qəzetinin ali
və orta məktəb təhsili şöbəsinin müdiri*

YURD YERİNƏ BAĞLI İNSAN

Ötən yüz illiyin 90-cı illərinin əvvəlləri idi. Redaksiyaya eyni ali məktəbin kafedra müdiri gəlib iş otağında görüşüb əyləşdilər. Kafedra müdiri seçkisi ilə bağlı elan gətirmişdilər. Biri mərhum dayım professor Əsəd Dilbazovun dostu, o biri isə uğurlarıma sevinən görkəmli folklorçu alim idi. Elanların gələn nömrədə çıxmasını təmin edib soyuq fevral günündə onları kəkkikotlu, sarıçiçəkli çaya qonaq etdim. Söhbətləri uzandı. Korrektor növbətçi kimi oxuyacağım iki səhifəni gətirdi. Etika xatirinə səhifələri kənara qoydum. Kimlərsə insana, alimə yaraşmayan hərəkətlərindən edilən giley-güzar elmi məcraya düşmüşdü və dinləyiciyə çevrilmişdim. Korrektor qapını açıb səhifələri oxuyub-oxumadığımı soruşanda “yox” cavabını əzabla verdim. Özü vaxtilə nəşriyyatda redaktor işləmiş folklorçu alim: – Bağışla, vaxtını aldım, – dedi. Əlavə etdim: – Müəllimlə həmsöhbət olmaq böyük xoşbəxtlikdir. Bu sənin iş otağında oldu. İndi hər adamın yanında söz demək olmur. Vaxt gələcək insanlar ləyaqətli, mərifətli, səmimi həmsöhbət tapa bilməyəcəklər.

Bu hadisədən təxminən 17 il keçib. Alimin dediklərini müşahidə etdikcə verdiyi proqnozun doğruluğunu təsdiq edirəm. Yəni əslində faktların həqiqiliyinin mənim təsdiqimə ehtiyacı yoxdur. Sözümlərin canı budur ki, müsahib olmağa layiq Adəm övladlarının elə bil sayı azalıb. Bu fikrimlə də bəlkə razılaşmayanlar tapılar. Olsun.

Taleyimdən razıyam ki, ünsiyyətdə olduğum özümdən yaşlı və başca böyük olanlar, həmyaşıdlarım içərisində səmimi, xeyirxah, sadə və mehriban şəxslər az deyil. Deyəsən, girişim çox uzandı...

Professor Nizami Məmmədovla ilk dəfə Bakı Ali Pedaqoji Qızlar Seminariyasında 12 il əvvəl tanış olduq. Və günlərin birində o, mənə rus dilində nəşr olunmuş bir kitabını avtoqrafla bağışladı. Ədəbi-bədii irsinə maraq və heyranlıq olan Səməd Vurğunun dramaturgiyası haqqında monoqrafiyanı redaksiyada boş vaxtlarda oxudum. Aldığım təəssürat və ədəbi-nəzəri məlumatlar əsasında bir qələm məhsulu hazırladım. Yazı ilə bağlı razılığını bildirəndə Nizami müəllimin söz sərraflı və əsil yazı əhli olduğunu dərk etdim. Daha sonra onun şeirlər kitabı çapdan çıxdı. Bir fərdin duyğu və düşüncələrinin ifadəsi olan müxtəlif biçimli şeirlər onun yaradıcılıq imkanları haqqında təsəvvür yaratdı.

Nizami Məmmədov sözü üzə deyən, həqiqəti söyləyən, mövqeyindən çəkinməyən bir soydaş, yoldaşdır. Dediklərini fakt və məntiqi əsaslarla müsahibinə qəbul etdirməyi bacaran, özünəxas üslubu olan filoloq-alimdir.

İş elə gətirib ki, Nizami Tağısoyun bir neçə məqaləsini jurnal üçün çapa hazırlamışam. 39 illik jurnalistlik bioqrafiyamda yazısı rahat oxunan müəlliflərə az rast gəlmişəm. Professor Nizami Tağısoyun məqalələri bir nəfəsə yazılmış, mövzunun şərhli, üslubu ilə oxucu marağı qazanan, informasiya tutumu ilə oxucunu zənginləşdirən qələm məhsullarıdır.

Nizami Məmmədov elmi tədqiqatlarının mövzu genişliyi, araşdırmalarının geniş miqyaslılığı ilə seçilən filoloqlardandır. O, Azərbaycan folkloru ilə maraqlanır və bu sahədə həm toplayıcı, həm də tədqiqatçı kimi iş görür. Türk xalqlarının, o sıradan qaraqalpaqların şifahi ədəbiyyatı ilə bağlı mükəmməl əsəri bu baxımdan çox dəyərlidir. Yaxud qədim hind mədəniyyəti ilə bağlı araşdırmaları, qüdrətli qırğız yazıçısı Çingiz Aytmatovun irsindən bir nümunəsinin digər sənətkarların əsərləri ilə müqayisəli-əlaqəli təhlili ədəbi-tarixi, sosial-mədəni baxımdan orijinaldır.

Səbirli və eyni zamanda emosionaldır Nizami müəllim və bu iki cəhət onun şəxsiyyətini səciyyələndirən tərəflərdir. Sadə və səmimi həmsöhbət olan Nizami Məmmədov taleyin payına qane olub, qəlbi və qələmi ilə sevilib seçilən bir alimdir, pedaqoqdur, publisist-araşdırıcıdır. O həm də əsil atadır, torpağına-yurduna bağlı bir vətəndaşdır. O, vətənlə bağlı araşdırmalardan, doğulub böyüdüüyü yurd-yeri ilə əlaqəli yazmaqdan zövq alır. Bu təbiidir. Bir müdrik deyib: bir yazıçı doğrulduğı kəndin poçt markası boyda yerindən ömrünün sonunadək yazsa tükənməz.

Alim-müəllim, şair-publisist taleyi yaşayan Nizami Məmmədovun axtarış və uğurlarının bir qaynağı var: vətənə bağlılıq, vətənə məhəbbət... Taleyin nemətidir, min şükür!

***

Rəhilə Quliyeva

*Bakı Slavyan Universiteti,
"Türk-Slavyan araşdırmaları"
elmi-tədqiqat laboratoriyasının müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor*

Nizami müəllimlə biz çoxdan bir Universitetdə çalışırıq, həmkarlıq. Onun "Qaraqalpaq ədəbiyyatı" kitabı təkcə dərslük yox, həm də ensiklopedik mənbədir. Bu kitabda nəinki ədəbiyyat, həm də etnoqrafiya, incəsənət, musiqi, teatr və digər sahələrlə məşğul olanlar gərəkli materiallar tapa bilirlər. Nizami müəllimi təqdim etdiyi dəyərli mənbə münasibətilə təbrik edirəm.

Sevinc Əliyeva

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu aparıcı elmi
işçi, filologiya elmləri namizədi,
dosent*

GÖZƏL İNSAN, BÖYÜK ALİM

Xəyalıma gəlməzdi ki, gün gələcək, Nizami Məmmədovun 60 yaşı olacaq və mən onun haqqında ürək sözlərini yazacağam. Mən bu təvazökar insanı və görkəmli alimi 12 ildən çoxdur ki, tanıyıram.

Nizami müəllim barədə düşünəndə ilk növbədə onun elmsevərliyi, geniş erudisiyaya malik zəkası, həmişə öyrənmək və öyrətmək həvəsi yada düşür. Nizami müəllim dərin elm, zəka ilə yanaşı, həm də bədii təfəkkür sahibi olan bir insandır. İllərdir Yazıçılar Birliyinin və bir sıra qurumların üzvü olan Nizami Məmmədov şairanə təbiəti, emosional, humanist xarakteri ilə seçilir. Onun tədqiqatlarında türkologiyanın ən aktual problemləri yüksək nəzəri səviyyədə şərh edilir. Öz publisistik yazılarında isə müxtəlif şair və yazıçıların dilinin poetik sistemi, ümumiyyətlə üslubiyyat məsələləri ilə bağlı maraqlı mülahizələr irəli sürür.

Müxtəlif türk xalqlarının tarixini, etnoqrafiyasını və məişət xüsusiyyətlərini araşdıran tədqiqatçı həmin xalqlara məxsus folklor və ədəbi nümunələri yüksək məharətlə tədqiq etmiş və sadə, oxunaqlı bir tərzdə oxuculara təqdim edə bilmişdir. Müəllifin "Qaraqalpaq xalq nağılları" kitabının redaktoru olmaq mənə son dərəcə anlaşıqlı və sadə boyalarla elə məharətlə təqdim edirdi ki, onun qələminin qüdrətinə və tərcüməçilik istedadına heyran qaldım. Onun qələmindən çıxan istənilən yazıda sözlə fəlsəfi məzmunun vəhdətini

hiss edirəm, nədən yazırsa – yazsın, bütün yazılarında səmimi və təbiidir Nizami müəllim. Bu təbiilik və səmimilik isə onun təbiətindən və zəngin mənəvi aləmindən süzülüb gəlir, mənəcə...

Gözəl ailə başçısı, qayğıkeş atadır Nizami müəllim. Ömür-gün yoldaşı İradə xanımla və övladları ilə tanışlıq hamıda onun ailədəki zəhmi, verdiyi tərbiyə, qoyduğu adət-ənənə, böyük-küçük yeri barədə tam təsəvvür yaradır. “Dövlətdə dəvə, övladda nəvə” deyimini tez-tez xatırladan Nizami müəllim gözəl və şirin nəvələrinin əhatəsində kövrək, yumşaq, sərtliyindən əsər-ələmət qalmayan bir babadır bütün babalar kimi...

Professor Nizami Məmmədov bir müəllim kimi də gənclərin hörmət və məhəbbətini qazanmışdır. Daim arayıb-axtaran görkəmli alim yorulmadan çalışır, dərs deyir, məruzələr edir, aktual elmi məqalələrlə müxtəlif mətbuat orqanlarında daim nəşr olunur, həmçinin hekayə, oçerk, publisistik yazılar, dünya xalqlarının dillərindən etdiyi tərcümələrlə oxucularının görüşünə gəlir. Yuxusuz gecələrin, böyük və səmərəli əməyin məhsulu olan bir-birindən maraqlı kitabları buna əyani sübutdur.

Onu tanıyanlar həmişə bu gözəl insan və görkəmli alim haqqında fərəh doğuran, ürək açan sözlər söyləyir, tərif edirlər.

İnanırıq ki, Nizami müəllim bundan sonra da bütün bacarıq və istedadını yorulmaq bilmədən elmimizin və mədəniyyətimizin inkişafına və çiçəklənməsinə sərf edəcəkdir.

Belə kiçik həcmli yazıda bu böyük alimin bütün fəaliyyət dairəsini və malik olduğu keyfiyyətləri tamlığı ilə əhatə etmək mümkün deyil. Qalanı qalsın 70-ə, 80-ə, 100-ə, Nizami müəllim! Tanrı Sizi qorusun! Qələminiz əlinizdən, özünüz isə doğmalarınızın və Sizi sevənlərin əhatəsindən əskik olmayasınız. Amin!

**Vaqif Həsənov,
İlahə Həsənova**
ailəvi dostları

NİZAMİ TAĞISOY CƏSARƏTİ

Bu həyatda hər kəsin öz dəyəri var. Bu dəyərin meyarları müxtəlifdir. Şəxsi keyfiyyətlər, təhsil səviyyəsi və s. İnsana qiymət vermək o qədər də asan deyil. Elə zaman yetişə bilər ki, yaxşının pis, pisin yaxşı cəhətləri üzə çıxsa bilər. Elə adamlar da vardır ki, onlar zamandan asılı deyil, daim zamanla mübarizə aparan, cəsur və sabitdirlər. Qardaşımız Nizami də bu keyfiyyətlərə malikdir. Cəsarət yalnız döyüşdə ortaya çıxmır. Ömrünün 30 ilini müasir ədəbiyyata, elmə və poeziyaya həsr etmək, öz fikirlərini qorxmadan ifadə etmək və bundan yorulmamaq da cəsarətdir. Bu cəsarəti “Tağısoy” ləqəbi ilə Nizami müəllim sübut etmişdir. Həyatın çətin sınaqlarından keçərək, yalnız öz halal zəhməti və iradə möhkəmliyi ilə həyatda yüksək mövqe tutmuş və “tarixi” sözlərlə yaşatmağa çalışan dostumuzun Şirvan bölgəsində dünyaya göz açması da təsadüfi deyildir. Deyirlər şairlər bizim görə bilmədiyimizi görə bilirlər. Onunla söhbət edərkən zəngin həyat təcrübəsi, intellekt və səmimiyyəti görmək çətin deyil. Ətrafındakıları və dostlarını özü qədər sevən Nizami müəllimin ömrü yolunu və qəlbindəki arzularını onun şeirlərində görmək, yaxşı görmək olur. Qardaşımız Nizami haqqında çox yazılıb, çox da yazılacaq, biz də çox yaza bilərdik. Biz ədəbiyyatçı, tənqidçi və ya yazıçı deyilik. Ancaq insanları tanımağı bacarıyıq. Gözəl həyat yoldaşı, qayğıkeş ata və qəlbi sevgi ilə dolu olan babanı da yaxşı tanıyıyıq. Onu da yaxşı bilir ki, dostumuz Nizaminin qələminin kölgəsi onun özündən də böyükdür. Ona ən səmimi arzularımızı çatdırır və daima ardıcıl olmasını diləyirik.

***

Cənnət Nağıyeva

*Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar
İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya
elmləri doktoru, professor*

Nizami müəllimin “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı çox xoşuma gəldi. Onu iki dəfə həvəslə oxudum. Bu əsərdən Azərbaycan mədəniyyəti və ədəbiyyatının Qaraqalpaq ədəbiyyatı ilə bağlı məqamlarına aid qeydlər götürmüşəm. Müəllifin üstün cəhəti ondadır ki, o, qaraqalpaqlar, onların tarixi, etnogenizi, eposu, folkloru, klas-sik və müasir ədəbiyyatı ilə bağlı hansı alimlər fikir söyləmişlərsə, onların əsərlərinə hörmətlə yanaşmış, bütün hallarda sitatlar gətirmiş, əməyinə qiymət vermişdir. Bir baxın, görün, bu kitabın hər səhifəsində nə qədər qaynaqlar vardır. Bu heç də adi dərslik deyildir, həm də alimlər üçün gərəklə mənbədir. Mən türk xalqları ədəbiyyatı, xüsusən, Ə.Nəvai əlyazmaları ilə 50 ilə yaxındır məşğul olan bir mütəxəssis kimi sizin əsəri yüksək dəyərləndirirəm. Arzu edirəm ki, siz bu əsəri həm də Azərbaycan dilində nəşr etdirəsiniz.

Kəminə Həvilqızı

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Şərqsünaslıq İnstitutunun böyük elmi
işçisi, filologiya elmləri namizədi,
dosent*

İNSANLIQ MÜCƏSSƏMƏSİ

İnsan dünyaya göz açanda ağ bir kağıza bənzəyir. Tədricən, zaman keçdikcə, həyat bu ağ kağıza çeşidli, fərqli yazılar həkk edir ki, bununla da, insanın taleyi, ömür yolu müəyyənləşir. Ömür yaşandıqca insan ötən yazılara boylanıb baxanda, bəzən qürur keçirir, bəzən də kədərlənir. Tanrının əta etdiyi bu ömrü ləyaqətlə, fəxarətlə və şərəflə yaşamaq hər kəsə nəsis olmur. Həyat şirinli-acılı dəqiqələrin, saatların, günlərin, ayların, illərin bir-birini əvəzlədiyi uzun bir zəncirdir. Keçdiyimiz yollar əsrarəngiz olduğu kimi, müəmmalardan, daş-kəsəkdən də xali deyil. Bu ömür yollarında sevinc də var, qəm, kədər də. Əzab da var, xoş anlar da...

Belə bir deyim var: «Dənizin dibində incilər və daşlar qarışıq halda olur» (C.Rumi). Yer üzündə yaşayan insanlar da belədir. Yaxşısı da var, pisi də. Gərəklisi də var, gərəksizi də. Gərəksizlər həmişə var. Gəlin, gərəkliləri arayıb-axtaraq. Çünki, onlar çox deyil...

Ulu Tanrı yaşamaq üçün hər kəsə ürək verir. Lakin bu ürəyi hər kəs öz qədərində daşıyır, öz istəyinə uyğun qidalandırır. Dünyada elə insanlar var ki, onların qəlb döyüntüləri başqalarından fərqlənir. Yəni, o ürək çırpındıqca ətrafına - dörd səmtinə pay ayırır. Ürəyin istisini, hərarətini, məhəbbətini, səmimiyyətini ətrafındakılarla bölüşdürə bilir. Hər çırpında birinə yaxşılıq, sevinc-səadət, digəri-

nə gözəllik bəxş edir. Və bununla da ürək rahatlıq tapır. Bax, əsl insanlıq budur!

Bütün yuxarıda sadalanan yüksək insani məziyyətləri qəlbində daşıyan bir insan haqqında söz açmaq istəyirəm. Haqqında danışacağımız Azərbaycan ziyalısi Nizami müəllim də, məhz belə bir kövrək, qeyri-adi qəlbə malik olan Tanrının istəkli bir bəndəsidir.

Nizami müəllim yüksək mədəni davranışa, dərin dünyagörüşünə sahib olan bir insandır. Etibarlı, dəyanətli dost, gərəkli sirdaşdır. Fundamental əsərlər müəllifi, gözəl alimdir. Qeyri-adi, cazibəli mühazirələri ilə minlərlə tələbəsinin qəlbinə yol açan istəkli müəllimdir. Filologiya elmləri doktoru, professordur. Və ən nəhayət, Nizami müəllim övlad sevgisi qazanan ata, nəvə sevinci yaşayan babadır.

Lakin Nizami müəllimi sevdiren bir əsas ünsür də vardır. O, insanlığı hər şeydən uca tutan şəxsdir. Əsl fəzilət sahibidir. Fəzilət isə insanlığın ən uca zirvəsidir. Bu insan həmişə yaxşılığa can atır. Hər kəsin qəlbinə bir cığır açıb, onu dinləməyi bacarır. Saf mənəviyyət sahibi Nizami müəllim qəlbi-gözü tox olan, nəfsdən, paxıllıqdan, kin-küdurətdən, qəbahətdən, yalandan uzaq olan nurlu bir insandır. Xislətində ana təbiətin bəxş etdiyi bütün müsbət keyfiyyətlər cəmlənmişdir. Bütün bunlar daxili ruhi zənginliyin nəticəsidir.

Sədinin belə bir misrası var:

*Özgənin dərdinə əgər qalmasan,
Yaraşmaz adına deyilsin insan.*

Nizami müəllim özgə dərdini öz dərdi bilən, bu dərdə təbib kimi məlhəm qoymağı bacarandır. Bir sözlə, insanlıq simvoludur.

Böyük Şərq mütəfəkkiri Cəlaləddin Rumi deyir ki, «Dərddli adamın tərəddüdlərlə, dumanlarla dolu qaranlıq bir könül evi vardır. Əgər onun dərdini dinlərsənsə və azacıq bir təsəlli verərsənsə, bu evə bir pəncərə açmış olursan». Bəli, bax Nizami müəllim də, dərddli adamın könül evini işıqlandıran, ona yaşamaq ümidi, təsəlli verən, dayaq olan, bir sözlə, nur saçan insandır.

Deyirlər, xoş günün dostu çox olar, əsl dost-yoldaş isə dar gündə, çətin anda tanınar. Hər birimizin həyatda itkilərimiz olur. Bu da Tanrının silinməyən yazısıdır. Və bunların ən ağırını sənə doğma olan insanların itkisidir. İllər öncə bu ağrı-acını mən də yaşadım. Mənə çox əziz olan bir insanı itirdim. Və mənə o çətin, ağır, nisgilli anlarımda mənə əsl dayaq olan, Ruminin təbirincə desək, «qaranlıq, sınımış könül evimə pəncərə açıb», öz nurunu saçan insanlardan ən birincisi, ən dəyərlisi məhz Nizami müəllim oldu. Onun hər kəlməsi, hər bir sözü sanki mənə yenidən həyata qaytarırdı. Mən ondan əsl ata qayğısı gördüm. Mənə zülmətdən işığa doğru apardı. Gecəmi gündüzə çevirdi. Mənə gələcəyə səslədi. Bununla da kifayətlənmədi. Əlinə qələm aldı, mətbuata üz tutdu. Qəlbindən keçirdiklərini, dildə ifadə edə bilmədiklərini, ən incə, ən zərif duyğularla sətirlərə çevirdi, vərəqlərə köçürtdü. Bizlərə təsəlli oldu. Sınma, əyilmə, möhkəm ol! – dedi. Hər zaman qayğı gördüyüm Nizami müəllimdən bu dəfə də mərhəmət, izzət gördüm. Hər dəfə olduğu kimi, yenə də öz müdrikliyini göstərdi. Böyüklüyünü, qayğısını əsirgəmədi. İndi də belədir.

Bu unudulmayan hisslərdir...

Bir cəhəti də vurğulamaq istəyirəm ki, Nizami müəllim etdiyi yaxşılıqların, göstərdiyi insanlığın müqabilində heç vaxt əvəzini ummur, qarşılığını gözləmir. Çünki o, bunları kiminsə və nəyinsə xatirinə deyil, məhz öz vicdanının səsinə cavab olaraq edir və bundan mənəvi zövq alır.

Çox hörmətli Nizami müəllim!

Bu gün bu sətirlər vasitəsilə Sizə təşəkkür edir, minnətdarlığımı bildirir və insanlığımız qarşısında baş əyirəm. Çox sevinir və qürür duyuram ki, Sizin kimi bir insanı tanımaq, ünsiyyətdə olmaq mənə də qismətə yazılıb.

Və sonda ailəmiz adından və şəxsən öz adımdan Sizə şərəfli ömrünüzün bu çağında möhkəm can sağlığı, xoşbəxt həyat, yeni-yeni elmi nailiyyətlər və yaradıcılıq uğurları diləyirəm. Yazın, yaradın. Həmişə sizi sevənlərin əhatəsində olun. Uca Yaradan hər yerdə, hər zaman Sizi qorusun. Amin.

Mərziyyə Nəcəfova
*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun
baş elmi işçisi,
filologiya elmləri namizədi, dosent*

VƏTƏN DƏRDİNƏ KÖKLƏNƏN ŞEİRLƏR

Minlərcə yazanlar kimi Nizami Tağısoy da yaradıcılığında vətənpərvərlik ruhlu bayatılara, şeirlərə üstünlük verdi. Şairin bayatılarında vətən həsrəti, torpaq sevgisi, Qarabağ faciəsi önə çəkildi. Əldən çıxan torpaqlarımızın azadlığı onun sinəsində fəryada, ağrıya çevrildi:

Əziziyəm, bu
ellər,
Bu obalar, bu ellər.
Oğullar kişi olsa,
Əldən getməz bu ellər.

Şairin vətən üçün ölə bilmək, torpaq uğrunda qurban getmək arzusu dilə gəldi:

Əzizim kəsək torpaq,
Daş torpaq, kəsək torpaq.
Heç zaman “uf” demərik,
Uğrunda ölsək, torpaq!

Nizami bayatılarında Qarabağsız vətənin bəxtinin qara gəldiyini, Qarabağsız vətənin yarımçıq olduğunu, dağların vüqarsızlaşdı-

ğını görürük. Şairin təəssüfünü, ürək yanğısını bu bayatılarda dərin-dən hiss edirik:

Əziziyəm, Qarabağ,
Dağlarımda qara bax.
Şuşamdan səmum əsdi,
Vətən oldu qarabaxt.

Müəllif düşmənin torpaqlarımızda gəzdiyini düşündükcə tale-yini qınayır, özünü qarabaxt adlandırır və çarəni yalnız düşməni eldən qovub çıxartmaqda görür:

Əzizim, yara baxdım,
Yar baxdı, yara baxdım.
Düşmən eldən qovulsun,
Oyansın qara baxdım.

Şair vətənin əbədiliyini hər şeydən üstün tutur. Vətəni dünyada heç bir nemətlə, varlıqla əvəz edə bilmir, vətənsiz yaşamağı ar bilir:

Əzizim, vətən olsun,
Geyimim kətan olsun.
Biz olmasaq da olar,
Təki qoy vətən olsun.

Və ya;

Sevinim, gülüm vətən,
Çiçəyim, gülüm vətən.
Bir qarış torpağınçün,
Yolunda ölüm vətən!

Sonralar Nizami Tağısoy nəinki bayatılarında, ümumiyyətlə, poetik yaradıcılığında vətən sevgisi, torpaq həsrətini şeirlərinin, poemalarının mahiyyətinə hopdurur. Şairin hər misrasında nikbinlik, əzəmət, vüqar duyulur. Onun üsyanı, harayı ərşə qalxır. “Haray dünyam” şeirində şair haqsızlığa qarşı çıxır, nankor “qonşu”ların hiyləsinin üzünü açır.

Dağ vüqarlı Kəlbəcərim əyildi,
Bu qorxaqlıq nişanəsi deyildi.
Nə edək ki, qonşu haqqa zayildi,
Dözmə haqsızlığa, dünyam, ay dünyam!
Səninlə həmişə varam, ay dünyam!..

Nizami Tağısoy poeziyasında düşmənlərə, qaniçənlərə nifrət, qəzəb hissi daim qabarıq verilir. Ancaq bununla yanaşı vətənimizdə “sapı özümüzdən olan baltalara” da kinayə, rişxənd ifadə olunur. Müəllif vətənin orda-burda, kresloda oturanlarını qımayır, söz “atəşinə” tutur.

Orda-burda kresloda oturanlar,
Bıqlarını mərəkdə, məclislərdə
Teyxa yağa batıranlar
Torpaq deyib, vətən deyib,
Forumlarda say-hesabsız,
Neçə köynəklər cıranlar.
Hardan bilir?! De, bir hardan?!
Torpaq da var, vətən də var!
Ondan ötrü şirin candan,
Həyatından keçən də var!

Şair üsyan edir, belələrini qeyrətsizlər, yaşamağa haqqı olmayanlar adlandırır. Oğlunu, əzizini vətəni qorumaqdan çəkindirənləri, qeyrətdən dəm vurub yayları çimərliklərdə kəfə baxanları, mərdlikdən danışib gizlənənləri qamçılıyır, bundan belə kişilikdən danışmağa haqqımızın olmadığını vurğulayır. Şair “biz” deyər özündən də narazı olduğunu vurğulayaraq, səsi daha da yüksəlir, ucalır.

Torpaq gedir, çıxır əldən,
Namus, qeyrət gedir əldən.
De, haqqımız varmı bizim,
Bundan belə yaşamağa,

Kişilikdən danışmağa,
Papaq qoymaq başımıza?!

Bütün bunlar şairi narahat edir, düşündürür, o, çıxış yolu axtarır və nəhayət, əlac tapır. Bu çarə az yaşayıb, bir şahin tək ömür sürməkdir. Torpaq yolunda vuruşub, qalib gəlməkdə və yaxud vətənin azadlığı üçün qurban gedə bilməkdədir. Nizami Tağısoy dünyada qeyrəti, namusu, vicdanı əsas götürür. Onun fikrincə vətən elə “qeyrətdir, vicdandır, namusdur”.

Nə pulla alınır, nə də satılır,
Qeyrətdir, vicdandır, namusdur vətən.
Namuslu bir oğlun torpaq sevgisi,
Namussuz min oğul – vətənə düşmən.

Alim – şairi düşmənlərin ikiüzlülüüyü ilə yanaşı dünyamızda əl-ayağa doluşan, öz şəxsi mənafeələrini güdürək, vətəni, torpağı düşünməyən yalançı, saxtakarların niyyətləri düşündürür, narahat edir. Şairin “İgid ana ilə qorxaq övladın dastanı” poemasında vətənpərvərlik hissi daha relyefli, daha güclüdür. Poemada söhbət oğullarını və ərinə cəbhəyə göndərən anadan gedir. Ana hər an övladlarının qələbə xəbərini gözləyir. Ancaq çox keçmir ki, ərinin və iki oğlunun ölüm xəbərini eşidir. Ana bundan yanıb-yaxılır, təəssüflənmişdir. Ancaq bu xəbəri ona gətirən oğlunun ata və qardaşlarının cəsədlərini qoyub döyüşdən qaçdığını biləndə sarsılır. Onu vəfatsızlıqda günahlandırır, belə oğula ana ola bilmədiyini deyir.

Düşmən gülləsindən qaçan oğula,
Vətəni, torpağı satan oğula,
Ata, qardaşların atan əclafa,
Ana olammaram, etmərəm vəfa.

Ana doğma oğlunu xəncərlə doğrayır. Poemada müəllif ana obrazını əsl Azərbaycan qadınına xas xüsusiyyətlərlə əks etdirir.

Azərbaycan qadını hər zaman davalara oğul göndərib və hər zaman onu qeyrətlə, vicdanla, namusla döyüşməyə, ölərsə arxadan deyil, alnından yara alıb ölməyə çağırır.

Nizami müəllim bir ədəbiyyatşünas alim kimi də Qarabağ mövzusunda yazılan istər poeziya, istərsə də nəsr əsərləri haqqında daim mətbuatda çıxış edir. Əsl ziyalı, vətəndaş kimi erməni məsələsinə münasibət bildirir. Hələ 1998-ci ildə N.Məmmədov “Sevincli, kədərli dünya” məqaləsində: “XX əsrin son onilliyi tarixə təlatümlər və iğtişaşlar dövrü kimi daxil olub. Əfqanıstan, İraq, Küveyt, Fələstin, Bosniya-Hersoq, Xorvatiya, Tacikistan, Abxaziya, Kosovo, Cənubi Osetiya, Çeçenistan-İçkeriya epopeyasını yazdı. Minlərlə və on minlərlə insanlar nahaq qan girdabında üzdü. Alov bürümüş müharibə ocaqlarının ən püskürtülü və səfalətlisi siyahısında “Qarabağ salnaməsi” önəmli yer tuturdu. Sətsiz-hesabsız insanların taledən payı şəhidlik, itkinlik, əlillik, köçkünlük, psixi-mənəvi və fiziki sarsıntılar oldu. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, Qarabağın qara yarasının təfəsilatı ədəbiyyatımızda, teatrımızda, kinematografiyamızda öz bədii həllini tapmamışdır”, – neçə il əvvəl ziyalı-alim ürək ağrısı ilə yazırdı. Bu gün isə ədəbiyyatımızda, Qarabağ məsələlərinə – erməni iğtişaşlarına həsr olunmuş qiymətli ədəbiyyat nümunələri yaranır və yaranmaqdadır. Nizami Tağısoy poeziyası da hamımızın ümumi problemi olan, bəlası olan Qarabağ məsələlərinə münasibətdə öndə gedir...

Çağdaş poeziyada meydana gələn şəhidlik mövzusunda bir qisim şeirlərdə şəhidlik ruhuna məhəbbətin qüvvələndirici missiyası aparıcıdır. Nizami Tağısoy ölümləri ilə şəhidlik zirvəsinə ucalmış qəhrəman oğulların xatirəsinə həsr etdiyi “Yaşadacaq səni Vətən!” şeirində şəhidlərimizin ədəbiyaşarlığını canlı şəkildə əks etdirmişdir:

Vətən oğlu! Qurban getdin,
Qayğuların, arzuların ürəyində,
İstəklərin dünya qədər.
Torpaq üçün candan keçdin,

Alovlardan – oddan keçdin.
Anaların gözündə yaş.
Qəlblərində qüssə-kədər.
Vətən sənə oğul dedi,
Sən canını fəda etdin.
Baş əyərək bu dünyaya
Torpağına qurban getdin.

Pərvanə Həbib qızı
*Azərbaycan Texniki Universiteti,
filologiya elmləri namizədi, dosent*

DAİM YARATMAĞA VƏ HAMIYA GƏRƏK OLMAĞA ÇALIŞAN İNSAN

Nizami Tağısoy! Bu ad ilk baxışdan çox sadə səslənir. Əslində bu ad sadəlikdən çox-çox yüksəklikdədir.

Doğrudan da onu ilk dəfə görəndə o, nə qədər sadə, mehriban görünsə də, bir qədər onunla ünsiyyətdə olduqdan sonra ondan ayrılmaq mümkün olmur.

Heç də təsadüf deyildir ki, (tərcümeyi-halına nəzər salsaq görürük) Azərbaycanımızın adı kəndlərinin birində dünyaya göz açmış Nizami müəllim orada orta təhsilini başa vurduqdan sonra Bakı şəhərinə gələrək ali məktəbə daxil olmuş, oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir. Az keçməmiş elmlər namizədi alimlik dərəcəsi, qısa bir zaman kəsiyində elmlər doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülmüşdür. Ömür-gününü Bakı Slavyan Universitetində elmə, təhsilə həsr etmiş, gələcək nəsillərə müasir filologiya elminin sirlərini öyrətməklə həvəslə məşğul olmuşdur. Nizami müəllim kimi sadə, təvazökar, yorulmaq nədir bilməyən bir adam, yuxusuz gecələr keçirə-keçirə neçə-neçə monoqrafiyalar, dərsliklər, dərs vəsaitləri yazıb gənclərimizə, elmimizə ərməğan etmişdir.

Nizami müəllimi mən lap uşaqlıq dövründən tanıyıram. Əvvəllər elə bildirdim o bizim yaxın qohumumuzdur, çünki onun sadəliyi, həddindən artıq mehribanlığı məni buna çox inandırır. Sonralar mən bildim ki, o, rəhmətlik atam – filologiya elmlər doktoru, pro-

fessor, əməkdar elm xadimi Həbib müəllimin kafedrasının aspirantıdır. Uzun müddət bir yerdə işləyirdilər. Sonralar onlar ayrıldılar...

Atam ona tez-tez deyirdi: “Nizami, dayanmaq olmaz, işləmək lazımdır”. O, belə də etdi, dayanmadı. Əvvəlkindən də artıq çalışırdı və məqsədinə çatdı. Filologiya elmləri doktoru adına layiq görüldü. Sonralar Nizami müəllimin elmi axtarırlarının nəticələri özünü çox da gözlətmədi. «XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində», “Qazax ədəbiyyatı”, “Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində”, “Poetik tərcümə”, “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” və s. – neçə-neçə kitab və dərslikləri ədəbiyyatşünaslıq elminə töhfə oldu.

Nizam müəllim özünü heç də elmi yaradıcılıqda sınaqda. O, nəsr və şeir sahəsində də uğurlar qazandı, gözəl lirik-nostalji hissələrlə zəngin əsərlər bizə bəxş etdi.

Atam Babayev Həbib Bayram oğlu böyük ədəbiyyatşünas alim, ədəbi əlaqələrin yorulmaz və orijinal tədqiqatçısı idi. O, daim mötəbər elmi məclislər iştirakçısı və təşkilatçısı idi. Onun yetirmələri indi də elm və tədris müəssisələrində çalışmaqdadırlar. Ancaq onların arasında yeganə Nizami müəllim bizi daha çox yad edir, yoxlayır, öz gəlişi ilə bizə sevinc bəxş edir.

El adəti ilə bizə hər il müəyyən günlərdə atamın ad gününə, il dönümünə, bayramlarda qəbrini ziyarət etməyə gedirik, nə vaxt getsək onun məzarı üstündə tər qərənfillər görürük. O anda ətrafa diqqətlə baxsan Nizami müəllimin və atamın başqa bir sıra tələbələrini baş aşağı oradan uzaqlaşdığını görürsən. Budur onun insanlığı və insanlığın, yoldaşlığın, dostluğun, sədaqətin, aliliyin heyvətəmiz nümunəsi.

Nizami müəllim haqqında çox demək, çox yazmaq olar, amma onun haqqında nə qədər çox deyilsə, nə qədər yazılsa, yenə azdır.

Bu il onun ömrünün 60-cı baharıdır. Deməli, o, ömrün ən müdrik çağlarına qədəm qoyur. İnanıram ki, həyat eşqi ilə yaşayan Nizami müəllim hələ çox yazıb-yaradacaq, elmimizə daha sanballı kitablara bəxş edəcək, elmimizin gənclər tərəfindən mənimsənilməsində səriştəli mütəxəssis hazırlığında əməyini əsirgəməyəcəkdir.

Bu yolda, Nizami müəllim, Allah sizə yar olsun, sizə can sağlığı və arzularınızın həyata keçməsinə, çin olmasına arzulayıram.

Fərrux Məmmədov

*Bakı Slavyan Universiteti
Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının
dosenti, filologiya elmləri namizədi*

ZƏHMƏTİN BƏHRƏSİ, KAMİLLİYİN ZİRVƏSİ...

*60 yaş – kamilliyin zirvəsi,
Kaş bu yaşda təbrik edim hər kəsi!*

İlyas Tapdıq

Kamillik insan həyatının elə bir çağıdır ki, istər-istəməz keçdiyən həyat yoluna boylanmalı olursan. Bir rus yazıçısının obrazlı şəkildə dediyi kimi “nə vaxtsa tulladığın daşları yığmalısan”. Azərbaycanın Şirvan bölgəsinin Ucar rayonunda sadə əməkçi ailəsində dünyaya gələn Nizami Tağı oğlu Məmmədovun- bizim Nizami müəllimin ağına belə gəlməzdi ki, o, Şilyan kəndindən - “kiçik dünyadan”- “böyük dünyaya”-Azərbaycana bəxş edilən ilk alim, ilk professor olacaqdır. Ancaq professor olana qədər Nizami müəllim elmin daşlı-kəsəkli yollarında uzun bir həyat yolu keçmişdi. Atası Tağı kişidən düzlük, doğruluq, zəhmətsevərlik öyrənmişdi. M.F.Axundov adına Rus Dili və Ədəbiyyatı İnstitutuna daxil olduqdan sonra isə mənəvi atası Həbib müəllimdən elmin sirlərini öyrənməyə başladı. İnstitutu fərqlənmə diplomu ilə bitirən Nizami müəllim bir müddət doğma kəndlərində rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işlədi, kəndin, rayonun ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etdi. Nə-

həyat, bir gün Həbib müəllimin təkidi ilə Bakıya-tələbəlik illərindən başladığı elmi-tədqiqat işlərini başa çatdırmağa qayıtdı... Nami-zədlilik dissertasiyası Səməd Vurğun yaradıcılığına həsr olunmuşdu və uğurla müdafiə edildi. Nizami Məmmədov namizədlilik dissertasiyası müdafiə etdikdən sonra mənə dərs dedi, müəllimim oldu. Qrup nümayəndəsi idim. Dərslərimiz çox maraqlı keçirdi. Bir gün Nizami müəllim “hazır-qayıb” edərkən gəlməyən tələbələrdən birinin nə üçün dərsdə iştirak etmədiyini, ona kim icazə verdiyini soruşduqda “Ona mən icazə vermişəm”, dedim. Nizami müəllim “Bərəkallah” deyib, gülməyə başladı. Lakin bu hal dərsimizin xoş ovqatına xələl gətirmədi. Türk xalqları ədəbiyyatını bizə elə həvəs, elə coşğun enerji ilə tədris edirdi ki, vaxtın necə keçdiyini əsla bilmirdik. Nizami Məmmədovun pedaqoji priyomlarından bu gün mən özüm tələbə auditoriyalarında uğurla istifadə edirəm. O, böyük alim-vətəndaş professor Həbib Babayevin yolunu sayqı və sevgi ilə davam etdirir. Həbib müəllim olduqca tələbkər idi. Nizami müəllim elmlər namizədi, dosent idi. Ancaq Həbib müəllimin tələbələrinə yarı yolda dayanmaq böyük alimin özü tərəfindən “qadağan edilmişdi.”

Nizami müəllim də ustadın tövsiyələrini həmişə nəzərə alırdı və bundan heç vaxt peşiman olmurdu. Doktorluq dissertasiyası daha çətin və fundamental bir problemə - XX əsr rus poeziyasının Azərbaycan dilinə tərcüməsi problemlərinə həsr olundu. Məlumdur ki, tərcümə bədii ədəbiyyatın, ədəbiyyatşünaslığın ən mürəkkəb sahələrindən biridir. Poeziya nümunələrinin tərcüməsi isə xüsusi istedad, məharət tələb edir. Bu qəbildən olan nümunələrin tədqiqi isə ikiqat məsuliyyətdir. Rus və Azərbaycan dillərini mükəmməl bildiyindən Nizami müəllim bu çətin işin də öhdəsindən layiqincə gəldi. XX əsri bəlkə də tərcümə əsri adlandırmaq daha düzgün olardı. Müxtəlif ədəbiyyatlardan tərcümə olunan əsərlərin, şeir nümunələrinin əksəriyyəti bu əsrin payına düşür və Nizami müəllim bu böyük işə öz layiqli töhfəsini verən mütəxəssislərdəndir. XX əsr rus ədəbiyyatının korifeyləri A.Blokun, S.Yeseninin, V.Mayakovskinin, A.Tvardovskinin, K.Simonovun, N.Tixonovun əsərlərinin Azərbaycan dilinə necə və kimlər tərəfindən tərcümə olunmasını

araşdırmağa başladı. Bu istiqamətdə də böyük uğurlar qazandı. Əməksevərliyi burada da karına gəldi. Bəzi tərcüməçilərlə şəxsən görüşdü, onların bədii tərcümələrinin necə həyata vəsiqə almalarını bir daha özü üçün dəqiqləşdirdi. Bəlkə də Nizami müəllim ağına da belə gətirmirdi ki, nə vaxtsa tərcümənin nəzəri problemlərini araşdırmaqdan birbaşa bir çox xalqların ədəbiyyatlarından etdiyi bədii tərcümələrə “keçəcəkdir”. Hələlik isə doktorluq dissertasiyası üzərində gərgin iş onu öz “ağuşuna” almışdı. Çox sevdiyi və həmişə tədqiq etdiyi rus sovet şairi V.V.Mayakovskinin sözləri ilə desək Nizami müəllim “yarımçıq sevməyi və yarımçıq nifrət etməyi” bacarmırdı. Doktorluq dissertasiyasını uğurla müdafiə etdikdən sonra Nizami müəllim bir az rahatlaşdı. İndi ədəbiyyatşünaslığın, ədəbiyyatın, dilçiliyin istənilən istiqaməti, bölməsi ilə rahat məşğul olmaq mümkün idi. Ancaq rahatlıq sözü ümumən Nizami müəllimin çılgın, bir az da tələskən təbiətinə yaddır. Blokun dediyi kimi “rahatlığı ancaq yuxularda görə bilərik...” XX əsrin 70-80- ci illərində Ukraynada məşhur alim Qluşkovun rəhbərlik etdiyi Elmi Tədqiqat Kibernetika İnstitutunda əslən Şuşadan olan azərbaycanlı çox gənc yaşlarında kibernetika üzrə elmlər doktoru olmuşdu. Həmin azərbaycanlı gənc Azərbaycan Sənaye İnstitutunu (indiki Neft Akademiyasını) bitirmişdi. Bakıya qonaq gələndə “Azərbaycan gəncləri” qəzetinin müxbiri ona belə bir sual vermişdi: “Siz kibernetika ilə nə vaxtdan məşğul olursunuz?” Alimin cavabı daha qəribə olmuşdu: “Mən nə orta, nə də ali məktəbdə kibernetika sözünü eşitməmişdim.” Bu baxımdan Nizami müəllimin məşğul olduğu digər sahə Türk xalqları ədəbiyyatıdır. Xüsusilə qaqauz, qazax, özbək, qırğız, türkmən, qaraqalpaq ədəbiyyatları Nizami müəllimin üstünlük verdiyi istiqamətlərdəndir. Bəlkə də Nizami müəllim Ucar rayonunun Yuxarı Şilyan kəndində oxuyarkən qaraqalpaq adını eşitməmişdi... Bəlkə də Bakı-Tiflis magistral yolunun kənarında, Ucar rayonu ərazisində yerləşən Qarabörk kəndinə verilən Qarabörk toponimi nəsillərin, bütün türk xalqlarının qan yaddaşından xəbər verirdi... Bəlkə də Nizami müəllimi qaraqalpaq ədəbiyyatını bu qədər dərinləndirən sevməyə və tədqiq etməyə vadar edən

qırılmaz tellər mövcud idi... Nizami müəllim “Qaraqalpaq xalq nağılları”nın tərcüməsindən “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” adlı fundamental tədqiqata qədər “əzablı yollar” keçdi. 2008-ci ilin iyununda BSU-da Özbəkistanın Azərbaycandakı səfirinin iştirakı ilə geniş təqdimat mərasimi keçirildi. “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabına layiq olduğu ən yüksək qiymət verildi. Çıxış edənlərin yekdil fikri bu idi ki, bəlkə də qaraqalpaqlar özləri qaraqalpaq ədəbiyyatını bu səviyyədə tədqiq etməyiblər... “Gün o gün olsun ki,” təqdimat mərasimləri Nukusda, Daşkənddə, Səmərqənddə, Alma-Atada, Bişkekdə, Aşqabadda keçirilsin...”

Son illərdə Nizami müəllim tarixçilərin də “çörəyinə şərik çıxmağa başlamışdır.” Azərbaycanın, xüsusilə də anadan olduğu, həyatı qədər sevdiyi Şirvan bölgəsinin toponimlərini, tarixi, coğrafi yer adlarının tədqiqi ilə məşğul olmağa başladı. Bu istiqamətdə də nailiyyətləri böyükdür. Ancaq ulu Sabirin dediyi kimi bəzi “həpəndlər” gərgin zəhmətin, yuxusuz gecələrin bəhrəsi olan uğurlara qısqançlıqla yanaşır, hər vasitə ilə ona mane olmağa çalışırlar, lakin Nizami müəllim Rəsul Rzanın dediyi kimi “bu gün də, yarın da mübarizə aparmaqdadır.” Axı qarşıda hələ qaraçayların, yakutların, çuvaşların, nenslərin və neçə-neçə türk xalqlarının ədəbiyyatlarının tədqiqi var...

Nizami müəllim şərəfli ata, böyük alim, nəvələrə cani-dildən vurğun baba ömrünü yaşayır. Yubilyarın çox sevdiyi elmi dildə desək, Nizami müəllimə hər 3 istiqamətdə böyük uğurlar arzulayırıq...

Leyla Gərayzadə

*Bakı Dövlət Universiteti
filologiya elmləri namizədi, dosent,
Əsgər anaları şurasının sədri*

*Sözdür həm təzə şey, həm də köhnə şey,
Sözdən bəhs edilir zaman-zaman hey.*

Nizami Gəncəvi

Deyirlər ki, köçən durnaların dimdiklərində ağlaya-ağlaya uçurdu payız. Deyirəm ki, elimiz-obamız üçün, övladlarımız kimi, bu həyat üçün isə o bahar, o yaz köçü ilə gələn durnalar sevinc lələkləri tökdülər. Çünki dəyərli insanlar dünyaya gəlirdi.

Öz əməyi, öz zəhməti, elmi, savadı, xalq maarifinin təşəkkül tapmasında can qoyan dəyərli bir insan dünyaya gəlmişdi.

Nurlu bir həyatın zərrəsində qopan qığılcımları ilə ətrafı işıqlandıran bir insan dünyaya gəlmişdi.

Bu nurlu sabahlara qələmdən qabar olmuş əlləri ilə övladlarımızın qolundan tutub apararı bir insan dünyaya gəlmişdi.

Bu insan anadan müəllim doğulmuşdu. Elm aləminin çətin, sirli qapısını açmağa lazım olan açarı əlimizə verən bir insan dünyaya gəlmişdi.

Bir bahar günü dünyaya gələn bu insan, insanlara sevmək, sevinmək, sevinclərin qanadında yaşamaq, kədərli söyləyəyə təmkin olmaq, titrək səslə ehtiyaclıya dayaq, yardımçı olmaq kimi hissələri yaratmağa, yaşatmağa çalışmışdır.

İllərin, günlərin kölgəsində gizlənməmişdir. Yazmışdır, yaratmışdır mükəmməl, elmi, bədii əsərlər.

Yazmışdır ki, elm aləminin çoxsaylı cığırlarında özünəməxsus cığırı olsun. Bu cığırda digərləri kimi həmişə yaşasın, fərqlənsin.

Amma bu illər, günlər də təsirsiz ötməmişdir. Onlar da saçına bir bəzək, üzünə bir cizgi, əlinə bir işarə qoyaraq ötmüşdür. Bu illər, aylar, günlər onu sevən bu insana belə məhəbbət, belə istək göstərmişdir.

Ömrün hər ili həyat pilləsinin ucalan nərdivanına bir addım da yaxınlaşdırır bu insanı. Hər bir pilləyə qalxmaq, ucalmaq həmişə şanslı insanlarda olduğu kimi, hər bir fikrə hörmətlə yanaşan, nəvaziş göstərən, köməyini əsirgəməyən, dünəndən ta bu günə kimi çalışın, bir bahar günü dünyaya gələn bu insana da məxsusdur.

Əzizim, isti mənəm,
Dostluqda isti mənəm.
Qaranı, bədi, acını
Bax, sənə istəməyəm.

Ürəyimdən gələn hələ çox misralar, hələ çox sözlər var. Hələ fikrimi tamamlamadığım arzular, istəklər var. Hələ söyləmədim ki, bir insan kimi doğru-dürüst, hər çətin anda, hər xoş gündə arxamda, yanımda, özünü yetirən, köməyini əsirgəməyən, gəncliyindən 60 yaşına qədər, yalnız və yalnız bu amalla yaşayan bir dostdur.

Hələ demədim ki, ürəyini məşələ çevirdiyi bu illərdə tələbələrini tərəfindən çox sevilən, onlara həyatın bu dolanbaclarında ad-dımlamağı öyrədən bir pedaqoqdur.

Hələ demədim ki, bir elin, obanın toyunda-yasında iştirak edən bir ağsaqqaldır.

Bir də demədim ki, etibarlı həyat yoldaşı, qayğıkeş ata, sevimli babadır.

Doğrudan da, söyləməklə bitməyən nə qədər mənəvi yüklər, mənəvi sıxıntılar və gözəlliklər var.

Nizami müəllim! Söyləmədiyim, ifadə edə bilmədiyim fikirlərim daha mükəmməl şəkildə 70 illik yubileyinizdə araya-ərsəyə gələcəkdir.

Gilmira Baxtiarova
*Azərbaydjanskiy mejdunarodniy
universitet,
starşiy prepodavatelğ*

JİZNĞ, OTDANNAƏ NAUKE İ LİTERATURE

Vsex, kto stalkivaetsə s Nizami Taqisoem, porajaet bespredelğnostğ i mnoqoqrannostğ tvorçeskix interesov i dostijeniy gtoqo çeloveka. Plodami truda Nizami Taqisoə, doktora filoloqiçeskix nauk, professora, törkoloqa, teoretika perevoda, literaturoveda, poga-ta-kritika əvləetsə opublicovannie v qazetax i jurnalax respublikanskoqo i mejdunarodnoqo znaçeniə okolo 300 razliçnoqo soderjaniə statği, kotorie, kak pravilo, videləotsə aktualğnostğö i polemiçnostğö.

Tematiku i napravlenie nauçnix issledovaniy professora Nizami Taqisoə mojno predstavitğ sleduöhim obrazom:

– teoriə perevoda i voprosı xudojestvennoqo perevoda, v çastnosti, on zahitil kandidatskuö dissertaiü na temu: «Russkie perevodı pğes Samedı Vurquna i ix süeniçeskoe voplohenie» i doktorskuö dissertaiü na temu: «Russkaə pogziə XX veka v azerbaydjanskix perevodax», on avtor rəda kniq «Natiionalğnoe svoeobrazie podlinnika i perevod», «Pogtiçeskiy perevod» i dr;

– literatura i folğklor törkskix narodov, v çastnosti, im napisani takie qlubokosoderjatelğnie kniqi, kak «Karakalpaskaə literatura» (2007), «Kazaxskaə literatura» (1993). On s bolğşoy simpatiey odnositsə k folğkloru törkskix i druxix narodov, v eqo

duşe naxodit mesto folğklor qaqauzskoqo, kazaxskoqo, karakalpakskoqo, kirqizskoqo, uzbekskoqo narodov;

– aktualğnie problemi sovremennoqo literaturovedeniə. Diapazon issledovaniy professora Taqisoə v oblasti sovremennoy literaturı vesğma širok. Vızıvaöt nepoddelğniy interes eqo misli o K.Simonove, A.Adalis, S.Vasilğeve, S.Vurqune, Mir Djalale, Glğçine, Anare, R.Ravane.

Çlen Soöza pisateley Azerbaydjana Nizami Taqisoey – avtor dvux sbornikov stixov. «Budeşğ iskatğ menə» («Axtaracaqsan məni») i «Mojet mir zabludilsə» («Bəlkə dünya öz yolunu çayıbdı»). Temı löbvi, drujbı, dolqa, çesti i rodını əvləötsə veduhimi v eqo pogzii.

V eqo stixax osoboe mesto zanimaet tema löbvi. On vossozdaet duşevnoe vnutrennee sostoənie vlöblennoqo çeloveka. Slova obladaöt çrezvıçayno širokim soderjaniem i vmeste s tem konkretno slujat xarakteristike proisxodəheqo v çeloveçeskoj duşe, v serdüe.

Udeləetsə bolğşoe vnimanie teme npravstvennosti. Vırazitelen i qlubok po npravstvennoy idee eqo «Dastan o materi i truslivom sine». Avtor zapeçatlel situaüö, vesğma dramatiçeskuö dlə çeloveka: kak ustoötğ protiv straxa smerti?

Çitatelə porajaet nepokolebimoe otnoşenie materi k sinu – trusu:

«Predavşemu Rodinu
İ bejavşemu ot puli sinu,
Brosiv bratğev i otüa, ne budu
Blaqovernoy materğö».

Obraz materi dan i v stixotvorenii «Pisğmo materi»:

Sən ey ali məxluq, ey böyük insan,
Mənim qıbləğahım – öndə durmusan.
Bütün sınaqlardan qalib çıxmısan,

Yenilməz sərkərdəm, başqanım, anam!
Ürəyim, diləyim, həm canım, anam!

Tema pogzii naşla vırajenie v stixotvorenii «Muza moə»:

İz morey i okeanov,
Stolğ vèlikix sozdannaə,
Muza okeanskaə moə.
Jizni tı – vesna, jelannaə
İ meçtı vozlöblennaə
Muza, o jelannaə moə.
Na frontax s vraqom srazilasğ
İ v okopax zakalilasğ
Muza zakalennaə moə.
Snabjaeşğ serdüe krovğö,
Telo bodrostğö i mohğö,
Muza polnomoçnaə moə.

Ego Muza verno slujit narodu:

Rodine, narodu verno
Tı slujila, vrezannaə,
Muza monolitnaə moə.
Na turnire podlix, qnusunıx
Nesqibaema, stalğnaə,
Muza parnokrılaə moə!

V stixotvorenii «Rodnoy əzık» pogt vospevaet osnovu du-xovnoy kulğturi, volşebnoe orudie – azerbaydjanskiy əzık.

Rodnoy əzık, əzık rodnoy!
Qotov poertvovatğ soboy:
Razrubət xotğ na çasti,
Na melkie kusoçki,
Sojrut na plameni kostra,

Ə proşepçu, znay, i toqda:
«Azerbaydjan, moy kray rodnoy,
Narod, əzık vseqda so mnoy!»

Nizami Tağısoy – laureat premii «Qızıl qələm».

Lödey – rabotaöhix rədom s Nizami muallimom porajaet grudiüie i trudolöbie eqo. On ne otstupaet pered trudnostəmi. Poçti kajdıy qod vıxodət iz peçati eqo trudi. On neustanno rabotaet vo imə razvitie filoloqiçeskoy i törkoloqiçeskoy nauki.

***

Rəhilə Qeybullayeva

*Bakı Slavyan Universiteti, Azərbaycan
ədəbiyyatı kafedrasının müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor*

Bakı Slavyan Universitetinin Jurnalistika və Azərbaycan Ədəbiyyatı kafedrasında bir sıra fundamental proyektlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Professor Nizami Məmmədovun təqdimatına topladığımız “Qaraqalpaq xalq nağılları” və “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabları proyektlərdən birincisi kimi reallaşmışdır. Nizami müəllim bu kitabları uzun illərdir ki hazırlayır. O, Universitetimizdə neçə illərdir “Türk xalqları ədəbiyyatı” kursunu böyük həvəslə auditoriyalarda tədris edir. “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı müəllifin işləyib hazırladığı mükəmməl konsepsiyaya əsaslanır. O, Azərbaycanda ilk dəfə Qaraqalpaq ədəbiyyatının öyrənilməsinə tarixi, nəzəri və praktik baxımdan yeni magistr al üzərinə qoymuşdur. Nizami müəllimin əməyi təqdir olunmağa layiqdir.

Fəxrəddin Meydanlı

ARDNŞ-nin İqtisadiyyat və Uçot idarəsinin əməkdaşı, şair-publisist

ŞƏSTLƏ, SƏXAVƏTLƏ XƏRCLƏNƏN ÖMÜR

1988-ci ilin payız mövsümü idi.

Sovetlər Birliyinin bir birliyi qalmasa da, hələ də “yuxarıdan” ali göstərişlər gəlir, yuxarılı-aşağılı təpkiilər tətbiq olunur, qarmağının ilişkəni qırılmış balıqçı qırmaqdən çıxmağa cəhd edən və buna şansı da olan balığı hər vəchlə əlində saxlamağa çalışdığı kimi, bu Birlik də 15 qardaşın əldən getməkdə olan 14-dən heç olmazsa 11-ni bütün təzyiq və basqı vasitələrindən istifadə etməklə, korşalmış kütləşmiş caynaqlarının arasında sıxaraq, mümkün qədər ləngitməyə çalışırdı.

15 qardaşın – milli mentalitetindən, dini mənsubiyyətindən və cərəyan edən (elətdirilən) hadisələrə fərdi baxışlarından asılı olaraq – hər birinin yurdunda, ocağında müxtəlif “çalarlı, müxtəlif “ölçülü “meydan hərəkəti hökm sürməkdə idi – nizamsız, primitiv, kororanə...

“Meydan hərəkətinin” biri də (elə birincisi) bizim payımıza düşmüşdü. Necə yəni, yağlı tikə ola, onu görən ola, ağzı sulanmaya, əlbəttə ki, bu bir absurd olardı.

Bəli, qədim, böyük və qüdrətli Azərbaycan dövlətinin ərazisinin beşdə birini saxlayıblar sağolmuşlar, hələ onu da çox görürlər bizə. Deyirlər ki, pay verdiyiniz Təbrizistan cənublulara, “Dəmir Qapı Dərbənd” şimallılara, Ulu Türkün Ulu Borçalısı Borçalının

qonşularına, Qərb bölgəmiz isə “yazıq” Hayastanlılara azlıq eləyir. Neyləyirsiniz bu Xankəndini, Şuşanı və ona yaxın olan əraziləri. Xanınız yox, Xankəndinə yaylağa gəlsin, həvəsiniz yox, yoxuşa qalxasınız, qışı soyuq, qarlı-qadalı, yayda da ki, dənizi yox çiməsən, bulvarı yox, gəzəsən tum çırtıya-çırtıya, kağız tumluq əlində, gələn-gedən əcnəbi qonaqlarımız də baxa sənə, paxıllıq eyləyə.

Verin bu Yuxarı Qarabağı da bu “yazıq millətə, bır az da qayğımız azalsın hündürdə yaşayanlara...

* * *

Bəli, belə bir dövrün abı-havası ilə yaşaya-yaşaya, Hövsan camaatının şəhərdə işləyən hissəsi – elə mən də – bir çox sahə kimi şəhər nəqliyyatının da iflic olmasından təsəvvür olunmaz dərəcədə bir əziyyət çəkir, müxtəlif zümrənin insanları hər səhər hansısa bir üzünü tük basmış, əlləri kəl boynunu xatırladan, damağından papiros düşməyən, səsləndirdiyi bayağı musiqinin beyin çatladan ahəngindən ağır deyəni – qulaq eşitməyən bir “çastnik”in “KUBAN”ına və ya “PAZ”ına arxadan gələnlərin köməyi ilə qadınli-kişili, uşaqli-böyükli, qocalı-cavanlı pərçimlənərək, yan-yörəni görmədən, ancaq 40 dəqiqəlik yolun hansı hissəsində olduğunu fəhmlə duyan, yük maşınına qalanmış kartof kimi şəhərə çatdırılarda və elə bundan da xoş olmayan bir mənərə ilə axşamlar yenə də Hövsan qəsəbəsinə – evimizə zədəsiz, filansız çatanda, şükürlü olurduq Allaha.

Allahçin, kiçik minik maşınları da xidmət edirdi, buyur 4 nəfər min, adambaşı da avtobusa verdiyindən beş dəfə artıq ödə, ancaq komfortla get. Nəyi pisdi ki?!..

Portretini çəkmək istədiyim günlərin birində, hamımızın “Jiquli” kimi tanıdığımız VAZ-2101 markalı bir maşınla 4 yol yoldaşı Hövsandan Bakıya gəlirdik. Yoldaşlarımın heç biri, heç üzdən də tanış gəlmirdi mənə. Yerim darısqal olduğundan komfortum da yox idi. Şəhərə çatacağımı, maşından düşəcəyimi səbirsizliklə gözləyirdim.

Yoldaşlarım isə, hərə öz təbirində münasibətini bildirirdi cərəyan eləyən hadisələrə (əslində elə insanların dilində başqa bir möv-

zu da yer ala bilmirdi. Bütün yerləri zəbt eləmişdi “Qarabağ mövzu-su”). Ancaq yoldaşlarımdan biri daha aktiv idi. O, yüksək tembrli səsi ilə, o birilərinin fərfinə varmadığı, ancaq mənə çox tanış gələn bir dialektlə-ləhcədə, xüsusi bir intonasiya ilə amiranə şəkildə danışığından ziyalı şəxs olduğunu xatırladan bir tərzdə söhbət edir və məntiqini bizlərə qəbul etdirməyə çalışırdı. Sözün açığı yoldaşımın o vaxt "mövzunun hansı məqamına toxunduğu o qədər də yadımda deyil, elə o, danışanda da onun söhbətinə yox, ləhcəsinə, cümlə quruluşuna, səsinin temperamentinə diqqət kəsilmişdim...

Biz “Səməd Vurğun bağı”nın yanına çathaçatda mən beyqəfil, heç onun özünün də gözləmədiyi bir halda bizim kəndsayağı, ancaq onun öz ləhcəsilə soruşdum: “Aya, sən Şilyanlı döərsən?”

Yoldaşım duruxdu, duruxdu və bir az ehmal, lakin surətli tərzdə: – “Şilyanlıyam, bəs sən haralısan? Mən də qonşu Boyatdanam”, – deyə cavab verdim (mən bir dəfə bir nəfərdən söhbət əsnasında Neftçala rayonunun Bankə kəndini nəzərdə tutaraq, ondan soruşanda ki, sən Bankəli deyilsən? – sualıma həmsöhbətim də bax beləcə heyərlənmişdi).

Bax, beləcə tanış olduq.

Mən, Əzizov Fəxrəddin Seyfəddin oğlu, 1954-cü ildə Ucar rayonunun Boyat kəndində doğulub, boya-başa çatmışam, Nizami Tağı oğlu Məmmədov isə məndən 4 il əvvəl – 1950-ci ildə, Ucardan gələn əsas poçt yolu bizim kəndimizdən keçən, Boyatla təxminən 5-6, rayon mərkəzi iləsə 24-25 kilometr arası olan, Azərbaycanda mövcud olan üç – (biri Kürdəmir Şilyanı və ya Göyərçin Şilyanı), Ucarda isə mövcud olan iki Şilyan kəndindən biri – Yuxarı Şilyan (bu kəndi Əbdürrəhman Şilyanı da adlandırırlar) kəndində (digəri isə Tiflis-Bakı magistralının sağ cinahında yerləşən Təzə Şilyan) doğulub, boya-başa çatıb...

Qısa və ayaqüstü söhbətləşmə zamanı Nizami müəllimin o vaxtkı M.F.Axundov adına Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun (indiki Bakı Slavyan Universiteti) məzunu və aspirantı olmaqla, filologiya elmlər namizədi, həmin institutun XX əsr rus ədəbiyyatı kafedrasının dosenti olduğunu öyrəndim, öz növbəmdə isə o vaxtkı

D.Bünyadzadə adına Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutunu (indiki Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti) bitirib, Respublika Yerli Sənaye Nazirliyinin Maliyyə şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışdığını onun diqqətinə çatdırdım...

Biz Nizami müəllimlə yaxınlaşdıq, dostlaşdıq, ailəvi gediş-gəlişimiz də oldu. Nizami müəllimlə qaynayıb-qarışandan sonra, onun Yuxarı Şilyan kəndindən olan, ancaq Zərdab rayonunda o vaxtlar fəaliyyət göstərmiş Camışçılıq sovxozunun sürücüsü işləmiş Tağı kişinin oğlu olduğunu da bildim.

Tağı kişini ərazidə, xüsusilə də bizim kənddə yaxşı tanıyırdılar. Mən uşaq idim, o məni tanımasa da, mən onu tanıyırdım. Çünki mən çox vaxt evləri poçt yolunun qırağında, kəndin ortasında dörd-yol deyilən yerin kəsişməsində, M.Füzuli adına kolxozun İdarə Heyətinin İnzibati ərazisi və binası ilə üzbəüz yerdə yerləşən ana babam Alioğlu Firudingilin həyətində olardım və, demək olar ki, kəndimizin içindən keçən bütün maşınların markasını, dövlət nömrə nişanlarını, sürücülərini və maşınların hansı təşkilata mənsub olduğunu və s. belə əzbərdən bilirdim. Hətta rayonların əksəriyyətinin avtomobil-nömrə nişanlarının seriyalarını da bilirdim, eləcə də şofer Tağını (onu belə çağırırdılar) da tanıyırdım.

Şofer Tağı səliqəli-sahmanlı adam idi. Onun idarə etdiyi QAZ-53 markalı yük maşını həmişə təmiz, zavod rəngi üstündə olardı. O, maşınını bizim kəndin içəriyi ilə Yuxarı Şilyana tərəf uzanan təxminən 2 kilometrlik yolu çox aşağı sürətlə idarə eləyər, yayda toz qaldırmaz, qışda isə yol gölməçələrinə yığılan lehmə suyunu çiləməzdi yolla gedənlərin üstünə. Şofer Tağı kənd içi yol boyu, maşının açıq pəncərəsindən baş eləməklə, hamını salamlayar, yaxın tanışları iləsə maşını saxlayıb əl-ələ görüşüb, hal-əhval tutar, bir çoxlarından fərqli olaraq, yolüstü yanına götürdüyü adamdan pul almazdı – belə eşidirdim məndən böyüklərdən.

Çoxları qibtə edərdi şofer Tağıya (Allah ona rəhmət eləsin)...

***

Nizami müəllimin həyat dünyasına, intellektinə, maraq dairəsinə qismən də olsa bələd olduğdan sonra, Tağı kişiyyə edilən qibtənin əsassız olmadığını anladım. Və onu da anladım ki, o kəslər ki, cibində diplom gəzdirə-gəzdirə, vəzifə kürsülərinin üzlüyünü sürtməkdən pardaqlaya-pardaqlaya, küllü mədiyyata malik ola-ola, nə özləri cəmiyyət üçün yararlı olmamış, məntiqi olaraq, nə də cəmiyyət üçün yararlı məhsul – valideyninin ünvanına qibtə yaradacaq bir övlad təqdim edə bilməmişlər. Bu kəslər sadə peşə adamına – şofer Tağıya necə qibtə etməməli idilər!?

Biz hər ikimiz artıq Hövsan qəsəbəsində yaşamırıq. Mən ailəmlə 1993-cü ildən Xətai rayonunun Yeni Əhmədli, Nizami müəllim isə öz ailəsi ilə Nizami rayonunun 8 kilometr qəsəbəsində yaşayırıq. İndi də əlaqələrimiz və təmaslarımız davam edir. Nizami müəllimin gözəl ailəsi var. Onun üç övladının – Şəbnəm, Gülay və Raminin toylarında iştirak etmişik. O, babadır, 4 nəvəsi var.

Bu gün Nizami Məmmədov filologiya elmlər doktoru – Bakı Slavyan Universiteti Azərbaycan ədəbiyyatı kafedrasının professoru, Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin "Rus dili və ədəbiyyatı" kafedrasının müdürüdür.

Nizami müəllim geniş spektrli zəka sahibidir. Onun leksikonu son dərəcə zəngin və rəngarəngdir. Gözəl natiqlik məharətinə malik olan Nizami müəllim, bəlağətli danışmağa üstünlük verəndir də.

Nizami müəllimin bu və ya digər elmi və ya bədii əsər barədəki mülahizələri, miqyasından asılı olmayan auditoriyamı özünə cəlb etməyə, onun diqqətini yetərincə məşğul etməyə qadirdir.

O söhbətin predmetini məzmunlu məcraya yönəltməklə fikrini dolğun və lakonik şəkildə çatdırmağa çalışan müasir təfəkkürlü, pragmatik düşüncəyə malik nadir ziyalılarımızdandır.

Nizami müəllim zəhmətkeş, barmağı qabarlı və məhsuldar alım və ədibdir. O, bir sıra elmi monoqrafiyaların, 300-dən artıq məqalənin, 11 dərslik və dərs vəsaitinin və bir neçə bədii kitabın müəllifidir. Onun nasirliyi ilə yanaşı şairliyi də var. O, nəsrədə öz sözünü deyə bildiyinə əmindir, lakin «şeyrlə ciddi məşğul olsam, burada da yadda qalan nümunələr yarada bilərəm», – deyir.

Masamın üstündə Nizami Tağısoyun müəllifi olduğu və 2009-cu ilin sentyabr ayında mənə bağışladığı 8 adda müxtəlif janrlı kitabları yer alır.

* * *

Nizami Tağısoyun "Axtaracaqsan məni" (Bakı, Araz, 2000) adlı kitabını vərəqləyərkən müəllifin müxtəlif illərdə qələmə aldığı şeir nümunələri ilə üz-üzə qalırsan. Kitab beş bölmədən «Vətən məhəbbəti», «Sevgi şərqiləri», «Dostlarıma», «Kövrək duyğular» və «Poemalar» bölməsindən ibarətdir. Kitabda yer almış şeirlər təmiz hislərin, ilıq nəfəsin, kövrək pıçıltıların hədsiz sevgisinin məhsuludur desəm, heç də yanılmaram.

Bax, bu misralarda deyildiyi kimi:

...Çaylar şır-şır axacaq,
Güllər ətir saçacaq.
Kəndə toy qurulacaq,
Axtaracaqsan məni.

Məni çox anacaqsan,
Yollara baxacaqsan,
Ürəkdə yanacaqsan,
Axtaracaqsan məni...

Nizami Tağısoyun növbəti şeirlər toplusu «Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı» (Bakı, Azərənəşr, 2004) adlanır.

Bu kitaba müəllifin müxtəlif illərdə yazdığı şeirləri və «Təzadlar» adlı poeması daxil edilmişdir.

Burada müəllifin sevgi nisgili və Vətən yanğısı daha qabarıq şəkildə hiss olunmaqdadır. Şeirdən bir parçasına diqqət yetirək:

...Baş yerə paylanıb Vətən torpağı,
Tutub dörd bir yanı qaniçən yağı.

Talanıb bağçası, bostanda tağı,
Dünya məndən aldığı bilirəm,
Amma mənə verdiyini bilmirəm...

* * *

Nizami Tağısoyun Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, professor Azad Nəbiyevin elmi redaktorluğu, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərovun və filologiya elmləri namizədi Ağaverdi Xəlilin rəyçi olduqları və filologiya elmləri namizədi, dosent Rüstəm Kamalın “Ön söz”ü ilə başlayan və “Mütərcim” nəşriyyatında 2009-cu ildə nəşr olunmuş növbəti kitabı “ŞİLYAN: özü-sözü – çeşmənin gözü” adlanır.

Bu kitabı müəllif “el-oba gözündə kişiliyi, mərdliyi və dəyə-nəti ilə tanınan, daim düzlüyü ilə ucalan Şilyanın müdrik ağsaqqal-larına, dili bayatılı, sinəsi nağıllı ağbirçəklərinə oğul sevgisiylə” it-haf etmişdir.

Müəllif bu kitabın, el-oba sevgisiylə yaşayan, el sözünü yük-sək dəyərləndirən, el deyiminə hörmətlə yanaşan insanlar üçün nə-zərdə tutulduğunu qeyd etməklə, kitabda Şilyan və şilyanlılar haq-qında tarixi-etnoqrafik məlumatlar, şilyanlıların alqışları, qarğışları, andları, sınımaları, and, inam yerləri, ayamaları və ləqəbləri, bayatı-ları, lətifələri, uşaq oyunları, Şilyan şivəsinin Azəri türkcəsi, yerli dialektlərdə işlənən söz və ifadələrin özəllikləri, folklor nümunələri, Şilyan şairlərinin yaradıcılığından verilmiş örnəklər və Şilyanın tə-pərli kişilərinin həyatından səhifələr ilk dəfə çap edilib, oxucuların zövqünü oxşamaqla, onların şilyanlıların qeyri-adi müşahidəlilik qa-biliyyətinə, müdrikliyinə, bəməzəliyinə və hazırcavablığına maraq-larını bir az da artıracağına ümid bəsləməklə qələmə almışdır.

Kitabda yer almış, yuxarıda sadaladığım “Şilyan özəlliklərin-dən” bəzi nümunələr:

– **alqışlar:** – Ovun qanı olsun; Əllərin dam odu görməsin və s.

– **qarğışlar:** – Səni şaqqar-şaqqar yanasan; İçin pətə-pətə olsun və s.

– **andlar:** – Ay haqqı; Nar piri haqqı və s.

– **sınımalar:** – Qız gəlin köçəndə dalınca daş atarlar; Toyu təzə olmuş iki gəlinin üz-üzə gəlməsi pis əlamətdir və s.

– **and, inam yerləri:** – Haqverdi baba ocağı!

– **bayatılar:** – «Əziziyəm Şilyana, Bənd kənara, şil yana. Vətəndə hər yan gözəl, Mən məftunam Şilyana».

– **Şilyan şivəsinin Azəri türkcəsi:** – «düəcər-didərgin», «əltək-zəif», «əzvayış-vəziyyət, hal» və sair və ilaxır.

Göründüyü kimi, bütün nümunələr ayrı-ayrılıqda orijinal, özəl və təkrarolunmazdır.

* * *

1915-ci ildə Ucar rayonunun (o vaxtkı Göyçay qəzasının) Yu-xarı Şilyan kəndində anadan olmuş, 1920-ci ildə atasını itirdikdən sonra anasının himayəsində qalmış, 1927-ci ildə Kənd Birinci Dərə-cəli Zəhmət Məktəbinə daxil olmuş, 1929-1931-ci illərdə qonşu Bağman-Bərgüşad kəndində Kolxoz Cavanlar Məktəbində təhsilini davam etdirmiş, 1932-ci ildə Göyçay İkiillik Müəllimlik Kursunu bitirmiş və 1939-cu ilədək Zərdabın Xanməmmədli, Qoşaoba, Gən-dəbil, Şahsünlü, İsaqbağı, Gəlmə və sonra Ucarın Xalac; Göyçayın Lək I və Lək II kəndlərində müəllim, dərs hissə müdiri və direktor vəzifələrində çalışmış, 1939-cu ildə İkinci Dünya Müharibəsinə sə-fərbər olunub, Rusiyanın – Voronej, Stalinqrad, Tambov, Kursk, Bryansk; Ukraynanın – Xarkov, Çerniqov, Rovno, Belorusiyanın – Qomel və Brest vilayətlərinin müxtəlif yaşayış məntəqələrindəki vuruşların; Polşanın müxtəlif şəhərlərinin faşistlərdən azad edilmə-sinin iştirakçısı olmuş, 1945-ci ildə müharibə qələbəmizlə başa çat-dıqdan sonra Vətənə dönərək Ucarın Müsüslü stansiyasında müəl-lim kimi fəaliyyətini davam etdirmiş və 1948-ci ildə 33 yaşında dünyasını dəyişmiş, bacısının evi yanarkən əksəriyyəti bu evdə sax-lanılan şeirləri məhv olmuş şair Səftər Həsənzadənin əldə qalan şe-

irləri yığılıb — «Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirlər» adı altında (Bakı, Mütərcim, 2009) nəfis şəkildə çap edilmişdir.

Ömür dünyasına ötəri də olsa səyahət etdiyim şair Səftər Həsənzadənin şeirlərinin hər sətirində nisgil, Vətən həsrəti, ürək ağrısı boy alıb getməkdədir.

...Ayrılib çıxmışam bir neçə ildir,
Sinəmdə çırpınan qərib könüldür.
İndiki məkanım xaraba çöldür,
Döndər, Allah, məni bir də Vətənə...

və ya

...Əzizlərim, yalan yoxdur sözümdə,
Vətən həsrətidir yanan gözümdə.
Şəvətək ağarıb tükələr üzümdə,
Nə tez gəlib tapdı məni qocalıq...

Nakam şair Səftər Həsənzadənin əldə qalan şeirlərini toplayıb ələkdən-xəlbirdən keçirən də, bu şeirləri toplum şəklində, şairin ruhuna dualar oxunacaq qədər savaba bərabər tutulacaq kitab qiyyəfəsində oxuculara təqdim edən və təqdirəlayiq bir işin sahibi də – mərhum şairin doğmaca bacısı oğlu Nizami Tağısoydur.

Mən isə öz tərəfimdən ən azı – «Allah razı olsun əməllərindən, əziz dostum, Nizami Tağısoy!» – deməyi özümə borc bilirəm...

* * *

Nə az, nə çox, bax beləcə tanıyıram 60-ı xırıd eləməkdə olan təəssübkeş həmyerlim, əziz dostum, peşəkar pedaqoq, istedadlı qələm sahibi, həmkarım, nasir, şair, tənqidçi, folklorşünas, ən önəmlisi isə gözəl insan, dəyərli vətəndaş, nümunəvi ailə başçısı, qayğıkeş ata və nəvəcanlı baba – Nizami Tağıoğlunu.

60 il azdırmı, çoxdurmu!? Hər halda bunu Ulu Tanrımız bizdən yaxşı bilir.

Mənim fikrimə gəldikdə isə 60 il tarix baxımından – kiçik bir an, zaman baxımından – yaşanılan həyat payı, ömür baxımından – gəldiyin yolda buraxdığın, səni yaddaşlara yazı biləcək bir iz (əməl, iş və s.), şəxsiyyət baxımından isə səndən sonra rəhmət və ya ... sahibi.

Başqa sözlə desək, hər yaşanılan gün, insanın ilk növbədə özünün-özünə, bütövlükdə isə içərisində yaşadığı cəmiyyət qarşısında ciddi bir hesabatıdır.

Nizami Tağısoyun 60 illik «hesabatı» «Balans komissiyası» tərəfindən qəbul ediləcəkmi? Mübaliğəsiz – «HƏ!» Çünki bu «hesabatın DEBETİ ilə KREDİTİ» «öpüşür», maliyyəçi dili ilə desək. Bu da sevgidən, həyat eşqindən yaranır. Nizami Tağısoyun sevgisi isə öz içinə sığmayan asimanə bir eşqdır. Deməli, həyatın davamına həm lüzum var, həm də buna Nizamisevərlərin mənəvi ehtiyacı və tələbatı var.

Allahın xoşsifət məxluqlarından olan Nizami Tağıoğlu!

***

Şəstlə, səxavətlə xərclə ömrü, Allahın verdiyi ömür payını, elə Allahın özü üçün, özün üçün, bir cıqqan da bizlər üçün!..

Allah qismətinə oldun şükürlü,
Təbindir çağlayan Arazlı-Kürlü,
İbrətli sözlərin işıqlı-dürlü-
Qamətin ortaboy, sevgin ucaboy,
Alim, ədib, şair dostum, Tağısoy.

Kim nəyi əkibsə, onu biçəcək,
Kim nəyi çəkdirib, onu çəkəcək,
Sənin arzuların kama yetəcək-
Diləyin, niyyətin qol açsın boy-boy,
Alim, ədib, şair dostum, Tağısoy.

Xoş işdir, əməldir sənin «oyun»un,
Qucubdur nəvələr qolun, boyunun,
Təri soyumamış övlad toyunun-
Gözləyir babanı hələ neçə toy,
Alim, ədib, şair dostum, Tağısoy.

60 nə yaşdır ki, orda durasan,
Gərək yaşlıları yolda yorasan,
Çox işlər gözləyir səni, arasan-
Bu gözəl dünyadan nə usan, nə doy,
Alim, ədib, şair dostum, Tağısoy.

Bağlama qəlbini hər ötən kəsə,
Yaxın tut üzünü doğma nəfəsə,
Qədrini qohumun, dostun bilməsə-
Meydanlı səs verər səsinə hoy-hoy,
Alim, ədib, şair dostum, Tağısoy.

P.S. Eşidəndə ki, 2010-cu ilin may ayında 60 illik yubileyini qeyd edəcəyimiz Nizami Tağısoyun həyat və yaradıcılığı haqqında kitabın (Xüsusi buraxılışın) tərtibinə boy verilib, düzü nə yazacağımı, nədən yazacağımı və necə yazacağımı düşündüm. Mənim üçün bu sima haqqında yazmaq o qədər də asan deyildi. Asan deyildi ona görə ki, mən onu yaxından, dərindən və hərtərəfli tanıyıram. Bu «yaxın»danın, «dərin»dəninin və «hərtərəfli»nin içindən xüsusi özəllikləri seçib yazmalı idim. Və çalışdım ki, sözümlə, şeirimlə belə də edim. Edim ki, Nizami Tağısoyun «şəklini özümün seçdiyim boyalarla çəkim...

İşıqlı Atalı

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Folklor İnstitutunun böyük elmi işçisi,
filologiya elmləri namizədi, Asif ata
“İnam ocağının” odqoruyanı*

ULUSAL RUHA YİYƏLİK YOLUNDA

Professor Nizami Tağısoy neçə ildir tanıyıram. Mənim üçün hər şeydən öncə insanın ulusal dəyərlərə yanaşması əsasdır. Nizami Tağısoy həmişə milli dəyərlərə nəinki sayğı ilə yanaşmış, habelə bu dəyərlərin qoruyucusu olub, ortaya özünəməxsus işlər qoyub. Çağımızda qloballaşan dünyanın halında ulusal dəyərlərə yanaşmada bayağılıq aydınca duyulur. Dünyanın gedişatı, yönü qloballaşma (kürəsəlləşmə) başıpozuqluğuna doğrudur. De gəl, ulusal dəyərsiz bəşəri dəyər yoxdur.

Milli dəyər – ulusun mənəvi, əxlaqi, bədii səviyyəsinin ifadəsi olub, onun mədəniyyətinin, incəsənətinin, bir sözlə, həyatının bütün yönələriylə bağlı yetkin düşüncələrin birliyi, onların uca mahiyyətidir.

Nizami Tağısoyun yaradıcılığında türkçülük ruhunun insani ifadəsini özümüzdə və özgülərə təqdim etmək gələni və inadi var. Türk ruhu ölməzdir, yaşaradır: özümüzdə gərək olmasaq, özgəyə yarımağımızın bəşəri-insani sanbalı da olmayacaq. Türklüyümüzün özülündə insanilik bənzərsiz səviyyədə ifadə olunur. Bu, əslində türkçülük-insançılıq birliyinin anadangəlmə ömrümüzdə yaşamasının, tarixən bütün basqılara baxmayaraq, ölməməsinin göstəricisidir. Bu gün türk xalqlarının parçalanmış, paralanmış, özgəliklərə qarışmış tarixinin, mədəniyyətinin, yaşam soraqlarının ilk olaraq

özümüə çatdırılması, bundan dərş götürülməsi gərəklidir. Bu baxımdan Nizami Tağısoyun bir kökdən su içən ayrı-ayrı türk xalqlarının tarixinin, mədəniyyətinin, uğurlarının, yenilmələrinin Azərbaycan oxucusuna çatdırılması yönündəki çabaları diqqətçəkəndir. Bu, soydaşlıq məsuliyyətidir, milli-mənəvi borcun ödənməsidir. Nizami Tağısoy bu kimi işlərində ardıcılıdır, ulusal-insani təəssübkeşlik yolçusudur.

Onun folklorçuluq yönündə çabaları da uğurludur. Ötən il işıq üzü görmüş «Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü» adlı kitabı doğulduğı torpağın ağız ədəbiyyatını sabaha çatdırmaq məsuliyyətindən, sevgisindən yaranıb. Folklor - xalqın ruhundan yetkin, bitkin soraqlardır. Folklor – ulusun həyat tərzinin ruh yaddaşında əbədi qalmasının göstəricisidir. Doğulduğun torpağın Vətən mahiyyətini anlamaq, onun ilahiliyini duymaq, Azərbaycanın ayrılmaz bir parçası, habelə, ifadəsi olaraq mənalandırmaq; folklor soraqlarını itməyə qoymamaq, torpağa yurd müqəddəsliyi səviyyəsində yanaşmaq Nizami Tağısoya duyğularını şeirlə ifadə etməyə də imkan verib. İnsanın çoxyönlüyü əslində yurda sevgidən və insaniliyə məsuliyyətindən yaranır.

Vətəni umacaqsız sevmək, bu yolda fədakarlıq göstərmək, vicdançılıq ölçüsüylə yaşamaq yaradıcının yazdığına bərabər olmasıdır əslində. Vətəni dünya saymaq bu deməkdir. Eləcə də dünyaya sığmayıb Vətənə sığmaq budur. Ona görə ki, Vətəni sevmək üçün elə Yurdun özü Dünyadır. Sabah üçün yaşamaq və orada qalmaq da bu deməkdir.

Azərbaycanın ulusal dəyərlərini hər şeydən üstün tutan, türklük ölçüsüylə, amacılıyla yaşayan Nizami Tağısoya yeni yaradıcılıq uğurları, heç vaxt tükənməyən sevincli aqibət yolçuluğu diləyirəm.

Kərəm Kürqırxlı
“Qızıl qələm”
mükafatı laureatı

PİRDİ NİZAMİ

*Bu alimin ali bir məclisdə dəyərlı
çıxışını dinləyib heyran qaldım.*

Sənət meydanında hünərin gördüm,
Başdan-ayağacan sirdi Nizami.
Bəlkə sərraf gəlsə qiymət verəmməz,
Elmində gövhərdir, dürdü Nizami.

Cavanlıq yaşından oldu xiridar,
Bunu ona verib Cəlili-Cabbar,
Məndən inciməsin, tək bir eybi var,
Bir az əsəbidi, kürdü Nizami.

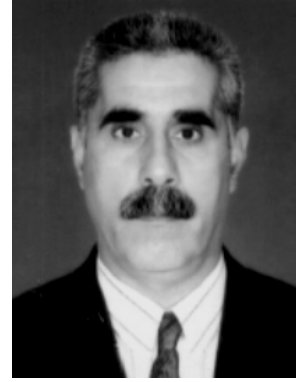
Təmizdir vücudu, qaynardır qanı,
Dərya elminin bilinmir sonu.
Bir kimsə sınağa çəkməsin onu,
Kükrəyən Arazdı, Kürdü Nizami.

Elmiylə düşmənlər gözünə oxdu,
Kamalı dərindi, gözləri toxdu,

Nəzərimdə onun əvəzi yoxdu,
Yurduma bir gəlib, birdi Nizami.

Kərəm, öyünməsin ənam alanlar,
Sənətdə hay-küylə zəfər çalanlar.
Gəlsin ziyafətə əqli olanlar
Elmdə ocaqdı, pirdi Nizami.

Bakı 07.04.2010

Məhərrəm Səfərov
*Bakı Slavyan Universiteti Azərbaycan
tarixi və ictimai elmlər kafedrası,
baş müəllim*

DOSTCANLI, AÇIQÜRƏKLİ HƏMYERLİM

Nizami müəllimlə tanışlığımın yaşı iki onillikdən az o yana aşısa da, mən onu qiyabi olaraq əslində daha əvvəldən tanıyırdım. Belə ki, qardaşım Fazil müəllimlə o, rayonda işləyərkən bir məktəbdə çalışmış, rəvan ünsiyyətdə olmuş, bir-birlərinə kifayət qədər hörmət bəsləmişlər. Lakin mən onda bilmirdim ki, vaxtilə qardaşım ilə bir məktəbdə işləyən Nizami müəllimlə sonra mənə də onunla eyni ali məktəbdə – M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunda (indiki Bakı Slavyan Universitetində) işləmək nəsis olacaq. Mən o zaman Leninqrad Universitetinin Politologiya fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirib Azərbaycana adı çəkilən ali məktəbə göndərilmişdim. Bu məktəb mənə sanki doğması kimi ağışuna aldı. Tezliklə çoxları ilə, o cümlədən Nizami müəllim ilə ünsiyyət qura bildim. Bir həmyerli kimi söhbətimiz tutdu, mehriban münasibətlərdə olduq. Bu münasibətlər dostluğa çevrildi. Elə o vaxtlardan biz bir-birimizə çox isnişdik. İndi bəlkə də bizim qədər xoş münasibətdə olan yaxınlar tapmaq mümkün deyil.

Nizami müəllimi tanıdığım dövrdən daim onun səmimiyyətini, açıq ürəkliyini, dostcanlığını hiss etmişəm. Nizami müəllim olduqca çalışqan, öz elmi-nəzəri hazırlığını daim artırmağa can atan

məhsuldar alimlərimizdəndir. Onun belə olması məni həmyerli kimi çox sevindirir.

Nizami müəllimlə tanışlığım – bu iyirmi ildən yuxarı bir müddət çox tez bir zamanda ötüb keçdi. İndi Nizamisevərlər, ədəbi ictimaiyyət böyük ruh yüksəkliyi ilə onun yubileyinə hazırlaşırıq. Elə düşünürəm ki, Nizami elmimizə hələ neçə-neçə dəyərli əsərlər bəxş edəcək. Qardaşımı yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edir, ona yaradıcılıq uğurları arzulayıram.

***

Rustam Rasulov

Zaveduöhiy laboratoriy «Folğklornie issledovaniə» Bakinskoqo slavənskoqo universiteta, kandidat filoloqiçeskix nauk, doüent

V rədu törkoloqiçeskix issledovaniy poslednix let trud prof. N.T.Mamedova zanimaet osoboe mesto, ibo on – odno iz pervix issledovaniy osobennostey karakalpakskey literaturı. Kajdiy razdel kniqi interesen, navodit na razmıshleniə. O kajdom iz nix mojno qovoritğ otdelğno..., qde N.T.Mamedov obstoətelğno arqumentirovano izlaqaet zamisel svoey kniqi, ee tematiko-metodoloqiçeskie orientiri, ee üelğ, nauçnie ustanovki... Uçebnoe posobie prof. N.T.Mamedova... novoe slovo v oteçestvennoy literaturovedçeskoy törkoloqii. Vıvodı avtora o speüifike karakalpakskey literaturı predstavläötsə vesğma ubeditelğnımi.

Zərifə Ağahüseyn qızı
*Azərbaycan radiosı “Gənclik”, “Axtarış”
və “Söz bizdədir” proqramlarının
aparıcısı*

TANRIYA YAXIN ADAM

“Adamın öz yerində peyğəmbər olması mümkün deyil, gərək gedib hardasa peyğəmbər olub qayıdasan”. Bu sözləri hələ neçə yüz illər qabaq Zərdüşt deyib.

İndi mən də o fikri bir qədər redaktə edib (ulu peyğəmbər keçsin günahımdan) deyəcəyəm. Deyəcəyəm ki, Nizami müəllimi bir alim, bir ziyalı kimi təsdiqləmək üçün onunla eyni ali məktəbdə işləmək, onun qalaq-qalaq yazılarını, neçə-neçə kitablarını oxumaq lazım deyil. Elə yarımca, bircə saat bir yerdə oturub söhbətləşmək, dərdləşmək kifayətdir. Doğrudur, bütün insanlar tək o da ətdən, sümükdən, qandan, ilikdən yoğrulub. Qanında sudan, daşdan, dəmirdən, duzdan, şəkərdən var. Amma başqaları kimi deyil Nizami müəllim. Duyğuları, düşüncələri, baxışları tamamilə fərqlidir. Çünki halal adamdı, düz yolun yolçusudur. Hər şeyə yoldan başlayır, halallıqdan başlayır. Təbiətə nur, işıq verən Günəş belə yolunu azsa, evinə çata bilməz. Bax, bunu dərk edir Nizami Tağısoy. Bilir ki, evinin-yuvasının Günəşidir, bu işıqdan ailədə əzizləri – oğul-qız balaları, sevimli ömür-gün yoldaşı, auditoriyalarda tələbələri, dədə-baba torpağında doğmaları hərərət tapır.

Hərənin bir ömür kitabı, bu kitabın da ayrı-ayrı bölmələri var. Mənim ömür dastanımın on illik bölümündə Nizami Tağısoyla eyni

ali məktəbdə işləmək də yazılmışdır. On ilinsə ayrı-ayrı saatları, günləri, ayları var. Əvvəlcə onu Azərbaycan dili və ədəbiyyatı kafedrasının müdiri kimi tanıdım-savadlı, tələbkar və məsuliyyətli. Eyni qruplarda eyni fənləri bölüşdük, uşaq ədəbiyyatını, nitq mədəniyyətini. Müəllim Nizami müəllim, seminarı isə mən aparırdım. Tələbələrin dolğun cavabları onlara dərs deyən alimin elm dəryasına nə qədər bələd olmasını təsdiqləyirdi.

Bir gün Nizami müəllim “Axtaracaqsan məni” adlı yenidən çapdan çıxmış kitabını mənə bağışladı. Bilirdi ki, pedaqoji işimlə yanaşı, həm də jurnalistlik fəaliyyətim var, Azərbaycan Radiosunda işləyirəm. Kitabı aldım, vərəqlədim, təəccübləndim də. Deyirlər, şairlər tanrıya yaxın olanlardır. Bəlkə buna görə sözün sehri ilə dilin sehri bu misralarda elə qovuşmuşdu ki, istəsən də ayıra bilməzdin. Və bu qovuşma o qədər təbii idi ki, aydınlaşdırmaq olmurdu: dilimiz gözəldi, yoxsa şeirimiz. Bilmədim, fani dünyaya meydan oxuyan cəngavər, eşqində, sevgisində məsum olan vəfali aşiqdi, valideyninə ömrünün sonunadək borclu övladdı, yoxsa tədqiqatçı alim, tərcümə nəzəriyyəsi üzrə mütəxəssis, pedaqoqdu Nizami müəllim.

Bəzən çox suallar qarşısında aciz qalırıq: uzun ömür yaşayan insanın bircə dəfə də olsa nəyəyə gərəkli olduğunu bir kimsədən eşitmirik. Onda məşhur aksiomu təkrar etməklə özümüzə təskinlik veririk: ”Tanrı bunu yaradı ki, dünya boş qalmasın”. Amma son ucu ölümlü dünyaya gəldiyimizi bildiyimiz kimi, bir gün də gedəcəyimizi dərk edəcəyəmiz yaratmaqdan, yaşamaqdan doymayan insanları görəndə qəlbimiz uçunur, fərəhlənirik. Onun zəhmətinə, əməyinə alqışlar, dualar yağdıra-yağdıra yeni uğurlarını gözləyirik. Nizami Tağısoydan gözlədiyimiz kimi...

Bu da ömür kitabımın bir səhifəsidir. 26 avqust 2004-cü il. İlk övladımın toy günü. Məclisə dəvətlilərin sırasında Nizami müəllim də var. Respublikanın tanınmış jurnalistləri, alimləri, incəsənət işçilərinin iştirak etdiyi məclisdə ürəyimin hökmü ilə Nizami müəllimi mikrofon önünə dəvət etdim. Danışdı, arzularını söylədi – elin, elatın ağsaqqalı kimi, adət-ənənəmizi, ədəb-ərkanımızı qoruyub saxlayan müdrik kimi. Çox kecmədən “Vağzal” Nizami müəllimin oca-

ğında da səsləndi. O, bir ata kimi, bizsə onu sevən insanlar tək qol götürüb rəqs etdik, xoşbəxt günlər arzuladıq – həm özünə, həm də ciyərparalarına. Beləcə, illərin axarında baba da oldu, Allah saxlasın!

Hər şey vaxta baxsa da, vaxt heç nəyə baxmır. Fələyin çərxi öz işində, fırlanmağındadır. Bu illərsə saçındakı bəyazlığı artırır. Hərdən səhhətindəki nasazlıqlar narahat edir Nizami müəllimi. Bu da təbiətin bir vərdəsidir qardaşım! Əsas ruhun sağlamlığıdır, bu da, şükürlər olsun ki, sizdə var. Hələ qabaqda neçə-neçə onilliklər gözləyir bizi. Bilirsiniz, indicə nə kecdi qəlbimdən? Heç olmasa, üç-dörd onillik sonra mən – jurnalist Zərifə Ağahüseyn qızı, sizi, Azərbaycanın görkəmli alimi, nəcib insanı, sədaqətli dostu Nizami Tağısoy mikrofon önünə dəvət edib soruşum: Nizami müəllim, nə var, nə yox? Siz isə cavab verəsiniz: Hər şey yaxşıdır, lap əladır!

***

Məmməd Qocayev

Bakı Slavyan Universiteti Rus ədəbiyyatı və onun tədrisi metodikası kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor

Nizami haqqında danışmaq mənim üçün xoşdur. O, mənim tələbəm olub. Onun elmi inkişafı mənim gözlərim önündə baş verib. Mənim həmkarımdır, professorudur. Son dərəcə zəhmətkeş alimdir. Nizaminin “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı dərslik çərçivəsindən çox kənara çıxır. Burada qaraqalpaq xalqının tarixi, etnogenezi, folkloru, “Qırx qız” dastanı, yazılı ədəbiyyatı uğurlu təqdim olunmuşdur. “Qırx qız” dastanı ilə bağlı mülhizələr məni olduqca düşündürdü. Maraqlıdır ki, əgər digər dastanlarımızda baş qəhrəman kimi biz kişiləri görürüksə, bu dastanda qadın kultu, onun qəhrəmanlığının şahidi oluruq. Bu, heç də sadə məsələ deyil. Burada poetika məsələləri var və mən ümidvaram ki, Nizami bu istiqamətdə də tədqiqatlarını davam etdirəcək. “Qırx qız” dastanının poetikasını incələyəcək.

Günel Natiq

Azərbaycan radiosunu "Gündoğandan Günbatana", "Aşıq gördüyün çağırar", "Söz naxışı" proqramlarının aparıcısı

XALQIN İRSİNƏ BÖYÜK SEVGİYLƏ

Bir filosof deyib ki, keçmiş bizim üçün boşluqlarla doludur. Gələcək isə qaranlıqdır. Yalnız "indi" aydın görünə bilir, amma onu da qavramaq asan deyil". Tarixin boşluqlarını doldurmaq – tarixi bərpa etmək bu günümüzü qavramaq və gələcəyimizi aydınlatmaq yolları folklordan keçir. Biz yalnız folkloru dərk edərək bir insan, bir vətəndaş kimi öz missiyamızı dərk edə bilərik.

Folklor Nizami Tağısoyun fəaliyyətində, elmi axtarışlarında əvəzsiz mənbədir, qaynaqdır. Folklor incilərinin toplanmasında, yazıya alınmasında onun böyük əməyi var. Qaraqalpaq ədəbiyyatı haqqında sanballı tədqiqat əsərinin müəllifi, "Qaraqalpaq xalq nağılları"nın Azərbaycan dilinə tərcüməçisidir. O, böyük sevgiyə bir-birindən dəyərli əsərlər ərsəyə gətirib... Xalqın irsinə böyük sevgiyə yanaşır.

Hər hansı tələyüklü məsələyə Nizami Tağısoy laqeyd qalmır. Böyük bir ziyalı, vətəndaş kimi daim milli-mənəvi dəyərlərimizin xidmətindədir. Deyirlər, insanın ruhu onun gördüyü işlərdədir. Nizami müəllimin gördüyü işlər müəllifi olduğu kitablardadır. Bu kitablar onu həm bir alim, həm də bir vətəndaş kimi xarakterizə edir.

Azərbaycan radiosunun dinləyicilərinə də Nizami Tağısoyun adı yaxşı tanışdır. Nizami müəllimin "Gündoğandan Günbatana",

"Aşıq gördüyün çağırar", "Söz naxışı" və s. kimi proqramlardakı çıxışları dinləyicilərdə hər zaman böyük rəğbət və maraq doğurmuşdur. Bu da təsadüfi deyildir. Nizami müəllimin çıxışları bir qayda olaraq maraqlı faktlara söykənir və elmi dəlillərlə əsaslandırılmış olur.

Ümumiyyətlə, Nizami Tağısoy haqqında yazmaq olduqca məsuliyyətli bir işdir. Çünki Nizami müəllimin özü olduqca məsuliyyətli – dəmir dəqiqliyə malik bir insandır. Bir faktı da deyim ki, o, daim dəvət etdiyimiz saatın tamamında artıq studiyada olur. Nizami müəllimin şəxsi keyfiyyətləri də onun əsil ziyalı mədəniyyətindən xəbər verir.

Nizami Tağısoy bitməz-tükənməz enerji ilə çalışan alimlərimizdəndir. Tariximizi yaddaşlarımızda bərpa etmək, bu günümüzü qavramaq və gələcəyimizi doğru-düzgün aydınlatmaq üçün xalqın etnik keçmişinə saygı ilə yanaşmaqda sevgiyə bir-birindən dəyərli araşdırmalara imza atır. Onun insanlığı, vətəndaşlığı, şəxsiyyəti, folklorşünaslığı və alimliyi bir-birini üzvi surətdə tamamlayan keyfiyyətlərdir.

Tahir Tahirov
qonşusu, dostu

MƏNƏVİYYATINA, HƏYATINA, MÜDRİKLİYİNƏ VURĞUN OLDUĞUM İNSAN

Əvvəl söz yaranıb, sonra isə insan. Allah “Ol” deməklə ilk insan yarandı.

Yuxarıda qeyd etdiyim həqiqəti dərk edənlər, əlbəttə, sözü lazımcına qiymətləndirməyi bacarır, eyni zamanda sözə və söz sahiblərinə böyük hörmət və məsuliyyətlə yanaşırlar. Deyirlər ki, insanı geyiminə görə qarşılayır, ağılına görə yola salırlar. Məncə, bu haqsızlıqdır. Bəlkə də, bu, mənim üsyankar təbiətimdəndir. Sözün dəyərini bilənlər, əlbəttə, həmişə insanın nitqinə diqqət edər, onun danışacağını səbirsizliklə gözləyərlər.

Nə isə... Elə bil bir qədər uzaqdan başladım... Keçirəm mətləbə.

Haqqında danışacağım insan sözün əsl mənasında söz ustası, sözün qədrini bilən, nitqi ilə ətrafdakıların diqqətini özünə yönəltməyi bacaran bir insandır. Burada qədim yunan filosofu Diogenlə bağlı əhvalat yadıma düşür.

Diogendən soruşurlar: “Günəşin işığı bərq vurub hamını nura bürüdüyü gündür. Gün işığında, əlində çıraq, küçə və meydanlarda nə gəzirsən?”

– Diogen cavab verir: “Mən insan axtarıram”.

Doğrudan da bəşəriyyətin bu günündə kamil insanlara bəlkə də əvvəlki dövrlərdən böyük ehtiyac vardır.

2002-ci ilin dekabr ayı. Hazırda yaşadığımız yerdə, binamızın tikintisi üçün quraşdırılmış qülləli kranın sökülməsinə etiraz edirdim. Buna baxmayaraq krandan istifadəyə görə əmək haqqı verilə bilmədiyindən onu sökürdülər. Bu anda mənimçün naməlum bir şəxs orta bədən quruluşlu tünd yaşıl gödəkçədə mənə yanaşdı və baş verdiyini soruşdu. Mən də əhvalatı ona danışdım. Söhbətləşdik. Məlum oldu ki, Nizami Məmmədov (Tağısoy) idi. Nizami müəllim elə o andaca öz çılğın və üsyankar təbiətini bürüzə verməyə başladı. O, dərhal binamızın sədrini tapıb ondan kranla bağlı narahatçılığın aradan qaldırılmasını tələb etdi. Nizami müəllim bir az əvvəl binanın payçıları sırasına daxil olmuşdu. Kooperativ binamızın sədri onu sakitləşdirməyə çalışdı. Vəd verdi ki, binanın hər bloku qarşısında yük qaldırmaq üçün lebyodkalar qurulacaq və payçılar mənzillərini rahat təmir edə biləcəklər. Məhz bu andan mənim Nizami müəllimlə tanışlığım başladı. Səhəri, yəni bu söhbətdən bir gün keçəndən sonra, mən dostum Malik müəllimdən bu insanı tanıyıb tanımadığını soruşdum. Malik müəllim Nizami müəllim haqqında ürək dolusu xoş sözlər danışdı.

Çox keçmədi ki, Nizami müəllim özünün bütün mükəmməl keyfiyyətlərini hamının gözü önündə sübut etməkdə davam etdi.

Nizami müəllim açıq ürəkli, saf qəlbli, şirin və lətafətli sözlü, incə duyğulu, mərd, hünərli dost, qayğıkeş ailə başçısı, zəhmətkeş insan, haqq yolunda canından keçməyə hazır olan, yalnız xeyirli işlər görənlər və başqalarını da buna sövq edən, insanları pis yoldan çəkindirən bir şəxsiyyətdir. Belə insanlar, təəssüf ki, həyatda olduqca azdır. Belə insanların qədrini bilmək hamımızın borcudur. Mən bunları söz gəlişi demirəm. Çünki onun əsil insani keyfiyyətlərinin mən dəfələrlə şahidi olmuşam. Yəni qeyd etdiyim ildən gündəlik həyatda Nizami müəllimin davranışı hər an mənim gözlərim önündə olub və təvazökarlıqdan uzaq olsa da mənim böyük müşahidəçilik qabiliyyətim olduğundan bunlar nəzərimdən bir an belə yayınmayıb. Məsələn: onun təvazökarlığına daha bir misal: Yaşından, vəzifəsindən və cinsindən asılı olmayaraq, mən heç vaxt şahidi olmadım ki, Nizami müəllim öz fikrini kimə isə məcburi qəbul etdirməyə ça-

lışsın. O, daim başqalarına: “Nə məsləhət bilirsiniz?” – sözü ilə mü-raciət edir. Bu təvazökar xüsusiyyət onu insanların gözündə necə də ucaldır! Bunu ancaq zəngin təfəkkür, ağıl sahibləri belə edir və belə münasibəti də dərin ağıl sahibləri dərk edə bilirlər.

Nizami müəllimin filologiya elmləri doktoru, professor olma-sını, bəlkə də qonşularının çoxu bilmir. Çünki Nizami müəllim alimliyi başqaları kimi gözə soxanlardan deyil. Onun münasibət-lərinin dəyərləri sadəlik, bütövlük, ağıl, təfəkkür, məntiq üzərində qurulub. Nizami müəllimi məclislərdə alim kimi təqdim edəndə o, sanki özünü narahat hiss edir. Mən onun dəfələrlə belə narahatçılı-ğının şahidi olmuşam. Nizami müəllim üçün professorluq elə də önəmli deyil. Nizami Tağısoy tanıdığı və tanımadığı insanların yolunda, haqq və ədalət naminə canından keçməyə hazır bir insandır. O, əsl insan, vətəndaş, alim, dəyərli pedaqoq kimi “özümə heç nə, hamı üçün hər şey” devizi ilə yaşayır.

Nizami müəllim insanın ən çətin anlarında duzlu-məzəli, şir-in-şəkər lətifələri ilə onların köməyinə çatır, ovqatına xoş ovqat gətirməyə çalışır.

Nizami müəllim alovlu vətənpərvərdir. O, öz vətəni, torpa-ğın böyük məhəbbətlə sevən bir insandır. Doğma, doğulub boya-başa çatdığı kəndinin adının tarixə böyük hərfərlə həkk olunmasına çalışan Nizami müəllim elinin-obasının adət-ənənələrini qətrə-qətrə, zərrə-zərrə yığıb oxuculara çatdırır, ömrünü-gününü bu cür işlərə sərf edən, son dərəcə əzablı bir işi məhz böyük hörmət və ehtiram sahibi olan Nizami Tağısoy kimi adamlar edə bilərdilər və etdi də.

Kim lətifələri xoşlamır. Axı lətifə – “lətif” sözündəndir. Odur ki, insanları xoşhallandırır, onlara xoş ovqat bəxş edir. Nizami mü-əllimi tanımazdan əvvəl mən hesab edirdim ki, yalnız Qabrovo ləti-fələri çox maraqlıdır. Amma Nizami Tağısoyun “Şilyan lətifələri”ni oxuyandan sonra Qabrovo lətifələri sanki mənim tamamilə yadımdan çıxdı.

Böyük Vətən müharibəsindən 64 il keçməsinə baxmayaraq, Ucarın Yuxarı Şilyan kəndində anadan olmuş, bir müddət müəllim-lik fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, müharibədə ən ağır döyüşlərdə işti-

rak etmiş, qısa ömür sürmüş Səftər Kərəm oğlu Həsənzadənin “Və-tən həsrətli, barıt qoxulu sətirləri”ni, saralmış və toz basmış ədəbiy-ya-tımıza bəlli olmayan poeziyasını ərsəyə gətirən, vətən sevənlərə, insanpərvərlərə, söz xiridarlarına, haqqın qələbəsinə inananlara, zə-rif və duyğulu insanların qəlbini rıqqətə gətirməklə məhz Nizami Tağısoy təqdim etmişdir. İnsan damarlarını titrədən o nümunələrdən bir bəndə diqqət edək:

Yeri, göyü, ərşi, kürsü yaradan,
Bir fikir çox əhvalına Səftərin.
Çoxdan ayrılıbdı öz vətəmindən,
Nəzər sal sən iqbalına Səftərin.

Bu misralarda şair Səftərin nə qədər nisgilli bir şair oldu-ğun, onun digərlərindən fərqləndiyinin şahidi oluruq. Müharibəyə gedənə qədər müəllim işləyən Səftər, Sovetlər ölkəsinin vətəndaşı, ateizmin tüğyan etdiyi bir ölkədə, bir sözlə, allahsızlar ölkəsində Səftər tərəfindən sovet müəllimi tərəfindən Allaha ürəkdən bağlı ol-mayan inamı, insanı sevməyənləri bu misralar düşündürə bilməz. Bunu bizə daxilən anladan, qismət və nəsim edən də məhz Ulu Tan-rının köməyindən güc alan Nizami Tağısoydur. Bu, Səftər Həsənza-dənin şeirlər kitabını təmənnəsiz ərsəyə gətirən Nizami Tağısoy mə-nən nə qədər saf və təmiz bir insan olduğunu sübut edir. Peyğəmbər buyurub: “Alimlər üç cür olar: birincilər özünü təbiət və cəmiyyətə təmənnəsiz həsr edər; ikincilər şöhrət üçün alim olarlar; üçüncülər isə ancaq qarınqululuq ucbatından alim olmağa çalışarlar”.

Özüm tədqiqatçı olmasam da, mənə Nizami Tağısoyun çoxis-tiqamətli fəaliyyəti yaxşı məlumdur. O, türk xalqlarının tarixini, mədəniyyətini, adət və ənənələrini, folklorunu, ədəbiyyatını dərin-dən öyrənib dünyada böyük məhəbbətlə təbliğ edən türkoloqlardan-dır. Türkçülük onun yaradıcılığının mayasına hopmuşdur. O, qaqa-uz, xəzər, qaraqalpaq, qırğız, qaraçay, malkar, kibrıs türklərinin et-noqrafiyası, folkloru, klassik ədəbiyyatı haqqında kitablar yazmış, çoxsaylı məqalələr çap etdirmişdir. Bu barədə radio dalğalarında,

televiziya kanallarında çıxışlar etmişdir. Yaradıcılığının xeyli hissəsini türkçülüyə həsr etmiş Nizami Tağısoyu mən Türksöy adlandırmağa daha çox meyliyəm. Nizami müəllim türkçü olduğu qədər də bəşəridir, beynəlmiləldir. Onun torpağına, millətinə, vətəninə bağlılığı onu böyük nüfuz sahibi etmişdir. Nizami müəllimin dəyəri heç də dediklərimlə bitmir. O, bəşər övladını dilinə, dininə görə sevmir, mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərinə görə dəyərləndirir. Bəlkə, elə buna görə də Nizami müəllim rus dilinə, rus mədəniyyətinə, rus ədəbiyyatına belə yaxından bağlanmışdır. O, yaxşı bilir ki, Azərbaycandan dünya mədəniyyətinə pəncərə rolunu uzun müddət Rusiya, onun zəngin mədəniyyəti, dili və ədəbiyyatı oynamışdır. Qabaqcıl Azərbaycan ziyalıları kimi o da A.Puşkini, M.Lermontovu, N.Nekrasovu, L.Tolstoyu, A.Çexovu, F.Dostoyevskini, A.Bloku, V.Mayakovskini, S.Yesenini və digərlərini yetərincə mütaliə etmiş, tədqiqat işlərinə cəlb etmiş, ali məktəb auditoriyalarında tədris etmişdir. Yəqin elə buna görə də Nizami müəllim tərcüməçilik fəaliyyəti ilə məşğul olmuş, xeyli əsərləri dilimizdə səslənmişdir. Tərcümədə mən onun ayrıca dəst-xəttini görürəm.

Mən hər dəfə Nizami müəllimi gördükdə və dinlədikdə onun haqqında xəyalımda xoş fikirlər və duyğular pərvazlanır. Onun haqqında nə qədər düşünür və düşündüklərimi vərəq üstünə köçürürəm-sə, yenə Nizami Tağısoy haqqında ən lazımlı sözü demədiyimi hiss edirəm. Çünki Nizami müəllimlə ünsiyyət ətrafdakılara xoşhəlliq bəxş edir.

Nizami Tağısoyun “Bilməm neyçün yaşayırım” şeirini oxuyandan sonra mən sanki neyçün yaşadığım haqqında yenidən düşünməyə başlayıram.

Nizami Tağısoy məhz birinci qrupa daxil olan alimlərdəndir.

Nizami Tağısoydan danışan bir insan heç olmazsa onun zərrəsi qədər olmalıdır. Mən böyük həyəcan və böyük təlaşla ürəyimdə olan sözləri və fikirləri onun haqqında bəyan edirəm və bundan zövq alıram. Onun haqqında bildiklərim hələ ürəyimdə keçənlərin hamısı deyil.

Xarakterimə görə həmişə insanlarda mənfilik axtaran bir insanam. Ancaq Nizami müəllimdə təkə yaxşı xüsusiyyətləri görmürəm. Bəzən onda da mənfi cəhətlərin şahidi oluram. Onun həyatda mənfi, xoşagəlməz hallara dərhal üsyankarlıqla, çılgınlığı ilə əks-səda verməsi buna parlaq misal ola bilər. Bununla belə Nizami Tağısoyun yaxşı xüsusiyyətləri o qədər çoxdur ki, onun yuxarıda qeyd etdiyim bu keyfiyyətini kölgədə qoyur. Mən sadə bir vətəndaş, böyük alim, dostum haqqında söz deməyə cürət etdim. Bunu söyləməyə məni vicdanım məcbur etdi. Çalışdım ki, çox istədiyim və hörmət bəslədiyim bir insanın portretini sözün köməyi ilə çəkim.

Danışmağa, dilə güc verməyə, sözü xəsisliklə xərcləyən, onu yüksək qiymətləndirən söz ustalarına, müdriklərə böyük hörmətlə yanaşan şəxs Nizami Tağısoy haqqında bu qədər danışa bildim.

Nizami müəllimlə hər dəfə görüşəndə yalnız bir şey düşünürəm. Nə yaxşı ki, belə insanlar Yer üzündə var, yoxsa yaşamaq çətin, mənasız və dözülməz olardı.

Arzum budur ki, dünya durduqca Nizami Tağısoy da var olsun! Mən fəxr edirəm ki, mənim Nizami kimi saf məsləhətli, müqəddəs amallı, bütöv əqidəli əqidəmə yaxın olan bir insan var.

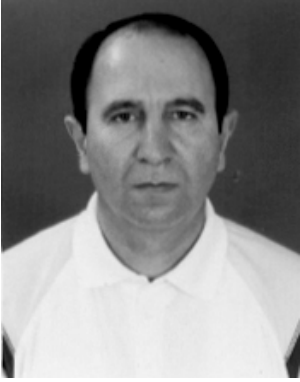
***

Heydər Orucov

*Bakı Slavyan Universiteti Jurnalistika
və Azərbaycan Ədəbiyyatı kafedrasının
dosenti, filologiya elmləri namizədi*

Nizami müəllimlə biz uzun müddətdir ki, “Türk xalqları ədəbiyyatı” kursu aparırıq. Kitabı oxumuşam. Onun dəyəri haqqında Nizami müəllimlə bölüşmüşəm. Bəlkə də Nizami müəllimə qədər nə Qaraqalpaqstanda, nə Özbəkistanda, nə də Rusiyada “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” haqqında belə fundamental bir dərslik indiyə qədər yazılmamışdır. Kitabın hazırlanmasında Nizami özünəməxsus, orijinal bir yolla getmişdir.

Hacı Elşad Mirzəyev
qonşusu, dostu

DƏYƏRLİ DOSTUMUZ NİZAMİ MÜƏLLİM

Deyirlər insanlar illərin təcrübəsinə dərinlən yiyələndikdə onlar daha kamil, ədalətli və təvazökar olurlar. Nədənsə mən Nizami müəllim haqqında düşünərkən eynimdən keçənlər bunlardan ibarət olur. Onunla tanışlığımın yaşı on ilə çatmasa da daim onun şəxsiyyəti, həyatı, mənəviyyəti, əxlaqi təcrübəsi məndə bu hissələri oyadır. Onu bizim binanın sakini olandan sonra tanımışam. Sakinlər burada yerləşəndən binamız problemləli olub. İridən xırdaya – orada olan bütün problemlərin həllində Nizami müəllimin daim yaxından iştirakını görmüşəm. Bu problemlərin çözülməsi üçün hansı instansiyalara müraciət etməli olmamışıq. Onların hamısında məhz iştirakçıların birincilərindən biri Nizami müəllim olmuşdur. İşıq, su, lift, binanın təhvil, qaz xəttinin çəkilişi, binamıza məxsus ərazidə qanunsuz tikinti işlərinə qarşı mübarizə və s. bunların hamısında yə-nə də öndə gedənlər Nizami müəllim, dostlarımız Malik müəllim və Tahir müəllim olmuşlar.

Nizami müəllim qonşuların bütün işlərində yaxından iştirak edən, məclislərdə daim başda duranlardandır. Binamızda Nizami müəllim kimi bir neçə nəfərin köməyi ilə olduqca səmimi bir mühit yaranmışdır. Bəlkə də binamızda olan mehribançılıq onun kimi bir neçə nəfərin münasibətinin məhsuludur. Onlar bizləri bir-birimizlə

daha yaxın olmağa dəvət edirlər. Yəqin elə buna görədir ki, Nizami müəllim hamının sevgisini qazanmışdır.

Nizami müəllimlə həmsöhbət olduqda onun ecazkar dünyasına baş vurursan, onun əsil yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik olduğunu, qonşuluğunu, qohumluğunu dəyərləndirə bilirsən. Onunla ünsiyyət insanın dünyanı dərkini, dünyaya baxışlarını, hiss və duyğularını təzələyir, ona sanki nur çiləyir. Nizami müəllimin həyat təcrübəsi digərləri üçün gözəl örnək, əsil məktəb hesab oluna bilər. O, daim insanlıq və yeniliklər axtarışındadır. Duzlu-məzəli söz-söhbətləri, həddini aşmayan zarafatları Nizami müəllimin insani keyfiyyətlərinin dəyərli cizgiləridir. O, son dövrlərdə qələmə aldığı kitablarından bir neçəsini mənə hədiyyə etmişdir. Mən onları oxuduqca hissələrimə sanki bir aydınlıq, duruluq gəlir.

Nizami müəllim hər şeydən öcə əsil vətəndaşdır, elini, obasını, xalqını, türkləri ürəkdən sevən vətən oğludur. Onun “Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü”, “Səftər Həsənzadə. Vətən həsrətli, bə-rir qoxulu sətirlər” kitablarında bütün bunların canlı şahidi olursan. Vətənimdə Nizami müəllim kimi saf düşüncəli, incə hissli insanların olması ürəyimdən keçən arzularımdır.

Nizami müəllim layiqli insan, sınaqdan çıxmış dostdur. Onun Malik müəllimlə (o da bizim binada yaşayır) dostluğu bunu hamının yanında dəfələrlə sübut etmişdir. O, daim dostlar əhatəsindədir. Nizami müəllim mükəmməl ailə başçısı, həyat yoldaşdır. Mən ona həyatında, pedaqoji fəaliyyətində, elmi yaradıcılığında bol-bol müvəffəqiyyətlər arzulayıram. Allah səni Vətənimizə, elimizə, xətrini istəyənlərə çox görməsin.

Aydın Ağayev
*Azinturist şirkətinin baş
direktoru, qonşusu, dostu*

MƏN NİZAMİ TAĞISOYU DAHA ÇOX TARİXÇİ KİMİ TANIYIRAM

2005-ci ilin baharı idi. Mənə Amerika Birləşmiş Ştatlarından zəng edib bildirmişdilər ki, burada bir professor var, o, Azərbaycan, sizin tarixiniz, Ermənistan-Azərbaycan müharibəsi, Qarabağ faciəsi ilə bağlı təfərrüatları öyrənməyə gəlmək istəyir. Onu orada bununla bağlı bilgilər verə biləsi bir mütəxəssislə tanış edə bilərsinizmi? Mən uzun-uzadı düşünmədən Nizami müəllim haqqında fikirləşdim və cavab verdim: “Bəli”.

Beləliklə, az keçmədi ki, mənə zəng oldu ki, artıq filan gün filan saatda həmin adam Bakıda “Binə” aeroportunda olacaq, onu qarşılamaq lazımdır. Və biz həmin vaxtda aeroportda olub bu insanı qarşıladıq. O, Amerika Universitetlərindən birinin professoru Layn Lin idi. Maşına əyləşib “Azinturistə” gəldik. Qonağı mehmanxanada yerləşdirdik. O, uzaq yoldan gəldiyindən və qütblər arasında fərq böyük olduğundan yaxşı dincəlməli idi. Onu da qeyd edim ki, mən qarşıda duran görüş və söhbət haqqında Nizami müəllimə artıq məlumat vermiş və demişdim ki, siz Azərbaycan tarixi, Ermənistan-Azərbaycan müharibəsi, Qarabağ haqqında obyektiv həqiqətləri mənbələrin dili ilə Amerikalı professoru çatdırma bilməyə özünüzü hazır bilirsinizmi? O, mənə “Narahat olmayın, Aydın müəllim, biz bu işi layiqincə yerinə ye-

tirərik,” – demişdi. Nəhayət, professor Layn Linlə şərtləşdiyimiz gündə Nizami müəllimlə birgə onunla görüşdük və görüşün miqyası, açığı deyim ki, mənim gözlədiyimdən daha tutumlu və daha dərin oldu.

Nizami müəllim Layn Linlə söhbətə heç də boş əllə gəlməmişdi. O, özü ilə azərbaycanlı müəlliflərin əsərlərindən başqa iyirmi-dən yuxarı, ərəb, rus, alman, ingilis, polyak, fransız, Amerikan, gürcü, hətta erməni müəlliflərinin İ.Peçevi, Y.Həməvi, A.Qriboyedov, V.Qurko-Kryajin, L.Qumilyov, V.Veliçko, İ.Kanadpev, Y.Pompeyev, Şopen, Semyuel-Uimz, İ.Çavçavadze, R.Arakelov və b. əsərləri ilə gəldi. Nizami müəllim, tərcüməçi, Layn Lin və mən oturduk. Amerikalı professor Layn Linin Nizami müəllimə sualları başladı. O, tariximizlə, Qarabağla, erməni-Azərbaycan münafişisinin tarixi kökləri ilə bağlı kitabları ona nümayiş etdirməklə, amerikalıya elə əsaslı, məntiqli cavablar verdi ki, Layn Lin ona verilən cavablara görə heyrətini gizlədə bilmədi. Sual-cavablar düz bir gün ərzində davam etdi. Nəhayət Layn Lin mənbələrə söykənilməklə o qədər uğurla inandırıldı ki, həqiqətən də nəinki Qarabağ, həm də ermənilərə peşkəş kimi verilmiş Ermənistan ərazisinin də əzəli Azərbaycan torpaqları olması Amerikalıda şübhə doğurmadı və o, ermənilərin bizə qarşı olan torpaq iddialarının doğrudan da əsassızlığını anladı. Layn Lin bu görüşdən və söhbətdən məmnunluğunu gizlətmirdi. O, bəzən Nizami müəllimə diqqətlə qulaq asır, bəzən də öz dəftərçəsində qeydlər aparırdı. Sonra biz söhbətdən imkan tapıb çay süfrəsi arxasında əyləşərkən Layn Lin dəfələrlə qeyd etdi ki, Nizami müəllimlə söhbətdən belə bir qənaətə gəldim ki, azərbaycanlılar özləri haqqında tarixdə onların xeyrinə olanlardan son dərəcə az danışır, az təbliğat aparırlar. O, bunu da söylədi ki, mən ABŞ-da işlədiyim universitetdə və kampaniyada (o həm də ABŞ-da bir avtomobil kampaniyasında məsləhətçi işləyirdi – A.A.) bu məsələlər barədə obyektiv məlumat verməyə çalışacağam və erməni-Azərbaycan tarixinə həsr olunmuş bir kitab hazırlayacağam.

Nizami müəllim Layn Linlə söhbətdə xalqımızın doğrudan da nə qədər müdrik ümumbəşəri dəyərlərlə, ali-mənəvi hisslərlə yaşayan və yaradan bir millət olduğunu sübut etməklə başımızı ucaltdı.

2005-ci ilə qədər mən Nizami müəllimi tanısam da onun belə dərin, zəngin erudisiyalı bir insan olduğunu təsəvvür etmirdim. Onun mahiyyəti mənim düşündüyüm hədlərə sığmır desəm, mübaliğə olmayacaqdır. Mən xalqımızın Nizami Tağısoy kimi oğulları və alimləri ilə fəxr edirəm.

Kamal Öməröv
Uşaqlıq dostu, müəllim

UŞAQLIQ XATİRƏLƏRİ

1960-cı ilin sentyabr ayı başlayanda sinfimizə (Kürdəmir rayonundakı Şilyan kənd orta məktəbinin dördüncü sinfinə) təzə bir Nizami adlı yaraşlıq şagird qəbul olundu. Azərbaycan xalqının uşaqdan-böyüyünə mənsub olan qonaqpərvərlik burada da özünün göstərdi. 33 şagirdin hamısı təzə şagirdə isti münasibət göstərməyə çalışırdı. Çox keçmədi ki, həmin bu şagird öz tərbiyəsi, qabiliyyəti və fəallığı ilə nəinki sinif yoldaşlarının, hətta müəllimlərin də ən sevimlisi oldu. Birinci rübün sonunda artıq o, dərs əlaçısı idi. Əvvəllər qonaq olduğuna görə onunla münasibət qurmağa çalışan sinif yoldaşları, indi onun fəallığına, yoldaşlarına göstərdiyi köməyə görə ona hörmət etməyə başlayırdılar. Dərs ilinin sonu o nümunəvi davranışı və fəallığı ilə nəinki sinifdə, hətta məktəbdə barmaqla göstərilirdi.

1961-ci ilin sentyabr ayı başlayarkən Nizamini sinfimizdə görmədikdə hamı kimi mən də çox məyus oldum. Uzun illər onu unuda bilmədim. Öyrənə bilmişdim ki, Nizami O kənddən (bizim kənddə yaşayan sakinlər bütünlüklə Ucar rayonunun Yuxarı Şilyan kəndinə O kənd deyirlər) gəlibmiş və ora da qayıdılmış.

Aradan 40 ilə yaxın vaxt keçmişdir. Mən Hövsan qəsəbəsindəki 196 sayılı məktəbdə direktor vəzifəsində çalışırdım. Bir gün küçədə öz həmkəndlilə gəzərkən o mənə bir nəfəri göstərib: “O adamı tanıyırsanmı? – dedi.

Həmin adam əlli yaşlarını haqlamış, sadə geyimli, yaraşığı bir kişi idi. Mən tanımadığımı bildirdikdə, “O Nizami müəllimdir, O kənddədir, hətta deyilənlərə görə bizim məktəbdə də oxuyub”- dedi. Həmin anda mənim uşaqlıq xatirələrim xəyalımda yenidən canlandı. Onunla tanışlıq yaradıb həmsöhbət olmaq istəyirdim. Həmkəndlim isə söhbətinə davam edirdi:

– Nizami müəllim böyük alimdir. O, ali məktəbdə dərs deyir.

Bu sözləri eşitdikdə qəlbim fərəh hissi ilə doldu. Buna baxmayaraq, əvvəlki fikrimdən imtina etməyə məcbur oldum. Baxmayaraq ki, ali təhsil almışdım, pedaqoji kollektivə rəhbərlik edirdim, lakin aramızdakı fərq aydın idi. Orta məktəb müəllimi – elmlər doktoru, professor. Birdə ki, həmin vaxtlar ali məktəb müəllimləri ilə çoxları müxtəlif ehtiyacları ödəmək məqsədi ilə yaxınlıq etməyə çalışırdılar. Bu səbəbdən həmin müəllimlər çox adamlarla ünsiyyət qurmaq istəmirdilər.

Aradan aylar keçirdi. Tez-tez mən onunla rastlaşdım. Hər dəfə onu gördükdə köhnə uşaqlıq xatirələri bir neçə gün məni narahat edirdi. Nəhayət bir gün onunla yenidən rastlaşdıqda dözə bilməyib, “Siz Nizami müəllimsinizmi?” – deyə soruşdum.

– Bəli – dedi.

– O kənddən?

– Bəli.

– Dördüncü sinfi harada oxumusunuz? – deyə soruşduqda.

– Dayan, siz Şilyanlısınız? – deyə soruşdu.

Bizim tanışlığımızın ikinci mərhələsi həmin gündən başladı. Mən onun nə qədər sadə, necə səmimi, böyüklə böyük, kiçiklə kiçik olduğunu bir daha yenidən kəşf etdim və həmkəndlimin nişan verdiyi həmin gündən ikinci tanışlığımıza kimi keçirdiyim hisslərə görə indi özüm-özümdən utanıram. Tanışlığımız çoxdandır ki, ailəvi dostluğa çevrilib. Ailəsinin hər bir üzvü mənim üçün əzizdir. Elmi yaradıcılıqla əlaqədar vaxt məhdudiyətinə baxmayaraq, bütün bayramlarda bizi ailəliklə təbrik etməyi heç vaxt yaddan çıxarmır.

Nizami müəllim Azərbaycanın böyük alimi, yaxşı insan, gözəl ailə başçısı, mənim üçün səmimi dost və mehriban qardaşdır.

Mən Nizami müəllimə çətin, cəmiyyətimiz üçün zəruri olan yaradıcılıq işində uğurlar, can sağlığı və ailəsinə öz ürəyindən keçən bütün xoşbəxtlikləri ulu Tanrıdan arzu edirəm.

Əflatun Şərifov
“İveko-Azərbaycan MMC”,
baş mühəndis

ŞİLYANLARI DÜNYAYA TANITDIRAN BÖYÜK HƏMYERLİM...

Mən, Şərifov Əflatun Atakişi oğlu, filologiya elmlər doktoru, professor, sözün əsl mənasında dostum və qardaşım Nizami müəllimlə artıq 25 ildən çoxdur ki ailəvi dostluq edirik. Mən onunla yoldaşlıq etdikdə fəxr edirəm ki, Nizami müəllim mənim doğma kəndim olan Şilyanlıdır. Əslində Nizami müəllim Ucar rayonunun Şilyan kəndində, mən isə Kürdəmir rayonunun Şilyan kəndində doğulmuşuq. Bu kəndlərin tarixi, etnik kökləri haqqında Nizami müəllim özünün “Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü” kitabında ətraflı yazmışdır.

Nizami müəllimin özü demiş olduğu kimi sanki Azərbaycan xalqının taleyinə düşdüyü kimi, Şilyanların da qismətinə bölünmək, parçalanmaq düşüb. Elə bizim kökü bir, soyu bir olan kəndimizi də bölərək bir hissəsini Ucar rayonuna digər hissəsini isə Kürdəmir rayonuna veriblər. Hətta bu azmış kimi Kürdəmir rayonunda yerləşən Şilyanı da bu yaxınlarda iki yerə bölərək birini heç bir mənbəyə əsaslanmadan “Qarasu” adlandırır, öz əski adından ayırdılar. Bütün bu bölünmələrə, parçalanmalara baxmayaraq, mən Nizami müəllimi də, özümü də bütöv bir Şilyanın oğlu hesab edirəm.

Nizami müəllim 1975-ci ildə M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı institutunu fərqlənmə diplomu ilə

bitirib bir müddət doğma Şilyan kəndimizdə müəllim kimi çalışıb. Sonra ondakı elmə olan coşqun həvəs, istedad onu respublikanın paytaxtına gətirib aspiranturaya qəbul olmağa vadar edib. O, elmin keşməkeşli yollarında gecəsini gündüzünə qatıb inamla irəliləyərək, 1986-cı ildə filologiya elmlər namizədi, 1992-ci ildə isə filologiya elmlər doktoru dissertasiyalarını müdafiə edib. Səsi daim ekrandan, efirdən eşidilən Nizami müəllim çoxsaylı məqalələr, kitablar nəşr etdirərək ədəbiyyatımızın və mədəniyyətimizin inkişafına öz layiqli töhvəsini verib və verməkdədir. Nizami müəllimin necə böyük insan olmasını bilmək istəyənlər, mənə elə gəlir ki, onun kitablarını oxusa kifayət edər. Şairin kitablarını oxuduqca onun vətənə, anaya və ailəyə məhəbbəti, alicənablığı, insanpərvərliyi, qayğıkeşliyi, dostu sədaqəti, mən deyərdim ki, hər bir oxucunun gözləri qarşısında canlanır.

Bütün bunlarla yanaşı Nizami müəllimlə yol yoldaşı və ya bir məclisdə olduqda qısa bir zaman kəsiyində bu insanın necə yüksək intellekt sahibi olması, geniş dünyagörüşünə, dərin təfəkkürə malik olduğu, insanlara səmimi hisslərlə qiymət verməsi tamamilə aydın olur. Nizami müəllimlə hər hansı bir səfərə, yola çıxdıqda onun duzlu, məzəli söhbətlərindən doymaq olmur, elə hey istəyirsən ki, mənzil başına gedən yol bir qədər də uzansın.

Nizami müəllim bir sıra rus, qazax, qaraqalpaq və digər xalqların folklorunun, yazıçı və şairlərinin əsərlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmiş və eyni zamanda Səməd Vurğunun əsərlərinin rus tərcümələrini araşdırmışdır. Bu böyük insanın qələmə aldığı “Şilyan: özü, sözü-çeşmənin gözü” folklor-etnoqrafik kitabı mənim ən çox sevdiyim kitablardandır.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü Nizami müəllim “Axtaracaqsa mən” və “Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı” şeir kitabları, “Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya” povesti ilə oxucuların qəlbini rıqqətə gətirmişdir. Adlarını çəkdiyim əsərləri şəxsən oxuyarkən məndə belə bir təsir yaratmışdır. Onun şeir və poemalarının bir hissəsinin rus dilinə tərcümə edilməsini də mən yaxşı bilirəm və onlarla yaxından tanışam.

İndi mən fəxr edirəm ki, eloğlum, dostum və qardaşım Nizami

müəllimi nəinki Azərbaycan Respublikasında, həm də onun hüdudlarından kənar da filoloji aləmdə yaxşı tanıyır və onunla hesablaşırlar.

Mən bütün ailəmiz adından Nizami müəllimə dünyada ən şirin nemət olan can sağlığı, uzun ömür, ailə səadəti, xoşbəxtlik, elmi yaradıcılığında işə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Elman Öməröv
Azərsu Səhmdar Cəmiyyəti,
aparıcı mühəndis

NİZAMI MÜƏLLİM KİMİ İNSANLARIN CƏMİYYƏTİN FORMALAŞMASINDA ROLU ƏVƏZSİZDİR

Əxlaq tariximizdə səslənmiş çox gözəl bir fikir var: ya öyrədən ol, ya öyrənən ol, ya dinləyən ol, yaxud da bunları sevən birisi ol! Bu fikri xatırlatmaqla sözə başlamağım təsadüfi deyil. İnsan adlı ali məxluqda bu sadalanan keyfiyyətlərin cəm olması o insanın böyüklüyünə, əxlaqına, kamilliyinə dəlalət edir. Məhz belə əxlaqi keyfiyyətlərə malik olan, zəkası, geniş dünyagörüşü, hər tərəfli savadı ilə, etik-mənəvi dəyərləri ilə gənc nəslimizə örnək olan mənimçün əziz professorumuz Nizami müəllim haqqında söz söyləmək üzərimə bir xeyli dərəcədə məsuliyyət qoyur. Onun müsbət keyfiyyətlərini kiçik bir yazıda vərəqə köçürmək asan olmasa da, mən buna cəhd edəcəyəm. Ümid edirəm ki, buna müvəffəq də olacağam.

Biz Nizami müəllimlə 1995-ci ildən tanışıq. Qeyd edək ki, məhz müəllimlərin əməyi sayəsində cəmiyyət formalaşır, savadlı, bilikli, geniş dünyagörüşlü, nümunəvi əxlaqa malik insanlar yetişir. Bu insanların söyləri ilə də cəmiyyət daha da irəliləyir, daha böyük nailiyyətlər əldə edir. Sözüün əsl mənasında Nizami Tağısoy kimi müəllimlər cəmiyyətin formalaşmasında bir memar rolu oynayır. Onun türk xalqlarının mədəniyyətini, əxlaqını özündə əks etdirən

kitabları da gənclərimizin türkçülük ruhunun yüksəldilməsində, mə-nəviyyatının inkişafında böyük rol oynamış və oynamaqdadır.

Bir insan kimi Nizami müəllim hər zaman insanları sevməyi, onlara hörmətlə yanaşmağı, qayğı göstərməyi bacarmış, sadə zəh-mətkeş insanların əməyinə daim dəyər vermiş, təqdir etmişdir. O, vətəninə, millətinə, xalqına, soy-kökünə, adət-ənənələrinə dərinədən bağlı insandır.

Hər bir xalqın, millətin rifahı, çiçəklənməsi sağlam ailə təməl-lərinə bağlıdır. Sağlam cəmiyyəti sağlam ailələr formalaşdırır. Ailə nə qədər möhkəm olsa, onun üzvləri arasında bir-birinə qarşılıqlı sevgi, hörmət, qayğı nə qədər çox olsa, cəmiyyət də bir o qədər güc-lü və xoşbəxt olar. Bu mənada Nizami müəllimin bir ailə başçısı ki-mi qayğıkeşliyini, ailə dəyərlərinə verdiyi önəmi də xüsusi qeyd et-məmək insafsızlıq olardı.

Nizami müəllimin dostluqda səmimiliyi, humanizmi, fədakar-lığı onu digər insanlardan köklü şəkildə fərqləndirən cəhətdir. Əs-lində insan fikrini, dərdini, sevincini hər kəslə bölüşə bilməz. Məhz sadıq, vəfalı dostlar insan üçün dar günün dayağı, yaxşı günün yol-daşı, yaman günün sirdaşdır. Belə dostlar hər kəsə qismət olmaz. Mən Nizami müəllim kimi bir dostla yaxın olduğum üçün özümü xoşbəxt hesab edirəm.

Adil Əhmədov
*Ucar rayonu, Qəzryan kəndi,
ingilis dili müəllimi, dostu*

DƏYƏRLİ ZİYALI, SƏDAQƏTLİ DOST

Əziz qardaşım, istəkli dostum Nizami müəllim haqqında söz demək mənim üçün həm asan, həm də çətindir. Asandır onun üçün ki, onu yaxından tanıyanlardan biriyəm. Çətindir ona görə ki, Niza-mi müəllim böyük istedad sahibidir, onun barəsində təsadüfi söz de-mək olmaz.

1975-ci ildə institutu bitirərək Nizami müəllimin doğma kən-di-Yuxarı Şilyan orta məktəbində müəllimliyə başladım. Bu məktəb həm şagirdlərinin sayına, həm də müəllim kollektivinin böyük-lüyünə görə rayonda seçilirdi. Ələlxüsus, 1970-1975-ci illər bu məktəbdə böyük dəyişikliklər olmuşdur. Bütün fənlər üzrə ixtisas müəllimləri məktəbə cəlb olunmuşdur. Lakin köhnə fikirli, aqressiv düşüncəli, öz ixtisasını zəif bilən qocaman müəllimlər gəncləri sı-xışdırır, addımbaşılıq gözdən salmağa çalışırdılar.

Gənc müəllimlərin əksəriyyəti kənardan gəlmə olduğuna görə bu müqavimətə çətinliklə tab gətirirdilər. Belə bir zamanda, iclaslar-da, pedaqoji şuralarda, elmi mübahisələrdə daim öz sözünü deyən, demokratik düşüncəli, dərin bilik sahibi Nizami müəllim sözün əsil mənasında məktəbdə böyük dönüş yaratdı.

Nizami müəllim öz ixtisası ilə yanaşı, bir çox fənlərə aid elmi diskussiyalara girir, özünün hərtərəfli biliyə malik olduğunu sübut edirdi. Artıq məktəb rəhbərliyi, eləcə də bütün kollektiv Nizami mü-

əllimlə hesablaşdırdılar. Əlbəttə, bu dövrü xatırlayan hər bir kəs etiraf edər ki, bu illər Yuxarı Şilyan kənd orta məktəbinin tarixində böyük irəliləyiş oldu. Bu nailiyyətlərdə Nizami müəllimin əvəzsiz rolu var idi.

Birlikdə işlədiyimiz vaxtdan bir ilə yaxın bir müddət keçmişdi. Artıq Nizami müəllimlə ünsiyyətimiz xeyli möhkəmlənmişdi. Mən ona yaxınlaşdıqca onun çoxlarına məlum olmayan bir çox xüsusiyyətlərini kəşf etmişdim. Nizami müəllim çağlayan bulağa bənzəyirdi. Onun istedadının, bacarığının meydana çıxması üçün şərait, ən əsası isə mühit yox idi. Onun mübarizliyi, çalışqanlığı, əmək sevrəliyi, nə vaxtsa uğurlu yol açılacağından xəbər verirdi.

Çox keçmədi, Nizami müəllimi elmi işi ilə əlaqədar qırmızı diplomla bitirdiyi ali məktəbə çağırdılar. Əlbəttə, şəhərdə məskunlaşmaq elə də asan deyildi. Nizami müəllim böyük çətinlik hesabına olsa da, yeni həyatını qurur, elmi fəaliyyətini durmadan inkişaf etdirirdi. Bir-birinin ardınca kitabları çıxır, mətbuatda, radioda, televiziya da çıxışlarını eşidib gördükcə fərəhlənir, eyni zamanda yaxın dost, qardaş kimi böyük qürur hissi keçirirəm.

Nizami müəllimin elmi fəaliyyəti, yaradıcılığı barədə fikir yürütmək, söz demək iqtidarında olmasam da, müasir gəncliyə bir tövsiyə edərdim. Həyatda uğur qazanmaq, məqsədinə nail olmaq arzusuna çatmaq istəyirsənsə Nizami müəllimin həyat yolunu öyrən, ondan bəhrələ.

Rəfi Haqşəs Şilyanlı
qardaşı, müğənni-şair,
məktəb direktoru

MƏN QARDAŞIMLA FƏXR EDİRƏM!

Qardaşım Nizam ilə mənim aramda cəmi dörd yaş fərqi var. Bəlkə də onu hamıdan yaxşı mən tanıyıram. Onun həyətdə oynaması, birinci sinfə ilk dəfə getməsi, evdə anama, atama kömək etməsi, əla qiymətlərlə oxuması, hər bir işə məsuliyyətlə yanaşması, çalışqanlığı, hər şeyi vaxtında yerinə yetirmə istəyi, səkkizinci sinfi bitirməsi, Bağman Bərgüşad kənd orta məktəbinə hər gün 10 km uzaq yolu piyada gedib-gəlməsi, səhər saat altıda qarda-girvədə evdən çıxıb, gec geri qayıtması da sanki bugünkü kimi gözlərimin önündədir.

Uzaq kəndə səhər tezdən durub məktəbə getmək Nizamini yormadı, onun təlimə, tədrisə olan sönməz həvəsinə zərrəcə toxuna bilmədi. Əksinə, çətinliklər onu daha da dözümlü edir, daha da möhkəmləndirirdi. Amma elə buradaca bunu da qeyd etməliyəm ki, Nizaminin həyatda qazandığı bütün uğurların əsası atamızın elmə, biliyə, təfəkkürə, fəlsəfəyə, mənəviyyata ürəkdən bağlılığından irəli gəlirdi. Çünki atamız Tağı kişinin öz ailə qanunları, öz təlim-tərbiyə məktəbi vardı. Və Nizami qardaşım dədəmizin məktəbinin ən mükəmməl müdavimlərindən biri idi. Özü geniş ali təhsilə malik olmasa da, dədəmiz son dərəcə iti hafizəli, dərin təfəkkürlü, geniş dünyagörüşünə malik, mütərəqqi fikirli, digər xalqların nümayəndələrinə hörmətlə yanaşan, onların mədəniyyətinə qiymət verməyi

bacaran, dillərinə dəyər verən, rus dilinin incəliklərini bilən, Puşkini, Lermontovu, Turgenevi yetərincə mütaliə edən, klassik, türk və şərq ədəbiyyatı nümayəndələrinin əsərlərinin əksəriyyətini – Nizami, Füzuli, Sədi, Hafiz, Xəyyam və başqalarını mənimsəmiş insanlardan idi. Kənd yerində yaşamasına baxmayaraq, atamız Bakıya gələrkən kinoya, teatrlara, tamaşalara gedər, publika içində olmağa üstünlük verər, Azərbaycanın ünlü sənətkarları Səməd Vurğun, Əliəğa Vahid və başqaları ilə görüşər, ədəbi-bədii söhbətlərin iştirakçısı olardı. Dədəmizdəki maarifə, mədəniyyətə, ədəbiyyata, incəsənətə bağlılıq Nizaminin inkişafında son dərəcə mühüm rol oynadı. Dədəmiz Tağı evimizdə xüsusi ədəbi-bədii mühit yaratmışdır. Evimizdə bu mühitə hamımızdan daha bağlı Nizami idi. Dədəmiz eldə, ailədə, camaat içərisində, ictimai yerlərdə rus dilində danışardı. Elə buna görə də ona el arasında “Rus Tağı” deyərtilər.

Tağı kişi çox ciddi, zəhmli, qürurlu, qayğıkeş, qanun-qaydanı hər şeydən üstün tutan, haqqı-ədaləti sevən, heç kəsdən çəkinməyən, heç kəsə baş əyməyən. prinsipial, sözü üzə deyən, dostu çox, düşməni az, nəvazişli, hamının dərдинə yanan bir adam idi. O, daim bizə deyərdi. “Öz ana dilimizi sevin, qoruyun, amma rusun dilini də yaxşı öyrənin, lazımlığınız olar”. Bax beləcə dədəmiz bizim hamımızda, Nizamidə isə daha çox rus dilinə xüsusi maraq oyada bilmişdi. Atamın sözləri hədəf getmədi. Nizami M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutuna əla qiymətlərlə daxil olub, oranı fərqlənmə diplomu ilə başa vurdu. Təyinatla gəlib doğma kənddə müəllim işlədi. Müəllimlərin və şagirdlərin sevimlisinə çevrildi. Səmimiliyi, qayğıkeşliyi, tələbkarlığı sayəsində rayonda ona qısa bir zaman kəsiyində xüsusi məhəbbət formalaşdı. Hamı ondan, biliyindən, erudiyasından danışdı. Lakin Nizamini qarşıda daha ciddi sınaqlar gözləyirdi. Dəfələrlə təhsil aldığı institutun kafedralarından ona təkliflər gəlmişdi. Bir təklif xüsusən “susmaq” bilmirdi. Bu həmin institutun “Rus sovet ədəbiyyatı” kafedrasının müdiri prof. Həbib Babayev tərəfindən gələn təklif idi. O, Nizamiyə təkidlə deyirdi ki, gəlib aspiranturaya girsin. İnstitutda məhz onun kimilərə böyük

ehtiyac var. Nizami tərəddüdlər içindəydi. Axı o, artıq kənd camaatına, el-obaya elə qaynayıb qarışmışdı ki, ordan qopmaq istəmirdi. Üstəlik ailə həyatı qurmuşdu. Uşaqları vardı. Ev tikmişdi. Bir sözlə, kəndlə bağlı tellər ona buralardan ayrılmağa imkan vermirdi. Amma Həbib müəllimin də sözünü yerə salmaq olmazdı. Nizami İnstituta gəldi. Həbib müəllimlə məsləhətləşdi. Qiyabi aspiranturaya sənəd vermək razılaşırdı. Vaxt gəldi. Vədə yetişdi. Qəbul imtahanı verdi. Çətinliklə də olsa üç imtahandan “5” qiymətlər alıb aspirant oldu. Nizami hələ də kənddə işləyirdi. Həbib müəllimsə inadından dönmürdü. “Nizami, sən əyani şöbəyə keçməlisən. Gələcəkdə ali məktəbdə işləməlisən. Səndən gözəl ədəbiyyatşünas gözləyirəm”. Nizami gəlmək istəmirdi. Elə buna görə də iki dəfə Təhsil Nazirliyinin Ucar rayon Maarif şöbəsinə Nizaminin əyani aspiranturaya keçməsi ilə bağlı göndərdiyi məktubun vaxtı dəyişdirilib sonrakı ilə keçirilirdi. Həbib müəllimsə təkidi davam edirdi. Nizami axır ki “əlacsız qalıb” Bakıya üz tutdu, doğma, üz-gözü öyrəşdiyi insanlardan ayrıldı. Ailə kənddə, özü Bakıda çətin günlər keçirdi. Əlləşdi-vuruşdu. Yuxusuz gecələr keçirdi. Onun istedadına inananların etimadını doğrultdu. Filologiya elmləri namizədi, dosent, filologiya elmləri doktoru, professor oldu. Onlarla kitablar, yüzlərlə məqalələr yazdı. Pedaqoqluğu, alimliyi, şairliyi, türkoloqluğu ilə nəzəriyyəçiliyi yanaşı addımladı. Boy aldı, kükrədi, inkişaf etdi. Ədəbiyyatşünaslığımızın aktual problemlərinə baş apardı. İndiyə qədər adı heç bir yerdə olmayan kəndimiz Şilyan və digər şilyanlar haqqında folklor-etnoqrafik kitab yazdı. Oxuculara bəxş etdi. Şilyanları hər yerdə tanıtdı.

Nizamini nə vaxt görürəmsə, o axtarır, arayıp, yığır, yazır. Bir sözlə, dinclik nədir, bilmir. Qardaşım sanki yazmaq, yaratmaq, müdrik işlər görmək, fikirlər söyləmək üçün bu dünyaya gəlmişdir. Nizaminin yaradıcılığı geniş şəkildə təqdir və təbliğ olunsa da, hesab edirəm ki, onun əsərlərinin əsil dəyəri hələ qabaqdadır. Çünki Aysberqin görünməyən tərəfləri daha çox olur. Mən qardaşımın, elmə, ədəbiyyata, sənətə, maarifə bağlılığından qürur, xoşhəlliq duyuram. Bizim nəslimiz qardaşıma görə özünü çox xoşbəxt hiss edir.

Çünkü Nizami bütün fəaliyyətini xalqa xidmətdə görür və o, daim köhnə ideallarla – pul yığmaqla yox, öz təfəkkürünü türk oğlu yolunda “xərcləməkdə, şam kimi işıq verməkdə” görür.

Qardaşım indi ömrünün altmışıncı baharını yaşayır. Bu bahar qardaşımın ömrünə, gününə, güzəranına, yaradıcılığına yeni naxışlar vuracaqdır. Onun görkəmində İlahinin şövqü, peyğəmbərimizin nuru var. Mən bunu daim görmüşəm, hiss etmişəm. Təsadüfi deyildir ki, mən şeirlərimdən birini qardaşımın həyatına həsr etmişəm:

Nurlu gecələrim, aydın səhərim,
Şərqdən doğan Günəşimsən, a qardaş!
Çağlayan bulağım, coşan çaylarım,
Uca dağlarda zirvəmsən, a qardaş!

Bu, mənim qardaşım Nizamidir. Amma bu sözlər heç də qardaşımın bütün keyfiyyətlərini açmağa qadir deyil. Mən qardaşımı çox istəyirəm. ona həyat yollarında uğurlar, elmi-bədii yaradıcılığında müvəffəqiyyətlər arzulayıram. Təfəkkürünün gücü daim işıq saçsın, elimizi-obamızı əbədi nura boyasın, qardaşım!

Zabit Məmmədov
pensiyaçı, dostu

GENİŞ DÜNYAGÖRÜŞLÜ, DƏRİN TƏFƏKKÜR SAHİBİ HƏMYERLİM

Bir deyim var ki, insan dostu ilə tanınar. Gözəl dost, insanın baş ucalığı, dayağı, əvəzolunmaz xəzinəsidir. Həyat yolunda bu xəzinəyə sahib ola bilmək, təəssüf ki, hər kəsə nəşib olmur. Nə xoşbəxtdir o insan ki, həyatda yaxşı gündə də, dar gündə də - hər zaman yanında olan bir qəlb sirdaşına, dosta sahibdir. Belə xoşbəxt insanların sırasında olmaq insana məmnunluq hissi bəxş edir. Sözü “dost” məfhumu ilə başlamağım təsadüfi deyil. Gözəl dost, dəyərli insan Nizami müəllim haqqında söz söyləmək həm sevindirici, həm də məsuliyyətlidir. Bizim gözəl insan Nizami müəllimlə tanışlığımız 80-ci illərin əvvəllərinə təsadüf edir. İlk tanışlığımız vaxtı o, alimlik dərəcəsi almamışdı. Lakin mükəmməl insanlıq məktəbinin “məzunu” idi. Daim sadə, təvazökar, hamı ilə çevik ünsiyyətə girən bir insan idi Nizami müəllim. Sonra elmlər namizədi, elmlər doktoru oldu. Yenə də onu əvvəlki sadəlik bir an belə tərk etmədi. O zamandan başlayan səmimi dostluğumuz bugünə qədər davam edir. İlk tanışlığımız vaxtı mən Nizami müəllimi həmyerlim kimi tanıyırdım. Onun vətəni, xalqını dərin məhəbbətlə sevən bir vətəndaş olduğunu görmək, mənim ona olan hörmətimi birə-beş artırırdı. Türk xalqlarının tarixi keçmişini, adət-ənənələrini, ortaq dəyərlərini, milli mədəniyyət və ədəbiyyatını araşdırması onun bir türk oğlu ola-

raq öz soyuna, kökünə, xalqına bağlı olmasından xəbər verir. Mən Nizami müəllimi əməksevər, öz üzərində durmadan çalışan, geniş dünyagörüşünə, dərin təfəkkür sahibi, şeir, sənət vurğunu bir insan kimi tanıyıram. Bu gün filologiya sahəsində öz sözünü demiş filologiya elmlər doktoru, Bakı Slavyan Universitetinin “Azərbaycan Ədəbiyyatı” kafedrasının professoru, şair, tərcüməçi Nizami Tağısoy böyük alim-vətəndaş, türkoloq və türkçü olmaqla yanaşı, həm də olduqca səmimi bir insandır. O, cəmiyyətin bütün təbəqələri ilə ünsiyyət qurmağı bacaran, xalq ilə onun dilində danışmağı bacaran, harmonik inkişaf etmiş türk oğludur. Nizami Tağısoy poeziyası ayrıca bir qalaktika, söz və ifadələrin ecazkar dünyasıdır. Bu poeziyada biz öz elini-obasını, vətəni sevgi ilə tərənnüm edən şairin milli vicdan və milli həmrəylik, vətənpərvərlik hissini ön plana çəkildiyinin şahidi oluruq. Onun orijinal duyum tərzini, istedadını, bacarığını nəinki Şilənlərimizdən qaynaq almışdır, həm də o, Azərbaycanımızın və türk dünyamızın ən ulu yüksək mənəvi-əxlaqi dəyərlərimizdən kükrəyiş tapıb alovlanmışdır.

***

Asif Hacıyev

Bakı Slavyan Universitetinin tədris işləri üzrə prorektoru, filologiya elmləri doktoru, professor

Nizami müəllimin təqdim etdiyi kitablar ölkəmizdə türkologiya elmi sahəsində nüfuzlu alimlərimizin olduğundan xəbər verir. Son dərəcə gərgin zəhmət sayəsində başa gəlmiş “Qaraqalpaq xalq nağılları”, “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabları bu alimin necə yüksək səviyyəli ədəbiyyatşünas olduğundan xəbər verir. Nizami müəllim heç də alim-pedaqoq deyil, həm də şairdir. Təbi gəldikdə qəlbindən süzülənləri kağız üzərinə köçürdükdə onun poetik obrazlarının orijinallığı oxucunu özünə cəlb edir. Bu kitablar Nizami müəllimin yaradıcılığının böyük uğuru hesab edilməlidir.

Maarif Məmmədov
kiçik qardaşı

MÜBALİGƏSİZ HƏYAT NÜMUNƏSİ

Ən uca rütbədən biliniz fəqət
Alimin rütbəsi ucadır əlbət, –

deyən Nizami Gəncəvi yanılmamışdır. Ən uca rütbələrdən, rütbəsi uca olan dəyərli alimlərdən biri də Nizami Tağısoydur.

Sən sirlər xəzinəsi,
Nizamisən özün elə.
Şeir, sənət dünyasısan,
Açılmamış sirsən hələ.

Yazmağım da çox-çox azdır. Sənin özün bilirsən mən az-az yazıram da. Elə bu misraları da sənin haqqında düşünərkən qələmə aldım. Bilirəm ki, bu sətirlər sənin mahiyyətini açmağa qətiyyətlə layiq deyil. Amma nə edim, yenə də poetik duyuma güc gəlirəm, alınıb-alınmamağımı deyə bilmərəm.

Mübarəkdir altmış yaşın,
Bir ümmandır sənin başın,
Erkən ağarıbdı saçın.
Təbrik edir səni qardaşın.

Qardaşım, saçlarının ağarması bizimçün elə də bir nadir hadisə deyil.

Uca dağların zirvəsi daim qarla dolu olur. Böyük şairimiz Səməd Vurğun da əbəs yerə deməmişdir:

Qocalıq deyildir başın ağılığı.
Uca dağlar başı qarsız olmasın.

Mənimçün böyük alim, şair, publisist, yazıçı, tərcümə nəzəriyyəçisi haqqında fikir söyləmək heç də asan məsələ deyil. Amma buna baxmayaraq, yubileylə bağlı mən də öz sözümlü deməyə, yazmağa borcluyam.

Görkəmli alim, pedaqoq, maarifçi neçə on illərdir çoxsaylı monoqrafiya, elmi kitabların və bir neçə şeir kitablarının müəllifi kimi tanınan doğma qardaşım Nizami Tağısoy mənalı həyatını vətəninə, xalqına xidmətdə görür:

Yaşamaq, yanmaqdır – yanasan gərək,
Həyatın mənası yalnız ondadır.
Şam əgər yanmırsa, yaşanmır demək.
Onun da həyatı yanmağındadır, –

yazan Bəxtiyar Vahabzadə sanki bu şeiri yazarkən mənim qardaşımı nəzərdə tutmuşdur.

Günəşin qızılı şəfəqləri üstündən əskik olmasın. Yaşa, qardaş, yarat. Qardaş, səni bir yenilməz qəhrəman kimi görürəm. Amma bunu heç də hamı mən görəni kimi görmür. Çünki həyat bu gün daha çox neqativ düşüncəli, naqis xislətli insanlarla dolmuşdur. Əsil fədalərin yeri çətin görünür. Düşüncəsi perik düşən, ömrünü qürbətdə keçirməyə məhkum olan Almaz İldırım demişdir:

Bu dünya nə sənin, nə də mənimdi.
Bu dünya dünyanı bilməyənindi.

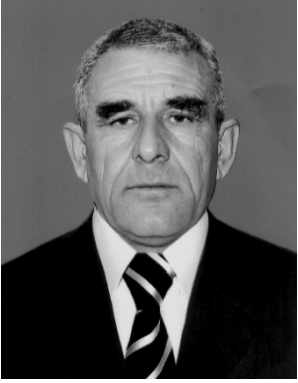
Sənin həyatın mübağilədən kənardadır. Yaxşı ki, sən öz elminlə, öz qələminlə ən yüksək zirvələrin tacısan. Yenə yadıma Bəxtiyar Vahabzadənin bir bənd şeiri düşdü:

Milyon il mənəmlik davası gedə,
Təpənin zirvəyə qar tacı düşməz.
Min quru qanqalın içində bitə,
Bir qızıl lələnin rəngi dəyişməz.

Qardaş, sən elə bir zirvəsən, sən elə bir qızıl lələsən ki, öz mənliyilə, öz varlığımla milyonların içindən seçilən və görünənsən. Hamı bir şeyi bilməlidir: “Deyilən söz yadigardır”. Amma bir şeyi də deyiblər atalarımız: “El üçün ağlayan göz kor olar”. Sənin yaradıcılığın Şilyan ellərinə, Şirvana, Azərbaycana və nəhayət türklərə çox lazımdır. El üçün, vətən üçün yaşa, yarat. Mərhum qəzəlxanımız

Vahid, aləmdə bir insanlığa xidmət qalacaq.
Varmı? – Bir şey aparan qəbirə kəfəndən qeyri –

deyən Vahid varislərini, insanları xalqına xidmətə çağırır. Qələmin bürüməsin, elmin tükənməsin, ay qardaş, sənə uğurlar!

Abuş Bəşiroğlu
dayısı oğlu

ELİMİZİN, OBAMIZIN FƏXRİ

Sən mənim bibimoğlusan. Mən səni 50 ildən artıqdır ki tanıyıram. Səni uşaq olduğum vaxt tanıdığım dövrlərdən indi tanıdığım çox fərqlidir. Sən bizə – Maarifə, mənə daim oxumağı məsləhət görürdün. Hətta biz sənə qulaq asmaq istəməyəndə bizi oxumağa məcbur edərdin. Sənin mən bir dəqiqə də boş vaxtını görmürdüm. Bu, sən kənddə olanda da belə idi, sonra Bakıya gəlib ali məktəbdə tədrislə məşğul olanda da elə.

Sən bizlərə sanki məsuliyyətli yaşamağın əlifbasını öyrətdirdin. Sən kənddən ayrılıb Bakıya getdikdən sonra nə zaman kəndə yolun düşdüsə daim üstündə qələm-kağız, diktofonla gəldin. Harada gəldi bizi yanlayırdın, danışdırıb nə isə qeydlər aparırdın, məni tapırdın və məcbur edirdin ki, səninlə Şilyanın keçmişindən yaxşı xəbərdar olanların, el sözünü, xalq deyimini bilənlərin hüzuruna gedək. Onların sinəsində yatanları diktofonun yaddaşına köçürək. Kitab bağlayıb xalqımıza çatdıraq. Bu işi sən mənimlə bir il, iki il, beş il yox, iki onillikdən artıq bir zaman kəsiyində gördün. Şirvan elinin ustad aşığı Faxrətlə dəfələrlə görüşürdük, onun yaddaşının küncündə qalanları kağıza, diktofona köçürürdük, folklor xəzinəmizə, ağız ədəbiyyatımıza yaxşı bələd olan Umhanı nənə Məhəmməd qızı, Şilyan şairlərinin yaradıcılığını yaddaşında yetərincə uğurla “səhifələ-

yən” Vətən Şirəli qızı və neçə-neçə başqaları ilə dəfələrlə görüşürdün, onların Şilyan və şilyanlılar haqqında dediklərini, bildiklərini ipə-sapa düzdük və sən onları tarixin yaddaşına yazdın. Sənin gördüyün bu iş çox əzablı, üzücü və yorucu, bəzənsə əldənsalıcı idi. Yaxşı yadımdadır. Payızın lap sonuna soyuqlu vaxtına təsadüf edən bir gündə Umhanı arvadın ocağının başında onun yaddaşını “qurda-layırıdım”. İki saata yaxın diktofon yazısı aparıldı, Umhanı arvad bizə xeyli gərəkli, orijinal şeylər danışmışdı. Birdən sən dedin: “Qoy, baxaq, görək necə yazılıb!”. Diktofonun düyməsini basdın. Umhanı arvadın dediklərindən diktofonun yaddaşına bir dənə də söz yazılmadığını görəndə sən nə qədər heyfsləndin. Demişdin ki, belə adamları danışdırmaq heç də həmişə mümkün və asan olmur. Sonra biz Umhanı arvadı yenidən danışdırmaq üçün nə qədər əziyyət çəkdik. O da əvvəl dediklərini sonra yaddaşında bərpa edə bilmədiyindən sən yenə də həddən artıq əsəbiləşmişdin. Nənəmizin dedi ki, sanki boşa getmişdi. Çünki deyirdin ki, qoca insanlarla bu söhbətləri apararkən onların yaddaş dünyasına daxil olmağı bacarmırsan. Biz isə diktofonun “xəyanətkarlığı” ucbatından fürsəti əldən vermişdik.

Amma hər necə olmuş olsa da sən Şilyan haqqında yazdığın kitabın birincisini nəşr etdirə bildin. Düzdür, “qədərbilənlərimizdən” bir neçəsi sənin bu fədakarlığına özlərinin mədəni-tərbiyəvi imkanları daxilində yetərincə köməklik göstərərək, səni məhkəmələrə çəktilər, səndən “təfəkkürü iti olanlar”, elə-obaya «hörməti çox edənlər» ərizələr yazdırdılar. Sənsə bu işlərə məhəl qoymayıb, elə hey öz işlə məşğul oldun, böyük şairimiz Səməd Vurğun demişkən “De görək hər nəyin vardır, Deyilən söz yadigardır”a güc gəlib, qələminə və təfəkkürünə söykəndin. Adı heç bir yerdə olmayan Şilyanın adını tarixin yaddaşına birdəfəlik həkk etdin. Yaxşı da etdin. Bunu bizlərin bəziləri bilməsə də, gələcək nəsillər dəyərləndirəcək. Çünki sənin təbirincə desək, “dünyanın əvvəli də, axırı da “söz” olub, elə “söz” də qalacaq”. İndən belə olanlar içində “Şilyan” sözü də dünyanın gəlimli-gedimli gərdeşində öz ömrünü yaşayacaq.

Bibioğlu, sənin Azərbaycan türkcəsinə uyğunlaşdırdığın “Qaraqalpaq xalq nağılları” kitabın “Gilziba” ilə açılır. Mən orada Meytin obrazını uzun müddət yadımdan çıxara bilmədim. Bu nağılları oxuduqdan sonra gözümün qarşısında türk elləri, obaları, yurd yerləri canlanır. Mənə bu nağıllarla tanış olana qədər elə gəlirdi ki, qaraqalpaqlar çoxdan dünya səhnəsindən siliniblər. Sən demə bu xalq bütün əzab-əziyyətlərə sinə görə-gərə mədəniyyətlərini, ədəbiyyatlarını, folklorunu, incəsənətini, etnoqrafiyasını özünəxas şəkildə inkişaf etdirməkdə, adını sivil xalqlar sırasına yazmaqdadırlar.

Nizami müəllim! Sən mənə üçün yaxın dost, mahir ifaçı zurnaçı Natiq haqqında yazdığın povest nə qədər emosional və tragik notlarla qələmə alınmışdır. O povest nəşr olunandan sonra oxucular onun bədii gücündən, təsir effektindən çox danışdılar. Əsərdə Natiqin və onun zurnasının obrazını nə qədər özünəməxsus ştrixlərlə verə bilmişdin. Bəlkə də sən bu povestin bədii təsir gücünə görə ən gözəl əsərlərdəndir. Şəxsən mən bu povesti göz yaşları, həqarət və hiçqırtısız oxuya bilmədim.

Bibioğlu, sənə bir dənə də deyəcəyəm odur ki, 2010-cu ildə radio ilə 20 Yanvar şəhidlərinə həsr olunmuş çıxışını diqqətlə dinlədim. Sən bizə yas tutub, matəmə batmaq yox, özümüzə də təpər tapıb qəhrəman Azərbaycan oğullarının qanını almağı təlqin etdiyin bu çıxışla bizim vətənpərvərlik hisslərimizi coşdurdun. Sən bütün həyatın, fəaliyyətin, damarında axan qanın türklüklə yoğrulub. Sənin türkə vurğunluğun bizə də öz təsirini göstərməkdədir. Canın sağlam, qələmin iti, təfəkkürün korşalması. Allah səni bizə, Azərbaycan xalqına, ədəbiyyatımıza çox görməsin.

Günay Dağlı
Azərbaycan radiosunun
aparıcısı

TAĞISOYUN SUSMASI

Tağısoy! Necə? Dağlısoy? Yox ey, Tağısoy... müəllimimdi. Sağ olsun, xətrimi də yaman çox istəyir, – deyib təsdiqlədim redaktorun üçün. Nizami Tağısoy. Gəlin, əvvəla mənə üçün əziz və doğma olan həmin bu insanın adından danışaq.

-Nizami...

-Dahidirmi?

-Məncə, yox... amma şairdi, – dedi tələbə yoldaşım. Gəlsin görək o nə deyəcək. Onsuz da nə desə bizim öhdəmizdən gələ bilməz, – dedim. Eh... o zaman mənə cəmi-cümlətəni 19 yaşım vardı. Mənə elə gəlirdi ki, hamını-hər kəsi susdura bilərəm. Nizami Tağısoyu da susdurmuşdum deyəsən. Auditoriyaya daxil olduğu dəqiqədən ona dayanmadan sual vermişdim və sonda da görmüşdüm ki, Tağısoy susmur. “Müəllim, gəlim sizə bir yazı oxuyum, dinləyin də”, – demişdim. O da təbii ki, “Gəl, bala, gəl” demişdi. Gəldim... Və başladım yazdığım dünənki şeiri oxumağa, Tağısoy susdu... nəhayət ki, susdu. Yoxsa bu gün ki, mərci uduzacaqdım... Nə yaxşı ki, susdu. Amma o, indi, yəni, bir azdan danışacaqdı, mənə şeirimə münasibət bildirəcəkdirdi... “Görəsən, nə deyim ki, sussun, danışmasın” – deyirdim şeiri oxuyarkən özüm-özümə. Yadımdadır, lirik bir şeir oxumuşdum müəllim üçün. Şeiri bitirər-bitirməz də nə isə bir

yazı oxudum ki, bəlkə Tağısoy sussun, danışmasın. Ay hay, kim ey, Tağısoy? Yox, bu da alınmadı. Yaxşısı budu sən şeiri bitirər-bitirməz “Müəllim, mən tənqid qəbul etmirəm a deyinən” dedim özüm-özümə. Elə elə də etdim. “Müəllim, mən tənqid qəbul etmirəm a...” İlahi Pərvərdigara bu kişi indi məni ya döyər, ya da söyər... yox deyəsən döyəcək... “Bala, bala” deyə-deyə mənə tərəf addımlayır, özü də özünə xas hərəkətlərlə... “Hə deyəsən, axı döyüləcəksən, Günay Dağlı” dedim özümə... “Bala, sən qəribə yazı üslubun var, bala, sən gələcəyin var, bala, sən niyə qəzetlərə çıxmırsan axı?” deyib sual verdi Tağısoy mənə. Susdum “Yox, döymədi... tərifləyir səni di dillən və müəllimə cavab ver də, a bala...” nə bala e? Balada hal qalıb ki, dillənsin. Tağısoyun mənə tərəf atdığı beş addım məni məhv etmişdi. İlk dəfə idi ki, “ey müəllim” deyib auditoriyadan çıxdım. Yenə də Universitetin kitabxanasında oturub, guya ki, kitab oxuyurdum. Gözüm kitabda özüm isə auditoriyamızda hələ yaşanmamış dəqiqələri yaşayırdım. “İndi zəng çalınacaq... mən auditoriyaya gedəcəyəm... ey uduzdu da...” Zəng çalındı və xətrini dünyalar qədər istədiyim daha bir müəlliminin dərsi başladı. Artıq auditoriyada idim. Dərsimi də öyrənmişdim... “Heç öyrənməmiş olmazdın dərsi ay, Günay bala, nə olub sənə?” – deyib, sual verirdi müəllim “Heç, – deyə ötüşürdüm yenə də...” Arxadan tələbə yoldaşlarım “müəllim əsəbləşdirməyin onu, indi “ey, müəllim” deyib auditoriyanı tərk edəcək”, – deyib güldülər... “Necə yəni?” Bayaq Tağısoyla yaşadığımız hadisəni tələbə yoldaşlarım müəllimə nəql etdilər, bir bolla güldülər də mənə. Eybi yoxdur bu dəfə siz uddunuz da, eyib etməz, – dedim. “Nəyi uddular, ay Günay?” – deyə müəllim sual verdi mənə. “Heç...” Yeri gəlmişkən deyim ki, bir gün susdurduğumuz müəllimlərimizdən birinin dərində idik. İndi və beş on dəqiqə bundan öncə susdurduğum müəllimimdən danışırıdım. Vəziyyətin hansı yerdə olduğunu da açıqladıq müəllimimizə, bu dəfə müəllim “ey”, – deyib, auditoriyadan çıxdı. İndi ətrafımda olan hamı gülürdü... Sən demə beş, on dəqiqə bundan öncə auditoriyadan mən çıxandan sonra Nizami Tağısoy da susub tələbələrin dərslərini sonuna qədər oturubmuş. “İndi də yəqin ki, dekanlıqda xəyal

qırıqlığı yaşayır”, – dedi tələbə yoldaşlarım mənə. Çox pis oldum... Beş dəqiqə tamam idi sevimli müəllimim yenidən auditoriyaya gəldi. Hə, Günay, gəl dərsi danış, – dedi mənə. Danışdım... bitirdim və dayandım. Müəllim birdən mənə qəribə baxışlarla baxdı və sual verdi “Niyə susdun?” Yenidən auditoriya güldü. “Əstəhfürullah, bu nə bələdir düşmüşəm, müəllim, xahiş edirəm bitirin də bu söhbəti...”, – dedim. Gələn həftənin həmin günü idi tələbə yoldaşlarım mənə “Tağısoy gəlir ha...” deyib öz yerlərinə keçdilər. Gəldi salamladı, əyləşdi. Ay Allah, mən müəllimin üzünə baxa bilmirəm... Amma içimdən üzür istəmək də gəlmir, axı neynəyim? “Susub yerində otur” dedim özüm-özümə və susdum da. İndi meydan Tağısoyun idi. “Gəl bala... gəl bizə bir şeir oxu...”, gəldim susa-susa dedim şeiri, sonra getdim əyləşdim yerimdə... yenə gələn həftə idi, yenə Tağısoy: “Gəl bala”, gəldim susa-susa oxudum yazımı, əyləşdim yerimdə... Belə-belə gəlib çatdım dördüncü kursa... Artıq iyirmi iki yaşım vardı... artıq media nümayəndəsi idim, ara-sıra Tağısoyla bir qəzetdə yazılarım da yayımlanırdı, hər dəfə də “oxudum yazını”, – deyib qiymətini verirdi müəllimim. Bir gün Tağısoy mənim kitabımı oxudu. Mən artıq Tağısoyun və başqa müəllimlərimin etimadını doğrultmağa başlamışdım... “İndi bu yolla addımlayıram, indi sözdür mənim dünyam”, – deyə oxuculara xitab etdiyim “Xoxan” kitabıma da ilk fikir bildirən elə Nizami Tağısoy oldu. Gün gəldi ki, Tağısoy mənim üçün dahi deyil, ola bilər fikirləri ilə mənə uğur arzuladı. İndi dilimdən düşməyən Tağısoyun adını dilimdən kim eşidirsə “Nə Dağlısoy?” deyə mənə sual verir. Məni tanıyanlar yaxşı bilirlər ki, mən hər adi bir kəsi özüm üçün doğmalaşdırıran insan deyiləm. Bu Tağısoyun mənim üçün doğmalaşdığı zamanın tarixçəsi idi. İndi isə müəllimə belə bir sual vermək istəyirəm. “Çox hörmətli, Nizami müəllim, mən sizi elə bir dəfə susdura bilmişəm, yoxsa bu dəfələrlə təkrarlanıb, xəbərim yoxdur?”

IV BÖLMƏ

NİZAMİ MƏMMƏDOVUN "SƏMƏD VURĞUN PYESLƏRİNİN RUS TƏRCÜMƏLƏRİ VƏ ONLARIN SƏHNƏ TƏCƏSSÜMÜ" MÖVZUSUNDA NAMİZƏDLİK DİSSERTASIYASI HAQQINDA RƏYLƏR

1. **Əfəndiyev Yasin.** M.F.Axundov ad. Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu (APRDƏİ) Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı kafedrasının dosenti.
2. **Diarova Anelya.** M.F.Axundov ad. APRDƏİ Sovet Ədəbiyyatı kafedrasının dosenti.
3. **Musayev Əli.** M.F.Axundov ad. APRDƏİ Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı kafedrasının dosenti.
4. **Babayev Həbib.** M.F.Axundov ad. APRDƏİ Sovet Ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor.
5. **Əliyeva Dilarə.** Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası. Nizami ad. Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru.
6. **Lukyanova Svetlana.** Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası. Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun baş elmi işçisi, filologiya elmləri namizədi.
7. **Kərimov İnqilab.** Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası. Memarlıq və İncəsənət İnstitutu Teatr və Kino şöbəsinin rəhbəri, sənətsünaslıq doktoru, professor.
8. **Lizunova Yevgeniya.** Qazaxıstan SSR Elmlər Akademiyası. M.O.Auezov adına Ədəbiyyat və İncəsənət İnstitutu Qarşılıqlı ədəbi əlaqələr şöbəsinin müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor.
9. **Axundov Nazim.** Sovet Azərbaycanın 60 illiyi ad. Stepanakert Pedaqoji İnstitutu Azərbaycan Ədəbiyyatı və onun tədrisi metodikası kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor.

10. **Quliyev K.A.** Sovet Azərbaycanın 60 illiyi ad. Stepanakert Pedaqoji İnstitutu Azərbaycan Ədəbiyyatı və onun tədrisi metodikası kafedrasının dosenti, filologiya elmləri namizədi.

11. **V.İ.Lenin** ad. Qırmızı Əmək bayrağı Ordenli Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Rus və Xarici Ölkə Ədəbiyyatı və Azərbaycan Ədəbiyyatı tarixi kafedraları.

12. **Boqolomov İqor.** Gürcüstan Elmlər Akademiyası Xalqlar Dostluğu Muzeyinin baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru, professor və b.

V BÖLMƏ

NİZAMİ MƏMMƏDOVUN “XX ƏSR RUS POEZİYASININ AZƏRBAYCAN DİLİNƏ TƏRCÜMƏSİ PROBLEMLƏRİ (1920– 1970)” DOKTORLUQ DİSSERTASIYASI HAQQINDA RƏYLƏR

1. **Babayev Həbib.** M.F.Axundov ad. APRDƏİ XX əsr rus ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru, professor.
2. **Svariçevski Aleksandr.** M.F.Axundov ad. APRDƏİ XX əsr rus ədəbiyyatı kafedrasının professoru, filologiya elmləri doktoru.
3. **Şatalin Mstislav.** M.F.Axundov ad. APRDƏİ XX əsr rus ədəbiyyatı kafedrasının dosenti, filologiya elmləri namizədi.
4. **Hacıyev Abbas.** N.Tusi ad. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru, filologiya elmləri doktoru.
5. **Məmmədov Xeyrulla.** N.Tusi ad. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru, filologiya elmləri doktoru.
6. **Xəlilov Əmirxan.** M.Rəsulzadə ad. Bakı Dövlət Universiteti Türk və Şəri Slavyan xalqları ədəbiyyatı kafedrasının professoru, filologiya elmləri doktoru.
7. **Musayev Əli.** M.F.Axundov ad. Azərbaycan Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun Azərbaycan dili və Ədəbiyyatı kafedrasının dosenti, filologiya elmləri namizədi.
8. **Xəlilova Sevinc.** M.F.Axundov ad. Azərbaycan Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun Tərcümə nəzəriyyəsi kafedrasının müdiri, filologiya elmləri doktoru.
9. **Orucov Heydər.** M.F.Axundov ad. Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutunun XX əsr rus ədəbiyyatı kafedrasının baş müəllimi, filologiya elmləri namizədi.
10. **Ağayev Zeydulla.** Azərbaycan Dövlət Dillər İnstitutu Xarici Ölkə Ədəbiyyatı kafedrasının müdiri, filologiya elmləri namizədi və b.

VI BÖLMƏ

AZƏRBAYCAN ALİMLƏRİ, YAZIÇILARI, ŞAİRLƏRİ VƏ ZİYALILARI DÖVRÜ MƏTBUATDA NİZAMİ TAĞISOY HAQQINDA

1. **Quliyeva Rəhilə.** Alim, pedaqoq, şair. – “Təhsil. Mədəniyyət, İncəsənət” jurn., 2000, № 4, s. 102.
2. **Hacızadə İdris.** Zəhmətlə istedad birləşəndə. – Nizami Tağısoy. “Axtaracaqsan məni. Şeirilər və poemalar” kitabına ön söz. – Bakı, Araz, 2000. s. 3-8.
3. **Hacızadə İdris.** Alimin şeir dünyası. – Nizami Tağısoy. “Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı. Şeirilər və poema” kitabına ön söz. – Bakı, Azərənşr, 2004, s. 3-10.
4. **Novruzov Rafiq.** Ədəbiyyata, şeiriyyətə vuruldum... – “Kredo”, 2005, 28 may, s. 11.
5. **Valeh Mirzə.** Xalqa xidmətin nümunəsi. – “Azərbaycan müəllimi”, 2005, 24 iyun, s. 8.
6. **Nəcəfova Mərziyyə.** Vətən dərdinə köklənən şeirlər. – “525-ci qəzet”, 2005, 10 avqust, s. 7.
7. **Əmrahoğlu Arif.** Qaraqalpaq nağılları. Nizami Tağısoyun “Qaraqalpaq xalq nağılları”nın tərcüməsinin nəşrinə ön söz. – Bakı: Mütərcim, 2006, s. 3-7.
8. **Əlfiyev Şakir.** Qaraqalpaq nağılları ilə görüş. – “Kredo”, 2007, 17 fevral, s. 32.
9. **Qaliboğlu Elçin.** Məğlubiyyətimizin səbəbini araşdırmalıyıq. – “Xalq cəbhəsi”, 2007, 5 oktyabr.
10. **Tahirli Abid.** Bir kitab, 99 sual. Nizami Tağısoyun «Karakalpakskaə literatura» kitabı haqqında. – “Ədəbiyyat qəzeti”, 2007, 28 dekabr, s. 3.
11. **Rasulov Rustam.** Novoe slovo o karakalpaskoy literature v oteçestvennoy türkoloqii. – Nizami Mamedov.

Karakalpakskaə literatura. – Baku, Kitab aləmi, 2007, c. 3-5 kitabında.

12. **Qasımlı Məhərrəm.** Yazanda belə yazasan. – Nizami Tağısoy. Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti” kitabına ön söz. – Bakı, BQU nəşriyyatı, 2008, s. 3-5.

13. **Abdullaqızı Mehri.** Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının türkologiya sahəsində yeni uğuru. Nizami Tağısoyun “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı haqqında. – “Müasir Azərbaycan müəllimi”, 2008, 12-18 iyun, s. 2.

14. Bakı Slavyan Universitetinin mətbuat xidməti. Qaraqalpaq ədəbiyyatının araşdırmaları. “Tələbə dünyası”, 2008, 05 iyun, s. 6.

15. **Xələfli Əli Rza.** Professor Nizami Tağısoyun “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının türkologiya sahəsində yeni uğrudur. “Kredo”, 2008, 7 iyun, s. 3.

16. **Rüstəmov İbadət.** Yeni addım. Nizami Tağısoyun “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı haqqında. – “Müasir Azərbaycan müəllimi”, 2008, 12-18 iyun, s. 3.

17. **Tokareva L.V.** Nizami Mamedov. Karakalpakskaə literatura – Baku. Kitab aləmi, 2007. – 290 c. – Uçenie zapiski Bakinskogo slavenskoqo universiteta. Seriya əzika i literaturı. – 2008, № 1, s. 135-137.

18. Karakalpakskaə literatura v Azerbaydjane. V BSU sostoəlasğ prezentaüiə kniqi. Nizami Tağısoyun Qaraqalpaq ədəbiyyatı kitabı haqqında. – “Zerkalo”, 2008, 24 iyun, №111, s. 8.

19. **Qaliboğlu Elçin.** Türk soydaşlarımız. Qaraqalpaqlar. “Xalq cəbhəsi”, 2008, 17 iyul, s. 14.

20. **Qaliboğlu Elçin.** İndi türk xalqlarının birliyinə daha çox gərək var. – “Xalq cəbhəsi”, 2008, 18 iyul, s. 14.

21. **Qaliboğlu Elçin.** Əgər türk birliyindən danışırıqsa, bir-birimizi çox yaxşı tanımalıyıq. – “Xalq cəbhəsi”, 2008, 19-21 iyul, s. 14.

22. **Qaliboğlu Elçin.** “Xəzər sözlüyü”ndə böyük və kiçik xalqların taleyi. – “Xalq cəbhəsi”, 2008, 3 oktyabr, s. 14.

23. **Qaliboğlu Elçin.** Zəngin mədəniyyət daşıyıcısı olan xəzərlər. – “Xalq cəbhəsi”, 2008, 4 oktyabr, s. 14.

24. **Qaliboğlu Elçin.** Azərbaycan folklorunun Şilyan səhifələri – “Xalq cəbhəsi”, 2009, 8 yanvar, s. 14.

25. **Mustafaeva Leyla.** Nizami Tağısoy: «Бушуөһиө vo mne gmoüii ə izlaqaə na bumaqə» – «Gxo», 2009, 14 marta, № 48, s. 13.

26. **Əmrahoğlu Arif.** Qaraqalpaq ədəbiyyatı haqqında dərslik. Nizami Tağısoyun “Qaraqalpaq ədəbiyyatı” kitabı haqqında. – Arif Əmrahoğlu. Türk xalqları ədəbiyyatı. Bakı, Elm və təhsil. 2009, s. 29-34.

27. **Abdullaqızı Mehri.** Nizami Tağısoyun “Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirlər”. – “Müasir Azərbaycan müəllimi”, 2009, 09-15 aprel, № 9, s. 4.

28. **Kamal Elçin.** Kəndə abidə. Nizami Tağısoyun “Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü” kitabı haqqında. – “Kredo”, 2009, 11 aprel, s. 6.

29. **Əntiqə.** “Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirlər”. Nizami Tağısoyun eyni adlı kitabı haqqında. – “Qarabağa aparın yol”, 2009, 23 aprel, № 7, s. 4.

30. “ Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü” kitabı haqqında. – “Qarabağa aparın yol”, 2009, 23 aprel. № 7, s. 4.

31. **Əntiqə.** “Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirlər”. – “Qarabağ”, 2009, 11-24 iyun, s. 16.

32. **Əhmədov Hüseyn.** Gərgin xidmətin bəhrəsi. – “Respublika”, 2009, 21 iyun, s. 6.

33. **Qaliboğlu Elçin.** Milli ruhu qoruyuculuq yolunda. – “Xalq cəbhəsi”, 2010, s. 14.

34. **Qocayev Məmməd.** Nizami Tağısoy haqqında müəllim sözü. – “Mütərcim” jurn., 2010, № 1, s. 206-207.

35. Nizami Tağısoy (Nizami Tağı oğlu Məmmədov) haqqında – Bakı Qızlar Universiteti. Elmi əsərlər, № 3. – Bakı, 2009, s. 157-159.

36. **Rəhimov Ağarəhim.** 60 ilin həndəvərində və ya qoşa talelər. – Bakı Qızlar Universiteti. Elmi əsərlər. № 3. – Bakı, 2009, s. 159-161.

37. **Qaliboğlu Elçin.** “Şilyan: özü, sözü – çeşmənin gözü”. Nizami Tağısoyun eyni adlı kitabı haqqında. – “Xalq cəbhəsi”, 2009, 25 iyun, s. 14.

38. **Əhmədov Bədirxan.** Nizami Tağısoy tənqidçi və publisist kimi. – “Xalq cəbhəsi”, 2010, 25 may, s. 14.

39. **İsayev İramin.** Soy-kökədən gələn səslər. – “Qarabağa aparan yol”, 2010, 10 iyun, s. 5.

VII BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN (NİZAMİ TAĞI OĞLU MƏMMƏDOV) NƏŞR OLUNMUŞ MƏQALƏLƏRİNİN NATAMAM SİYAHISI

1. Russkie perevodı pğes S.Vurquna i ix süeniçeskoe voplohenie. Avtoref. dis. kand. fil. nauk. Baku, 1986, 21s.

2. Russkie perevodı pğesi S.Vurquna «Vaqif». V Resp. konf. asp. vuzov. Azerb.- Baku, 1982, 1s.

3. Pğesa S.Vurquna "Vaqif" na süene Azerb. rus. dram. teatra. VI Resp. nauç. konf. asp. vuzov Azerb. - Baku, 1983, s. 280-281.

4. Russkie perevodı pğesi S.Vurquna «Farxad i Şirin». VII Resp. nauç. konf. asp. Azerb. - Baku, 1984, s. 255.

5. Pğesa S.Vurquna "Farxad i Şirin" na süenax russkix teatrov. VIII Resp. nauç. konf. asp. Azerb. - Baku, 1985, s. 204.

6. Pğesa "Xanlar" na süenax russkix teatrov. V sb.: Probl. linq. i litved. na sov. gtape - Baku, 1985, Dep .v İNİON AN SSSR, s. 132-138.

7. Propaqandist azerb. lit-rı (P. Antokolğskiy). "Baku", 1986, №7, s. 4.

8. Sın svoeqo naroda. Vospominanie P.Antokolğskoqo "Lit. Azerbaydjan", 1986, №9, s. 6-7.

9. Lit. veçera- vajnoe sredstvo razvitie russkoy reçi "RƏLAŞ", 1986, №10, s. 53-55.

10. Pervie şaqı. "Lit. Azerb.", 1986, №10, s. 109-112.

11. S.Vurğunun «Fərhad və Şirin» pyesinin rus tərcümələri və səhnə təcəssümü. «Ulduz», 1986, №1, s.30-35.

12. S.Vurğunun əsərləri rus dilində. «Azərbay.məkt.» «Dil və ədəbiyyat», 1986, № 1, s.63-65.

13. S.Vurğun pyeslərinin səhnə təcəssümü. «Qobustan», 1986, №, s.7-11.
- 14.30 ildən sonra. S.Vurğunun xatirəsinə. «Ulduz», 1986, №10, s. 6-8.
15. Orijinala müqayisədə /S.Vurğun pyeslərinin rus tərcümələri haqqında/. «Ədəbiyyat və incəsənət», 1986, №10, s. 7-8.
16. Sənət fədaisi /A.Tvardovskinin Azərbaycan ədəbiyyatı ilə yaradıcılıq əlaqələri/. «Azərbaycan gəncləri», 1990, №6, s. 4.
17. Öz əsrinin övladı /A.Tvardovski yaradıcılığı haqqında/. «Azərbaycan müəllimi», 1990, №6, s. 2-3.
18. Doğma elə məhəbbətlə /Əhəd Muxtarın yaradıcılığı haqqında/. «Bərəkət», 1991, №7, s. 4.
19. Nizami yaradıcılığı bu gün. «Qobustan», 1991, №2, s. 3-6.
20. Orijinalın milli özünəməxsusluğu və tərcümə. «Zəka», 1991, №4, s. 75-78.
21. Vdoxnovlennie Oktəbrem /o tvorçestve S.Vurquna /. «Lit. Azerb», 1987, №10, c.106-108.
22. S.Vurğun o çitələx. «Eni fikir», 1990, №5, s.3.
23. Rus.-azerb.-kie lit-nie vzaimosvəzi sovetškoqo perioda. Əzık.kont. i lit. svəzi. Resp. nauç. konf. mol. učenix. - Baku, 1990, c. 38-39.
24. Pravda perejitoqo i vıstradannoqo. «Lit. Azerb.» , 1990, №6, c.116-117.
25. N.Tixonov i Azerbaydjan. Resp. nauç. konf.-Baku, 1991, 0,2 p\l.
26. Tvorçestvo Nizami seqodnə. «Lit. Azerb.»,1991, №11-12, c. 80-82.
27. V.Luqovskoy i Azerbaydjanskaə lit-ra. Resp. nauç. konf.-Baku, 1992, 0,2 p\l.

28. Vernostğ vosproizved. izobr.-vıraz. sredstv v azerb. perevodax. Resp. nauç. konf. -Baku, 1992, 0,2 p\l.
29. Problemi perevoda rus. pogzii XX veka na azerbaydjanskiy əzık /1920-1970 qq./. Avto-ref. dis. dok. fil. nauk. - Baku, 1992, 38 c.
30. Sovr.sostoən.izuç.probl. obhetörk. kulğturu. Probl.azerb. lit.ved.-ə - Baku, 1993, 0,3 p\l.
31. Alişir Navoi i azerb. literatura. Voprosı teorii i ist. litr. - Baku, 1994, s.92-94.
32. Teoret.probl. pered.edin. soderj. i formı v pogt.per. Vopr.izuç.i prep. rus. əz.-Baku, 1994, s.49-50.
33. S.Esenin i Azerbaydjan. Nauç.konf., posvəh. 100-letio so dnə rojdenia S.Esenina. -Baku, 1995, s.8-9.
34. O lit-nom proüesse 90-x qq. Sr. Azii i Kazaxstana. Aktualğnie problemi izuç.qumanit. nauk. - Baku, 1995, s.33.
35. Pogma A.Tvardovskoqo «Po pravu paməti» na azerb. əzıke. Vopr.teorii i istorii lit-rı. - Baku, 1995, s. 76-78.
36. O problemax pogtiçeskoqo perevoda. Voprosı filoloqii. - Baku, 1996, s.71-75.
37. O perevodax odnoqo stix-ə /S.Vasilğev. «Löblö Baku»/. Voprosı filoloqii. -Baku, 1996, s.76-78.
38. Nekotorie voprosı prepod. rus.əzıka. Aktual. probl. obheobrazov. şkolı. -Baku, 1996, s.4-5
39. Səməd Vurğun və oxucu. «Xalq qəzeti», 1996, 27 avqust.
40. Jizng, otdannaə rodnomu narodu /tvorçeskiy portret X.X.Niəzi/. Vopr. filoloqii. Vıpusk-3, Baku, 1997, s.106-110.
41. Priobretennie i poterənnie. Nujna li nam metodoloqia? Vopr. filoloqii. Vıpusk-3. -Baku, 1997, s.124-126.
42. Pogtiçeskiy talant Qafura Qulğəma. Aktual.probl.izuç. quman.nauk. -Baku,1997, s.75-78.
43. Nekot. voprosı izuç.lit. svəz. v speükursax. Aktual.probl.izuç. quman. nauk. -Baku, 1997, s.89-91.

44. Soxr. indiv. reçi personaj. v rus. perevodax satırı Sabira «Bir məclisdə on iki kişinin söhbəti». Aktual.probl.izuç. qumanit. nauk. - Baku, 1998, s. 41-42.

45. Odin oriqinal i raznie perevodçeskie rešenïa /k perevodu satırı Sabira «Bakı pəhləvanlarına»/. Sb. Aktualgne problemı izuçen.qum. nauk. Vıpusk 5. -Baku, 1998, s.76-79.

46. Sensasiya, yoxsa həqiqət?! «And», 1998, 18 aprel.

47. Sözlər, mənalar, izahlar. «And», 1998, 6-13 iyun.

48. Ağrılı-acılı dünyam. A.Rəhimovun «İkili Dünyam» romanına ön söz. - Bakı, 1999, s. 3-11.

49. Sözü əsəri, sözü kəsəri. A.Rəhimovun «Deyimlər və duyumlar» kitabına ön söz. - Bakı, 1999, s.5-14.

50. Həm gülək, həm düşünək. «And», 1998, 26 iyun - 4 iyul.

51. Sözlər də zəmanəyə uyğunlaşır. «And», 1998, 7 may.

52. Sevincli, kədərli dünya. «Məni duyan gərəkdi» kitabında. -Bakı, 1999, s.55-79.

53. Monumental abidənin layiqli rus tərcümələri vacibdir (yaxud «Kitabi-Dədə Qorqud»un rus tərcümələrinin vəziyyəti). «Kitabi-Dədə Qorqud -1300». Məqalələr məcmuəsi. - Bakı: Maarif - 2000, s.36-39.

54. Həmyerlimiz «2001-ci ilin elm adamı» elan olundu. «Xalq qəzeti», 2001, 29 sentyabr.

55. Əsl insan haqqında söz və ya Eldar Abaszadə kimdir? «Beynəlxalq Universitet» qəz., Xüsusi buraxılış. - 2001.

56. C.Cabbarlı yaradıcılığının başqa xalqların mədəniyyətinə təsiri. «Təhsil, Mədəniyyət, İncəsənət» jurn. 2002, №2, s.78-80.

57. «Axirət sevdası»nın uğuru /S.Əhmədlinin yaradıcılığı haqqında/. «Dünyanın səsi» qəz. - 2003, fevral.

58. Nekotorie zameçaniə po istorii perevoda v Azerbaydjane. -Nəsirəddin Tusinin 800 illik yubileyinə həsr edilmiş respublika elmi konfransının materialları 2-3 aprel. -Bakı, 2001, s. 36-39.

59. Rolğ prof. Q.B.Babaeva v razrabotke problem teorii i praktiki xudoj. perevoda. «Xudojestvenniy perevod: teoriə, praktika, prepodavanie. - Tezisi nauç. metod. konf. BSU. - Baku-2002, s.37-38.

60. Ehe raz ob istorii perevoda v Azerbaydjane. Azərb. Beynəlxalq Un-tinin 2001-ci ildə prof.-müə. heyət. elmi tədq. işin. yekun. həsr olunmuş elmi konf. materialları. -Bakı, 2002, s.81-83.

61. Prof. F.Velixanova – issledovatelğ russkix perevodov azerbaydjanskoy pogzii. ABU professor-müəllim heyətinin apardığı elmi-tədqiqat işlərinin yekununa həsr edilmiş konfransın materialları. 23-24 aprel, 2003. – Bakı, 2003, s. 46-47.

62. Folğklorno-gtnoqrafıçeskie istoçniki, strukturo-kompozitüionnie i ideyno-xudojestvennie osobennosti karakalpakskoqo gposa «Kırk kız». BSU-nun illik elmi-tədqiqat işlərinə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. – Bakı, 2003, s. 143-146.

63. Obhie ili sxodnie əvleniə v gpose indiyiskoqo i törkskoqo narodov / Na materiale indiyiskoqo «Maxabxaratı» i karakalpakskoqo «Kırk kız». Sravnitelğnoe literaturovedenie. Materialı I mejdunarodnoy konferenüii v BSU. – Baku, Kitab aləmi, 2004, c.89-92.

64. Qaqauzlar: keçmişindən bu gününə. – “Kredo”, 2005, 17 dekabr, s.7.

65. Ermənilərin və yunanların türklərə qarşı iddiaları nədən qaynaqlanır?! – “Kredo”, 2005, 17 sentyabr, s.3.
66. Qaqauzların tarixindən səhifələr. – “Kredo”, 2005, 29 oktyabr, s.4.
67. Hegel. Müsəlmanlıq. – “Mütərcim”, 2005, №2-3, s.95-97.
68. Həyatı, mənəviyyəti, elmi erudisiyası ilə hamı üçün örnək ola biləcək insan / Əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor Həbib Bayram oğlu Babayevin xatirəsinə / – “Kredo”, 2005, 31 dekabr, s.12.
69. Karakalpakskə literatura XX v.: istoki i osobennosti razvitiə. Tezisi nauç. konf-üii sotrud. BSU. – Baku, Kitab aləmi, 2006, c.76-77.
70. Osnovnie prinüipi perevoda uçeбно-pedaqoqiçeskoy literaturı – Mejdunarodnə konferenüiə. Perevod i transnaüionalğnie proüessi. 14-15 aprelə 2005. Materialı. – Baku, 2005, s. 68-77.
71. Gtapı rabotı perevodçika nad xudojestvennim tekstem. Mejdunarodnə nauçnə konferenüiə. Problemi sovremennoqo əzıkoznaniə. – Baku, 18-19 maə 2005, s. 184-185.
72. Qaraqalpaqlar: etnogenezi, yaşadıqları coğrafi ərazi, epik təfəkkürü. – “El sözü” jurn., 2006, №1-2, s. 29-36.
73. Qədim Hindistan. – “El sözü” jurn., 2007, №1-2, s.14-18.
74. Xəzərlər. – “Azərbaycan”, 2006, № 8, s. 161-175.
75. Həttlər: dini, Allahlar panteonu, mərasimləri, mifləri və əfsanələri. – Beynəlxalq konfrans. “Ortaq türk keçmişindən ortaqlıq türk gələcəyinə”. IV Uluslararası Folklor Konfransının materialları. – Bakı, 2006, s. 237-246.
76. Kniqa ob istorii Azerbaydjanskoy şkolı XIX v. / Ob akademike Q.M.Axmedove / Moskva, Journ. «Pedaqoqika», 2006, №8, s. 123-124 /v soavtorstve s İ. Aqakerimovım/
77. Söz, anlayış, aforizm, mütərcim, tərcümə. Aforizmlərin tərcüməsi yüksək ustalılıq tələb edir. – “Hakimiyyət və zaman” jurn., 2006, №7, s. 13-15.
78. Perevod: protivoreçie ili sxodstvo / O perevode pogmı Şaxriəra «Poklon Xeydar babe» S.Mamedzade/ // Mejdunarodnə

- nauçnə konferenüiə. Sravnitelğnoe literaturovedenie. BSU. – Baku, 2006, s. 133.
79. Perevod: protivoreçie ili sxodstvo. – «Lit. Azerbaydjan», 2006, №12, c. 109-114.
80. Aforizmlərin tərcüməsi istedad və ustalılığın işığında /Səməd Vurğun aforizmlərinin Giya Paçxataşvili tərcüməsi / – “Ulduz”, 2006, № 12, s. 62-66.
81. Səməd Vurğun əsərlərinin rus tərcümələri haqqında qeydlər. “Mars” jurn., 2006, № 5-6, s. 105-112.
82. Vətən məhəbbəti, yurd sevgisi, Əli Rza Xələflinin “Həsərət körpüsü” – “Kredo”, 2007.
83. Məşhur Kuzey Kıbrıs tədqiqatçısı Harid Fədai ilə söhbət. – “Kredo”, 2007, 3 fevral, s. 6, 10 fevral, s. 6.
84. Hindistan mədəniyyəti. – “Qobustan” jurn., 2007, № 1, s. 32-35.
85. Kniqa gtno-gpiçeskoy paməti törkskix russkoəziçnıx pisateley. Reüenziə na knıqu L.Qerayzade / Dil və ədəbiyyat”. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. – Bakı, 2007, №1, c. 203-206.
86. Folklorla vurğunluqdan şeir yaradıcılığına / Məhərrəm Qasımlının poetik yaradıcılığı haqqında /. – “Kredo”, 2007, 28 aprel, s. 7, 5 may, s. 7.
87. İctimai-siyasi ədəbiyyatın tərcüməsində dəqiqliyin qorunub saxlanması. Gürcü-erməni münasibətlərinə həsr olunmuş əsərin Giya Paçxataşvili tərcüməsi. – “Cinayət və hakimiyyət” qəz., 2007, 10 may, № 2, s. 6-7.
88. Mənəvi-etik-dini ənənələrin ruscillı yazıçıların yaradıcılığında əksi. Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri. /L.Gərayzadənin kitabı haqqında/ Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. – Bakı Slavyan Universiteti. – Bakı, 2007, №2, s. 105-107.
89. Etnik-millı keçmişimiz və bu günümüz “Yarımqıç alyazma” aynasında. – “Kredo”, 2007, 15 iyun, 23 iyun, 30 iyun.
90. Müasir Qaqauz poeziyası. – “Kredo”, 2007, 14 iyul, s.5, 21 iyul, s.5.

91. Çağdaş ədəbi mühit və “Kredo” /Problemlər, perspektivlər/. – “Kredo”, 2007, 7 iyul, s.2.

92. Müasir Azərbaycan romanı: problematikası, qəhrəmanı, ideya-məzmunu səciyyəsi /A.Rəhimovun “Girdab” romanı haqqında düşüncələr/. – “Kredo”, 2007, 11 avqust, s.5; 18 avqust, s. 5; 1 sentyabr, s. 5; 8 sentyabr, s. 5

93. Yusif Nəğməkarın “Zal ağacı” dastan-epopeyasını oxuyarkən. – “Kredo”, 2007, 15 sentyabr, s. 5; 22 sentyabr, s. 5; 29 sentyabr, s. 5.

94. Məşhur “Kuzey Kıbrıs tədqiqatçısı Harid Fə dai ilə söhbət”. – “Ulduz”, 2007, № 8, s. 40-42.

95. Etnik-milli keçmişimiz və bu günümüz “Yarımcıq əlyazma...” aynasında /Kamal Abdullanın “Yarımcıq əlyazma...” romanı haqqında /. – “Azərbaycan”, 2007, №8, s. 164-174.

96. Qaqauzların toy-düyün mərasimləri. Beynəlxalq konfrans. “Ortaq türk keçmişindən orta q türk gələcəyinə” V Uluslararası Folklor konfransının materialları. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Folklor İnstitutu. – Bakı, 17-19 oktyabr, 2007, s. 434-437.

97. Böyük siyasətçinin estetik görüşləri haqqında kitab. /prof. Tər lan Novruzovun “Heydər Əliyev və ədəbiyyat məsələləri” kitabı haqqında. – Bakı, 2007/. – “Elm”, 2007, 19 sentyabr, s.2-3.

98. Şota Vodaçkoriyanın “Gürcüstanın siyasi fikrində gürcü-erməni münasibətləri məsələləri 1918-1920” kitabının Azərbaycan dilinə tərcüməsinin xüsusiyyətləri. Giya Paçxataşvili tərcüməsi. – Müasir dilçiliyin problemləri /Dil əlaqələri/. – II Beynəlxalq konfrans , 22-23 noyabr 2007-ci il. BSU. – Bakı, 2007, s. 209-212.

99. Həvil müəllimin ömür yolu və ya yaxşılara “Allah rəhmət eləsin!” /prof.Həvil Həvilovun xatirəsinə/. – “Kredo”, 2007, 24 noyabr, s. 3.

100. Neutomimiy issledovatelğ istorii şkolı i pedaqoqiçeskoy mısli / İzdan dvenadüati tomnik sobr. soç akad. Q.M.Axmedova v Azerbaydjane /. – Journ. «Novoe v psixoloqo-pedaqoqiçeskix

issledovaniəx». Teoretiçeskie i praktiçeskie problemı psixoloqii i pedaqoqiçi. – Moskovskiy psixoloqo-soüialğnyy institut. – Moskva, 2007, № 4, oktäbrğ-dekabrğ, s. 182-186.

101. Mühacirət mətbuatımızın tarixinə dair maraqlı mənbə. /Fil.elm.dokt. Abid Tahirlinin kitabı haqqında/. – “525-ci qəzet”, 2007, 27 dekabr, s. 7.

102. V plenu u volşebnix strof. O Samede Vurqune i novom proçtenii stixotvorenia «Azərbaycan». – «Mir literaturı», 2008, fevralğ, № 2, c. 4-5.

103. Tanınmış nasir, ədəbiyyatşünas alim, əvəzsiz pedaqoq /Mir Cəlal haqqında/. – “Müasir Azərbaycan müəllimi”. 2008, 12-18 iyun, s. 3.

104. A.O.Çernyayevskinin “Vətən dili” dərslisinin dili. – “Kredo”, 2008, 7 iyun, s. 6.

105. Vaqif Arzumanlının 60 ili, Ədəbi əlaqələrimizin Vaqif Arzumanlı dili. – “Müasir Azərbaycan müəllimi”. 2008, 26 iyun-2 iyul, s. 4.

106. Poetik təbi rəvan olan Rəhim Rəvan, Haqq dünyasına erkən oldu “rəvan” / Rəhim Rəvan ruhuna gecikmiş rekviyem. – Müasir Azərbaycan müəllimi”. 2008, 26 iyun-2 iyul, s. 5.

107. Heydər Əliyev və Azərbaycanda rus dilinin tədrisi problemləri. – ABU, Xəbərlər. Pedaqoji elmlər seriyası /Xüsusi buraxılış/, №1, Bakı, 2008, s. 95-98.

108. Poeziyamızın bir qolu – Ənvər Əhmədin şairlik yolu. – “Ulduz”, 2008, №5, s. 34-38.

109. Şeirimizə Etimadın etimadı. – “Kredo”, 2008, 6-13 sentyabr, s. 13.

110. Tvorçestvo S.Vasilğeva vo vzaimosvəzəx s azerbaydžanskoy literaturoy. Vzaimodeystvie i vzaimoproniknovenie əzıkov i kulğtur! Sostoənie i perspektivı. Materialı mejdunarodnoy nauçnoy konferenüii. q. Minsk, 20-22 marta 2008. V dvux ç., çastğ 1 – Minsk, 2008, s. 206-207.

111. Güney Azərbaycan poeziyası rus dilində. – “Respublika” qəz., 2008, 6 noyabr, s. 7.

112. Qarabağ ağrısı – yazıçı ömrünün acısı. – “Müasir Azərbaycan müəllimi”, 2008, 13-19 noyabr, s. 2.
113. Balkar-Qaraçay “Nart” qəhrəmanlıq eposu / Digər Qafqaz xalqlarının “Nartları” ilə oxşar və fərqli məqamları / Müqayisəli ədəbiyyat. III Beynəlxalq elmi konfransın materialları. 21-22 noyabr, 2008. BSU. – Bakı, 2008, s. 153-154.
114. Hollandiyada yaşayan azərbaycanlı yazıçı beynəlxalq müsabiqənin qalibidir. – “Respublika”. 2008, 20 dekabr, s. 5.
115. “Broy & Panoptikum”un kirkit, həvəsi, Etimad Başkeçidin səsi, nəfəsi. – “Azərbaycan”, 2008, № 9, s. 181-186.
116. Ağarəhim Rəhimovun 60 illik yubileyi. – BQU, Elmi əsərlər, 2008, № 3, s. 20-26.
117. Xəlil Rza Ulutürkün tərcümə yaradıcılığı / nəzəri və praktik zəmində /. – BQU, Elmi əsərlər, 2008, № 3, 217-223.
118. Elçin yaradıcılığı, Görünən və görünməyən tərəflər. – “525-ci qəzet”, 2009, 15 aprel, s. 7.
119. Dilimiz-varlığımız və ya “Heydər Əliyevin dil siyasəti” – “Kredo”, 2009, 18 aprel, s. 4.
120. Səngər şeirləri: “Alanda canımı vətənimdə al”. – “Ədəbiyyat qəzeti”, 2009, 8 may, s. 8.
121. Canavarlığın anatomiyası. Elçinin “Canavarlar” hekayəsinin təsirindən yaranan düşüncələr. – “525-ci qəzet”, 2009, 10 iyun, s. 7.
122. Nəsrin çevrəsi /K.Abdullanın hekayələri haqqında/. – “525-ci qəzet”, 2009, 13 iyun, s. 21.
123. “Meyxana”nın semantikasını. – “Kredo”, 2009, 18 iyul, s. 10.
124. Nəsrin çevrəsi. Folklorun “gözü” – Kamal Abdullanın sözü. – “Ulduz”, 2009, № 7, s. 6-10.
125. Meyxana: mədəni-mənəvi sərvətimiz. – “Kredo”, 2009, 15 avqust, s. 12, 15, 16.
126. Niyyətin hara, mənzilin ora /Günay Dağlı və onun “Xoxan”ı/. – “Kredo”, 22-29 avqust, s. 32.

127. Meyxana folklor janrıdır. – “Meyxana” qəz., 2009, 01-07 sentyabr, s. 3-5.
128. Fəxrəddin Meydanlının söz meydanı. – “Dostluq məşəli” qəz., 2009, 20 oktyabr, 5 noyabr, s. 1.
129. Kuzey Kıbrıs türk mədəniyyətinin yorulmaz tədqiqatçısı. Harid Fə dai haqqında. – “Xalq cəbhəsi” qəz., 2009, 26 dekabr, s. 14.
130. Qaqauz ədəbiyyatı. Birinci yazı. – “Xalq cəbhəsi”, 2009, 2 dekabr, s. 14.
131. Qaqauz ədəbiyyatı. İkinci yazı. – “Xalq cəbhəsi”, 2009, 3 dekabr, s. 14.
132. Meyxananın semantikasına bir baxış. – “525-ci qəzet”, 2009, 17 dekabr, s. 7.
133. Folklor yaddaşından. Rəhim Rəvan yaradıcılığı haqqında. – “Ulduz”, 2009, № 11, s. 54-56.
134. Perviy pareng... i ne tolğko na sele. 80 let A.Qulievu. – Jurn. «Russkiy əzik i literatura v Azerbaydjane» – 2009, №2, s. 68-69.
135. Kuzey Kıbrıs türk ədəbiyyatında ilk roman. – “Xalq cəbhəsi”, 2010, 26 yanvar, s. 14.
136. Başqurdlar haqqında nə bilirik?! “Başqurd” dili və “başqurd” etnoniminə bir baxış. – “Xalq cəbhəsi”, 2010, 11 fevral, s. 14.
137. Canavarlığın anatomiyası. /Elçin. “Canavarlar” hekayəsi/. – “Ədəbiyyat qəzeti”, 2010, 19 fevral, s. 4.
138. Dəyərli dərs vəsaiti /prof. İsmayıl Vəliyev. Redaktənin əsasları” kitabı haqqında/. – “Respublika”. 2010, 6 mart, s. 6.
139. Elçin yaradıcılığında uşaq aləmi. – “525-ci qəzet”, 2010, 3 aprel, s. 20-21.
140. İşığın bədii trayektoriyası /Elçin Hüseynbəylinin “Gözünə gün düşür” hekayəsinə yığcam baxış/. – “525-ci qəzet”, 2010, 10 aprel, s. 14.
141. Molla Nəsrəddin lətifələri Kıbrısdə. – “Xalq cəbhəsi”, 2010, 9 aprel, s. 14.

142. “İnam evi”ndə Qəşəm Ruhdaşa həsr olunmuş törəndə çıxış. Məqaləni Işıqlı Atalı təqdim etmişdir. – “Təzadlar” qəz., 2010, 6-8 aprel, s. 15.

143. “İnam evi”ndə Qəşəm İlqar Ruhdaşın yubileyində çıxış. – “Kredo”, 2010, 10 aprel, s. 13.

144. Fəxrəddin Meydanlının poetik palitrası. – “Təzadlar”, 2010, 15-17 aprel, s. 15.

145. Xəlil Rza Ulutürkün tərcümə yaradıcılığı / Nəzəri və praktik zəmində /. – Xəlil Rza Ulutürk. Dünyaya pəncərə. – Bakı, “Çinar-Çap”, 2010, s. 14-27 kitabında.

146. Nizami Cəfərov və türk xalqları ədəbiyyatının inkişaf problemləri. – “Ulduz”, 2010, № 4, s. 46-49.

147. Söz, süjet və obrazın vəhdəti /Əlsahib Əroğulun “Qeyrətin harayı” hekayələr toplusu haqqında/. – “Xalq cəbhəsi”, 2010, 18 iyun, s. 14.

VIII BÖLMƏ

NİZAMI TAĞISOY TƏRƏFİNDƏN HAZIRLANMIŞ PROQRAMLAR

1. Türk xalqları ədəbiyyatı. – M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutu. XX əsr rus ədəbiyyatı kafedrası. Dos. H.Orucovla birlikdə. – Bakı, 1992.

2. Rus dili üzrə proqram. – Bakı Ali Pedaqoji Qızlar Seminariyası. Dillər kafedrası. – Bakı, 1994.

3. Poetik tərcümənin xüsusiyyətləri. – Bakı Slavyan Universiteti. Tərcümə nəzəriyyəsi və praktikasına kafedrası. – Bakı, 2000.

4. Tərcümədə əslin milli koloritinin yaradılması. – Bakı Slavyan Universiteti. Tərcümə nəzəriyyəsi və praktikasına kafedrası. – Bakı, 2000.

5. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi kursu. – Azərbaycan Beynəlxalq Universiteti. Azərbaycan dili və ədəbiyyatına kafedrası. – Bakı, 2001.

6. Nitq mədəniyyəti. Universitetlərin bakalavr pilləsi üçün. Azərbaycan Beynəlxalq Universiteti. Azərbaycan dili və ədəbiyyatına kafedrası. Dos. B.Muradovla birlikdə. – Bakı, 2003.

IX BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN PROQRAMLARA REDAKTORLUĞU VƏ ONLARA VERİLMİŞ RƏYLƏRİN NATAMAM SİYAHISI

1. Türk xalqları ədəbiyyatı. Metodik tövsiyə. Tərtib ed. dos. A.Nəzərova. – Bakı, 2004 /rus dilində/.
2. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. Tərtib ed. dos. L.Gərayzadə. – Bakı, 2006 /rus dilində/.
3. Tərcümə tarixi və metodologiyası. Magistr hazırlığı üzrə. Tərtib ed. prof. R.Novruzov. – Bakı, 2007 /rus dilində/.
4. Tərcümənin linqvistik nəzəriyyəsi. Magistr hazırlığı üzrə. Tərtib ed. dos. Ə.Quliyev. – Bakı, 2007 /rus dilində/.
5. Tərcümənin tədrisi metodikası. Magistr hazırlığı üzrə. Tərtib ed. dos. V.Məmmədov. – Bakı, 2007 /rus dilində/.
6. Tərcümənin üslub nəzəriyyəsi. Magistr hazırlığı üzrə. Tərtib ed. dos. İ.Ağakərimov. – Bakı, 2007 /rus dilində/.
7. Folklorşünaslıq və mifologiya. Magistr hazırlığı üzrə. Tərtib ed. dos. L.İmaməliyeva. – Bakı, 2009.
8. İsmayıl Şıxlı nəsrinin obrazlar sistemi. Metodik vəsait. – Tərtib ed. dos. F.Məmmədov. – Bakı, 2009.
9. Muxtar Auezov və Əbdücmil Nurpeisovun roman yaradıcılığı. Metodik vəsait. – Tərtib ed. dos. F.Məmmədov. – Bakı, 2009.
10. Türk xalqları ədəbiyyatı. Tərtib ed. dos. F.Məmmədov. – Bakı, 2010.

X BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN MONOQRAFİYA, DƏRSLİK VƏ DƏRS VƏSAİTLƏRİ

1. XX əsr rus poeziyası Azərbaycan tərcümələrində. – Bakı, M.F.Axundov adına APRD və Əİ nəşriyyatı, 1992, 134 s. /rus dilində/.
2. Qazax ədəbiyyatı. – Bakı, ADPU nəşriyyatı, 1993, 70 s. /rus dilində/.
3. Əslin milli özünəməxsusluğu və tərcümə. – Bakı, Mütərcim, 1998, 68 s. /rus dilində/.
4. Səməd Vurğun dramaturgiyası rus dilində. – Bakı, Səda nəşriyyatı, 1999, 132 s. /rus dilində/.
5. Qaraqalpaq ədəbiyyatı. – Bakı, Mütərcim, 2007, 296 s. /rus dilində/.
6. Nəsrin axarı: zaman və məkan konteksti. – Bakı, BQU nəşriyyatı, 2008, 152 s.
7. Şilyan özü, sözü – çüşmənin gözü. – Bakı, Mütərcim, 2009, 172 s.
8. Səftər Həsənzadə. Vətən həsrətli, barıt qoxulu sətirələr. – Bakı, Mütərcim, 2009, 76 s.
9. İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti (prof. R.Manafəoğlu və dos. R.Kamalla birlikdə). – Bakı, Mütərcim, 2010, 164 s.

XI BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN TƏRCÜMƏLƏRİ

1. Qaraqalpaq xalq nağılları. – Bakı, Mütərcim, 2006, 212 s.
2. Qazax qəhrəmanlıq eposu “Koblandı-batır”. – Bakı, AMEA-nın Folklor İnstitutu, 2008.

XII BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN ƏDƏBİ-BƏDİİ YARADICILIĞI

1. Axtaracaqsan məni. Şeirlər və poemalar. – Bakı, Araz, 2000. 94 s.
2. Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı. Şeirlər və poema. – Bakı, Azərənəşr, 2004, 68 s.
3. Natiqlə qara zurnanın nağılı və ya hər ikisinə elegiya. Povest. – Bakı, 2008.

XIII BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN FİLOLOGİYA ELMLƏRİ NAMİZƏDİ VƏ FİLOLOGİYA ELMLƏRİ DOKTORU ALİMLİK DƏRƏCƏSİ ALMAQ ÜÇÜN TƏQDİM OLUNMUŞ DISSERTASIYALARA OPPONENTLİYİ

1. **Məhərrəmov Cəmilə Oruc qızı.** C.Cabbarlı dramaturgiyası. Azərbaycan sovet ədəbiyyatşünaslığında. Nam diss. – Bakı, 1989 /rus dilində/.
2. **Qasımova Sədaqət Müseyib qızı.** XIX əsrin 40-60-cı illərin rus-yol oçerklərində Şərq mövzusu /Nam.diss./ – Bakı, 1994 /rus dilində/.
3. **Qurbanova Gülnarə Kazım qızı.** Poetik yaradıcılıqda folklor ənənə və motivləri /S.Yesenin və S.Rüstəm poeziyası əsasında/ Nam.diss. – Bakı, 1996 /rus dilində/.
4. **Qızıyeva Vüsalə Elman qızı.** M.Y.Lermontovun yaradıcılığında şəxsiyyətin iradə azadlığı problemi. Nam. diss. – Bakı, 2000 /rus dilində/.
5. **Sadiqova Afət Əliyulla qızı.** Qulu Xəlilinin publisistikası. Nam.diss. – Bakı, 2002.
6. **Rəhimova Ülviyyə Həsaməddin qızı.** Romantik üslub və tərcümə problemi /Hüseyn Cavidin rus dilinə tərcümə olunmuş əsərləri əsasında/. Nam.diss. – Bakı, 2005.
7. **Haşimov Niyaməddin Valeh oğlu.** Altay Məmmədovun yaradıcılıq yolu. Nam.diss. – Bakı, 2006.
8. **Sədiyev Sədi Saleh oğlu.** Balkan türklərinin ədəbiyyatı. Nam.diss. – Bakı, 2006.
9. **Səfərli Elşad Məhərrəm oğlu.** Sabir Rüstəmخانlının yaradıcılıq üslubu. Nam.diss. – Bakı, 2007.
10. **Mahmudova Şəlalə Əmirxan qızı.** Əliağa Kürçaylı və poetik tərcümə məsələləri. Nam.diss. – Bakı, 2009.
11. **Binnətova Almaz Qasım qızı.** XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında özbək klassiklərinin yaradıcılığı. Dokt. dissertasiyası. – Bakı, 2010.
12. **Soltanova Ruhəngiz Qulu qızı.** Azərbaycan ədəbiyyatında elmi-fantastik janr. Nam.diss. – Bakı, 2010.

XIV BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN FİLOLOGİYA ELMLƏRİ NAMİZƏDİ VƏ FİLOLOGİYA ELMLƏRİ DOKTORU ALİMLİK DƏRƏCƏSİ ALMAQ ÜÇÜN TƏQDİM OLUNMUŞ DİSSERTASIYALAR VƏ ONLARIN AVTOREFERATINA VERDİYİ RƏYLƏR

1. **İsmayilov Hüseyn Ələsgər oğlu.** Məmməd Arif rus ədəbiyyatının tədqiqatçısı kimi. Nam.diss. – Bakı, 1986 /rus dilində/.
2. **Əhmədova Təhə Cəbrayıl qızı.** Səməd Vurğun rus ədəbi-bədii tənqidində. Nam.diss. – Bakı, 1988 /rus dilində/.
3. **Əhmədov Qabil İsmayıl oğlu.** C.B. Pristinlin ilk romanları rus tənqidində /prototipizasiya problemi/. Nam.diss. – Bakı, 1992 /rus dilində/.
4. **Hacıyev Hikmət Davud oğlu.** Mehdi Hüseynin dramaturgiyası. Nam.diss. – Bakı, 1992 /rus dilində/.
5. **Məsimov Musa.** Müasir Azərbaycan ədəbiyyatında satira /1920-1945/. Dokt.diss. – Bakı, 1992 /rus dilində/.
6. **Qasımova Sədaqət Müseyib qızı.** XIX əsr 40-60-cı illərin rus yol oçerklərində Şərqi mövzusu. Nam.diss. – Bakı, 1994 /rus dilində/.
7. **Rəhimova Elmira Abdulla qızı.** Azərbaycan xalq qəhrəmanlıq dastanlarının rus dilinə tərcümələrinin tarixi və təcrübəsi /"Kitabi-Dədə Qorqud" və "Koroğlu"nun materialları əsasında/ Dokt.diss. – Bakı, 1995/rus dilində/.
8. **Aslanova Könül Aslan qızı.** L.S.Turgenevin 40-50-ci illər yaradıcılığında obrazlar və xarakterlər. Nam.diss. – Bakı, 1998 /rus dilində/.
9. **Məmmədova Pərvanə Həbib qızı.** Sergey Yesenin əsərlərinin Azərbaycanca tərcümələri və tədqiqi. Nam.diss. – Bakı, 1998 /rus dilində/.

10. **Kərimova Gülnarə İnkilab qızı.** XIX əsrin sonu – XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan mədəniyyət xadimlərinin teatr-estetik görüşləri. Nam.diss. – Bakı, 1999.
11. **Əliyeva Sevinc Novruz qızı.** Orxon-Yenisey abidələrində toponimlər. Nam.diss. – Bakı, 2002.
12. **Cəbrayilov Nəsim Hüseyn oğlu.** L.A.Qonçarovun "Oblomov" romanının poetikası. Nam.diss. – Bakı, 2002 /rus dilində/.
13. **Nəcəfova Mərziyyə Allahyar qızı.** Qarabağ mövzusu bədii publisistikada /1990-cı illər/. Nam.diss. – Bakı, 2002.
14. **Ağayeva Səbinə Oktay qızı.** Mirzə İbrahimov və rus ədəbiyyatı. Nam.diss. – Bakı, 2003 /rus dilində/.
15. **Qeybullayeva Rəhilə Məmməd qızı.** Nəsrin müqayisəli tipologiyası və ədəbiyyat tipləri / Azərbaycan ədəbiyyatı Şərqi və Qərbi kontekstində. Dokt.diss. – Bakı, 2004 /rus dilində/.
16. **Cəfərov Telman Həmzəğa oğlu.** Qədim rus ədəbiyyatında slavyan-türk əlaqələri. – Dokt.diss. Bakı, 2004 /rus dilində/.
17. **Qəhrəmanova Əntiqə Aslan qızı.** Əhliman Axundovun folklorşünaslıq fəaliyyəti. Nam.diss. – Bakı, 2004.
18. **Hüseynov Zəbut İlqar oğlu.** Azərbaycan və Qərbi Avropa dastan əlaqələri. Nam.diss. – Bakı, 2005 /rus dilində/.
19. **Əzizov Vahid Əzizəğa oğlu.** Sabir satiralarında müasirlik. Nam.diss. – Bakı, 2005.
20. **Tahirli Abid Həmid oğlu.** Azərbaycan mühacirət mətbuatında publisistika. /1921-1991/. Dokt.diss. – Bakı, 2006.
21. **İsrafilova Sofya Fuad qızı.** Azərbaycan dilində informatika terminlərinin leksik-semantik təhlili. Nam.diss. – Bakı, 2006.
22. **Bayramov İbrahim Məhəmməd oğlu.** Ermənistanın türk mənşəli toponimlərinin tarixi-lingvistik təhlili. Dokt.diss. – Bakı, 2007.
23. **Məmmədov Bəxtiyar Qibləli oğlu.** Azərbaycan bədii publisistikasının inkişaf meyilləri və sənətkarlıq məsələləri. Nam.diss. Bakı, 2007.

24. **Abdullabəyova Gülər Həsən qızı.** XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəli Polşa-Azərbaycan ədəbi əlaqələri /mənimsəmənin ədəbi, filoloji aspekti/. Dokt.diss. – Bakı, 2007 /rus dilində/.

25. **Manafı Xanımana Fətəli qızı.** 60-70-ci illər Azərbaycan nəsrində folklorizm /Anar, Elçin və Ə.Mustafayevin yaradıcılığı əsasında/. Nam.diss. – Bakı, 2007.

26. **İmrani Maqsud Rafiq oğlu.** SMOMPK məcmuəsində paremioloji vahidlər. Nam.diss. – Bakı, 2008.

27. **Əliyev Həmid Fərhad oğlu.** Alman klassik poeziyasının Azərbaycan dilinə tərcüməsinin nəzəri və praktik prinsipləri /E.Lessinq, V.Höte, F.Şiller, H.Heyne əsərlərinin tərcümə materialları əsasında. Dokt.diss. – Bakı, 2009.

28. **Əliyev Cavanşir Əziz oğlu.** Azərbaycan komediyasının poetikası. Dokt.diss. – Bakı, 2010.

29. **Tariverdiyeva Samirə Aqşin qızı.** Rus və Azərbaycan nəsrində müasirliyin bədii dərki / “Altmıncıların yaradıcılığı materialları əsasında. Nam.diss. – Bakı, 2010 /rus dilində/.

30. **Kərimova Səmayə Vəli qızı.** XX əsrin sonu – XXI əsrin əvvəlləri Azərbaycan-rus ədəbi əlaqələri. Nam.diss. – Bakı, 2010 /rus dilində/.

31. **Xudiyeva Sevinc Şərəfəddin qızı.** Rus nəsrində psixologizm və onun Azərbaycan tərcümələrində verilməsi problemi /M.İ.Lermontovun “Zəmanəmizin qəhrəmanı” romanı və L.N.Tolstoyun “Kazaklar” və “Hacı Murad” povestlərinin tərcümələri əsasında. Nam.diss. – Bakı, 2010.

32. **Ağamirzəyev Əliş Çoban oğlu.** Postsovet dövründə Azərbaycanda rus ədəbiyyatının dəyərləndirilmə və nəşr prinsipləri. Nam.diss. – Bakı, 2010.

XV BÖLMƏ

HƏLƏ QIŞA ÇOX QALIR...

Dünyaya hansı an, saat, gün, ay və ildə gəldiyimi anam-atam mənə deyib, doğum haqqında şəhadətnaməmdə müvafiq qeydlər olsa da, özümü və dünyanı duymağım anamın məni kövrəldən ecazkar səslə oxuduğu şəkər laylalara, ata nənəmin söylədiyi şirin nağıllara qulaq asmağımla, nehrə çalxalayıb bizə yağ-əppək düzəltməsindən və bir də çörək bişirərkən bizim hər birimiz üçün verdiyi kökəldəndən başladı. Nənəm deyirdi ki, bizim evimiz əvvəl kəndin başqa tərəfindəydi, orada susuzluq olduğundan buraya köçmüşük. Kənddə atam zamanına uyğun gözəl ev tikdirmişdi. Axşam olanda atam süfrənin başına gəlməyincə heç birimiz cürət edib əyləşməz, süfrəyə əl uzatmazdıq. Bu qayda bizim ailədə daim davam etmişdi. Yemək yeyib «Əlhəmdülillah»dan sonra atam bizə xalqımızın tarixindən, fəlsəfədən, coğrafiyadan, klassik poeziyadan və onun korifeylərinin əsərlərindən nümunə gətirməklə danışırdı. Türk dilini sevdiyi qədər rus dilinə də məhəbbətlə yanaşardı. Bu dili çox yaxşı bilirdi. Bizi daim rus dilini mükəmməl öyrənməyə sövq edərdi. Rus ədəbiyyatından nümunələrlə fikrini təsdiqləməyə çalışırdı. Uşaqlığım, məktəb illərim ailəmizdə belə bir mühitdə keçdi.

Orta məktəbi əla qiymətlərlə qurtarsam da, həmin il Azərbaycan Dövlət Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) Tarix fakültəsinə qəbul oluna bilmədim. Müsəbiqədən keçmədim. Neftçixarxa idarəsində, Maşınqayırma zavodunda çilinqər, suvaqçı işlədim. Hələ əzələlərim bərkiməmişdi. Az keçmədi əsgəri xidmətə yollandım. Belorusiyanın Orşa şəhərində ordu sıralarında oldum. Qayıdıb gələn kimi Rus dili və ədəbiyyatı fakültəsinə imtahan verib institut tələbəsi oldum. Tələbəlik dövründə büdrəmədim. Əlaçı oldum. Fərdi və fərqli stipendiya aldım. Şəklim şərəf lövhəsinə vuruldu. Müəllimlərim tərəfindən nümunə kimi göstərilirdim. İnstitut illərində Heydər Cəfərovlə (o, hazırda Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Uni-

versiteti Pedaqogika kafedrasının dosentidir) ilk gündən dostlaşdıq və bir yerdə yaşadıq. Çox mehriban idik. Qrupumuzun və potokumuzun uşaqları çətinliyə düşdükdə bizə müraciət edirdilər. Bizə çox güvənirdilər. Təfəkkürümüzə, çevikliyimizə həsəd aparırdılar. Biz də onlara rəğbətlə yanaşır və hər birinə lazımı köməklik göstərirdik...

Hamı kimi bizim də sevgi macəralarımız olurdu. Mənim ali məktəb dövründə olan məhəbbət hisslərim sonda heç də müvəffəqiyyətlə başa çatmadı. Səbəbkar kim oldu bilirəm. Amma bunu heç kimə deməyəcəm...

Beləcə illər keçdi. İnstitutu başa vurdum. Elmi Şura məni institutda saxlamaq istədi. Atamsa hələ ki kəndə qayıtmaq haqda qərar verdi. Atam Allahım idi. Sözümdən çıxmağa cürət edə bilməzdim. Kəndə döndüm. Rus dili və ədəbiyyatı müəllimi işlədim. Rayonda gözləmədiyim (əslində gözlədiyim) nüfuz sahibi oldum. Burada işləyə-işləyə institutda olduğu kimi dövrü mətbuatda şeirlərimlə, yazılarımla çıxış elədim, bəzən elmi-metodik məqalələr də yazdım, konfranslarda çıxış etdim. Hamı məntiqimə, təfəkkürümə, işgüzarlığımıza qibtə edirdi. Mənsə pərvazlanırdım. Amma xoşbəxtliyim uzun sürmədi. Atam dünyasını dəyişdi... Qanadı qırılmış quş kimi yerə çırpıldım. Atamın vəfatı anamı, qardaş-bacılarımı çox sındırdı. Özümü itirdim. Müvazinətimi bərpa etməyə çalışdım. Kədərə qalib gəlməyə üstünlük verdim...

M.F.Axundov adına Azərbaycan Pedaqoji Rus dili və Ədəbiyyatı İnstitutundan mənim aspiranturaya daxil olmağımla bağlı tez-tez təkliflər gəlirdi. Təkliflərin əksəriyyəti rus sovet ədəbiyyatı kafedrasının müdiri prof.H.B.Babayev tərəfindən daxil olurdu. Mənsə artıq ailə həyatı qurmuşdum, iki övladım dünyaya gəlmişdi. Kənddə həyat salmışdım, ev tikmişdim. Belə bir vəziyyətdə oranı atıb gəlmək də asan deyildi. Amma hadisələr sürətlə inkişaf etdi. Nəhayət mütləq Bakıya gəlmək, aspiranturaya daxil olmaq qərarında bulundum. İnstitutun o vaxtkı rektoru dos.F.Sultanzadə Stepankert Pedaqoji İnstitutu «Rus ədəbiyyatı» kafedrasının müdiri işləyən bir ermənini mənimçün konkurent etdi. Həbib müəllimsə mənə: «Belə şeylərə fikir vermə, işinlə məşğul ol», - desə də, mən hələ də

mahiyyətin bu qədər üzdə olduğunu dərk etmirdim. Erməni imtahanında ona düşən sualları bilməsə də, mən ona kömək etdim. Mənə də, ona da «5» qiymət qoydular.

Rektorun təkidi ilə onu aspiranturaya qəbul etdilər, mənə kənarda qaldım. Problem yaşamağa başladım. Pərt olmuşdum. Aspirantura cəhdim uğursuzluğa düşər olmuşdu. Həbib müəllimlə məsləhətləşdik. O vaxtkı Azərbaycan Təhsil naziri Q.H.Əliyevə ərizə ilə müraciət etdim. Ərizəyə müsbət cavab verildi. Mənə də aspirant olmaq nəsisib oldu. Az keçməmiş qiyabi şöbədən əyaniyə keçirildim. Əyani şöbəyə keçməyimlə yenə də Fəridə Sultanzadənin tənəsinə tuş gəldim. O, hər vəchlə mən mane olurdu. 1984-cü ildə, bu qədər üzüntülü məqamlara baxmayaraq, sentyabr ayında dissertasiya işimi müzakirəyə təqdim etdim, müsbət qiymətləndirildi. Onu müdafiəyə təqdim etməyi lazım bildilər. F.Sultanzadə bundan xəbər tutdu, məni kabinetinə çağırırdı. Dissertasiya ilə birgə. Mənimlə acıqlı, qoyma-qışqırla danışaraq, dissertasiyanı alıb seyfəninə atdı və dedi: «Həbib müəllimlə Siz məni aldatmırsınız. Mən nə qədər varam, Sən müdafiə görməyəcəksən».

Ailəm çətinliklərlə üzləşmişdi. Bu arada ailəmizdə bir uşaqlıq dünyaya gəlmişdi. Bakıya köçmüşdük. Sarsıntılı günlər indi mənim daha çox həmdəməm olurdu. Düşdüyüm vəziyyətə görə çətinliklər mənəgənəsində sıxılırdım. Daxili əzabların təsiri get-gedə güclənirdi. Yenə də vəziyyətimi mahiyyətcə anlayan elmi rəhbərim, təmənnəsiz insan professor Həbib Babayev oldu. Dissertasiyam Fəridə Sultanzadənin seyfəndə dustaqlıq həyatını heç bir cinayət məsuliyyəti olmadan yaşamaqda davam edirdi...

1986-cı ilin sentyabrının ortaları idi. Rektor tələbə qəbulu kampaniyasını başa vurub Soçiyə istirahətə gedəsi oldu. Onu Tədris işləri üzrə prorektor işləyən prof.Ə.Ə.Əliyev əvəz edirdi. Həbib müəllim məni yanına dəvət edib dedi: «Sultanzadə buralarda deyil. Get Əkrəm müəllimə de ki, mənim dissertasiyam rektorun seyfəndədir. Xahiş edirəm, onu verin. Al, götür gəl. Əgər verməsə, heç nə demə. Nəticəni mənə bildir». Deyilən kimi də etdim. Əkrəm müəllim seyfəni açıb dissertasiyanı mənə verdi. Mən sevincək disser-

tasiya ilə Həbib müəllimin yanına döndüm. Elə o andaca mənə «Dur gedək», - dedi. Həbib müəllimin təkidi ilə taksiyə minərək (pulu həmişə o verirdi) V.İ.Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun rektoru prof.Afad Qurbanovun qəbuluna gəldik. Afad müəllim bizi böyük hörmətlə qarşıladı. Dissertasiyanın müdafiə edilməsi üçün köməklik edəcəyini bildirdi. Tez bir zamanda bütün texniki məsələlər həll edildi. 24 oktyabr 1986-cı ildə Müdafiə Şurası yığıldı. İşin geniş müzakirəsi aparıldı. Yekdilliklə səs verildi. Mən namizəd oldum. Çox sevindim. Həbib müəllim də çox seviniirdi. Sanki müdafiəni mən yox, o, etmişdi. Çılgın, təvazökar, humanist, büllur kimi saf uşaq təbiəti vardı Həbib müəllimin. Qəbri nurla dolsun onun. Əsil millət təəssübkeşi, elm fədaisi idi Həbib müəllim. Onun ədəbi əlaqələr və ədəbi-nəzəri fikir tariximizdə müstəsna yeri var. Həbib müəllimin nəzəri irsi layiqincə qiymətini bu günə qədər də almayıb. Yəqin bu gec-tez baş verəcək...

Həbib müəllimin zəfərli addımları davam edirdi. O, mənim doktoranturaya getməyimi məsləhət bildi. Doktorant oldum. Doktorantura müddəti başa çatmazdan öncə müvəffəqiyyətlə dissertasiya müdafiə etdim, doktor, professor oldum... Hər şey bir anlıq adılşdı, lakin bir şey getdikcə ağırlaşır, mürəkkəbləşirdi. Hər an, hər dəqiqə mütaliyəyə, yetkinləşməyə can atmağa daha çox ehtiyac duyurdum. Bildiyimdən, bacardığımdan yazdım, yaratdım. Ona qədər monoqrafiya, dərslük, dərslük vəsaiti, bir neçə proqramlar hazırladım. Kurs işi, magistr və namizədlik dissertasiyalarına rəhbərlik etdim, opponent oldum, çoxsaylı proqram, dərslük, dərslük vəsaiti, metodik göstərişlər, kitab və monoqrafiyaların elmi redaktoru oldum. Mötəbər simpoziumlarda, beynəlxalq konfranslarda məruzələr və çıxışlar etdim. Paralel olaraq folklor, türk xalqları ədəbiyyatı, komparativistika, müasir ədəbi proseslə, pedaqoji fəaliyyətlə məşğul oldum.

Elmi-nəzəri yaradıcılığında «Poetik tərcümə», «Qaraqalpaq ədəbiyyatı», «Nəsr axarı: zaman və məkan konteksti» və s kimi sanballı kitablarım elmi-pedaqoji ictimaiyyət tərəfindən isti qarşılandı. Bunlar mənə yaradıcılıq stimulu verir, yeni proyekt və konsepsiyaların ortaya qoyulmasına zəmin yaradırdı. Türk epik təfək-

kürünə, folklor düşüncəsinə müraciət etdim. «Qaraqalpaq xalq nağılları» və qazax xalq qəhrəmanlıq eposu «Koblandı-batır»ı dilimizə çevirdim.

Ailə həyatında dəyişikliklər baş verdi. Uşaqlarımın ailə qurması, nəvələrimin dünyaya gəlməsi ömrümə-günümə nur çiləyirdi. İndi «Yaşamağa dəyər» haqqında daha çox fikirləşirəm.

Ömrümə, günümə yazılan dəqiqələri, anları XX əsrin 70-ci illərindən ipə-sapa düzməyə başladım. İki şeirlər və poemalar – «Axtaracaqsan məni» və «Bəlkə dünya öz yolunu çaşıbdı» kitabları ilə poeziyasevərlərlə görüşə gəldim. Şeirlərimdən bəzilərinə nəğmələr qoşuldu. Bir sıra şeirlərim, o cümlədən iki poemam «İgid ana ilə qorxaq övladın dastanı» və «Azərbaycanım» rus oxucularına təqdim edildi.

İndi mənim iki hobbim var – araşdırmalar və bir də şirin-şəkər nəvələr – Mələk, Gülşən və iki Əlilər, mənimçün İgidlər, Dəlilər... Mən kitablarla və nəvələrlə yaşayıram. Onlar mənim gələcəyimə ümidlərimi çin edənlərdir...

Mən burada həyatımın kiçik fraqmentini verdim. Onun daha geniş və çeşidli naxışları yazdığım elmi-nəzəri kitablarımda, folklor-etnoqrafik araşdırmalarımda və esemdə öz əksini tapmışdır. Mənim getdiyim yol etnik soy-kökümdən türkün özünəqayıdış və özünüdərkini «həzm» etməkdən ibarətdir. Türkün dostu çox olsa da, onun müxtəlif qövmlərdən olanlarının bir-birinə yaxınlaşmasına nail olmağa çalışmalıyıq. Bütün söylərimiz buna istiqamətlidir. Bu işlərin yerinə yetirilməsində Allahın sevgisini hiss edirəm. Allah bu hissləri, bu istəkləri həyata keçirməyi bizə çox görməsin...

İndi 2010-cu ildir. Bahar bayramı... Yazın bayramı... İlin bayramı... Təzəliyin bayramı... Elə mən də bahar zamanı dünyaya gəlmişəm. Ondan sonra yay gəlir. Hələ qışa çox var... Dünyanın quyruğu uzundur... Allah köməyimiz olsun. Amin!...

Bahar bayramı, 2010

MÜNDƏRİCAT**I BÖLMƏ****NİZAMİ TAĞISOYUN HƏYAT VƏ FƏALİYYƏTİNİN
FRAQMENTLƏRİ**

Nizami Tağısoy.....	3
Nizami Taqısoy.....	7
Nizami Taghisoy.....	11

II BÖLMƏ**NİZAMİ TAĞISOYUN HƏYAT VƏ YARADICILIQ
BİOQRAFİYASI**

Heydər Cəfərov SƏDAQƏTLİ DOST, LAYİQLİ ŞƏXSİYYƏT, SƏLAHİYYƏTLİ ALİM.....	18

III BÖLMƏ**ALİMLƏR, YAZIÇILAR, ŞAİRLƏR, JURNALİSTLƏR,
ZİYALILAR, DOSTLAR VƏ QARDAŞLAR NİZAMİ TAĞISOY
HAQQINDA**

Ağarəhim Rəhimov 60 İLİN HƏNDƏVƏRİNDƏ VƏ YA QOŞA TALELƏR.....	34
Hüseyn Əhmədov GƏRGİN ZƏHMƏTİN BƏHRƏSİ.....	40
Abid Tahirli PORTRETDƏN ŞTRİXLƏR.....	46
Məmməd Qocayev NİZAMİ TAĞISOY HAQQINDA MÜƏLLİM SÖZÜ.....	53
Atamoğlan Həsənov TƏLƏBƏM HAQQINDA ƏN XOŞ XATİRƏLƏR.....	56
Asif Hacıyev AXTARDIĞIMIZ İNSAN: PROFESSOR NİZAMİ TAĞISOY.....	58
Eldar Abbaszadə DÜŞÜNDÜRMƏYİ BACARAN ZİYALI.....	61
Bədirxan Əhmədov BÜLLUR KİMİ SAF İNSAN.....	63
Telman Vəlixanlı TEZ-TEZ SƏSLƏNƏN İMZA – NİZAMİ TAĞISOY.....	68
İbrahim Bayramov XEYRÜL-ƏMƏL SAHİBİ.....	71

Hacı İsmayıl Məmmədov ŞİRVANIN BÖYÜK ALİMİ.....	73
Səlahəddin Süleymanov ALTMİŞ YAŞIN İŞİĞİNDƏ.....	75
İramin İsayev SOYKÖKDƏN GƏLƏN SƏSLƏR.....	80
Ənvər Əhməd DOSTUM, PROFESSOR NİZAMİ TAĞISOYUN 60 İLLİYİNƏ.....	84
Rüstəm Kamal ÜRƏYİ ÜZÜNDƏ DÖYÜNƏN ALİM.....	83
Elçin Hüseynbəyli NİZAMİ TAĞISOY ƏRKİ.....	86
Əşar Alxasov TRUJENİK NAUKİ.....	92
Malik Əliyev İLLƏRİN SİNAĞINDAN ÇIXMIŞ DOSTUM.....	92
İslam Sadiq BULAQ SUYU – OXUCU HƏSRƏTİ.....	99
Həsən Bayramoğlu MÜNASİBƏTİNDƏ DƏYİŞMƏZ ZİYALI.....	101
Müseyyib İlyasov OLDUĞU KİMİ GÖRÜNƏN NİZAMİ.....	106
Əkbər Əbdülov YAXŞI İNSAN, YAXŞI ALİM, YAXŞI DOST.....	109
Müslüm Nəzərov ALİMİN ŞƏRƏFLİ HƏYAT YOLU.....	112
Səfər Kəlbixanlı MÜƏLLİMİM VƏ DOSTUM NİZAMİ TAĞISOY.....	115
İslam Ağakərimov ZƏHMƏTKƏŞ ALİM, SADIQ DOSTUM HAQQINDA.....	118
Şamxəlil Məmmədov YURD YERİNƏ BAĞLI İNSAN.....	121
Sevinc Əliyeva GÖZƏL İNSAN, BÖYÜK ALİM.....	124
Vaqif Həsənov, İlahə Həsənova NİZAMİ TAĞISOY CƏSARƏTİ.....	126

Kəminə Həvilqızı	
İNSANLIQ MÜCƏSSƏMƏSİ	128
Mərziyyə Nəcəfova	
VƏTƏN DƏRDİNƏ KÖKLƏNƏN ŞEİRLƏR.....	131
Pərvanə Həbib qızı	
DAİM YARATMAĞA VƏ HAMIYA GƏRƏK	
OLMAĞA ÇALIŞAN İNSAN	137
Fərrux Məmmədov	
ZƏHMƏTİN BƏHRƏSİ, KAMİLLİYİN ZİRVƏSİ.....	139
Leyla Gərayzadə	143
Gləmira Baxtiərova	
JİZNİĞ, OTDANNAƏ NAUKE İ LİTERATURE.....	145
Fəxrəddin Meydanlı	
ŞƏSTLƏ, SƏXAVƏTLƏ XƏRCLƏNƏN ÖMÜR.....	149
İşıqlı Atalı	
ULUSAL RUHA YİYƏLİK YOLUNDA	160
Kərəm Kürqırxlı	
PİRDİ NİZAMİ.....	158
Məhərrəm Səfərov	
DOSTCANLI, AÇIQÜRƏKLİ HƏMYERLİM	164
Zərifə Ağahüseyn qızı	
TANRIYA YAXIN ADAM	166
Günəl Natiq	
XALQIN İRSİNƏ BÖYÜK SEVGİYLƏ	169
Tahir Tahirov	
MƏNƏVİYYATINA, HƏYATINA, MÜDRİKLİYİNƏ VURĞUN	
OLDUĞUM İNSAN.....	171
Hacı Elşad Mirzəyev	
DƏYƏRLİ DOSTUMUZ NİZAMİ MÜƏLLİM.....	177
Aydın Ağayev	
MƏN NİZAMİ TAĞISOYU DAHA ÇOX TARİXÇİ	
KİMİ TANIYIRAM	179
Kamal Ömərov	
UŞAQLIQ XATİRƏLƏRİ	182
Əflatun Şərifov	
ŞİLYANLARI DÜNYAYA TANITDIRAN BÖYÜK	
HƏMYERLİM.....	185

Elman Ömərov	
NİZAMİ MÜƏLLİM KİMİ İNSANLARIN CƏMİYYƏTİN	
FORMALAŞMASINDA ROLU ƏVƏZSİZDİR.....	184
Adil Əhmədov	
DƏYƏRLİ ZİYALI, SƏDAQƏTLİ DOST.....	186
Rəfi Haqsəs Şilyanlı	
MƏN QARDAŞIMLA FƏXR EDİRƏM!	188
Zabit Məmmədov	
GENİŞ DÜNYAGÖRÜŞLÜ, DƏRİN TƏFƏKKÜR SAHİBİ	
HƏMYERLİM.....	192
Maarif Məmmədov	
MÜBALİĞƏSİZ HƏYAT NÜMUNƏSİ	198
Abuş Bəşiroğlu	
ELİMİZİN, OBAMIZIN FƏXRİ.....	201
Günay Dağlı	
TAĞISOYUN SUSMASI.....	204

IV BÖLMƏ

NİZAMİ MƏMMƏDOVUN “SƏMƏD VURĞUN	
PYESLƏRİNİN RUS TƏRCÜMƏLƏRİ VƏ ONLARIN	
SƏHNƏ TƏCƏSSÜMÜ ”MÖVZUSUNDA NAMİZƏDLİK	
DİSSERTASIYASI HAQQINDA RƏYLƏR	207

V BÖLMƏ

NİZAMİ MƏMMƏDOVUN “XX ƏSR RUS POEZİYASININ	
AZƏRBAYCAN DİLİNƏ TƏRCÜMƏSİ PROBLEMLƏRİ	
(1920-1970)” DOKTORLUQ DİSSERTASIYASI HAQQINDA	
RƏYLƏR	209

VI BÖLMƏ

AZƏRBAYCAN ALİMLƏRİ, YAZIÇILARI, ŞAİRLƏRİ	
VƏ ZİYALILARI DÖVRÜ MƏTBUATDA NİZAMİ TAĞISOY	
HAQQINDA.....	210

VII BÖLMƏ

NİZAMİ TAĞISOYUN (NİZAMİ TAĞI OĞLU MƏMMƏDOV)	
NƏŞR OLUNMUŞ MƏQALƏLƏRİNİN NATAMAM SİYAHISI..	214

VIII BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOY TƏRƏFİNDƏN HAZIRLANMIŞ PROQRAMLAR.....	226
IX BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOYUN PROQRAMLARA REDAKTORLUĞU VƏ ONLARA VERİLMİŞ RƏYLƏRİN NATAMAM SİYAHISI..	227
X BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOYUN MONOQRAFIYA, DƏRSLİK VƏ DƏRS VƏSAİTLƏRİ.....	228
XI BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOYUN TƏRCÜMƏLƏRİ.....	228
XII BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOYUN ƏDƏBİ-BƏDİİ YARADICILIĞI.....	229
XIII BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOYUN FİLOLOGİYA ELMLƏRİ NAMİZƏDİ VƏ FİLOLOGİYA ELMLƏRİ DOKTORU ALİMLİK DƏRƏCƏSİ ALMAQ ÜÇÜN TƏQDİM OLUNMUŞ DİSSERTASIYALARA OPPONENTLİYİ.....	230
XIV BÖLMƏ NİZAMİ TAĞISOYUN FİLOLOGİYA ELMLƏRİ NAMİZƏDİ VƏ FİLOLOGİYA ELMLƏRİ DOKTORU ALİMLİK DƏRƏCƏSİ ALMAQ ÜÇÜN TƏQDİM OLUNMUŞ DİSSERTASIYALAR VƏ ONLARIN AVTOREFERATINA VERDİYİ RƏYLƏR.....	231
XV BÖLMƏ HƏLƏ QIŞA ÇOX QALIR.....	234

Nizami Tağısoy: Bir ömrün rapsodiyası
(tərt.ed.: H.Cəfərov, Ş.Məmmədova)

Bakı – Mütərcim – 2010.

*****

Çapa imzalanıb: 10.07.2010.
Format: 60x84 1/32. Qarnitur: Times.
Ofset kağızı: əla növ. Həcmi: 15 s.ç.v. Tiraj: 200.
Sifariş № 66 . Qiyməti müqavilə ilə.

“Mütərcim” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi
Bakı, Rəsul Rza küç., 125
Tel./faks 596 21 44
e-mail: mutarjim@mail.ru